

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

29 MART MANZARALARI

Yerel yönetimler “for rent”

ANKARA: Eşek yerine konmanın başkenti

KOCAELİ: Her ihtimal pişmaniye

“BÖLGE”: Apo’nun tavsiyesi mi, PKK’nin tasfiyesi mi?

DEVLET SIRRI MALUM OLDU

Ölüm kuyularındaki hakikat

HAVA-İŞ BAŞKANI ATILAY AYÇİN’LE THY ÜZERİNE

Beş şapkalı personel

ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİ İŞ GÜVENCESİ İÇİN TEYAKKUZDA

Emek dünyasının insanları olmak

BM SU DANIŞMANI MAUDE BARLOW

Su bir meta değildir

“BAŞKA SEMTİN ÇOCUKLARI” 24 NİSAN’DA VİZYONDA

Semah dönen güvercinler

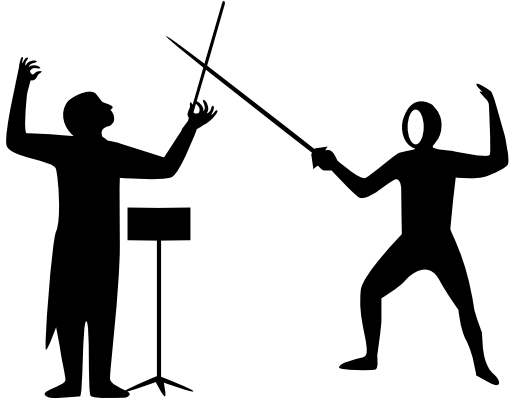
NAZIM DİKBAŞ’TAN “HENÜZ İYİ YÖNLERİMİ GÖRMEDİNİZ”

Buda ile astronot

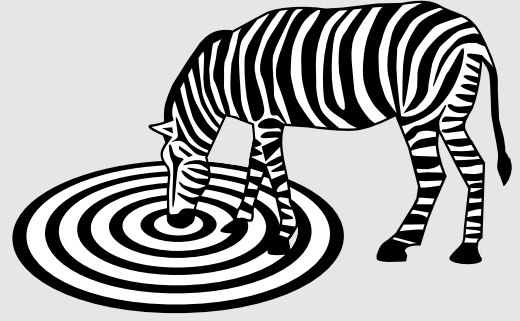
ARSLAN EROĞLU’YLA “AŞK” ÜZERİNE

Destur ile gölge

GERÇEK FOTOŞOKLA
DÜZELTİLEMİYEN
KADAR ÇİRKİN
NAH

Dövüş sanatı

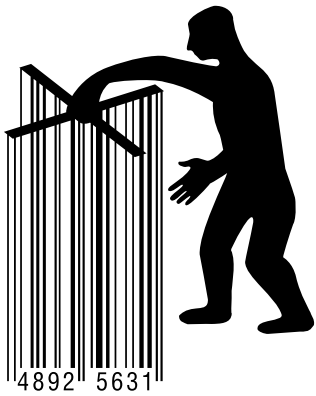
Temel ihtiyaç

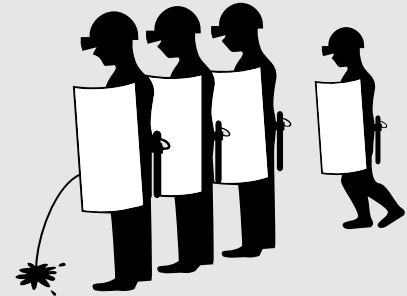
Donanım üstünlüğü

Ya açarsa!

Fiyat oynamaları

İhtiyaç molası

Gündüz düşleri

Kapak fotoğrafı: Saner Şen
Fotoşok: Express

- 29 Mart seçimleri 4
- Yeni dönemde il özel idareleri 6
- "Bölge"de seçim manzarası 9
- Ankara'da seçim manzarası 12
- Kocaeli'nde seçim manzarası 14
- Beyoğlu'nda feminist aday 18
- Silopi kuyuları ve faili meçhuller ... 20
- Edip Aksoy 14 yıldır kayıp 21
- Hava-ış Genel Başkanı Atılay Ayçin ... 24
- Üniversitede asistanların direnişi .. 28
- Radyo Express 33
- Mavi Daktilo 38
- Kiraat 40
- Dumanı Üstünde 41
- BM su danışmanı Maude Barlow ... 42
- "Başka Semtin Çocukları" 46
- Müzik Dolabı 48
- Nâzım Dikbaş 50
- Arslan Eroğlu 53

Arslan Eroğlu, Aykut Kılıç, Ayşe Çavdar, Bilge Ceren Şekerciler, Çiğdem Öztürk, Didem Danış, Erdir Zat, Fırat Genç, Hakan Lokanoğlu, İlker Aksoy, İrfan Aktan, Merve Erol, Murat Meriç, Özyay Selmo, Pelin Özer, Pınar Uygun, Ragıp Duran, Saner Şen, Siren İdemen, Şahan Nuhoglu, Tanıl Bora, Ulaş Bayraktar, Ulus Atayurt, Yücel Göktürk **baskı** Ezgi Matbaacılık, Sanayi Caddesi Altay Sok. No:10 Yenibosna / İstanbul Tel: 0.212.452 23 02 **basım yeri ve tarihi** İstanbul, Mart 2009 **dağıtım** Doğan Dağıtım A.Ş. **yönetim yeri:** Süslü Sakı Sok. no: 5/3 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks:** 0.212.251 87 67 **e-mail** expressdergisi@yahoo.com **abonelik** expressroll@gmail.com **yl 6 sayı 93 Mart** 2009 **imtiyaz hakkı** Bilge Ceren Şekerciler **sorumlu yazışları müdürü** Merve Erol **ilan irtibat** Özyay Selmo (0.533.514 90 49)

YEREL SÜRELİ YAYINDIR. AYDA BİR YAYINLANIR.
ISSN 1307 - 461X

Biz kimiz? Nereye gidiyoruz? Ne bekliyoruz? Bizi bekleyen ne? Bu ebedi sorular seçim zamanları iyiden iyiye siyasî bir içerik kazanıyor. Evet, gerçek, içinde bulunduğumuz gerçek, gündelik hayatımız "fotoşok"la değiştirilemeyecek kadar çirkin. "Çirkin", düşüncenin üç temel alanından biri olan estetiğe dair bir kavram, ama etik ve mantık için de turnusol kağıdı. Bir şey güzel değilse, iyi ve doğru olabilir mi? Ya tersi: Kötü ve yanlış bir şey güzel olabilir mi?

Peki, "fotoşok"la değiştirilemeyecek kadar çirkin, kötü ve yanlış bir gerçeğin içinde nasıl yaşanır? Ya "böyle gelmiş, böyle gider" deyip o gerçeğin içinde yuvarlanıp gideceğiz ve onun sureti haline geleceğiz ya da değiştirmenin yolunu bulacağız.

Tercihimiz ikincisiyse, "gündüz düşleri"nin, "gündüz düşlerimiz"i'n peşine düşmekten başka çare yok. O düşlerin ne olduğunu, nasıl işlenebileceğini anlatan bir kılavuz var, "iyimserliğin filozofu" namı Ernst Bloch'un "Umut İlkesi". Hobsbaw'nın deyişiyle, "insan kalbinin okyanusunda usta bir kaptan gibi yol alan", heterodoks marksizmin abide ismi Bloch'un başyapıtının 840 sayfalık birinci cildini Türkçeye kazandıran Tanıl Bora'ya üç kere sağol deyip sayfaları çevirmeye başlayalım. Bundan sonraki satırlar Bloch'un, kurgu bizim...

Düş farkları

Mesele, umut etmeyi öğrenmektir. Onun emeği feragat etmez, başarmaya aşıktır. Bütün insanların yaşamını gündüz düşleri kat eder boydan boya. Sinirleri gevşeten, yavan kaçış vardır bunda bir parça, dolandırıcılara ganimet olur da olur. Ama başka bir parçası da cezbeder, halihazırdaki kötüye razı gelmez, feragat etmez. Bu öteki parçanın çekirdeğinde Umut Etmek vardır ve bu öğrenilebilir. Umut Etmek düzensiz gündüz düşünden, onun kurnaz suistimalinden çıkarılıp alınabilir, uçup gitmeden aktif kılınabilir. Hiçbir insan gündüz düşleri olmadan yaşamamıştır; mesele onları tanımak, doğruya yönelik olmalarını sağlamaktır.

Umutsuzluk, hem dönemsel hem fiili anlamda en dayanılmaz, insanî ihtiyaçlar açısından katlanılmaz şeydir. Sahtekârlığın bile, etkili olabilmek için, yaltaklanıp tahrif ederek uyandırdığı umuda dayanmak zorunda olması bundandır. İçeride dönüklüğe hapsederek veya öte dünyayla avutarak vaaz edilenin umut olması da bundandır.

Rüya gören asla aynı yerde kalmaz. Önce geriye doğru gider arzuları. Bir aptallığı yapıverirse, akıllılığı elden bırakmasa nasıl olurdu, onu resmeder rüya. Mefluc beygirler ve iyi ilhamlar arkadan gelir; yapılacak şakanın ayrıldıktan sonra akla gelmesi gibi. Fırsatı kaçırdığı için eziyet çeker, böylece mahrum kaldığını bilâhare yaparak, söyleyerek telafi eder tahayyülünde. Bu tahayyül, hem pişmanlık hem özlem duyar. Pişmanlık, onu geçmişte kalanı düzelter bir arzu rüyasına götürür.

Pişmanlık, burjuva dünyasının sadece ticarî hayattan tanıdığı bir duygudur. Fakat küçük burjuvalar arasında kahraman pozunun bir yeri vardır hâlâ, doğru zamanda taknamadığı bir pozdur bu, vaktinde çıkmamış o şimşek gibi sözdür. Rüya arzulanı oynar, olmuş olabileceği, doğru olmuş olacak olanı. Her türlü abartılı gösteriş, her türlü aptalca gurur buraya vurur, meselenin başka türlü olduğuna dair tanıklığın hafızası da boyun eğerek, arzuya uyarak, mağrur.

Peki, yaşam, yani gündelik olan, nasıl değiştirilir rüyayla? Sıcak, masum, rengârenk arzular da vardır. Sınıf bilinci olmayan küçük adam, kendi rüyasını başka bir duruma uydurmakla yetinir genellikle. Hiçbir şeyi değiştirmez, fakat varoluşunun bulaşık suyunu geçici olarak döker. Gündüz düşleri özel aleminde kalır.

Burjuva olmayan rüyacı da, başkalarında olanı beğenir bazen. Ama esas olarak sömürsüz bir hayat tasavvur eder. Kurduğu mutlu oluş hali bir dumanın ardındadır, muazzam bir değişim dumanının ardında. Devrimci arzu rüyasında, mutluluk başkasının mutsuzluğundan

doğmamakta ve onunla ölçülmemektedir. Çünkü diğer insan kendi özgürlüğünün kısıtı değildir artık. Çalışma özgürlüğünün yerine çalışmaktan özgürleşmenin ışığı yanar. Uzaktaki barışın, bütün insanlarla dayanışma içinde olmayı sağlayacak uzak fırsatın ışığı yanar.

İnsanlar sadece gece düş görmezler. Gündüzün de alacakaranlık kıyıları vardır, gündüz de doyum bulur arzular. Gece düşünden farklı olarak, gündüzünki tekrar edilebilir suretler çizer, çoşabilir ve saçmalayabilir, fakat tekkür edebilir, planlayabilir. Gündüz düşü yorumlanmayı değil, işlenmeyi talep eden fikrî buluşlar sunabilir. Afyon, gece düşüne tekabül eder, haşhaş ise özgürlük içinde salınan, coşan gündüz düşüne. Haşhaş sarhoşluğunda ego da az uyarılır. Dünya, haşhaş düşçüsünün istek parçalarının çaldığı bir konser olur. Geçici olarak megalomani de başgösterir, henüz tadılmamış başarının tadılması ve paranoya da. Afyon sarhoşluğu ise başkadır, gece düşünden başka bir şey yoktur burada. Ütop-yacılıkla yönlendirilmiş ferahlama yerine, afyon sarhoşluğunda her şey batıp gider, unutmusluğun etkisi işler.

Militan iyimserlik

Ben, uyanırken gördüğü düşte, canlı ve gayretli vaziyette bulur kendini. Gündüz düşlerinin taşıyıcısı, bilinçli olan ve bilinçli kalan "daha iyi yaşam isteği"dir.

Kendini daha iyi bir durumda düşünmek, insanın içinde bekleyen ne kadar çok şey barındırdığını gösterir. Bu bekleyiş uyumaya gitmeyecektir, umutsuzlukta bile. Gerçeklik, salt fiili gerçeklik, ütopya karşı mutlak bir itiraza temel olamaz. Tasavvurların imgesel üretimi gerçeklik sürecinde mayalanmakta ve somut düşte ileriye dönük gelişmektedir, gerçekliğin bir parçasıdır. Ütopya iradesi, nesnel eğilimle pekâla birleştirilebilir. Nesnellik teyididir, yurdudur onun.

Tam da yenilmiş adamın ihtiyacıdır denemek. Gelecek, kismet olarak gelmez insana. Tersine, insan geleceğe gelir, kendinde olanla girer onun içine. Tarih bir dizi sabitin ardarda dizilişi değildir. Bir parça karamsarlık bile otomatik ilerleme düşüncesine tercih edilir. Çünkü gerçekçi ölçüde karamsarlık, başarısızlıklar ve felâketler karşısında, kapitalizmin devamında mündemiç olan dehşet verici imkânlar karşısında, şaşkınlığa uğramaz. Kötüyü düşünmek, bu durumu mutlaklaştırmayan her analiz, ucuz itimatperestlikten daha iyi bir yol aradaşıdır. Otomatik iyimserlik, mutlaklaşmış karamsarlıktan daha az zehirleyici değildir; çünkü ikincisi adıyla sanıyla ortaya çıkan utanmaz gericiğe hizmet ediyorsa, birincisi mahcup gericiğe ve pasifliğin emeline hizmet eder. Yanlış iyimserlik yerine, uygun olan, reel imkândaki somut-ütopik kavrayıştır. Emekle ve somut eylemle belirlenebilir olana ilişkin tutumun adı, militan iyimserliktir.

29 MART SEÇİMLERİ: MANZARAYA DİKİZ

Gerçek fotoşoklanabilir mi?

29 Mart'ta sandıktan ne çıkacak? Ne çıkarsa çıksın, vaziyet Taksim İlkyardım Hastanesi'nin duvarındaki yazı gibi. Tayyip Erdoğan'ın AKP Manisa İl Başkanı'nın fotoşop hilesini savunurken yaptığı "sürçme"yle söylersek: "Gerçek, fotoşokla değiştirilemeyecek kadar çirkin." Buyrun manzaraya...

Yüzeysizlikte sınır tanımayan siyasî bir üslup, tüccar zihniyetli kasaba siyasetçisi adaylar, "muhterem [bilmem neresi] seçmeni" şeklinde başlayan adayın ses kaydını ev telefonu vasıtasıyla dolaşıma sokma gibi absürd pazarlama teknikleri, deli saçması proje ve vaatler, AKP-tipi sadakalar ve türban, poşu ya da mini etek gibi insanların refahı ve mutluluğu açısından son derece elzem (!) meselelerde yapılan açılımlarla dolu, kısacası tam anlamıyla tımarhanelik bir yerel seçime giriyoruz. Kentlerin daha demokratik ve katılımcı bir şekilde yönetilmesi gerektiğine ilişkin basmakalıp vaazların bile hayli cılız duyulduğu bu seçim arifesi, AKP'nin talan, çürüme ve yoksulluktan başka bir şey getirmeyen neoliberal zihniyetinin gerçek bir teskillenişine sahne oluyor. Bu durum sadece geniş halk yığınları açısından değil, müesses nizamın parçası diğer bütün siyasal güçler için de geçerli. Bütün stratejisini yerel seçimleri Ergenekon davası, Kürt sorunu ve bu ülkede gündelik hayatın hangi kurallar ve değerlerle düzenleneceğine ilişkin bir dizi kültürel ve toplumsal farklılık (nam-ı diğer "mahalle baskısı" tartışması) ekseninde siyasî bir referanduma dönüştürerek AKP iktidarının toplumsal meşruiyetini zayıflatmak üzerine kurgulayan birbirinden hayli farklı siyasal güçler, AKP'nin siyasî hegemonyasında en ufak bir gedik dahi açamamış gi-

bi görünüyor. Aksine, yerel seçimlerin adayı ön plana çıkaran ve her türlü siyasî klientelizmi meşrulaştıran pragmatizmiyle birleşen bir panik hali, bütün retorik farklarına rağmen, aynı neoliberal itikadı benimsemek dışında başka bir siyasî alternatifi olmayan diğer düzen partileriyle AKP arasındaki mesafeyi neredeyse tamamen yok etmiş ve adeta hepsini AKP'nin birer "alter ego"suna haline getirmiş durumda.

Hal böyle olunca, her zaman siyaset erbapları kazançlı çıkıyor. Çünkü seç-

Mehmet Bekaroğlu'nun "cip kullanan türbanlılardan oy istemiyorum" çıkışı, uzun bir süredir sınıfsal talepleri rafa kaldırmış ve kendisini katılımcılıkla sınırlayan sosyalist soldan bile daha radikal.

menler de aynı sömürü ve baskı düzenini yönetmeye talip olanların AKP'den daha iş bitirici olmadığının farkında. Bu nedenle de AKP'ye karşı seçimleri bir referanduma çevirmek, terciye tere satmaktan başka bir anlam ifade etmiyor.

Siyaset yerine ahlâk savaşları

Özal'ın ekonomik liberalizmi ve otoriterliği ile Demirel'i andıran polemikçi bir popülizmi ustaca bir araya getirirken Türkiye sağının milliyetçi ve muhafazakâr geleneğinden de kopmama-ya özel bir önem gösteren Tayyip-AKP çizgisi, "kendisinden olmayan" herke-

se yönelik reaksiyonerliğini her fırsatta "millet iradesi" ve "ulusal mutabakat" kelimelerini ağızından düşürmeyen plebisitçi bir tavırla dengeliyor. Aslında mevcut sosyal hakları yok etme arzusunun ve neoliberal reformların kaçınılmazlığını siyasetin ve ideolojilerin ötesindeymiş gibi göstermeye yarayan bu tavır, bir yandan ideolojik farklılıkların aşılmasını sağlarken, öte yandan da krizle birlikte sosyo-ekonomik koşulların giderek daha da kötüleşmesindeki sorumluluğunu "oyunun kuralı" olarak takdim etmesine yardımcı oluyor. Takıntılı bir şekilde AKP'nin gerçek bir "yenilenme" ve "kopuş" olduğunu vurgulayan başbakan, sürekli olarak bir "ahlâki kriz"den dem vuruyor: Hızlı tren konusunda Ulaştırma Bakanlığı'na Pamukova kazasındaki sorumluluğunu hatırlatan sendikayı "vatan haini", kredi kartıyla borçlananları "samimiyetsiz", AKP'nin yolsuzluklarını haber yapan medyayı "den-siz" ilan ediyor. Tabii ki bu sadece Tayyip'e has bir durum değil. Başta Sarkozy ve Berlusconi olmak üzere bütün neoliberal sağ benzer bir ahlâki çöküşten bahsediyor. Sarkozy, Fransa'da 1968 ayaklanmasından beri süren ahlâki çöküşün kendisiyle son bulduğunu iddia ediyor. Kastettiği, küresel kapitalizme ve ABD hegemonyasına koşulsuz itaat. AKP'nin anlamı da aynı: Güçlü olana kulluk, zenginlerin tahakkümü, yoksulların yaşayabilmek için daha fazla çalışması, herkesin dinlenmesi ve gözetlenmesi, kendi normlarına göre yaşamayan herkese duyulan öfke, Davos'un ardından ortalığa saçılan emperyal hevesler. "Ahlâki kriz", sosyal hakların, güvenceli bir işin, kişisel özgürlüklerin artık birer hayalden ibaret olduğunu müjdelerken, "yenilenme" ve "kopuş" kelimeleri, bu teslimiyetin mimarının AKP olduğunu tescil etmeye yarıyor. Siyasetin tamamen ahlâki ve kültürel alana sıkıştırıldığı ve muharebenin semboller üzerinden sürdürüldüğü bir anlam dünyasında söz konusu yenilenmeye ayak uydurmak ve siyasî muadillerini benzer ahlâksızlıklarla itham etmek kaçınılmaz hale geliyor. En ufak bir beldede bile adaylar birbirlerinin geçmiş yolsuzluklarını teşhir etmek için kıran kırana mücadele verirken, aynı yerde seçime şansı olsun ya da olmasın, herhangi bir partiden aday adayı olabilmek için en az 10 bin doları gözden çıkarmak gerekiyor. Özetle, "yolsuzluk", büyük bir günahattan ziyade, tıpkı ABD'de adayların seçim öncesi çeşitli iş çevreleri ve lobilerden bağış alması gibi siyasetçinin bir rutini haline alırken, piyasa koşullarının hikmetinden sul olunmuyor. AKP'nin neoliberal politikalarını ve sonuçlarını teşhir etmek yerine neoliberalizm dışında başka bir alternatif olmadığını kabul ederek bu "ahlâk savaşlarına" giren bütün diğer siyasî güçler, ne AKP gibi ideolojik farklılıkları önemsizleştirebilen bir siyasî geleneği arkalarına alabiliyorlar ne de iktidar partisinin elinde-

ki devasa imkânlara sahipler. 2009 seçimleriyle birlikte gündeme gelen “açılım” furiasının AKP dışındaki bütün siyasî partileri komik duruma düşürmesinin nedeni de, böylesi bir ideolojik ve lojistik destekten yoksun olmaları.

Kürt açmazı

Gerek aday, gerekse de siyasî parti düzeyinde bu durumun istisnalarına geçmeden önce, AKP’nin oy oranını en azından koruyarak çıktığı bir seçimin ardından gündeme gelecek iki önemli gelişmeye değinmek gerekiyor. Bunlardan ilki, uzun süredir bahsi geçen kapsamlı bir anayasa değişikliği. Ergun Özbudun tarafından hazırlanan taslağın tepki çekmesinin ardından sivil anayasa fikrini rafa kaldırdıklarını ifade eden başbakan, nisan ayı içerisinde 40 maddelik bir demokratikleşme paketini tartışmaya açacaklarını geçtiğimiz günlerde ifade etti. Bahsi geçen maddeler arasında, siyasî partilerin kapatılmasını zorlaştıracak, yerel yönetimlerin özerkliğini artıracak, Danıştay’ın yetki ve sorumluluklarını daraltacak ve Anayasa Mahkemesi’nin üye yapısını değiştirecek veya devre dışı bırakacak düzenlemeler bulunuyor. Bu maddeleri farklı bir şekilde okumak mümkün: Sadece AKP ve türevlerinin kapatılmasını zorlaştıracak, ama direndiği müddetçe DTP’yi kapatmakta beis görmeyen bir düzenleme; özelleştirme ve sosyal hak gasplarının önündeki en önemli yasal engellerden biri olan Danıştay kararlarını bertaraf etme; kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinin önünü açacak çok işlevli bir yerel yönetim reformu. Ayrıca Anayasa Mahkemesi üyelerinin yasama organı, Danıştay üyelerininse Bakanlar Kurulu tarafından seçilmesini öngören ve cumhurbaşkanının yargı alanındaki yetkilerini ortadan kaldırmayı hedefleyen bu değişiklikler –Ergenekon davasının işleyişinde açık bir şekilde görüldüğü gi-

bi– sadece yargıyı giderek daha fazla siyasetin alanına hapsedmekle kalmıyor, aynı zamanda de facto bir yarı-başkanlık sistemi yaratmış oluyor. Ayrıca cumhurbaşkanıyla özdeş hareket etmenin yarattığı bazı sorunların ortadan kaldırılması, AKP’nin “ulusal mutabakatçı” anlayışını kitleler nezdinde daha da meşrulaştıracaktır.

Yerel seçimler, yeni ABD dış politikasıyla birlikte uluslararası ve bölgesel güç ilişkilerinin ciddi anlamda yeniden şekillendiği bir döneme girilirken gerçekleştiriliyor. Davos zirvesinde yaşananlardan sonra İsrail’in alttan alması, Obama’nın ani ziyaret kararı ve ordu-AKP ittifakının neredeyse Kuzey Irak’taki Kürt yönetimini tanıyacak duruma gelmesi, açık bir şekilde ABD ve Türkiye ilişkilerinin yeni bir evreye gir-

Sol için yerel yönetimleri kazanmak, kitlelerin kendi kendilerini yönetebileceklerine dair bir özgüven yaratmayı ifade etmeli. Yoksa solun “kazanma özürünü” gidermesi, bu özgüveni yaratmanın önündeki engelleri kaldırmayacak.

diğini gösteriyor. Bunu bir tür karşılıklı güven tazeleme olarak yorumlamak mümkün. Bakiyesi ise, seçimlerin ardından Kürt sorununda yaşanacak gelişmeler. Abdullah Gül’ün seçimden üç hafta önce yaptığı açıklama, PKK’nin silahsızlandırılması ve Kuzey Irak’tan çıkarılması konusunda Türkiye, ABD ve Irak Kürt Yönetimi arasında geniş çaplı bir uzlaşmanın sağlanması olarak yorumlandı. Dolayısıyla Kürt nüfusun daha muhafazakâr bir kesimini esas muhatap haline getirmek isteyen AKP’nin DTP’ye açmış olduğu “topyekûn” savaşta bazı mevziler kazanması, DTP’nin de olası gelişmeleri istediği şekilde yönlendirebilmek için oylarını artırması gerekiyor. Bu nedenle, Ahmet Türk’ün defalarca ifade ettiği gibi, yerel seçimler Kürtler açısından bir ölüm kalım savaşına dönmüş durumda.

Bu noktada, AKP açısından hayli zorlu bir denklem söz konusu. Zira AKP hükümetinin alelacele başlattığı TRT Şeş yayını ve Ergenekon davası çerçevesinde yaptığı hamlelerle yaratmaya çalıştığı beklenti boşa çıkmış gibi görünüyor. Öncelikle, Şemdinli olayından bu yana Kürt sorununun çözümüne ilişkin yaptığı çıkışların devamını getirmeyen ve savaş politikalarından vazgeçmeyen AKP hükümetinin samimiyetinden kuşku duymamak pek mümkün değil. İkinci olarak, DTP’nin bu gelişmeler karşısında son derece temkinli davranması ve her fırsatta başbakanı Kürt sorunu hakkında görüş belirtmek zorunda bırakması, AKP’nin işini hayli zorlaştırıyor. Örneğin Yüksekova’da yaşanan “ya sev ya terk et” tehdidinin bölgede etkisini hâlâ sürdürüyor olması, başta AKP olmak üzere diğer partilerin Kürt sorunundaki tavırlarının her türlü seçimde hâlâ merkezî bir önemde olduğunu göstermekte. Son olarak, bölgedeki AKP’li belediyelerle ilgili yolsuzluk iddiaları (özellikle Siirt Belediyesi’ni boğazına kadar borca batırıp yurt dışına kaçan Mervan Gül ile Muş Belediyesi’nde yaşanan ihale ve rüşvet skandalları) ve vaat ettikleri hiçbir şeyi gerçekleştirmemiş olmaları, AKP’nin oylarını artırmasının hayli zor olduğunu gösteriyor.

“Sosyalist” Bekâroğlu

AKP karşısında somut bir siyasî program etrafında seçim kampanyası yürüten ve kendini bir siyasî alternatif olarak sunan diğer güçlerin sayısı ise yok denecek kadar az. Bu istisnaların başında yedi maddelik “Fark Var!” programıyla Saadet Partisi, özellikle de İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı Mehmet Bekâroğlu geliyor. İsrail’in Gazze saldırısı esnasında düzenlediği kitlesel mitinglerle dikkat çeken Saadet Partisi, seçim kampanyasında neredeyse yabancı düşmanlığına va-

Su hakkı, yaşam hakkı

Ö z e l l e ş t i r i l e m e z !

SU FORUMU NE İŞE YARAR?
İspatlanmış bir rezalet
BEŞ KİTADAN DEHŞET HİKAYELERİ
Su özelleştirme fiyaskoları
ÇİFTÇİ-SEN BAŞKANI ABDULLAH AYSU
Yaşamı tartışamayız
DEVLET SU İŞLERİ, BIRAK BU İŞLERİ
Asıl tehlike “üç p”

İBRET-İ ALEMLİK BİR ÖZELLEŞTİRME SERÜVENİ
Antalya’nın sırlı suları
ICSİD, BIT, UNCİTRAD
Yeni emperyalizmin şifreleri
YAŞAM BUDUR İŞTE!
Coca Cola’nın suç günlüğü

E X P R E S S S U Ö Z E L S A Y I S I Ç I K T I !

ran bir AB ve ABD karşıtlığını ve AKP politikalarını teşhir eden anti-liberal bir ekonomik programı ön plana çıkarırken, IMF anlaşmalarını iptal edeceklerini ve yoksulluğu yok edeceklerini vurguluyor. SP'nin muhafazakârlığı '70'lerdeki Milli Selamet Partisi'ni aratmıyor. Başta başı açık kadınlar olmak üzere kapılarını herkese açtıklarını ifade eden genel başkan Numan Kurtulmuş, aile kurumunun altını oyan ve "kendini gey ve lezbiyen olarak adlandıran" bireylerin tabii ki bunun dışında olduğunu belirtirken, "açılım" furyasının sınırlarına da işaret etmiş oluyor. Partisinin genel politik hattından çok daha sınıfsal mesajlar veren Mehmet Bekaroğlu'nun "çip kullanan türbanlılardan oy istemiyorum" çıkışı, uzun bir süredir sınıfsal talepleri rafa kaldırmış ve kendisini katılımcılıkla sınırlayan sosyalist soldan daha radikal. Belediye hizmetlerinin özelleştirilmesini ve İstanbul'u taltan eden finansal yatırımları engelleyeceğini ifade eden Bekaroğlu, bu söylemiyle hayli sol bir portre çiziyor.

Anketlere göre partisi CHP'nin iki katına yakın oy alması beklenen Kemal Kılıçdaroğlu da seçimin parlayan yıldızlarından. Her ne kadar yoksulluk sorununu yolsuzluk ve kötü yönetimle özdeşleştirse de, AKP ve Kadir Topbaş'ı "organize suç örgütü" olarak tanımlaması, kampanyasını Baykal'la özdeşleştirmemesi ve CHP'nin "korku dolu bir gelecek" paranoyasından uzak durması nedeniyle geniş bir kesimin desteğini kazanacak gibi görünüyor.

Son olarak, sosyalist solun büyük bir kısmının Batı'daki birçok yerde Kürt hareketinin de desteğini alarak oluşturduğu "Biz de Varız!" platformuna ve benzer girişimlere değinmek gerek. Yerel seçimler, bağımsız adaylar deneyiminden bu yana solun bir kesiminde giderek daha da önemli hale gelen "başarı kazanmak" takıntısının sosyalist solun inşası ve geniş yığınlarla solun taleplerini anlatmaktan daha çok önemsendiğinin belirgin işaretlerini sunuyor. Belediyeleri kazanmak sosyalist sol için pekâlâ bir hedef olarak görülebilir. Fakat belediyeleri kazanmanın anlamına dair söz içinde çok ciddi bir politik ayrılık söz konusu. Tarihsel olarak sol için yerel yönetimleri kazanmak, kitlelerin kendi kendilerini yönetebileceklerine dair bir özgüven yaratmayı ifade etmeli. Yoksa bazı aklı evvellerin iddia ettiği gibi, solun "yönetme özürünü" gidermesi, bu özgüveni yaratmanın önündeki engelleri ortadan kaldırmayacak. Aksine, toplumsal hareketleri inşa etmek için aynı hassasiyeti göstermeyenlerin, seçim tarihine girildiğinde sosyalistlerin temel sorunu "birlik"miş gibi bir araya gelmesinin hem hiçbir inandırıcı tarafı yok, hem de mücadelesi edilmesi gereken "gerçek" ıskalanıyor. Halbuki, "gerçek, fotoşokla değiştirilemeyecek kadar çirkin".

Aykut Kılıç

29 MART'IN YENİ KİRACILARINI RANTIN KRALI BEKLİYOR

Yerel yönetimler "for rent"

AKP'nin adem-i merkezietten, yerel yönetimlerin güçlendirilmesinden, katılımdan anladığı, yereli kendi içinde merkezileştirmek. Çıkardıkları yasalara göre, belediye polis, il özel idareleri de jandarma, ikisi de Ankara'ya bağlı. Belediyelerdeki rant dönüşümü, 30 Mart sabahından itibaren il genel meclisleri marifetiyle kırsala da yayılacak...

Yaklaşan 29 Mart seçimleri, makro-politik öneminin ötesinde, neredeyse cumhuriyetle yaşıt belediye ve il özel idare yasalarının değiştirilmesini izleyen ilk seçimler olma özelliğini de taşıyor. 1980'lerden beri gözlenen yerel yönetimlere yetki ve kaynak devri eğiliminin artık yasal bir çerçeveye oturtulduğu bu yeni dönemde kentleri kimlerin yönettiği, yani suyun başında kimin oturduğu daha bir önem taşıyor. Zira, yerel yönetimler, rant yaratmak ve rantı dağıtmak için yönetilir hale gelmiş durumda. Yeni yerel yönetim mevzuatı çerçevesinde bu rant endeksli işleyiş mantığının daha da gelişeceği, yeni alanlara ve kurumlara sırayet edeceği söylenebilir. Bu öngörünün dayanakları, bir yandan yerel yönetimlere dair yeni yasalarda, öte yandan da yakın gelecekte hayata geçirilmesi planlanan değişikliklerde yatıyor.

Öncelikle, Türkiye'deki yaygın yerel demokrasi anlayışının kesin olarak iflas ettiğini kabul etmek zorundayız. Daracık bir mali, idari ve siyasi özerkliğe indir-

Katılımı çok isteyen bir siyasî irade var. Ama katılımın konusu karar alma, amacı demokrasi değil. Başka yerlerde alınmış kararların etkin, ucuz ve verimli uygulanabilmesi için vatandaşa davet var. Bedava işçi olarak vatandaş kullanımı.

genmiş yerel demokrasi anlayışının siyasî gerçeklikle ilgisi olmadığı ortada. Neymiş, yerel demokrasi için yerele daha geniş yetkiler, daha zengin kaynaklar ve daha gelişmiş siyasî özerklik vermek gerekliymiş. Tamam da, tüm bu devir teslim rağmen daha demokratik bir yerel siyasetten bahsedebiliyor muyuz? Tabii ki hayır. Çünkü, yetkilerin yerele devri, yerelde bunların demokratikçe paylaşıldığı anlamına gelmiyor. 1980'lerden beri yaşanan gelişmelere baktığımızda, Ankara'nın yerel üzerindeki azalan gücünün doğrudan belediye başkanları, özellikle de büyükşehir belediye başkanlarının bireysel olarak güçlenmesiyle karşılandığını gözlüyoruz. Başka bir deyişle, "yerel", belediye başkanlarının kişiliğinde, Ankara'nın yerine geçen kendi merkezlerini yaratıyor. Bir düşünün, yerel yönetimlerde belediyenin diğer organlarının hükümü başkana karşı ne kadar geçebilir? Sadece belediye değil, yerel siyasetin tüm diğer aktörleri, özellikle taşrada, belediye başkanına karşı çok savunmasız. Siyasî partilerin taşra teşkilat yönetimlerinin akıbeti belediye başkanlarının iki dudağının arasında, yerel basın başkanının eline bakıyor, hatta meslek odaları bile belediyenin kontrol ettiği kaynaklardan

mahrum kalmamak için muhalif tonlarını törpüleyebiliyor. Bu şartlarda yerel demokrasinin ne derece geliştiği uzun uzadıya tartışılabilir...

Ya da tartışılmaz; açılır yeni yasalar ve bakılır böyle bir niyet var mı diye. Ve ilginçtir, ne 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda, ne 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda, ne de 5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu'nda demokrasi kelimesine rastlayabiliriz! Sivil toplum ve katılım kelimelerinin gırla gittiği bu kanun metinlerinde demokrasinin nominal olarak bile yer bulamayışı, reformların gerçek niyetini ele verir. Gerçekten de, yeni yerel yönetim sisteminde sivil toplum ve katılıma biçilen rol, "etkin/etkili" ve "verimli" bir yerel yönetim vücuda getirmektir.

Neoliberallerin taşeron sevgisi

Nitekim, İl Özel İdare Kanunu'nda öyle bir 65. madde var ki, bu rol bütün çıplaklığıyla gözler önüne seriliyor: "İl özel idaresi sağlık, eğitim, spor, çevre, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında ilde dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular." Her şey açık değil mi, katılımı çok isteyen bir siyasî irade var. Ama katılımın konusu karar alma, amacı demokrasi değil. Başka bir yerlerde alınmış kararların etkin, ucuz ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi için vatandaşa davet var. Tanıdık geldi mi? Yeni sağın meşhur 3E'si desem: Efficacy, Economy ve Efficiency. Harfiyen çeviri! Ucuz, hatta bedava işçi olarak vatandaş katılımı...

Bu neoliberal vurgu kanun metinlerinin melodik dilini de vurur; bol bol -tır'lı, -tır'lı, -dur'lu fiillere rastlanır. Artık belediye yapmaz, yaptırır; işletmez, işlettirir; kurmaz, kurdurur bir hale, yani bir taşeronlaştırma mekanizmasına dönüşmüştür. Öyle ki, Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumluluklarını düzenleyen 7. maddesinin toplam 23 fıkrasından 12'sinde bu taşeronperver melodi kulağa çalınır.

Bu neoliberal eğilimin yeni olmadığını, 1980'lerden beri devam eden bir süreç olduğunu, hatta 12 Eylül cuntasının buna katkısını akılda tutmamız gerek. Daha 1981 yılında yasalaşan 2380 ve 2464 sayılı kanunlarla yerel yönetimlerin kaynakları güçlendirilmişti. Özal mesajı aldı ve bu yönde kararlı adımlar attı, özellikle büyükşehir belediye modeline geçiş ve

Yeni dönemle birlikte rant ağı kırsala da yayılacak, köy arazileri, tarım alanları yağmaya kurban gidecek. Yoksullara da dağa taşa kurulan, bütün şehirleri birörmekleştiren TOKİ evleri reva görülecek. Yukarıdaki fotoğraf Elaziğ'dan

imar yetkilerinin yerele devri ile Türkiye kentsel rantın tadına doya doya varmaya başladı. Dolayısıyla, bu son reformların yaptığı, sadece çitayı biraz daha yükseltmek, kentsel rant pastasını daha geniş bir kapsama kavuşturmaktan başka bir şey değil.

İşin acı tarafı, belediyelerin bu kentsel rant yaratma ve dağıtma mekanizmasına dönüşümünün sadece sağ partilerin tercihi olmaması. Kendini sosyal demokrat olarak niteleyen nice belediye başkanını da belediyelerin bu yeni işlevini benimsemiş durumda. Dolayısıyla, günümüz Türkiye'sindeki yaygın belediye uygulamalarını sadece "İslâmî belediyeçilik" olarak geçiştiremeyiz. Kayseri'den İzmir'e, Konya'dan Mersin'e, Ankara'dan Eskişehir'e, İstanbul'dan Diyarbakır'a temizlik, asfaltlama, dağıtım, inşaat, altyapı ihalelerindeki çıkar ilişkileriyle, bahçe ve çocuk parklarıyla, iftar çadırları, erzak ve yakacak yardımları ve kadrolaşma uygulamalarıyla bu artık hâkim belediyeçilik anlayışdır ve bu anlayışı tek bir siyasî partiye havale edip günahattan kaçamayız. Gelinek noktasında, temel siyasî akımlar arasındaki en önemli fark, bu rant yaratma ve dağıtma mekanizmalarının nasıl bir kamuflajla sunulduğu; İslâmî, milliyetçi ya da popülist ambalajlar arasındaki farklılık, temel anlayışın ortaklığını gizlemeye yetmez.

İl özel idareleri şahlanıyor

Ne siyasî parti söylemleri ne de müstakbel yerel yönetici profilleri, önümüzdeki dönemde bu anlayışta bir değişiklik olacağına dair bir umut veriyor. Daha da kötüsü, bu kentsel rant mekanizmasının kırsalı da kapsamına alacak şekilde büyüyeceğine dair ciddi emarelerin gözlenmesi. Rant mekanizmalarının genişlemesi ya da kırsalda yeniden üretilmesi de il özel idareleri tarafından kotarılabilecektir, ki

bu da sözü önümüzdeki dönemde en yakından takip edilmesi gereken yerel yönetim kurumlarına getirir.

Gerçekten de, son dönemdeki yerel yönetim reformlarından en kârlı çıkan kurum, hiç kuşku yok ki, il özel idareleri oldu. Yetkileri, kaynakları ve kurumsal işleyişi topyekûn değiştirilen il özel idareleri, son reformlara kadar ne idüğü belirsiz bir yerel yönetim kurumuydu. Yılda sadece iki kez toplanıyor olsa da, karar organı, yani il genel meclisi seçmenlerin oylarıyla belirlenen, bu özelliğiyle de yerel yönetim kurumu sayılan il özel idareleri, beri yandan yerinden yönetim ruhuna aykırı biçimde, devletin ve hükümetin taşradaki atanmış temsilcisi olan vali tarafından yönetiliyordu. Oysa yeni dönemde, başkanını kendi seçen ve her ay toplanan il genel meclisi, vali karşısında

29 Mart seçimleri, belediyelerin ana işlevi haline gelen rant dağıtım mekanizmalarının il özel idareleri üzerinden kırsala ve şimdilik merkezî hükümetin kontrolündeki alanlara doğru genişleyeceği bir dönemin başlangıcı olacak.

siyaseten çok güçlenmiş bir potansiyele kavuştu. Öte yandan, malî kaynakları artan il özel idareleri, özellikle Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kapatılıp teşkilat ve görevlerinin il özel idarelerine devredilmesiyle bir anda kırsal alana yönelik tek siyasî ve idarî kurum haline geldi. Nitekim, il özel idareleri, belediye sınırları dahilinde bazı görev ve sorumlulukları olsa da, köylere yönelik tüm altyapı, imar, çevre düzenlemesi gibi hizmetleri sağlama sorumluluklarıyla aslında bir "kırsal belediye" niteliğine bürünmüş oldu. Dolayısıyla, kentsel alanlarda uzun zamandır gözlenen çıkar ve patronaj ilişkilerinin yakın gelecekte il özel idareleri sayesinde kırsal alanda da serpileceğini öngörebiliriz.

Bu dönüşümün ilk emareleri 29 Mart seçimlerinden hemen sonra ortaya çıkacaktır. Nitekim, belediye meclislerinde 1980 sonrasında gözlenen dönüşümün bir benzerinin il genel meclislerinde yaşanacağını öngörebiliriz. 1980'lere kadar esnaf ve zanaatkâr ağırlıklı bir yapı sergileyen belediye meclisleri, imar yetkisiyle donatılmalarıyla özellikle müteahhitlerin gözdesi olmuşlardı. Benzer bir dönüşümün il genel meclislerinde yaşanıp yaşanmayacağı sorusuna yanıt aradığımız bir araştırma projesi kapsamındaki gözlemlerimiz, daha aday adaylığı aşamasında artan bir ilgi ve profil değişikliğinin yaşanmakta olduğunu gösterdi. Tabii ki bu sorunun kesin yanıtını ancak 29 Mart'tan sonra verebileceğiz.

İl özel idarelerindeki, özellikle de il genel meclislerindeki bu dönüşümün belki önümüzdeki dönemde değil ama, daha ileride bir başka sonucu da, vali ve il genel meclisleri arasındaki gerilimlerin artması olasılığı. AKP'nin son yerel seçimlerde 2276 koltukla tüm il genel meclislerinin yüzde 70'ini kontrol ettiği bir siyasal coğrafyada, güneydoğudaki birkaç istisna dışında, bu tür gerilimlere henüz rastlamıyoruz. Fakat yerelde vali tarafından temsil edilen merkezî hükümetle il genel meclisleri farklı siyasal renkleri taşımaya başladığında, il özel idareleri bünyesinde çok ciddi meclis/vali gerilimleri yaşanacağını söylemek çok da temelsiz bir kehanet olmaz herhalde.

Kaldı ki, rafa kaldırılan Kamu Yönetimi Temel Kanunu'yla tüm bakanlıkların taşra teşkilâtlarının il özel idarelerine devredilmesi planlanıyordu. Sezer'in vetosuyla gündemden kalkan bu projenin Köy Hizmetleri'nde olduğu gibi peyderpey hayata geçirileceği sık sık dile getiriliyordu. Bu yönde henüz bir adımın atılmamış olmasını AKP'nin 29 Mart'ta aldığı sonucu bekleyişine bağlayabiliriz. Dolayısıyla, AKP'nin il genel meclisleri özelinde 2004 seçimlerindeki başarısını tekrar etmesi durumunda bu sürecin hızla hayata geçirilmesi de kimseyi şaşırtmamalı.

Uzun lafın kısı, 29 Mart seçimleri, 1980'lerden beri belediyelerin ana işlevi haline gelen rant dağıtım mekanizmalarının il özel idareleri üzerinden kırsala ve şimdilik merkezî hükümetin kontrolündeki alanlara doğru genişleyeceği bir dönemin başlangıcı olacak. Yerel yönetimlerin 29 Mart sonrası göreve gelecek yeni kiracılarını iştah kabartan yeni rant pastaları bekliyor. Tabii, onların hemen arkasında cüsluslarını sabırsızlanarak bekleyen biz sıradan vatandaşlar da payımıza düşecek kırıntılar için şimdiden heyecanlanıyoruz. "Yemesine yedi ama, Allah için icraat da yaptı" diye diye tüm bu rantı dayalı sistemi olağanlaştıran, meşrulaştıran biz seçmenlerin de vebali büyük, kabul edelim.

Sonuçta, ne diyelim... Yiyelim efendiler, yiyelim; sizler kremayı, bizler kırıntıları aksırınca, tıksırınca, bu çirkin kentlerin enkazlarının altında kalana kadar yiyelim!

Ulaş Bayraktar

DEMOKRATİKLEŞME SÜRECİNDE TÜRKİYE

SERAP YAZICI

402 Sayfa, ISBN: 978-605-399-086-4

Demokratikleşme Sürecinde Türkiye, 1982 Anayasası'nın kısmi değişikliklerle tasfiyesi ve yerine özgürlükçü, demokratik bir anayasa düzeninin kurulması için zaman geçirmeden ele alınması gereken temel siyasal ve hukuki problemlere odaklanıyor. Bu problemlerin halkın gerçek temsilcileri tarafından hazırlanan yeni bir anayasa ile çözülebileceğini vurgulayan Serap Yazıcı, Avrupa Birliği sürecinin Türk Anayasa düzeni üzerindeki etkilerini; egemenlik yetkisinin devri, hukuk devletinin değişen içeriği ve kadın hakları çerçevesinde tartışıyor.

İBNİ HALDUN

AHMET ARSLAN

451 Sayfa, ISBN: 978-605-399-087-1

Arnold Toynbee'nin "herhangi bir zamanda, herhangi bir ülkede, herhangi bir zihin tarafından yaratılmış en kapsamlı bir tarih felsefesini tasarlayarak ortaya koyan" kişi olarak değerlendirdiği İbni Haldun üzerine ülkemizde pek az kaynak eser bulunmaktadır. Eserleri yayınevimiz tarafından basılmakta olan Prof. Dr. Ahmet Arslan'ın, İbni Haldun'un toplumbilimi, tarih ve siyaset konularındaki görüşleriyle, din-felsefe ilişkileri üzerine çözümlemelerini içeren bu özenli çalışmasının önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

ÇİN FELSEFESİ TARİHİ

FUNG YU-LAN

500 Sayfa, ISBN: 978-605-399-085-7

Çin felsefesi tarihini ayrıntılı olarak ele alan ilk eser niteliği taşıyan bu eser, Çin felsefesinde farklı düşünce akımlarını tarihsel bir perspektifle ve düşünceler arasındaki diyaloga odaklanarak ele alıyor. *Çin Felsefesi Tarihi*, bilgiyi bir nesne olarak değil, bir oluş olarak değerlendiren Çin Felsefesine ulaşmak için önemli ipuçları sunarken bu alandaki büyük bir boşluğu dolduruyor.

KONFÜÇYÜS MO TZU **YAN CHU** MENCİUS **LAO TZU** CHUANG TZU
MOHİSTLER YİN-YANG OKULU **HSÜN TZU** HAN FEİ TZU **TUNG CHUNG-SHU**
RASYONALİSTLER **DUYUMCULAR** ÇİN BUDİZMİ **CH'ANİZM** KOZMOLOGLAR
YENİ KONFÜÇYÜŞÇÜLÜK PLATONİK İDEALAR OKULU **EVRENSEL ZİHİN OKULU**

KİTAP'TAN DELİLLER

MARTIN AIGNER-GUNTER M. ZIEGLER

264 Sayfa, ISBN: 978-605-399-082-6

Matematik-Bilgisayar dizisinin ilk kitabı olan *Kitap'tan Deliller*, çağının en üretken ve sıradışı bilim insanlarından olan ve matematikçiyi "kahveyi teoremlere dönüştüren bir makine" olarak tanımlayan Paul Erdős'ün görüşlerini yansıtıyor. Tanrı'nın matematik teoremlerinin kanıtlarını tuttuğu bir "Kitap"ı olduğuna inanan Erdős'ün görüşlerini temel alan Martin Aigner ile Günter M. Ziegler'in birçok dile çevrilmiş, defalarca basılmış bu kitabı, 'Kitap'tan teoremler ve kanıtlar' içeriyor.

Apo'nun tavsiyesi mi, PKK'nin tasfiyesi mi?

Erdoğan'ın Diyarbakır'ın fethi için verdiği ferman, TRT 6 “açılımı”, TSK'nın “bölge”de AKP'ye açık destek vermesi, Fethullah Gülen cemaatinin Erbil seferi, Abdullah Gül'ün “iyi şeyler olacak” demeci, Talabani'nin PKK'yi tasfiyeye yönelik bir Kürt Konferansı için harekete geçmesi... Bütün bunlar, 29 Mart'ın “bölge”de yerel seçimin çok ötesinde bir anlam taşıdığını gösteriyor...

AKP, artık gelenekselleşen seçim öncesi Kürt sorunu “açılımlarını” bu sefer çıtayı daha da yükselterek 29 Mart yerel seçimleri için devreye soktu.

22 Temmuz seçimleri öncesinde TSK'nın sınırötesi operasyon talebini geri çevirerek Kürt oylarını alan AKP, seçim sonrasında devletin geleneksel Kürt politikasına kaldığı yerden devam etmiş, sınırötesi operasyonlar da hız kazanmıştı. Bu süreçte bölgede bir hayli antipati toplayan AKP, yerel seçimler öncesinde tekrar eski taktiğini uygulayarak başarılı olmaya, böylece hem PKK'ye karşı elini güçlendirmeye, hem de TSK ve ABD'ye gücünü ispat etmeye çalışıyor. Fethullah Gülen cemaati tarafından Temmuz 2008'de Abant'ta, Şubat 2009'da Erbil'de gerçekleştirilen Kürt sorunu konulu Abant Platformu toplantıları, bu süreçte Kürtçe yayına başlayan TRT 6 ve nihayet seçimlere yirmi gün kala

AKP yanlısı medya tarafından adeta “müjdelenen”, seçim sonrası toplanması beklenen Erbil'deki Kürt sorunu konferansı, AKP'nin 22 Temmuz seçimleri öncesi taktiğine çok benziyor. Abdullah Öcalan'ın önerisiyle ortaya çıkan Erbil konferansı fikri, AKP ve ABD'nin müdahalesiyle PKK'nin tasfiyesi projesinin bir parçası haline getirilirken, Türkiye'deki Kürtlere, AKP'nin Kürt sorunu konusunda seçimler sonrasında “iyi şeyler” yapacağı mesajı veriliyor. TRT 6'ya destekleyen TSK'nın, Erbil'deki konferansa sıcak bakmasa da, yerel seçimlerin

DTP karşısında AKP'nin lehine sonuçlanmasını istediği biliniyor. DTP ve PKK'ye karşı oluşan TSK, AKP ve Fethullah Gülen ittifakına ABD ve Irak'taki Kürt yönetimi de eklenmiş görünüyor. Peki, yerel seçimlerin Kürt bölgesinde AKP lehine veya aleyhine sonuçlanması PKK'yi nasıl bir süreçte götürecektir? Cumhurbaşkanı Gül'ün ve Öcalan'ın birbirini onaylayan “iyimserlik” mesajlarına PKK nasıl bakıyor? Öcalan'ın Kürtlerin kendi kaderlerini tayin yöntemlerinin tartışılacağı bir çalışma olarak tasarladığı Erbil konferansının hedefinin PKK'nin tasfiyesi programına dönüşmesi dengeleri nasıl değiştirecek? Yerel seçimler öncesinde AKP yanlısı medya tarafından Kürt sorunu konusunda yayılmaya çalışılan iyimser hava gerçekle ne kadar örtüşüyor? Kandil, Erbil, İmralı ve Ankara hattındaki diplomatik ve politik manevraları izlediğimizde, Kürt sorununun seçim sonrası seyri hakkında anlamlı bir tablo çizmek mümkün oluyor...

Arada bir etrafını kollayarak kısık bir sesle konuşan 30'lu yaşlardaki genç, “maliyecilerin” yörelerinde para toplayıp kamplarına döndüğünü söylüyor. Ancak son zamanlarda “maliyecileri” pusuya düşürüp paraları ele geçirmek isteyen bir takım çetelerin peydahlandığını anlatıyor ve ekliyor: “Ama partinin savcılarını harekete geçmiş durumda. Hepsini tek tek yakalayıp Kandil'e götürecekler. Zaten partinin parasını almak, Kürt halkının namusuna göz koymak demek. Partinin gücüne posta koymak demek. Devlet bile bu cesareti gösteremez!”

Öcalan'ın, Kürtlerin kaderinin belirleneceği bir konferansın düzenlenmesi tavsiyesi, PKK'yi tasfiye planına dönüşmüş gibi görünüyor. DTP'nin yerel seçimlerdeki performansı bu planın kaderini de belirleyeceğe benziyor.

Bir yanda, PKK için esnaftan veya eşraftan para toplayan “maliyeciler”, örgüt içi tartışmaları, örgüt-halk arasındaki ihtilafları ve halkın kendi içindeki hukukî sorunları (bunların içinde kız kaçırma davaları bile var) tespit edip suç ve cezayı tanımlayan “partinin savcıları” ve “Kürtlerin kaderini belirleme” çalışmalarını sürdüren bir örgüt, diğer yandan bu örgütün varlığının çıkarlarını zedelediği Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi, ABD ve AKP...

Abdullah Öcalan, 2008'deki muhtelif açıklamalarında farklı ülkelerdeki farklı Kürt gruplarının Erbil, Diyarbakır ve Lozan'da bir araya gelip Kürtlerin kaderinin belirleneceği bir konferansın düzenlenmesi tavsiyesinde bulundu. DTP lideri Ahmet Türk, Mayıs 2008'de bu tavsiyeyi Barzani'ye götürdü. Aralık 2008'de tekrar Barzani'yle görüşen Türk, konferans fikri-

nin Irak Kürdistanı tarafından benimsendiğini, ancak işin içine ABD ve Türkiye'nin de girdiğini gördü. Oysa DTP, yerel seçimlerde özellikle Diyarbakır'dan büyük bir zaferle çıkıp bu zaferin yarattığı güvenle Kürtlerin kendi kaderlerini tayinini tartışacakları bir konferans öngörmüştü. Ne var ki Öcalan'ın tavsiyesi, Barzani, Talabani, ABD ve Türkiye tarafından PKK'nin tasfiye planına dönüştürülmüş gibi görünüyor. DTP'nin yerel seçimlerdeki performansı, bu planın da kaderini belirleyeceğe benziyor.

Dağlarda bir mini devlet

Sanıldığının aksine PKK, sadece altı-yedi bin silahlı militanı bulunan ve sadece silahlı çatışmalarda ortaya çıkan bir örgüt değil. Otuz yıllık bir geçmişe sahip, Avrupa ve hatta Afrika'dan gelen militanları bünyesinde barındıran, dünyanın çeşitli bölgelerinde bir ahtapotun kolları gibi yayılmış ve örgütlenmiş olan PKK, sadece Türkiye'deki Kürt sorununa odaklanmıyor. Örgütün tarihinde, diğer bölgelerdeki Kürtlerin sorunlarıyla beraber, “kapitalist ve emperyalist emellere kurban gitmiş” dünyanın pek çok halkının özgürlüğüne kavuşması için teorik tartışmalar da yürütüldü, yürütülüyor. Bu tartışmalar bir yandan “devrimci vicdan” icabı, bir yandan da örgütün kendini dünya sorunlarından da “sorumlu”; Irak Kürdistanı'ndaki Kürt hareketlerinin aksine aşiret, millî, milliyetçi, bölgeci, ulusalcı özelliklerinden arınmış, modern, sosyalist bir Kürt hareketi olarak tarif etmesini sağlıyor. Örgütün, hep yerel veya bölgesel düzeyde yapılmış diğer Kürt hareketlerinin aksine böylesine “enternasyonalist” stratejiyi benimseme-

si, aynı zamanda kendini dev aynasında görmesine neden oluyor; günden güne özgüveni, özgücünü kat be kat artırıyor. Bu özgüvene Kürtlerden gelen toplumsal destek de eklenince, PKK'nın Kandil civarında operasyonlara göre değişen, kâh daralan, kâh genişleyen sınırlarını çizerek (Medya Savunma Alanları) kendini bir nevi "mini devlet" olarak tarif etmesi ve bu dili örmesi kaçınılmaz oldu.

PKK, bir Kürt devleti kurmayı başaramadığı gibi, Öcalan'ın İmralı'dan bildirdiği, bazı filozoflardan esinlenerek ürettiği ütopyik devletsizlik teorilerini kendi diline uyarlamaya çalışıyor. Böylece devlet istemeyen, ulus-devlet yapısından kendilerini dağıtmalarını, federe yapılara bölünmelerini talep eden, buna karşılık "maliyeci"siyle, "savcı"siyle devlet mantığıyla örgütlenen, o dili kullanan bir PKK ortaya çıkmış bulunuyor. Elbette bunda Öcalan'ın, Kandil dağılarındaki gerçeklikle örtüşmeyen "felsefi" görüşlerinin yarattığı kafa karışıklığının tesiri büyük... PKK, bir yandan devletsizlik teorisini mantıkî temellere oturtmaya çalışırken, bir yandan da kendisini Türkiye Kürtlerinin gözünde ihtilafları ortadan kaldıran bir adalet sistemine, otuz yıl daha sürecek bir savaşa yetecek kadar mühimmat ve savaşçı kadrosuna, Ortadoğu'yu kurtaracak teorik donanımına sahip bir devletçik olarak lanse etmeyi sürdürüyor. Dolayısıyla aslında örgütün Erbil'de yapılması planlanan bölgesel konferansa katılmaktan imtina etmesinin temelinde, yıllardır sürdürdüğü savaşla kurmuş olduğu bu devletçiğin yıkılması korkusu da yatıyor.

PKK'nın 21-30 Ağustos 2008'deki son kongresinde açıkladığı programda yer alan şu ifadeler, örgütün hedefinin sanıldığı gibi Türkiye'deki Kürt sorununu çözmekle sınırlı olmadığını ortaya koymaya yetiyor: "Ortadoğu kaosuyla aşmada halkçı-emekçi güçlerin mücadeleleri ve çözüm arayışları da giderek önemli bir güç haline gelmeye başlamıştır. Dünyada çeşitli adlar altında yapılan toplantılarla kendini hissettiren bu halkçı çözüm alternatifleri demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü toplum projesi olarak kendini bir düşünce ve eylem çizgisi haline getirmektedir. Daha çok Kürdistan'da PKK tarafından geliştirilen bu çizgi, Ortadoğu sorunlarına çözüm bulma gücüyle bölgede yayılmaya ve küresel düzeyi etkilemeye adaydır."

Peşmerge'de PKK sempatisi

Enternasyonal ideallerinden ötürü 1990'larda Talabani PKK'ye "hayalci", Barzani ise "şumarık" diyordu. Oysa PKK, 1999'dan itibaren dünyayı kapitalist sermayedarların tahakkümünden kurtarma projelerini daha da ciddi bir üslupla dile getirmeye başladı ve kendini bu idealler çerçevesinde revize etti. Milliyetçi görüşleriyle öne çıkan, başarı sağlamak için ABD'yle ortaklaşmayı mubah sayan Osman Öcalan'ın bu tarihten sonra örgütten uzaklaştırıldığı unutulmamalı. PKK'nın zaman zaman ABD'ye, hatta tüm dünyaya kafa tutan açıklama-

ları, silahlı çatışmalarda savaş uçaklarına, Peşmerge güçlerine yenilmemesi, bizzat Peşmergelerin hayranlıklarını kazanmalarına yol açıyordu. Çünkü 1990'ların ilk yarısında Türkiye-Barzani ittifakıyla PKK'ye düzenlenen operasyonlarda Peşmergeler, PKK militanlarını "bisküvi çocukları" olarak nitelendiriyor ve bu özgüvenle çatışmalara giriyorlardı. Oysa militanlar o dönemki hava-kara operasyonlarına, ağır gıda ambargosuna rağmen büyük bir direniş sergileyerek Irak Kürtlerinin hayranlıklarını kazandı. 1996'da PKK, Barzani'nin kontrolündeki Zaho'yu neredeyse ele geçirmiş, 2001'de Talabani'nin kontrolündeki Süleymaniye'nin kapılarına dayanabilmişti. Dolayısıyla esas olarak Irak Kürtlerinin PKK'ye olan sempatisinin altında 1990'lardaki Peşmerge-PKK çatışmalarında, PKK'nin gösterdiği askerî performansı yatıyor. Bu nedenle Barzani'yle Türkiye'nin PKK politikası örtüşmüyor. Kendi tabanında

Gülen cemaati, yerel seçimleri AKP lehine çevirmek için yoğun çaba sarf ediyor. Fakat DTP'nin ciddi bir oy artışı sağlamaması halinde PKK daha da köşeye sıkışmış olacak, çatışmaları sürdürmeye ve gücünü ispat etmeye çalışacak.

ciddi bir PKK sempatisi varken Barzani'nin Türkiye'yle ittifak yapamayacağı, aksi halde "tüm Kürtlerin lideri" sıfatına nail olamayacağı biliniyor.

29 Mart seçimlerinden kısa süre sonra Erbil'de düzenlenmesi tasarlanan Kürt konferansına Barzani'nin ihtiyatlı yaklaşmasının ve PKK'siz bu konferansın mânâsız olduğunu düşünmesinin sebebi de bu. ABD'nin açık, Türkiye'nin örtük onayıyla tasarlanan konferansı adeta bir müjde gibi Türkiye'de açıklayan Talabani'nin tavrının Barzani'yi rahatsız ettiği biliniyor. Barzani, konferansla ilgili tartışmaların Türk medyasında her zamanki şovenist dille, PKK'nın tasfiyesinin gündemde olduğu şeklinde tartışılmasının PKK'ye konferanstan geri adım attıracağını bildiği için bu rahatsızlığını ifade etti. Nitekim öyle de oldu. Abdullah Öcalan'ın geçtiğimiz günlerde olumlu bulduğu ve "kendine güvenen herkes katılmalı" dediği konferansa PKK tepki gösterdi. Oysa hem Öcalan'ın konferansı olumlaması hem de cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Kürt sorununda olumlu gelişmeler olacağını İran seyahati sırasında açıklaması, Öcalan-Özal ilişkisini andırıyordu. PKK'nın seçim sürecinde ateşkes ilan etmesi de bu sürecin bir uzantısı olarak değerlendirilmisti.

Beş ilke şartı

Avukatlarıyla yaptığı görüşmelerde Carl Schmitt'ten Hegel'e, Foucault'dan Marx'a, çeşitli düşünürlerin siyaset felsefelerini değerlendiren ve eleştiren Öcalan, Erbil konferansı ile ilgili önerilerini ise reel politik koşulları dikkate alarak değerlendirmiş ve somut koşullar öne sürmüştü: "Kürtlerin birliğine ve Kürt Sorununun demokratik çözümüne katkı amacıyla Kürt Konferansları düzenlenebilir. Bu konferanslar değişik ülke ve şe-

hirlerde yapılabilir. Bu konferanslar yapılırken beş ilke şartı tartışılabilir. Bunlar Kürtlerin Beş İlke Şartı olarak ileriye sürülebilir. Bunlar: 1) Savaş ve Barış ilkesi: Savaş neyi getirir, neyi götürür, ne anlam ifade ediyor? Barış neyi getirir, neyi götürür, kime ne kazandırır? Barış nasıl sağlanır? Bunlar açıklığa kavuşturulabilir. 2) Birlik ilkesi: Türkiye, İran, Suriye ve Irak'taki Kürtler kendi aralarında bu durumu tartışabilirler. Bu birlik Kürtlerin kendi aralarındaki birliktir. Bulundukları devletin sınırlarına karşı değildir. Türkiye'deki Kürtler Türkiye'yle sorunlarını demokratik şekilde çözme yöntemini tartışırlar. İran'daki Kürtler İran'la kendi sorunlarının demokratik çözüm yöntemini tartışırlar. Ancak Türkiye, İran, Irak ve Suriye'deki Kürtler, kendi aralarındaki ilişkilerini ve birliklerini kurabilirler. Bu durum, o devletlere karşı değildir, Kürtlerin kendi demokratik sistemlerinin kurulmasıdır. Burada çözüm ulus-devlette değildir. Çünkü ulus-devlet çözümsüzlüktür. Büyük Kürdistan çözüm değil, kan gölüne dönüştürür. Küçük Kürdistan da çözüm değil. Çözüm, Demokratik Konfederalizm ilkelere çerçevesinde örgütlenmektir. 3) Demokratik ilke: Kürtlerin haklarının ve örgütlenmelerinin önündeki bütün anayasal, yasal engellerin kaldırılıp demokratik dönüşümün hayata geçirilmesidir. 4) Kültürel Haklar ilkesi: Kürtlerin kültürlerinin bir bütün olarak tanınması ve hayata geçirilmesidir. 5) Demokratik Siyaset ilkesi eklenebilir. Sosyal şart da ileri sürülebilir. Sosyal, eğitim ve ekonomi de ilke şartı olarak bunlara eklenebilir."

Fakat Öcalan'ın önerdiği konferansla Barzani'nin çerçevesini çizdiği konferans fikri arasında, yukarıda PKK'nın "büyük güç", "mini devlet" hissini törpüleyici farklar vardı. Öcalan, PKK'nın öncülüğünde gerçekleşecek konferansta, Kürtlerin kaderinin tartışılmasını önerirken, Barzani, PKK'nın silahsızlandırılmasının tartışılmasını istiyordu. Talabani ise İstanbul'daki 5. Dünya Su Forumu'na gelirken, ayağının tozuyla PKK'yi silahsızlandırmak için önemli çalışmalar yürüttüklerini ve bu çalışmaların kısa süre içinde sonuç vermesini beklediklerini muştuluyordu. Oysa bu sürecin "sözcüsü" olması da Öcalan 26 Kasım 2008 tarihli açıklamasında istemişti: "Talabani ve Barzani kendilerinden yana olumsuz bir tutumun gelişmeyeceğini söylüyor, ama bu yetmez. Barışa, demokratik çözüme katkı sunmalılar. Talabani, Sosyal Enternasyonal'de başkan yardımcısıdır. Avrupa, Amerika nezdinde demokratik çözüm için çaba göstermeli, bu konuda etkin olmalı. Bu hem kendilerinin, hem Türkiye'nin hem de Amerika'nın yararına, kendilerini de rahatlatır. Mevcut durum, çözümsüzlük, kimseye yarar getirmez."

Süreç, aslında Öcalan'ın talepleri doğrultusunda ilerliyor. Her ne kadar Barzani, konferansın organizasyonunda öncülük etse de, Öcalan özellikle Barzani'nin en aktif isim olmasını istemiyor. Çünkü

Barzanî'yi kendisine rakip belliyor. Öte yandan Öcalan'ın Abdullah Gül'den bu süreçte aktif rol oynamasını istemesi, Gül'ün de Irak ziyaretinde PKK konusunu gündeme getirmesi, ortada dolaylı bir iletişimin olduğunu gösteriyor.

Ancak PKK, bu gelişmelerin kendi inisiyatifi dışında yaşanmasından rahatsız. PKK liderlerinden Cemil Bayık'ın geçtiğimiz günlerde yaptığı açıklama bu rahatsızlığın en açık ifadesi: "Ulusal bir konferans şu veya bu örgüte bir şey dayatma ile olamaz. Tamamen ulusal ilkelere, çıkarları, stratejileri belirler. Parçalara özgün politikaları belirleyebilir. Yani bütün parçaların, bütün Kürtlerin, bütün örgütlerin bağlı kalacağı ilkeleri, esasları ortaya koyabilir. Ama basına yansıdığı kadarıyla böyle bir konferansın PKK'nin silah bırakması yönünde karar alacağı söyleniyor. Eğer böyle olursa, bu bir ulusal konferans olmaz. Bu, PKK'ye karşı bir cephenin oluşturulması anlamına gelir. Çünkü PKK üzerinde yürütülmek istenen bir tasfiye planı var. Eğer ulusal konferans adı altında toplanan konferans, PKK'nin silahsızlandırılmasını tartışıp kararlaştıracaksa ve bunu PKK'ye dayatacaksa bu ulusal bir konferans olmaz, tasfiye planının ulusal konferans adı altında sürdürülmesi olur. Ki, bunu ne PKK, ne Kürt halkı kabul eder. Böyle bir yaklaşım ulusal konferansın boşa çıkarılması olur ki, bu da Kürtler arasındaki sorunların daha da ağırlaşmasına yol açar."

Dolayısıyla Öcalan'ın fikri olmasına karşın PKK'ye silahsızlanma çağrısının yapılacağı bizzat Talabani tarafından dile getirilen konferans, daha başlamadan beyhude bir çaba olarak tarihe geçebilir. Öte yandan AKP'nin Kürt sorunu konusundaki, son zamanların moda tabiriyle "açılımları" artık ne PKK'yi ne de Güneydoğu'daki Kürtleri tatmin edecek durumda. Diyarbakır'da yaşayan ve örgütü yakından takip eden gazeteci Evrim Alataş, çok önemli bir tespitte bulunuyor: "Devlet için ısınan, bizim için çoktan soğudu bile!" Meali şu: Artık Kürtlerin, devlet eliyle yayın yapan bir televizyon kanalına ihtiyaçları yok. Alataş'a göre, ufkü Türkiye'yle sınırlı olmayan örgüt için bu tür adımlar herhangi bir önem arzetmiyor. Çünkü örgüt, Express'in muhtelif sayılarında defalarca aktardığımız üzere, Irak, İran, Suriye ve Türkiye çapında, bölgesel bir yeniden dizayn projesinin hayata geçirilmesini talep ediyor. Yani ulus-devlet modelinin yarılarak içinden Kürtlerin de soluk alabileceği özerk bir yapının temellerinin atılmasını istiyor.

Fethullah Gülen'in "açılımları"

Öte yandan PKK meselesinin en önemli noktalarından biri, Kürt delikanlısının "PKK savcılar hareketi geçti" cümlesinde saklı. Örgüte böyle bir güç atfeden Kürtler, PKK'nin yenilmez olduğu kanaatini taşıyor. Ne var ki, Obama yönetiminin İran'la ilişkilerini İslâm devrimi öncesindeki gibi ısıtma girişimleri, Türkiye'nin Kürdistan Bölgesel Yönetimi'yle yakın temas kurmaya başlaması ve

Mesud Barzani ve Celal Talabani

AKP'nin, Türkiye'deki en yoksul kesim olan Kürtleri bir takım günübürlük ekonomik ve kültürel "açılımlarla" yanına çekme çabaları, PKK'nin durumunu bir hayli zora sokuyor. Turgut Özal'ın cumhurbaşkanlığı döneminden beri PKK'nin silahsızlandırılması çalışmalarında arabuluculuk yapan Talabani, bu sefer daha açık bir dille, silahları bırakmaması durumunda PKK'yi tecrit edip bütün çıkış yollarını kapatacakları tehdidini yaptı. Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturduktan sonra Irak'taki Kürt liderliğini önemsememeye başlayan Talabani'nin Barzanî'ye nazaran tuzu kuru. Zira bir yandan varlığı kendi konumunu zafiyete uğratan PKK'nin tasfiyesini isteyen Barzani, bir yandan da kendi tabanından tepki görmemek için doğrudan doğruya PKK karşıtı bir söylemi dillendirmemeye çalışıyor. Ancak edindiğimiz bilgilere göre ABD, Barzanî'yi Erbil'deki konferansı "başarılı" biçimde sonuçlandırmaya ve PKK'yi silahları bırakmaya ikna etmeye zorluyor. PKK'nin konferansı boykot

ABD'nin açık, Türkiye'nin örtük onayıyla tasarlanan Kürt Konferansı'nı bir müjde gibi açıklayan Talabani'nin tavrı Barzanî'yi rahatsız ediyor. Kendi tabanında ciddi bir PKK sempatisi varken Barzanî'nin Türkiye'yle ittifak yapması zor.

edip silahlı mücadeleyi sürdüreceğini açıklaması ise Barzanî'nin PKK'ye karşı daha aleni bir tutum takınmasına meşruiyet kazandırabilir. Böylece Barzani, kendi tabanına, "PKK Kürt sorununun çözümünü değil, bizi bölge ülkelerin ve ABD'nin hedefi haline getirmek istiyor" diyebilecek. Ergenekon soruşturmasında PKK'nin derin devletle ilişki halinde olduğu yolundaki iddialar, örgütün Kürtler nezdindeki meşruiyetini zedeleme çalışmasının bir parçası olarak yorumlanıyor. Cemil Bayık, Ergenekon-PKK ilişkisine dair iddiaları, doğrudan Gülen cemaatinin AKP lehine yürüttüğü çalışmaların bir parçası olarak yorumluyor: "PKK'yi yıpratmaya çalışıyorlar. Kitleye de PKK'yi farklı göstererek kuşku yaratacaktır, mümkünse Kürt halkını Önderlikten, PKK'den uzaklaştırmaya,

PKK'yi marjinal duruma düşürüp tasfiyesini gerçekleştirmeye çalışıyorlar. O zaman iktidarlarını güya sağlama almış olacaklar. Ergenekon'la PKK ilişkisini geliştirmelerinin nedeni bu. Israrla bunu işliyorlar. Bunu işleyenler de AKP ve Fethullahçılardır. Ki Ergenekon davasını da esas yürüten AKP ve Fethullahçılardır. Fethullahçılar AKP'yi de AKP iktidarını da güçlendirerek mevzilerini güçlendirmeye çalışıyorlar."

Dikkat çeken hususlardan biri de, PKK'nin silahsızlandırılması taleplerinin dillendirildiği, Gülen cemaati tarafından organize edilen Abant Platformu'nun seyri. İslâmî çevreler, Öcalan'ın PKK ve diğer Kürt örgütlerine önerdiği Erbil-Diyarbakır hattındaki konferansları kendi anlayışı çerçevesinde gerçekleştirdi. Aslında AKP, bir yandan ABD ve Irak'taki dinamiklerle ortaklaşa bir tasfiye planı gerçekleştirmeye çalışırken bir yandan da İslâmî çevrelerin daha "barışçıl" ve ümmetçi yaklaşımlarıyla bu süreci kendi emelleri doğrultusunda düzenlemeye çalışıyor. Abant Platformu'nun Erbil'deki konferansı bu açıdan manidardı. Gülen'in Irak Kürdistan yönetimiyle ilişki halinde olduğu, bölgede pek çok okul ve öğrenci yurdunu faaliyete geçirdiği biliniyor. Cemaat, Barzanî'ye, PKK'ye karşı açık tutum almaması halinde AKP hükümetiyle ilişkilerini tersyüz edeceği mesajını veriyor. Ancak Abant Platformu'nun Erbil'deki konferansına Bölgesel Kürdistan'ın başbakanı Neçirvan Barzani, programında olmasına rağmen katılmayarak, PKK'ye alenen cephe almaktan kaçındıklarını gösterdi.

Gülen cemaati, aynı zamanda Diyarbakır ve Van gibi kritik illerde yerel seçimleri AKP lehine çevirmek için yoğun çaba sarfediyor. TRT 6'yla PKK'nin "anadilde yayın hakkı" kozunu elinden almayla, İslâmî söylemlerle örgütü tabanından uzaklaştırmaya çalışan AKP'ye karşı yeni bir söylem geliştirmek zorunda kalan PKK, şimdilik bunun çarelerini üretmeye çalışıyor. Fakat yerel seçimlerde DTP'nin ciddi bir oy artışı sağlamaması halinde PKK daha da köşeye sıkışmış olacak. Bu durumda da silahsızlanma ihtimalini muhtemelen uzun süre gündeminden çıkararak çatışmaları sürdürmeye ve gücünü ispat etmeye çalışacak. Bunun emareleri de gün geçtikçe ortaya çıkıyor. 1999'dan itibaren lûgatından Türkiye devletine atfen "düşman", "sömürgeci" sözcüklerini çıkaran, öldürülen askerler için "öldü" yerine "yaşamını yitirdi" demeye başlayan PKK, son zamanlarda tekrar "düşman" ve "sömürgeci" sözcüklerini kullanmaya başladı. AKP hükümetinin manevralarıyla ABD, AB, KDP, YNK ve İran tarafından kısaca alınan PKK'nin Erbil konferansına katılmasını sağlayacak konsensüs sağlanamaz ve tüm çabalar doğrudan PKK'nin teslim alınması, tasfiye edilmesi yönünde ilerlerse, PKK'nin söylemi daha da sertleşecek ve yalnızlığa itilen örgütün öfkesi bizleri tekrar 1990'ların yoğun çatışmalı sürecine geri götürecektir.

İrfan Aktan

Eşek yerine konmanın dünya başkenti

Yerel Yönetimlerde Saltanata Son Girişimi'nin "sola çek, Gökçek git'çek" sloganı mı hayata geçecek, yoksa Melih Gökçek bir beş sene daha Ankara'yı kendisine mi benzetecek? Gökçek zihniyetinin Ankara'yı ne hale getirdiğini ve kurtuluş ihtimalini Tanıl Bora'dan dinliyoruz...

Bir önceki yerel seçim öncesi Express'te Gökçekkent demiştik Ankara'ya. Melih Gökçek'in tamamen hâkimi olduğu, iyice kendine benzettiği bir şehirdi zira burası.

Sonra ne oldu? Melih Gökçek 2004 yerel seçimlerini de kazandı. Üçüncü kez ve bu defa oyların yarısını alarak. Sonra ne oldu? Bildiği gibi devam etti. Güney Kore ve Japonya'nın trafik düğümlü kentlerinin fotoğraflarından apartma labirent kavşaklar, yayalara 34 santimlik kaldırım bırakan alt-üst geçit "düzenlemeleri", şahsiyetsiz konut siloları, fakir fukaraya sadaka, bebelere balon. Kocaman bir Çankırı. Evvelsi yaz, DSİ'nin kaç zaman önceki uyarılarına rağmen hiç yatırım yapılmayınca "şakır şakır" geleceği belli olan feci bir susuzluk. Bunun üzerine, ihalesini apar topar "hallederek", zaten cılızlaşan ve zaten "pis" Kızılırmak'tan taşıma su. Ankara barajlarının doluluk oranı meteoroloji bültenlerinde zaten klasmana giremiyor... Yurttaki ve cihandaki en pahalı doğalgaz satışının paralarını da Botaş'a ödeme, yıkıl bütün memleket ahalisinin sırtına. "Hizmet yapabilmek için o paraya ihtiyacımız var." Hizmet? 100 yıllık Ankaragücü'nün, cumhuriyetle yaşıt Gençlerbirliği'nin 1. Lig'in gedikli olduğu bir şehirde, İstanbul'un üç büyüklerinden sonra en pahalı profesyonel futbol takımını, Ankaraspor'u beslemek, mesela.

Velhâsıl, eşek yerine konmanın dünya başkenti oldu, Ankara. En büyük zillet, Ankara ahalisinin büyük çoğunluğunun durumdan memnun olması yahut Gökçek'i çaresiz bir felâket olarak görmesi. "İnsanımız"ın her inşaatı "hizmet" olarak görüp takdir etmesinden midir, şehrin gırtlığına sarılan otoyol şebekesine falan bakarak Ankara'nın "çok geliştiğinin" düşünülmesinden mi? Acze itilmiş, boynu bükülmüş fukaranın belediye ekmeğinin suretinde Gökçek'i görmesinden mi? Öyle veya böyle, partilerin yerel seçimler için aday belirlediği günlere gelindiğinde, Melih Gökçek'ten kurtulmanın tek ihtimalinin bu kez AKP tarafından aday gösterilmesi olduğu düşünülüyordu.

Nitekim, o günlerde, İçişleri Bakanlığı'nın Melih Gökçek'le ilgili -muazzam emlak ve emvaliye ilgili her Angaralı'nın dilindeki "rivayetlere" de değen- dosya koleksiyonunu iyice geliştirdiği söyleniyor, arada ufak tefek bir şeyler de sızıyordu. AKP üst yönetimi, yani Recep Tayyip Erdoğan ve etrafı, Gökçek'ten öteden beri hazzetmiyordu. AKP'nin kurulduğu dönemde alternatif

Yüksel Caddesi'ndeki İnsan Hakları Anıtı'nın önünde bir "Sola çek, Gökçek git'çek!" eylemi. Protestocular Gökçek'i (altta solda) temsili olarak eşeğe bindirip gönderiyorlar... Murat Karayalçın'ı (altta sağda) aday gösteren CHP, Gökçek'ten gına getirenlerin oylarını toplamayı umuyor

bir parti teşekkülüne giriştiği ve özellikle Erdoğan aleyhine atıp tuttuğu, unutulmuş değildi. Hudutsuz hırsı ve hasmına zarar vermek için her şeyi yapabilecek olması nedeniyle, ilerde karşılına "iç" siyasal rakip olarak dikilmesinden de çekiniyorlardı. AKP kurucusu ve Keçiören'in gedikli belediye başkanı Turgut Altınok'a verilen "bir dahaki sefere" sözleri de vardı. (Geçerken not

Karayalçın'ın, Gökçek bıkkınlığından sonra en önemli politik sermayesi, Ankara'nın hâlâ "güzel Ankara" suretiyle görülebildiği günleri hatırlatan bir eski yüz olması. O, Gökçek'in gitmesi ihtimalini temsil ediyor ve o ihtimal için seviliyor!

edelim: Altınok'un Keçiören'indeki inşaat üslubunu Gökçek bile "Bengladeş mimarisi" diye alaya alıyordu, varın düşünün.) Dahası, "öz" AKP'lilerin gönlündeki esas adayın, Altındağ Belediye Başkanı Veysel Tiryaki olduğu söyleniyordu.

Yine de, üç vade bekledikten sonra, Başbakan, Ankara Büyükşehir'de "Gök-

çek'le yola devam" edeceklerini açıkladı. Recep Tayyip Erdoğan'ın, tam da Gökçek'i anons ettiği toplantıda, sadaka siyasetini eleştirenlere "Hem ne var, sadaka bizim kültürümüzde vardır!" diye diklenmesi de manidardı.

Gökçek'i gönderme hesapları

Anketler en şanslı aday olarak onu işaret ettiği için mi vazgeçememişlerdi? Şerrinden mi korkmuşlardı? Dört buçuktan beşle bahşedilen bu adaylığın terbiyevî etkisine mi güvenmişlerdi? Belki, hepsinden biraz. Kimilerine göre, bir başka etken daha vardı: CHP'nin Karayalçın'ı göstermesinin, Gökçek'in adaylık şansını güçlendirmiş olması. Hem, Karayalçın "eski yüz" olduğundan ve yenilgiyle özdeşleşmiş bir yüz olarak görüldüğünden. Hem de, Gökçek'e en sevdiği oyunu oynama fırsatı verdiği, Sol öcüsüne karşı sağın ortak halaskârı donuna girme imkânını tanıdığı için... Gökçek, Karayalçın'ın SHP genel başkanırken "PKK yandaşları"yla ittifaka girmiş olduğu "motifini" anında diline doladı nitekim.

Gökçek'i daha ziyade tedirgin eden ise, MHP'nin adayı oldu: Eni konu bir turistik merkez haline getirmeyi başardığı Beypazarı'ndan Ankara Büyükşehir adaylığına atanan Mansur Yavaş. Türkiye çapında AKP'ye kaymış oylarını geri almaya azmeden MHP, Ankara'da bunu bilhassa önemsiyor. 1994'te ilk seçilişini nasıl kutladığını unutmayalım Gökçek'in: Bir elinin işaret parmağını Millî Görüş usulü uzatırken, öteki eliyle bozkurt selâmı veriyordu. Mansur Yavaş seçime asıldıkça, Gökçek'in, ülkücülerin hâmesi rolünü kaptırmamak ve oylarını böldürmemek için epey telâşa girdiği görüldü. Çankayalı ülkücülerle bu meseleyi konuşup anlaştığını söyledi, bunun üzerine Ülkü Ocakları'ndan kurtlu çakallı şedit bir bildiri yedi. Mansur Yavaş'ın Gökçek'in oy depolarını patlatmakla kalmayıp ikinci parti konumuna geldiğini, hatta basbayağı kazanma şansını zorladığını söyleyen "anketçileri" olduğu gibi, o anketçilerin Yavaş'ı mahsus şişirdiğini söyleyenler de var. Eklemeli: Gökçek'in yerine kim olsa tercih edeceğini, vallahi Mansur Yavaş'a da razı olacağını söyleyen, "sağcı olmayan" seçmen de epey var.

Karayalçın'ın kazanma senaryosunun sinopsisi, Mansur Yavaş'ın sahiden sıkı bir oy alıp Gökçek'i eritmesi beklentisine dayanıyor. AKP'nin seçmen kaydırmaları ve bindirmelerine mukabil, geçen seçimde oy vermemiş yaklaşık yüzde 25'lik seçmen kitlesine göz dikili-

yor; bunların büyük çoğunluğunun geçen sefer alternatifsizlikten sandığa gitmemiş Gökçek yığınları olduğuna güveniliyor. Karayalçın'ın, Gökçek bıkınlığından sonra en önemli politik sermayesi, Ankara'nın hâlâ "güzel Ankara" suretiyle görülebildiği günleri hatırlatan bir eski yüz olması. Eski yüzün güzel yüzü, yani. Son ve tek metro, Karayalçın'ın girişimiydi ne olsa. Sonra o vakitler Ankara şimdiki gibi –sadece– bir Orta Anadolu metropolü değil, dünyayla, asrî zamanların sanat ve kültür âlemiyle daha irtibatlı bir şehirdi. Teknokrasi ve iş çevreleri arasında, Karayalçın'ın sosyal demokrat rant belediyeçiliğini iyi biliyor olmasını hesaba katanlar da olsa gerek. Akçalı işler bahsinde, Yoksullara 600 TL Hemşehrilik Geliri vaadinin altını çizmek gerek. Bu vad, vatandaşlık geliri kavramını ve tartışmasını reel politika zeminine taşımak bakımından hayati değeri taşıyor. Keşke seçim propagandası zemininde olabildiğince geniş tartışılsa... Lâkin tekrarlayalım, Karayalçın'ın pozitifinden çok negatifi önemli: O, Gökçek'in gitmesi ihtimalini temsil ediyor ve o ihtimal için seviliyor!

Bir orta sınıf idilinin kaybı

"Sola çek, Gökçek git'cek!" sloganıyla ve "Bu şehirde insanca yaşamak istiyorum" şiarıyla birkaç aydır çalışan Yerel Yönetimlerde Saltanata Son girişiminin de söz etmek gerek. Yerel yönetim saltanatları içinde bilhassa Gökçek'in kiyle didişiyor, Gökçekent'in kanıksanan rezilliklerini hunzır, mizahî bir dille skandalize etmeye çalışıyorlar. Eşek yerine konmanın dünya başkentinde, buna katlanmamanın ve şehrin karakter-

sizleştirilmesine muhalefet etmenin enerjisini üretmeye çalışıyorlar. Sokak tabelalarını değiştirme eylemleri önemliydi. Daha doğrusu, sokak isimlerini "geri kazanmaktan" söz etmeliyiz. Gökçek belediyeçiliği, kaç neslin çocukluğunun bahçesi olmuş, Ankara'nın şehir tarihinin haritasındaki kerterizleri oluşturan caddelerin isimlerini iğfal etti, malûm. Emek 8. Caddeye "Bişkek", Bahçelievler 4. Caddeye "Kazakistan", 1. Caddeye "Taşkent" deniyor. (Akdeniz Caddesi de "Abdullah Gabdula Tukay" olacakmış; Tatar millî şairi.) Saltanata Son'cular, "Belleğimizi geri alıyoruz" diyerek, martın ilk haftasında, "Bişkek Caddesi" tabelasının üzerine törenle "8. Cadde" yazısını yapıştırdı-

Üç vade bekledikten sonra, Başbakan, "Gökçek'le yola devam" edebileceklerini açıkladı. Erdoğan'ın, tam da Gökçek'i anons ettiği toplantıda, sadaka siyasetini eleştirenlere "Hem ne var, sadaka bizim kültürümüzde vardır!" diye diklenmesi de manidardı.

lar. 14 Mart'ta, "Şehirde nefes almak", tümünden kavşaklaşmış Kızılay'a kaybolmuş meydanlığını hatırlatmak için, "Meydanda Toplanalım" eylemi düzenlendi. Çoluk çocuk toplanıp eğlencelim, meydanı trafiğe kapatalım diyerek, "kimse düdüksüz gelmesin" notuyla. Ömrü olur, seçimden sonra da sürerse bu kampanya, Ankara'da bir şehirli muhalefetinin, bir şehirli duyarlılığının oluşmasının tohumu olabilir.

Ankara'da kaybına yanılan, bir orta sınıf idilinin kaybıdır. Daha önce de yazmıştım Ankara'yla ilgili; kalender, "mutavassıt", sosyal hassasiyetli bir "ilerici" küçük burjuva hayatının idili. Gecekonduların farkında, gecekondu-

luların sorumluluğunu duyan "imarlı kesim" (Ankara'nın zübdesi): Küçükesat, Ayrancı, Emek-Bahçeli, Yenimahalle, Aydınlık... "Küçük kardeşi bu yıl Siyasal'a gidecek / Paltoya parka yok ki, o da parka giyecek..." Bana kalırsa en iyi, en gönül kabartıcı, Radikal'de Erkan Goloğlu tasvir ediyor 1970'lerin bir-iki onyıla daha süren o Ankara havasını. ('60'lar için Şükran Yiğit'in "Ankara, Mon Amour"unu okuyacaksınız.) Ankara'nın yitişi, Gökçekent, orta sınıfların değişmesinin, sınıfsal egoizmlerine ve korkularına kapanmasının, "aşağıdakilerle" temassızlaşmasının hikâyesi, bir yanıyla.

Peki o gecekondu? Yoksul mahalleleri? Gökçekent Belediyesi'nin kolilelerinin gittiğini biliyoruz oraya. Şurada burada, Halkevleri'nin "haber alabildiği" yerler var...

Bir üçgen, bir çatlak, bir "proje"

Erkan Goloğlu'nun ağıt makamından yazdıklarıyla bağlayayım sözü (3 Ocak, Radikal). Yılbaşı gecesi yedi gencin doğalgaz zehirlenmesinden ölmesi üzerine yazmıştı üstad bunları:

"Üç yıldır aynı mahallede oturuyorum. Birlik, Sancak, Gültepe ve Kırkkonaklar, Ankara'nın beş, bilemediniz on yıl öncesine kadar gecekondu mahallelerinden birkaçıydı. Hâlâ müteahhitlerle anlaşmayı bekleyen gecekonducular var sağda solda. Bu mahalleler önce, 200 lira yerine 600 lira kira almak isteyen arsa sahipleriyle gözü dönmüş müteahhitlerin rantçı yerel yöneticilerle kurduğu üçgenin kurbanı oldu. Yedi genç, aynı üçgenin son aldığı kurbandır.

Oraya geceyarısı gelip 'bu bizim işimiz değil' diyen EGO'cuları da gördüm. Benim evime de gelmişlerdi. 'Kombiyi kime yaptırdıysanız, onları çağırın, bu bizim işimiz değil' deyip döndüler. Ankara'nın, İstanbul'un, İzmir'in böyle mahallelerinde hayat, çok önce bitti.

Oturduğum apartmanın arsa sahibi Erdoğan bey, iki yıl önce berbat bir kış sabahı, arabaları kardan temizlerken 'Erkan bey' dedi, 'o anarşik dönemde bizim buraya bildiri dağıtmaya gelmişsiniz'. 'O yıllar biz gençler birbirimize çok benzerdik Erdoğan bey' dedim, 'karıştırıyorsunuz'. Geçmiş onunla hatırlayarak konuşacağım her şey, bir zevzeklikten ibaret olacaktı. O yıllarda bir ya da iki kez gördüğüm Erdoğan beyin tavuk kümesinin mühimmat deposu olduğunu bilen az sayıdaki adamdan biriydim. Zaten evlerinde anası Gönül abladan başka kimse bilmedi o gerçeği. O Gönül abla, Ankara'nın her mahallesindeki 'bütün çocukların anaları'ndan biriydi. O çocuklar gidince onlar da çekildiler hayattan. Sonra büsbütün küstüler hayata. Şimdi güneşli günlerde, evinin balkonunda saatlerce oturup Elmadağ'ın yamacındaki Yakupabdal Köyü'ne bakıyor. Ayağı toprağa, eli bahçeye değmeden, mutsuz, kederli bir hapis hayatı yaşıyor. Yedi gencin ölüme gittiği apartmanda, doğalgazı bacaya bağlayan alüminyum boruda çatlak varmış. O çatlak, adına 'kentsel dönüşüm' denen bir 'büyük' projeye başladı. Her gün biraz daha büyüdü ve ölüm oldu."

Tanıl Bora

13

ANKARA: ÖZENİN VE EMEĞİN ŞEHİRİ

Eski sevgili

Yerel Yönetimlerde Saltanata Son Girişimi, 14 Şubat Sevgililer Günü'nde "Sevgili Ankara" başlıklı bir etkinlik düzenledi. Birçok edebiyatçı ve sanatçının da katıldığı etkinliğe, Tanıl Bora şu esefli "eski sevgili" mektubuyla selâm etmişti...

Bu kadar çok "eski sevgilisi" olan bir şehir var mıdır? Bu kadar çok terk edeni olan...

Eski sevgililerinin haline bu kadar üzüldüğü bir şehir var mıdır?

1960'larda, '70'lerde, '80'lerde, '90'larda Ankara'da çocukluğunu, gençliğini, öğrenciliğini geçirip, sonra "gidenler": Mecburiyetten, tayinden veya eş durumundan veya maişet motorunu döndürebilmek için, yahut Ankara artık onları "tutamadığı" için, Ankara biktırdığı, yıldırtdığı, bunalttığı, küstürdüğü için gitmiş olanlar... Yolları yine Ankara'ya düştüğünde, eski sevgiliyi görme hevesi duyarlardı –yakın zamana kadar. Ankara havası solumak, hatıralarının mekânlarına değmek, hoşlarına giderdi.

Neydi ki Ankara'yı "güzel" yapan? Kendine özenmisiydi; Ankara'da yaşayanların birbirlerine, ilişkilerine özenmesi ve şehri "kendilerine benzetmeleri" idi. Başta İstanbullular, başkalarının zalim bir alayla söylediği gibi, denizi olmayan bu gri şehri güzel yapabilmek için hususi

emek isterdi ve Ankaralıları bu emeği sarf ettiği için Ankara güzeldi. Apartmanlar arasındaki beş metrekaare aralıkta üç sakı çiçekle bir nefeslik bahçe yaratmak gibi, zevkli bir masa örtüsü, duvarda bir resimcikle ve tabii ferah dost sohbetiyle dört duvar arasını şenlendirmek gibi... Bir yaya şehri olması mesela Ankara'nın, tam böyle bir güzellikti. Uzun yürüyüşlerin şehriydi burası, lâflayla lâflayla yürümenin, konuşup görüşmenin, toplanmaların, buluşmaların şehri. Buluşmaları, toplanmaları, sohbet yürüyüşlerini kolaylaştıran, neşesini bunla bulup yanakları al al olan bir şehir. Hem çelebi bir taşralılığı taşıyan hem asgarî dünya şehri konforlarını sunan bir küçük büyükşehir...

Eski sevgilileri, yolları Ankara'ya düştüğünde, uzaklaşan gençliklerinin saf coşkusu bulurlardı hâlâ bir parça.

Epelidir, öyle değil. "Kötü yaşlanmış", kendini koyvermiş, inceliklerini kaybetmiş bir eski sevgili görüyorlar karşılarında. Otopark sorunu var diye Kızılay'a, kitapçılara, eşe dosta uğramaz olmuş, alt-üst geçitlere bata çıka alışveriş merkezlerine seğırtten, asabi, hoyrat adamlar-kadınlar suretinde bir "yer"... Şehri yönetenlerin en büyük ülküsü transit geçişleri hızlandırmak oldukça, gidecek, insanın tümüyle transit geçmek isteyeceği bir yere dönüşüyor...

Böyle böyle, en yakınındakilerin, hatta hayat arkadaşının, ancak 'katlandığı' bir şehir oluyor Ankara. Terk etmeyenlerin de eski sevgilisi... (T.B.)

Her ihtimal pişmaniye

Genel seçimlerle yerel seçimlerin beraber yapıldığı 1999 yılında İzmit'ten CHP'ye yüzde 10, Sefa Sirmen'e yüzde 40 oy çıkmıştı. Rövanş için döndüğü 29 Mart'ta da Sirmen partinin oylarını belki dörde katlayacak, ama bu, kazanmasına yetecek mi? Kazansa bile, İzmit'te herhangi bir şey değişecek mi, CHP'yle AKP arasında bir fark olacak mı? Düşünelim.

Dokuz sene önce İzmit için yerel seçim tahmini yaparken çuvallamıştık. Bir işçi kenti olarak adı çıkmış olan Kocaeli'nde 15 yıllık sosyal demokrat hakimiyetinin kolay kırılmayacağını, bugün milletvekili olan Hikmet Erenkaya'nın o gün milletvekili olan Sefa Sirmen'in de rüzgârını arkasına alarak İzmit Büyükşehir Belediyesi'ni kaptırmayacağını düşünmüştük. Öyle olmadı. Eski bir Ermeni köyü olan, mutaassıp yapısıyla tanınan Yuvacık'ta doğup büyüyen, İzmit'in çeşitli liselerinde din hocalığı ve idarecilik yapan, AKP'nin kuruluşunda yakın ahbabı Tayyip Erdoğan'la beraber çalışan, Yuvacık'ta iki yerel seçimi üst üste gayet yüksek oy oranlarıyla kazanan İbrahim Karaosmanoğlu, İzmit Büyükşehir Belediyesi'ni de AKP'nin genel seçim oy oranına yakın bir oyla aldı. Böylece, her yerel seçimde kendi içine kapanıp kendi meselelerine, kendi adaylarına odaklanır gibi görünürken Türkiye ortalamasını yansıtmayı beceren Kocaeli, geleneği bozmadı. Bu sefer de öyle olacak. Sefa Sirmen milletvekilliğinden ayrılıp belediye başkanlığı için adaylığını ilan ettiğinden beri Türkiye gündemini unutan şehir, yine kendi tartışmalarından bir ülke resmi çıkaracak. Zaten halihazırda öyle oluyor, Türkiye'nin pek çok şehrindeki gibi parti adayları kendi aralarında yarışmıyor, genel başkanlarından daha fazla ön plana çıkan muhalif partilerin adayları ve bağımsızlar sanki tek başlarına yarışıyor. İlk defa Kocaeli'nin bütün sınırlarını kapsayacak büyükşehir belediyesinin yanında, belde belediyelerinin kaldırılmasıyla 12 ilçe belediyesi için girilen bu yerel seçimlerde de, muhtemel bir devir-teslim durumunda, CHP değil, Sefa Sirmen kazanmış olacak. Peki, 14 yıl yürüttüğü belediye başkanlığına ara vererek, kendini CHP Kocaeli milletvekilliği, bir ara İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı adaylığıyla göstererek geçirdiği yedi yılın ardından hâlâ Sirmen'i İzmit'te bu kadar güçlü kılan, partisinin ve genel başkanının önüne geçiren ne?

Kocaelispor'un hali gibi halimiz

Türkiye, Sirmen'i birkaç vakayla tanıyor. Futbol merakı, futbol eğitimi, amatör ligleri açısından hakiki bir futbol kenti olan Kocaeli'nin Bank Asya'ya, yani ikinci lige düşmeden evvel fırtına gibi estiği, kupalar kaldırdığı yıllarda, Sefa Sirmen de, yükselişe geçen Anadolu kulüplerinin başkanlığını yürüten memleketçe tanınmış belediye reislerinden biriydi. Bir anlamda, İzmit'in yüzüydü. Kent yaşamına gelen liberal canlılığın henüz tazeliğini

İzmit dahil birçok şehirde yerel seçim mücadelesinin özeti: CHP'nin adayları isimleriyle ve cisimleriyle ön planda, AKP'deyse adaylar genel başkanın arkasında

koruduğu, bugünkü gibi kâbus ihtimali haline gelmediği, endüstriyle de barışık olmak isteyen bir İzmit hayalinin hatırası gibi bugün. Şehir nüfusunun hâlâ katlanılabilir gibi olduğu, sürekli tetik durmayan, depremde önceki İzmit'i andırır gibi. Sirmen zihniyeti ve politikaları bu hayali kenti yaratabilirdi diye bir şey yok, ancak eski başkanın genel seçim havasına rağmen şehirde yarattığı rüzgâr, yine de bu özlemin ve hatıranın gücünün işareti. Zira beş yıldır İzmit'in yüzü yok, soyut olarak da, somut olarak da. Ama, "düşersen bari efsaneler bırakıp düşeyim" diyen, "aslında benim yerim Süper Lig" diye didinen Kocaelispor gibi, şehir de direniyor. Karaosmanoğlu'nun takı-

AKP'lilerin eğreti estetiği ve vazifeleri taşeronlaştırma azmi, Sirmen'in üstyapı hizmetlerini cılayabilme yeteneği ve altyapı hizmetlerinin özelleştirilmesindeki öngörüsü, hangisi gelirse gelsin, talî kalacak, Kocaeli İstanbul'a eklemelenecek.

mın yerlerde süründüğü beş sene boyunca, hatta daha bu sezonun başında belediye kasasından takıma beş kuruş vermeyeceğini söylemesi, kentin futbol kulübüyle kader ortaklığı hissi yüzünden ters tepiyor, tepki topluyor. Bu, aslında AKP'nin federasyondan kulüplere kadar futbol âlemine çöreklenme, bir iktidar ve propaganda alanı olarak futbol-dan faydalanma politikasına da ters düşüyor. Fakat Karaosmanoğlu'nun bu siliği, bir dürüst adam yanılması da yaratıyor, şehrin yağma edilmesini ve dönüşümünü bu illüzyon perdeliyor.

Karaosmanoğlu'nun Sirmen gibi memleketçe tanınmaması, Tayyip Erdoğan'ın gölgesinden sıyrılamaması, aslında AKP'nin murad ettiği adem-i merkezîyetçiliğe ne kadar ters bir durum. AKP hükümeti yereli kendi içinde güçlendirme maksadıyla belde belediyelerini kaldırdı, ama ilçe belediyelerini de merkezin total zihniyetine tek elden hapsetti. İzmit'in yüzü, bazı istisnalar hariç Türkiye'nin bütün şehirleri gibi, başkent, başbakanın yüzü.

Kocaeli'nde, belediyeleri ellerinden alınan beldelerin tepkisi belki ancak ilçe belediyelerinde kendini gösterecektir, zira büyükşehirde yarış iki kişi, iki parti arasında geçiyor demek pekâlâ mümkün. Seçim turnesine İzmit'ten başlayan Tayyip Erdoğan eskiden solun kalesi adedilen bir şehri vermek istemiyor, Baykal da nihaî kozunu oynuyor. Tabii söz konusu Baykal olunca, Sirmen'in hepten rahat hareket ettiğini söylemek de hata olur. İlçe belediye başkanları ve meclisleri, il genel melisi adaylarında Sirmen'le Baykal arasında gerilim yaşandığı, seçimi kazanması halinde Sirmen'in tercih etmeyeceği partililerle çalışmak zorunda kalacağı biliniyor. Nitekim Baykal diktasının yanında eski Saraybahçe (İzmit merkezin İstanbul'a doğru yarısı) belediye başkanı, sonra büyükşehir başkan adayı ve nihayet bugünün milletvekili Hikmet Erenkaya'nın kulis faaliyetlerini de unutmamak gerekiyor. Vaktiyle hâlef-selef ilişkisi olan Erenkaya'yla Sirmen bugün birbirlerinin yüzüne bakmıyor. Belediye başkanı ve meclisi adaylarında köklü değişiklikler yapan AKP'de de benzer bir merkez/şube çekişmesi, çeşitli iç gerginlikler var ama, Erdoğan'ın suratında cisimleşen total parti, yerel go-

cunmaların sesini bastırıyor. Misal, Çevre ve Orman Bakanlığı döneminde doğaya telâfisi zor zararlar veren, ormanlara kasteden, ikbal basamaklarının tepesinde durmanın forsu paçalarından akan Osman Pepe, yeni kabineye giremeyince, evvelki seçim dönemlerinin aksine İzmit sokaklarını arşınlamıyor, eskaza mikrofon uzatılınca yarım ağızla AKP'li adayları desteklediğini söylemekle yetiniyor.

Yuvacık Barajı sorunsalı

CHP de, AKP de aday gösterme safhasında İzmit'te kendi cemaatlerinin ileri gelenlerini pek tatmin edemedi, ama öncelikli olarak partiye yakın esnaf ve sanayiciyi, elbette Kocaeli sınırları içinde yerleşik ulusal ve uluslararası sermayeyi bütün adaylar eşit derecede memnun kılmaya çalışacak. İş görme anlayışları bakımından da, seçilme ihtimali bulunan başkan adayları arasında en ufak fark yok aslında. Yerel basın gücü, eğitilmiş kitlenin yoğunluğu herkesin her icraatı kafasına göre yapmasına bir nebze engel oluyor belki, ama bu "işçi kenti"nin katılımcı demokrasiyle uzaktan yakından alakası da yok. Şehrin huzurunu, görünüşünü, rahatlığını belirleyen hiçbir büyük projede zaten kimse kimseye danışmıyor. Ama bu projelerin öyle ya da böyle tamamlanıp kabul ettirilmesinde ve işletilmesinde Sirmen'in açık ara daha başarılı kabul edildiğini de teslim edelim. AKP'nin beş yıl boyunca, en susuz zamanlarda bile herkesin gözü önünde ısrarla suladığı onbinlerce laleye, bulduğu her boş yere çiçeklerle "Çalışınca oluyor"lar yazmasına, billboard'ları kendi icraatlarının reklamlarıyla doldurmasına rağmen.

Sefa Sirmen'e ait iki projeyi AKP, genel başkanının da ağzından, yıllar boyunca çok eleştirdi, suçladı. Bu projelerden biri, Yuvacık Barajı, yargıya da taşındı. Halen Yargıtay'da bulunan, çeşitli davaların birleştirilerek Sefa Sirmen'in de yeniden dahil edilmesini bekleyen Yuvacık Barajı dosyası, yıllarca Tayyip Erdoğan'ın Sirmen'e milletvekilliğinden istifa çağrılarının başlıca sebebi oldu. Halbuki

bu susuz zamanlarda, Sirmen'i iyi bir yatırım yaptığı, adeta felâketi öngördüğü için göklere çıkaran da çok. Bizim anladığımız kadarıyla, Yuvacık Barajı hikâyesi şöyle: Sirmen, evet, geleceği kestirmiş, DSİ'nin yıllarca planlarında olan, ama yapımını bir türlü üstlenmediği barajı tutup yap-işlet-devret modeliyle dünyanın en büyük su tekellerinden birine, Thames Water'a yaptırtıvermiş. Hakikaten, Dünya Su Forumu'nun İstanbul'da yapılabilmesi için yapmadığı cambazlık kalmayan AKP'nin öncüsü olmuş bu anlamda. O dönem AKP olsa, DSİ yapmak istese bile tutup ihaleyi Thames Water'a verirdi diyesi geliyor insanın. İbrahim Karaosmanoğlu'nun vaatlerinin başında,

Belediye şirketi Antikkapı, litresi 1.46 TL'den SÜTAŞ'tan aldığı sütü 2.10 TL'ye Büyükşehir Belediyesi'ne satıyor, aradaki fark kim bilir kimin cebine giriyor. Bakkaldan alsa, belediye bir litre sütü daha ucuza getirebilir.

Karamürsel (İhsaniye ve Avcıdere) ve Kandıra (Namazgâh) mevkillerinde yapılacak üç baraj geliyor zaten. AKP'nin Yuvacık Barajı'na yegâne katkısı da, Sefa Sirmen'in Karaosmanoğlu'na iki sorusundan biri: "Büyükşehir Belediyesi İSU Genel Müdürlüğü, büyük borç yükü altına girdi. 50 milyon TL'nin üzerinde para harcayıp Sapanca Gölü'nden Yuvacık Barajı'na boru hattı yaptırdılar. Başbakanın damadının yönetici olduğu şirkete bu büyük parayı ödediler. Peki acaba bu boru hattıyla Sapanca Gölü'nden Yuvacık Barajı'na bir litre, bir damla su gidebiliyor mu, sistem çalışıyor mu?"

Sirmen'i yargıya taşıyan, ama doğalgazın şehirdeki yaygınlığı yüzünden artı hanesine de yazılan bir başka davada, Türkiye'nin en çok kâr getiren doğalgaz dağıtım şirketlerinden İZGAZ meselesinde de AKP zinhar geri kalmıyor. Geçtiğimiz ay İZGAZ özelleştirildi ve bir başka uluslararası su devine, GDF Suez'e satıldı. Satış için düzenlenen resepsiyonda Suez'ciler çok neşeliydi, "mükemmel bir işletme, çok iyi yetişmiş bir kadro aldık" diyorlardı, belediyeyle "kültür" ala-

nında çeşitli işbirliklerine gireceklerini de ekliyorlardı, sağolsunlar. Yuvacık Barajı'nda Thames Water'ın yakında bitecek sözleşmesini de şimdiden ceplerine koydukları yolunda bir kanaat da İzmit'te yaygın.

Sanayinin önlenebilen yayılışı

Sirmen'in eseri olup topa tutulan tehlikeli atık arıtma merkezi İZAYDAŞ da AKP'nin sahiplendiği işlerden, ama nasıl kullanılacağını da biliyorlar doğrusu. Bir türlü yeterli denetime tâbi tutulamayan, gerekli filtreleme işlemlerine yanaşmayan yüzlerce tesisin yarattığı olağanüstü kirlilik bir yana, bunların atıklarını arıtmak için kurulan bu tesis de adeta bir canlı bomba niteliğinde. Üstelik, belediyenin tesisin hemen dibine TOKİ'ye yaptırdığı toplu konutlar nedeniyle, artık iyiden iyiye şehir içinde kalmış sayılır. Mehmet Ali Paşa'nın sırtlarını kentsel dönüşüme uğratıp yerlerinden ettikleri yoksul halka da herhalde ilk etapta bu evleri öneriyorlar.

İZAYDAŞ'ta sistemin çalışması için 24 saat tam kapasite yapması gerekiyor. Çalışırken ayrı, çalışmazken ayrı dert olan bu tesis hakkında Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma Daire Başkanı Necmi Kahraman, şöyle konuşmuştu: "Küresel krizin etkisiyle sanayiciler yaptıkları anlaşmaları bozuyor. Öyle ki, İZAYDAŞ atık bulamaz hale geldi. Artık atık üretilmiyor. Geri dönüşüm ürünlerinin de değeri çok düştü." Halbuki AKP'li belediye için ortaya öyle iddialar atılıyor ki, insan, bu atık işinden nasıl hunharca kâr sağladıklarına inanamakla kalmıyor, bu körfez şehrinin geleceği hakkında ciddi kaygılara garkoluyor.

Sirmen'in Karaosmanoğlu'na ikinci sorusunu alalım: "Kocaeli Sanayi Odası ile Karaosmanoğlu'nun oğlu, ortak bir şirket kurmuşlar. İzmir'deki Tuborg Fabrikası'nın çevreye çok zararlı taze maya atıklarını toplayıp ilimize getiriyorlar. Kandıra Yolu üzerinde vahşi depolama yapıyorlar. Çevreye çok pis koku yayılıyor. O bölgenin geleceğini karartıyorlar... Para kazanmak uğruna, bu bira fab-

götürüyorlar.

Bu yöntemi yanlış bulduğum için yazmıyorum. Ama bir gerçek var. AKP kendi kültürünü kabul ettirdi. Solcuların, entellerin, Ülkücülerin, eski Demokratların tarzı, kültürü silinip gitti. Kahvaltı sofrası ile, akşamları evde çat kapı çaylı toplantı kültüründe, AKP'liler herkesi sulu götürüp, susuz getirirler. Bir yaşam biçimi topluma kabul ettirilirse, o yaşam biçiminin orijinal patentine sahip olanlar, o kültürü uzun yıllardır sürdürenler avantajlı hale gelir.

(...) Seçim kahvaltı sofraları ile evlerde çaylı keklili toplantılara endekslenirse, bütün siyasi partiler, özellikle aslan sosyal demokratlar, AKP'nin ekmeğine önce mis gibi terayağı, ardından üstüne kaymak, bunun da üstüne süzme bal sürüyorlar demektir.

Bu seçimin biraz eski kahvehane kültürüne, biraz küçük meydan toplantılarına, bir miktar şöyle çalgılı çengilli, çinekoplu, lüferli, Tekirdağlı Yeni'li sofralara kayması gerekir. Kahvaltı ve çay sofralarındaki seçimi, AKP alıp götürcektir.

İsmet Çiğit, Özgür Kocaeli, 1 Mart 2009

İZMİT'TE PROPAGANDA YÖNTEMLERİ

Kahvaltı sofralarında ilerleyen seçim yarışı

(...) Eskiden İzmit seçimlerinin nabızı, Cumhuriyet Çocuk Parkı meydanında atardı. Halkevi meydanı nabızı tutardı.

Halim Abi'nin Güreş Halter Kahvesi, M.Alipaşa'da rahmetli Dursun Reisoğlu'nun Kristal Kahvehanesi, Bağdat Caddesi'ndeki Sadettin Ateş'e ait Manolya Kiraathanesi nabızı tutardı. Şimdi öyle değil. Bu kriz ortamında 29 Mart seçimleri, kahvaltı malzemesi ticareti yapan sektöre yaradı. Her köşede Peynirci Baba'lar, Peynirci Amcalar açılıyor.

Siyasi parti temsilcileri, adayları, peynir, zeytin, reçel, bal alıyor. Fırından çıkmış taze, sıcak ekmek. Pişkin'den çıtır çıtır simitler, eski kaşar..

Ya da Batı Trakyalı'dan iki üç kilo börek.. Toplanalım kahvaltı sofrasında, yalpalım muhabbet oluyorlar.

Bu kahvaltı işi, AKP kültürünün topluma kabul ettirdiği bir toplantı çeşididir.

Ortalama sosyete ve varlıklı hale gelmiş bir AKP'nin gün-

lük yaşamı, yürüyüş bandı üzerinde veya Yürüyüş Yolu, sahil bandı üzerinde yürüyüş ile başlar. Sonra, kuvvetli bir kahvaltı vazgeçilmez alışkanlıklarıdır.

İşte bu yaşam biçimini, bir de fırsatı çeviriyorlar. Son yıllarda AKP ile birlikte, bütün toplantılar, siyasi temaslar "Kahvaltılı" hale gelmiştir. Bu kültürün devamında, bir de akşam vakti, evlerde toplanıp, bol miktarda ve demli çayla yapılan muhabbetler gelir.

Bu kültürü AKP sistemli biçimde yaşantımıza soktu.

Var mı Şehir Lokantası'nda şöyle içkili, dansözlü bir siyasi toplantı yapan? Var mı Balıkçı Hamdi'de, Ahmet'in Mercan'da, Güngör Abi'nin Deniz Yıldızı'nda, var mı Kemal'in şefi olduğu Kırıkcı Kardeşler Teknesinde şöyle balıklı, rakı, bol muhabbetli siyasi toplantı yapan?..

Yok... Sağcısı solcusu, AKP'lisi, CHP'lisi, MHP'lisi, kahvaltı toplantıları, akşam çaylı ev gezmeleri ile siyaseti

rikası atıklarını neden bizim şehrimize getirip böylesine vahşi biçimde depoluyorlar?”

Sarıhocalar Köyü yakınlarında bulunan taşocağına girmek, zaten gece gerçekleştirilen bu gömü işlerini izleyebilmek neredeyse imkânsız, ama köylülerin de tanıklığı var. Çevredeki gölete ve tarım alanlarına geri dönüşü imkânsız zararlar verecek olan bu faaliyet hakkında Ayaş isimli ortaklık halen ağzını açmış değil. Zaten başkanı hangi partiden, hangi camiadan, siyasetten seçilirse seçilsin, bu Kocaeli Sanayi Odası’nın yapıp ettiğine kimsenin ses çıkardığı yok. Kurulması için çok uğraştıkları, denizi doldurarak yapılan Kocaeli Serbest Bölgesi, çok değil, otuz sene önce balık çeşitliliğiyle meşhur olan, adını bugün ancak fotoğraflarda görülebilecek istakozdan alan (Astakos) İzmit Körfezi’nde bir utanç anıtı gibi duruyor. Yoğun emek sömürsünün yaşandığı bu bölge, doğaya bıraktığı zararın yanında, Tuzla tersanelerini aratmayan ölümlere de sahne oluyor.

Mimar Sinan’a tuhaf saygı

Diyeceksiniz ki CHP farklı mıydı, hayır, ama AKP’nin İzmit’te dağıttığı rantın, “cemaat”e sunduğu imkânların da haddi hududu yok. Misal, süt ihalesi. Bedava süt dağıtmak için ihale açmışlar, ihaleye tek başına giren belediyenin yan şirketi Antikkapı AŞ ihaleyi almış. Güzel, ama o da bir ihale açmış, onu da beş firma arasından SÜTAŞ kazanmış. Antikkapı, litresi 1.46 TL’den SÜTAŞ’tan aldığı sütü 2.10 TL’ye Büyükşehir Belediyesi’ne satıyor, aradaki fark kim bilir kimin cebine giriyor. Ayrıca, değil toptancıdan, bak-kaldan alsa, belediye bir litre sütü daha ucuza getirebilir.

Sekapark düzenlemesinde neler oldu, kim bilir. SEKA’nın kapısına kilit vurarak şehrin candamarını kesen, memleketin kâğıt üretimini bitiren AKP, büyük paralar harcayarak fabrikanın deniz kıyısındaki arazisine ne idüğü belirsiz bir park yaptı. Bir-iki restoranıyla تنها, ür-kütücü bir yer haline dönüşen bu parkta gündüz ne yapılabileceği de meçhul. Ama sahilde bir-iki bira içme hevesiyle Sekapark’a inen gençlerin tartaklanarak atıldığını da duyuyoruz.

Şehirle körfez arasından geçen, eski adıyla E-5, yeni adıyla D-100 karayolunun Sekapark hizasındaki bölümüne yapılan devasa battı-çıkıtı’nın da şehir trafiğine nasıl katkı sağlayacağı bir muamma. Hadi o beton yığını şehrin yerden Sekapark’a direkt bağlanmasına vesile olacak diyelim, D-100 üzerindeki köprüleri ne yapacağız? Adnan Menderes, Turgut Özal ve Mimar Sinan adları verilen bu üç köprü, bu küçük kıyı şehrinin bütün mimarisine ve denizle çoktan büyük yara almış ilişkisine balta vuracak denli çirkin, yüksek, amorf bir demir yığını. Pertev Paşa Külliyesi de denen, şehrin eski eserlerinden, Mimar Sinan imzalı Yeni Cuma Camii’nin hemen önünde kurulan Mimar Sinan köprüsünün de camiyi kapatmaktan başka bir işlevi yok. Evet, köprü’nün adı da şaka gibi gerçek-

Bir AKP projesi:
Küçük İzmit şehrini
küçük körfezin sahi-
line bağlayan devasa
demir köprülerden
biri, Mimar Sinan
Köprüsü, bizzat Mimar
Sinan imzalı Yeni
Cuma Camii’nin önünü
tamamen kapatıyor

ten. Şehir için bir yenilik olan yürüyen merdivenler de zaten daha açılış sırasında bir AKP’linin merak edip kırmızı düğmeye basması yüzünden duruvermiş, yüksek zevat açılışı köprüyü yürüterek tırmandıktan sonra yapmak zorunda kalmış. Sirmen döneminde yapılan bir başka köprü’nün asansörünün AKP yönetimi boyunca tamir edilmediğini ve çalıştırılmadığını da hatırlatalım ki, bu köprülerin akıbetini düşünün. Ama, Kanadalı rock’çu Rufus Wainwright’ın İstanbul konserinde “dünyanın en gey köprüsü” ilan ettiği Boğaz Köprüsü misali, köprülerin üzerini deşetengiz yanardöner ışıklarla süslemeyi ihmal etmemişler.

İstanbul’un kuyruğu olarak Kocaeli

Seçimlere dair biraz malûmat almak üzere, Bizim Kocaeli gazetesinin yayın yönetmeni ve başyazarı Güngör Arslan’ın ofisindeyiz. Kapı açık, Arslan bizim dergiyi karıştırıyor. Birden içeri iki baş uzanıyor, Arslan farketmiyor. Küt diye içeri dalıyorlar: “Ulan topuğuna sıksak haberin olmayacak!” Gülüşerek oturu-

Sirmen, Dünya Su Forumu’nun İstanbul’da yapılabilmesi için yapmadığı cambazlık kalmayan AKP’nin öncüsü olmuş. O dönem AKP olsa, DSİ yapmak istese bile tutup Yuvacık Barajı’nı Thames Water’a verirdi herhalde.

yorlar, çaylar söyleniyor. MHP Kocaeli milletvekili Cumali Durmuş ve il başkanı Ruhi Çavdar’ın (bayramlık siyah takımlar giyilmiş, ceket cebinde bir mendil, yanında altın üç hilalli rozet) Arslan’la bir saati aşkın pazarlığına şahit olmak durumunda kalıyoruz. Kimi gazeteler işi paraya dökmüş, ne sağcı ne solcu, orta yolcu bir kitle gazetesi niyetini taşıyan Bizim Kocaeli pek o sulara girmiyor sanki. Anlaşılan MHP de zaten büyükşehirden çoktan vazgeçmiş, merkez ve çevre belediyeler için gazetedan destek istiyor, köy oylarının hesapları yapılıyor, adayların “imaj”ları tartışılıyor. (Bu arada Güngör Arslan, il başkanına dönüyor: “Sen de şu bıyıkları biraz kısalt istersen, bak Cumali abine,

Dev-Yol’cu bıyığı gibi.” Cumali Durmuş gevrek gevrek gülüyor: “Vardır bizde zaten biraz Dev-Yol’culuk.”) Yerel basına düzenlenen bu tür geziler aslında vakayı adiyeden, solla sağın birbirinin hiç yüzüne bakmadığı zamanlarda da değil. Kocaeli’nde gazeteler bir hayli etkili, ama sonuçta ilçe belediyelerinde de başta hemşehrilik, ileri gelen ailelerin ağırlığı gibi bir sürü denklem geçerli.

Fakat MHP’liler haklı: Büyükşehir seçimi iki aday arasında dönüyor, ama zaten bu coğrafi olarak küçük, katma değer olarak büyük şehrin başına kim geçse, değişen bir şey olmayacak. Büyükşehir belediyesi il sınırlarının tamamını kapsayan iki şehirden biri Kocaeli, diğeri de İstanbul. Birbirine bağlı, birbirinin izini süren, Türkiye sanayiinin kalbini oluşturan bu iki şehir, belli ki AKP’nin, aslında büyük sermayenin hesaplarına bir bütün olarak görülüyor. AKP’lilerin eğreti estetiği ve belediyenin vazifelerini taşeronlaştırma azmi, Sirmen’in üstyapı hizmetlerinin özelleştirilmesindeki öngörüsü, hangisi gelirse gelsin, talî kalacak. Hatta, Kocaeli sanayicisi ve tüccarının hesapları da şehre biçilen geniş sanayi havzası rolünde ulusal ve uluslararası sermayenin payı yanında devede kulak olacak. İçine edilen ve İstanbul’un yedeğine takılan bu güzel körfez kentinin artık sanayisiz düşünülebilme şansı yok gibi. Büyükşehir ve ilçe belediyelerine kim gelirse gelsin, bu sanayiye dizginlemeyi de aklının ucuna getiren yok anlaşılan. Büyük belediye işletmeleri tekellere peşkeş çekilirken vatandaşa şeker gibi ikram edilen çayır-çimen alanları, araç merkezli düşünülen şehir trafiğini rahatlatma çabaları kimi tatmin eder, bilinmez. Ama, fabrika otobüslerinin yerlerini büyük marketlerin servislerine bıraktığı, kalabalıklaşan, muhafazakârlaşan bu şehirde yaşamak da giderek zorlaşıyor. Belediyecilik işlevi İstanbul’a eklemlenmekle sınırlanmak istenen Kocaeli’nin belediye sarayına kim otursa, aslında pek de bir şey farketmeyecek.

Merve Erol

Türkiye'nin hukuk devleti olma yolundaki çabasının tarihini merak edenlere...

Bu kitabın cevap aradığı temel sorular:

"Osmanlı Devleti'nin adalet sistemi son dönemlere gelinceye kadar nasıl bir değişim süreci izlemiştir?"

"Bu değişimi sağlayan ara kurumlar nelerdi?"

"Şer'iyye mahkemelerinden modern mahkemelere geçiş hangi aşamaları kapsar?"

"Yeniden yapılandırılan adli yapı ne derece ihtiyacı karşıladı?"

yeni

Adliye Nezareti

Kuruluşu ve Faaliyetleri (1876-1914)

Fatmagül Demirel

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İLETİŞİM

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

bupress@boun.edu.tr Tel/Faks: 0212. 257 87 27

SİPARİŞ

www.bupress.org

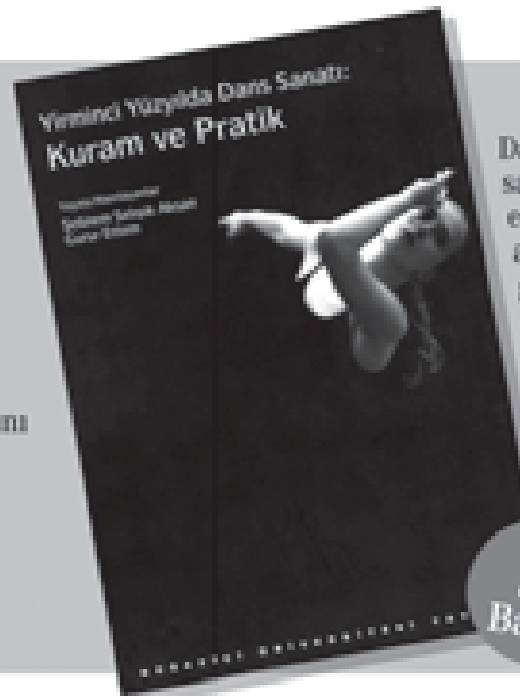
PANDORA KİTAPevi

www.pandora.com.tr Tel: 0212. 219 42 91

Bir rolün gerektirdiği duygulara yakın duygular uyandırmak için bir oyuncunun kendi deneyimlerine nasıl başvuracağını aydınlatıyor.

2.
Baskı

Dans ve performans sanatı alanındaki entelektüel altyapı eksikliğini gidermeyi amaçlayan bir çalışma.

2.
Baskı

Talep etmiyoruz, talip oluyoruz

29 Mart seçimleri bir ilke tanık oluyor: İlk kez bir feminist aday çıkıyor, kadınların talepleri ilk kez feminist bir dille gündeme geliyor. Seçim için Feminist Kolektif'in Beyoğlu adayı Ülfet Taylı'yı ve kampanyanın sözcülerinden Özlem Molla'yı dinliyoruz.

Yerel seçimlerde aday çıkarma fikri nasıl çıktı?

Özlem Molla: Yerel seçimlerde ne yapabiliriz, nasıl müdahale edebiliriz diye tartışıyorduk. 2008'in sonlarında, bir forum düzenlemiştik. Bir aday çıkarma fikri oluştu.

Bu tartışma kimlerin arasında yürüyordu, forumu kimler düzenlemişti?

Özlem: Feministler olarak gündemdeki çeşitli konulara ilişkin forumlar yapıyorduk. Birçok örgütten ya da bağımsız kadınlar var bunun içinde: Amargi, Mor Çatı, Sosyalist Feminist Kolektif, karma yapılardan kadınlar...

Ülfet Taylı: 2007'den beri, kendisini sistem karşıtı feministler olarak tanımlayan bir grup feminist bir kolektif içinde bir araya geliyorduk, birlikte eylemler de yaptık: 2007'de Dayağa Karşı Dayanışma kampanyasının 20. yıldönümünü kutladık, Mor İğne kampanyası, "vesikalı" adayların desteklenmesi, Sosyal Güvenlik Yasası'na karşı eylemler, Novamed direnişçilerinin desteklenmesi... Bu, birlikte iş yapabilme konusunda güvenimizi de artıran bir şey oldu. Sonra yerel seçim tartışması gündeme geldi; bir ortak metin ortaya çıktı ve imzaya açıldı. O metni 40'a yakın örgüt ve 500 kadın imzaladı.

Yerel seçimlere müdahil olmayı tartışırken, ağırlıklı olarak üzerinde durduğunuz konular nelerdi?

Özlem: Önce, "bir metin yazıp adaylara götürelim, taleplerimizi programlarına alsınlar, söylemlerine eklesinler" gibi bir fikir vardı. Sonra, "neden hep talep ediyoruz da talip olmuyoruz?" fikrine ulaştık. Taleplerimizi kendimizin feminist bir sözle dillendirilmesinin daha değerli olduğuna vardık. Aday çıkarma fikri böyle somutlandı. Sonra, Ülfet'i aday gösterdik.

Adayı nasıl belirlediniz? Oylamayla mı, tartışıp bir uzlaşmaya vararak mı?

Özlem: Bu dönemde kimin uygun olduğuna baktık. Ülfet'in zamanının daha uygun olabileceğini düşünerek ona karar verdik. Ayrıca Ülfet uzun zamandır Mor Çatı'da gönüllü olarak çalışıyor ve kadınlarla ilişki konusunda bir çoğumuza oranla daha fazla pratiğe sahip. Aktif olarak feminist siyasetin içinde emek harcamış biriydi.

Ülfet: Mor Çatı'daki işlerimin yoğunluğu nedeniyle adaylıkla ilgili toplantılara katılamamıştım. İsmimin geçtiğini sonradan öğrendim. Öneri gelince önce çok heyecanlandım. Harekete verdiğiniz emeğin birlikte politika yaptığınız arkadaşlarınız tarafından görüldüğünü hissetmek iyi geliyor. Hemen sonra da "acaba yapabilir miyim?" endişesi baş-

gösterdi. Adaylık, bir tür sözcülük; o platformu en iyi şekilde dillendirmeniz bekleniyor sizden. İyi bir konuşmacı değilimdir. Bunun dezavantaj olabileceğini düşündüm. Sonra, "biz feministler olarak kalıplaşmış yargıları kırıyoruz, politika yapma hallerine dair de kalıplar var, bunları da değiştirebiliriz" diye düşündüm.

Niye Beyoğlu?

Ülfet: Beyoğlu feministlerin uzun süredir politika yaptığı bir yer, bizim için bir eylem mekânı. Burada yaşayan çok feminist kadın var, o nedenle iyi tanıyoruz Beyoğlu'nu. Ayrıca, işçilerin, Kürtlerin, Romanların, LGBTT bireylerin yaşadığı yer Beyoğlu.

Önce, "bir metin yazıp adaylara götürelim, taleplerimizi programlarına alsınlar" fikri vardı. Sonra, "neden hep talep ediyoruz, talip olmuyoruz?" fikrine ulaştık. Taleplerimizi kendimizin dillendirmesinin daha değerli olduğuna vardık.

Özlem: Beyoğlu'nda çok kadın kurumu var. Burada çok çabuk organize olabiliyoruz, burada eylem yapmayı çok pratik hale getirdik.

Beyoğlu denince genellikle İstiklal Caddesi, Cihangir, Gümüşsuyu akla geliyor. Halbuki Kasımpaşa'dan Okmeydanı'na çok geniş bir ilçe...

Ülfet: Evet, çok geniş bir bölge. Buradaki sorunları biliyoruz. Çözümlerin

neler olabileceğini kestirebiliriz.

Özlem: Birbirinden farklı etnik yapıda, farklı sınıflardan kadınlar yaşıyor Beyoğlu'nda. Burada siyasal çalışma yapmak bizim için okul gibi olacak.

Kampanyayı nasıl bir eksen üzerinden kurmayı düşündünüz? Ortaya nasıl bir fikri çerçeve çıktı?

Ülfet: Feministler uzun süredir yerel yönetimlerle ilgili. Çünkü kadınların yaşanan yerle kurdukları ilişki farklı. Toplumda kadınlara "ev" üzerinden çeşitli roller biçiliyor, ücretli işlerde çalışan kadınlar bile önce evişlerini, bakım hizmetlerini yapmak zorunda. Bütün bu nedenlerle feminist yerel yönetim politikası uzun süredir konuşuluyor. Örneğin, Ka-Der'in Yerel Yönetimler Grubu vardı, bu konuda yayınlar çıkardılar. Ancak esas olarak bu politikayı "taleplerimiz", "yerel yönetimlerden beklediklerimiz" düzeyinde konuşuyorduk. Bugün öncelikle dilimizde bir farklılaşma var. Artık talep eden değil, talip olanız. Kadın dayanışmasından gelen gücümüzü, yapabilirliğimizi ortaya koyuyoruz. Kampanya sürecinde bir yandan da yerel olanın sınırları, merkezî politikalarla ilişkisi üzerine düşündük. Yerel politika kadınları doğrudan ilgilendiriyor, evet. Ama kentte yaşanan her şey merkezî politikalarla da ilgili.

Bu tartışmaların sonunda, kampanya süresince nelere dikkat çekmek, hangi mesajları vurgulamak gibi bir sonuç çıktı? Ana sloganlarınız neler?

Ülfet: Birçok somut talep var. Kadınlar tek tek farklı sorunlar yaşıyor Beyoğlu'nda. Beyoğlu geniş bir ilçe. Somut üzerinde konuşurken tek tek kadınları, gündelik yaşamı çok daha fazla görebiliyoruz, genel söylemlerin içinde kaybolmuyoruz. Bir yandan da medyada

Ülfet Taylı (solda) ve Özlem Molla

ya da kontrol edemeyeceğimiz, kendi dışımızda gelişen durumlarda sözümüzün asıl vurgulamak istediğimiz özünün kaybolabilmesi ihtimali bizi biraz düşündürdü. Sonuçta hem genel çizgimizi, hem somut önerilerimizi söylemeye çalışıyoruz. Mutlaka yapılması gerektiğini düşündüğümüz şeyler var: Sığınak, kreş, bakımevlerinin, kadınların ev işi yükünü azaltabilecek, örneğin doğru dürüst yemek yenebilecek mekânların açılması gibi... Belediyeler cinsiyetçi kurumlar, dönüştürülmeleri gerekiyor. Bütün bunlar merkezî politikalarla, yoksullukla, zorunlu göçle iç içe.

Özlem: İlk kez feminist bir aday çıkıyor. İlk kez kadınların talepleri feminist bir dille gündeme geliyor. Çok heyecanlıyım. Kreşler, sığınaklar gibi somut talepleri konuşurken, içimde bir kazanma hırsının belirdiği çok oluyor. (gülüyorlar) Sonra, “merkeze müdahale edemediğimiz sürece yerele de çok müdahale edemeyiz, hayale kapılma” diye telkinde bulunuyorum kendime... Bu seçimin bize öğreteceği çok şey var.

Kampanya sırasında ne gibi yöntemlerle yeni ilişkiler kuruyorsunuz?

Özlem: Birbirinden farklı kadınlarla konuştuğumuzda bir sürü şey öğreniyoruz, birbirimize nasıl dokunacağımızı da çözeceğiz. Erkekegemen sistem, kapitalizm, milliyetçilik günlük hayatta “biz” ve “onlar” ayrımını yaratıyor ve keskinleştiriyor, farkları arasında düşmanlığı körükliyor. Örneğin, seçmenler olarak birbirlerinden farklı sınıftan, etnik yapıdan, okul okumuş, okumamış kadınlar... Yelpaze çok geniş. Çoğu zaman bambaşka sorunlar yaşadığımız da bir gerçek. Sorunları aynı yöntemle çözmek istemediğimiz de ortada. Ama kadının ev içinde, ev dışında, işte, sokakta yaşadığı çok problem aynı... Daha doğrusu bu sorunların kaynakları aynı... Bu bir kesişme noktası. Bu kesişme noktalarının nasıl daha yüksek sesle politikasını yapabiliriz diye düşünüyoruz. İlişkimizin hiç olmadığı bir mahalleye özellikle gitmeyi doğru bulmuyoruz.

Ülfet: Mesela, mahalle toplantıları yapalım diyoruz, ama bu toplantıları, orada bulunan feministler ya da feminizme duyarlı kadınlar aracılığıyla örgütlemeye çalışıyoruz. Hiç bilmediğimiz bir yere gitmek istemiyoruz. Gerçek ilişkiler kurup bunların uzun vadede sürdürülebilir olmasını sağlamaya çalışıyoruz. Bir bildirimiz çıktı, broşür hazırlıyoruz. Bunları hazırlarken, günlerce, gecelerce tartıştık. Çalışmanın en önemli yanı bu. Ortak sözümüzü üretiyoruz, birlikte eylem kotarıyoruz, sözümüzü başka kadınlara taşımaya, onların da katılımıyla genişletmeye çalışıyoruz.

Özlem: “Sizi kurtarmaya geldik” değil de, “birlikte kurtulacağız”ı söylemek için birbirimize daha farklı eklemlememiz gerekiyor. Kadınları görmezden gelen yerel politikaları, hizmet anlayışlarını birlikte değiştirebileceğimizi yine birlikte fark etmeliyiz.

Hangi araçları kullanarak, nasıl yön-

temlerle bir siyasal kampanya çalışması yürütmeyi kararlaştırdınız?

Ülfet: Bildirilerimiz var, onları mümkün olduğunca yaygın dağıtıyoruz; pankartlarımız var; afiş yapacağız. Bunun ötesinde, forum düzenledik. Birkaç mahallede toplantı da yapabileceğimizi düşünüyoruz.

Seçimlere çok kısa bir süre kaldı. Sözünüzü mümkün olduğunca geniş bir kesime ulaştırmak için çok az bir zamanınız oldu, öyle değil mi?

Ülfet: Evet ama, bu süre içinde mesela medyayı iyi kullandığımızı düşünüyorum. Bu bir avantaj oldu.

Özlem: Aslında şimdiye kadar ne söylemişsek yine aynı sözleri söylüyoruz. Seçim bize sadece bir motivasyon kaynağı oldu, daha hareketlendirdi. Bizim

Siyasetin seçim kazanmaya endeksli bir faaliyet olmadığını vurgulamak istiyoruz. “Ne kadar çok oy alabilirsek o kadar iyi” şeklinde bakmıyoruz, toplumu dönüştürmeye, bunun araçlarını yaratmaya çalışıyoruz.

için süre dolmuyor aslında. 29 Mart’tan sonra da sokaklarda aynı şeyleri söylüyor olacağız.

Medyanın feministlere, feminist politikalara yaklaşımı genel olarak saldırıgancadır ve çarpıtmaya dayanır. Sizin bu süreçte çok şikâyetiniz, sıkıntınız olmadı mı?

Ülfet: Henüz bir sorun yaşamadık. Tek sorun, adayı öne çıkarmak istemeleri. Halbuki biz bunu kolektif olarak yürütüyoruz ve bunun görülmesini istiyoruz. Bizim için aday sadece bir sözcü. Bunu ne kadar yansıtabildik, emin değilim. Daha medyatik bir adayımız olsaydı, vay halimize! (gülüyor)

Özlem: Bir televizyon programına birlikte katılmak istediğimizi anlatmak için çok uzun uzadıya açıklamamız gerekiyor. “Televizyona çıkmaya çok meraklı kadınlarımız” gibi algılanabiliyoruz. Oysa, derdimiz bunun kolektif bir iş olduğunu anlatabilmek. Hatta bazen, Ülfet çıkmasın, kolektiften arkadaşlar çıksın istiyoruz. Sonuç olarak biraz da olsa onları dönüştürdük, elimizden geldiğince müdahale etmiş olduk medyada yer alışı biçimimize.

Beyoğlu belediye başkanlığını kazanma ihtimaliniz yok. Bu seçim kampanyasını bir örgütlenme çalışması, yaygın kalıcı ilişkiler kurmanın bir vesilesi olarak mı görüyorsunuz? Yoksa daha ziyade medya aracılığıyla mesajlarınızı iletmenin bir aracı mı?

Ülfet: Siyasetin seçim kazanmaya endeksli bir faaliyet olmadığını vurgulamak istiyoruz. Derdimizi en geniş kesimlere en iyi şekilde anlatmak istiyoruz. Bunu farklı araçlarla yapmaya çalışıyoruz. Sponsorumuz filan yok, tamamen kadın dayanışması aracılığıyla örgütleniyoruz yaptığımız şeyleri. Anaa-kım medyada görünürlüğümüz fazla olmadı aslında. Kampanyamızı anaa-kım medyada görünmek üzerine kurmadık. Yaptığımız çalışmanın bir sonucu da bu olsa iyi olur diye baktık. Kı-

sacası “ne kadar çok oy alabilirsek o kadar iyi” şeklinde bakmıyoruz, toplumu dönüştürmeye, bunun araçlarını yaratmaya çalışıyoruz.

Arzu ettiğiniz genişlikte, yaygınlıkta ilişki kurabildiniz mi?

Ülfet: Bu yönde biraz eksik kaldığımızı düşünüyorum, istediğimiz ölçüde yapabilmemiş değiliz. Ama yöntem olarak, feminizme duyarlı kadınları örgütlemeyi ve onlarla daha güçlü temas oluşturabilmeyi hedefliyoruz. Bunu yapabildiğimiz bir-iki nokta var, oralarda feminizme daha geniş alanlar açabilmeyi düşünüyoruz.

Kampanya sırasında, kurduğunuz ilişkilerde gözlemlerinizi neler oldu?

Temas kurduğunuz kadınların sıkıntıları, beklentileri ağırlıklı olarak neler? Ekonomik krizin etkileri ne kadar hissediliyor? Son zamanlarda kadınlara yönelik şiddet haberlerinde sanki artış var gibi, gördüğünüz kadınlarda bu konu öne çıkıyor mu?

Ülfet: Şiddet en temel sıkıntılardan biri. Yoksulluk, istihdam sorunları çok ağırlıklı. Feministler şiddetle ilgili zaten çok uzun süredir çalışıyor. Belediyelerin neden sorunu çözmediğini biliyoruz. Belediye aileyi korumak istiyor, o nedenle de sığınaklar varolan düzeni bozucu algılanıyor. Nitekim belediyeler tarafından açılan sığınaklarda kadınları, çocuklarıyla birlikte şiddetsiz bir yaşam kurmaya yöneltecek çalışmalar yapılmıyor. Bunun yanı sıra yoksulluk, son işten atılmalar en önemli sorunlar olarak görülüyor.

Özlem: Atv-Sabah grevini ziyarete gittik. Güzeldi: “Siz her gün gelsenize” dediler. Neşeliydik. Coşkumuz vardı. Sloganlarla, dövizlerimizle gittik. Şarkılar söyledik. Grev halayı kurmaya çalıştık, biraz sönük de olsa. Samimiyetimizi hissettiklerini düşünüyoruz, çünkü klişe laflarla gitmedik, gerçekten yaşadıkları şeyler üzerine düşünüp gittik.

Feminist çevreler dışında adaylığınızı destekleyen örgütler, partiler var mı?

Ülfet: ÖDP destekliyor, Yeşiller, İşçi Kardeşliği Partisi destekliyor. Meslek odalarındaki kadınlardan geniş destek alıyoruz.

Kazanamayacağınız kesin dedik ama, kazandığınızı hayal etsek, 29 Mart’tan sonra ilk yapacağınız ne olurdu? Birinci yılın sonunda nasıl bir Beyoğlu, ikinci yılın, dördüncü yılın sonunda nasıl bir Beyoğlu olurdu?

Ülfet: Kadın meclisleri oluşturduk sanırım önce. Birlikte bir yol haritası çıkarabilmek için. Sonra ilk hedef kadınların ve travestilerin, transseksüellerin erkek şiddetine, nefret cinayetine kurban gitmedikleri bir Beyoğlu yaratmak olurdu sanırım. Birinci yılın sonunda bunu başarabilmemiş olmayı istedik. Bir yandan da kadınların sırtından ev işi ve bakım yükünü alacak çalışmalara başlamış olurduk. Kadınlar için, LGBTT bireyler için istihdam alanlarının genişletilebilmesi belki üçüncü, dördüncü yıl sonunda gözle görülür hale gelebilirdi.

Ölüm kuyularındaki hakikat

Silopi'deki Botaş kuyularının 9 Mart'ta savcılık kararıyla açılmaya başlaması üzerine olay mahalline giden Türkiye Barış Meclisi üyesi Özgür Sevgi Göral'a bağlanıyoruz...

Diyarbakır Barosu'ndan bir avukat anlatıyor: "Doruklu köyünde hava yazları çok sıcak olur, bölge halkı, çocuk çocuk herkes damlarda uyur. '90'lı yıllarda Doruklu köyünün damlarında uyuyan bütün köylüler görüyordu; JİTEM arabaları gece geç vakitlerde yolda büyük zikzaklar çizerek gelir, Sinan Lokantası'nın önüne çekerdi. Arabadan bir şeyler indirmek için uğraşırlar, sonra da birkaç el silah sesi duyulurdu gecenin karanlığında. Ardından JİTEM arabası tıpkı geldiği gibi, yolda büyük zikzaklar çizerek, gürültücü ve yaptığından memnun dönerdi. Bunu Doruklu köyünün damlarında uyuyan bütün köylüler çok iyi bilir."

"Şırnak Cumhuriyeti"

Silopi'deyiz, Sinan Lokantası'nın önündeki kuyuların başında. Türkiye Barış Meclisi İstanbul Sekreteryası'ndan bir heyet olarak geldik, bir süredir karınca kararınca "Botaş Kuyuları açılın, faili meçhullerin mezarları ve katilleri bulunsun" kampanyasını yürütüyorduk. Silopi'de kuyuların açılacağını duyunca, gelmemiz gerekir diye düşündük ve geldik.

Burası Şırnak, "Sarı Levent" in (Ergenekon soruşturması kapsamında tutuklu bulunan Tuğgeneral Levent Ersöz) ve bölgedeki diğer JİTEM'cilerin ifadesiyle "Şırnak Cumhuriyeti". Şırnak ve civarı, kontrgerilla faaliyetleri yüzünden kayıpların en fazla yaşandığı, 1990'ların en çilekeş yöresi. Faili meçhullerin en sıklıkla yaşandığı yerlerden Cizre, Silopi, Nusaybin ilçeleri Şırnak'a bağlı.

Şırnak Barosu'ndan başka bir avu-

kat anlatıyor: "Buradaki herkes bilir, faili meçhullerin faili meçhul olmadığını. Hiçbir şey gizli saklı olmuyordu ki, JİTEM'ciler kimi yok etmeye karar verdilerse önce ona açıkça söylüyorlardı zaten, sonra da gidip onu yok ediyorlardı. Sarı Levent derdi ki, Türkiye Cumhuriyeti ayrı, Şırnak Cumhuriyeti ayrı."

Savaşın bütünlüklü bilançosu, somut olarak kimlerin hangi biçimlerde katledildiğinin ortaya çıkarılmasına bağlı. Bu, JİTEM'in faaliyet sürdürdüğü savaş sürecinde "istisna halinin" bölgede nasıl da kural haline getirildiğini ortaya koyacak.

Ergenekon soruşturması kapsamında Tuncay Güney ile JİTEM itirafçısı Abdülkadir Aygan'ın, 1990'lı yıllarda öldürülen pek çok kişinin asitle yakıldıktan sonra Silopi'de bulunan Botaş Tesisleri'ne ve Cizre-Silopi güzergâhın-

Türkiye Barış Meclisi üyeleri, Silopi'deki kazılara nezaret ederken. Botaş kuyularının yanında, üzeri örtülmüş çeşitli kuyular da açılıyor

daki bazı noktalara açılan kuyulara gömüldüğü iddiaları üzerine kayıp yakınları harekete geçti. Kayıp yakınları kuyuların açılmasını talep edince, Şırnak ve Diyarbakır baroları hukukî süreci başlattı. Silopi Cumhuriyet Savcısı Atilla Öztürk kuyuların açılacağını açıkladıktan hemen sonra Botaş genel müdürü Saltuk Düzyol, teknik nedenlerle kuyularda ceset olamayacağını ifade etti. Oysa Silopi-Cizre hattında öldürülen pek çok kişinin kuyulara atıldığı, yıllardır dile getirilen ve Ergenekon soruşturmaları kapsamında defaatle ileri sürülen bir iddia. Şırnak Baro Başkanı Nuşirevan Elçi, kuyular açılmadan hemen önce, 18 Şubat'ta, kaç kuyu olduğu ve hangilerinin açılmasının hayati önem taşıdığını anlayabilmek için yaptıkları çalışmalarda bile, yüzeyde ufak kemik parçaları bulduklarını söylüyor.

Hem baro hem de kayıp yakınları kuyuların açılacağı günü beklerken, 5 Mart'ta Silopi Cumhuriyet Savcısı "provokasyon olabileceği kaygısıyla ve basın kuyuların açılmasından haberinin olmasından duydukları rahatsızlık nedeniyle" kazıların ertelendiğini söyledi. Kayıp yakınları savcılığın bu kararına şiddetli tepki gösterdi ve baro aracılığıyla itirazlarını yüksek sesle ifade etti.

Kuyulardan çıkanlar

Yoğun tepkiler üzerine erteleme kararı geri çekildi ve 9 Mart'ta kuyularda kazılar başladı. 1200 metrelik bir bölgede yapılan ilk kazılarda iki kaburga kemiği, kanlı bir fanila parçası ve küçük bir bez parçası bulundu. Kazıdan çıkan kemikler Adli Tıp'a gönderildi. Akabinde Sinan Lokantası'nın önündeki kuyular açıldı. Burada ilk gün yapılan kazıda bir kemik parçası, elbise parçaları, askerî eldiven ve kar maskesi bulundu. Yıllar önce üzerine beton atılarak kapatılmış olan ikinci kuyu etrafı kazılarak ortaya çıkarılınca, kafatası kemikleri dahil dokuz tane kemik parçası ve domuz bağı yapılarak bağlanmış ip parçaları ortaya çıktı. Biz bölgede kayıp yakınlarının ta-

"Devlet sırrı" artık herkesin malûmu

Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş'ın hazırladığı Susurluk Raporu'nun 12 sayfası, devlet sırrı olduğu gerekçesiyle kamuoyuna açıklanmamıştı. Bu "devlet sırrı" 11 yıl sonra, Ergenekon davası kapsamında tutuklanan Doğu Perinçek'in üzerinde bulundu ve Ergenekon iddianamesine kondu. O 12 sayfada, itirafçılardan İbrahim Babat'ın şu ifadeleri yer alıyordu: "1990 yılında, Asayiş bölge komutanlığına Hikmet Köksal paşa, JİTEM'in başına da Veli Küçük paşa getirilmişti. Bazı itirafçılar asker kimliğiyle JİTEM grup komutanlığına alınmışlardı. JİTEM'de bu itirafçıların sevk ve idareleri için bana görev çağırısı yapıldı. Önce kabul etmedim, daha sonra Köksal Paşa araya girince Diyarbakır'a gittim. Diyarbakır ve

çevresinde PKK ile ilişkili olduğundan şüphelendiğimiz hemen herkesi infaz etme yetkimiz vardı. Bu insanları yakalayıp faili meçhul bir şekilde öldürmeyi yöntem olarak benimsemiştik. Bizden istenen buydu, bu tarzda talimat alıyorduk. Eski itirafçılardan Ali Ozansoy, Hüseyin Tilki, Abdülkadir Aygan, Hayrettin Toka, Recep Tipiz, Adil Timurtaş ve eski TİKKO'cu Fatih adındaki kişiler vardı. Antalya'da örgüt tarafından öldürülen Salahattin Görgülü grubumuzun istihbaratçısıydı. Örgütle ilişkilidir tarzında getirdiği kişilerin hepsini infaz ettik. Bu çalışma beş ay sürdü."

JİTEM tetikçileri hakkındaki bu iddialar Susurluk Raporu'nda sansürlendi ve Abdülkadir Aygan gibi tetikçiler Diyarbakır ve çevresinde infazlarını sürdürdüler.

2000'den itibaren JİTEM'deki görevine son verilen ve Burdur İl Jandarma Alay Komutanlığı'na "sivil memur" olarak atanmış Aygan, sahip olduğu bilgiler yüzünden JİTEM'in kara listesine alındığını anlayınca yurtdışına kaçtı. 2005'te, Timur Şahan-Uğur Balık imzalı, "İtirafçı / Bir JİTEM'ci Anlattı" adlı kitapta yer alan itirafı o dönemde yaygın medya tarafından dikkate alınmadı. Ancak Ergenekon davası sürecinde basına konuşan, Ergenekon iddianamesinin temelini oluşturan belgelerin "sahibi" Tuncay Güney, Faruk Aslan'ın hazırladığı "Karakutu: Ergenekon'un Karanlık İsmi Tuncay Güney" adlı kitapta, JİTEM ve Veli Küçük ekibi tarafından öldürülen insanların cesetlerinin Silopi'deki Botaş kuyularına atıldığını söyleyince, gözler nihayet Abdülkadir Aygan'ın itiraflarına çevrildi. Oysa Aygan'ın itirafları

doğrultusunda daha Şubat 2005'te, faili meçhul cinayete kurban giden Murat Aslan'ın cenazesi bulunmuş, ancak soruşturma bununla sınırlı kalmıştı.

JİTEM'ci arkadaşlarını kollamak için zaman zaman hedef şaşırtmaya çalışan Aygan, Tuncay Güney'in Botaş kuyularıyla ilgili verdiği bilgileri Fırat Haber Ajansı'na şu sözlerle değerlendiriyor: "Hiç kimse buna asit kuyusu aramasın. Türk Gladyonu, yani JİTEM, Ergenekon, TİT veya sahate Hizbullah böylesi bir zahmete ihtiyaç duymamıştır. Boşaltılan köylerdeki kuyular, karayolları çevresindeki harabe tesislerin kuyu ve mahzenleri, Dicle ve Fırat nehirleri, Hazar gölü ve açık arazide rastgele kazılan toprak çukurlar faili meçhulleri atmak için yeterlidir ve masrafsızdır. Bu kuyuların Botaş tesisleri içerisinde olduğu iddia ediliyor. JİTEM hiçbir zaman öldür-

Bari Edip'in kemiklerini verin

7 Haziran 1995'te gün ortasında kendini polis olarak tanıtan telsizli iki şahsın Güneydoğu'da JİTEM ve ölümle özdeşleşen beyaz Renault'ya bindirip götürdüğü Edip Aksoy ve arkadaşı Orhan Cingöz sırta kadem basalı 14 yıl oldu. Edip kaybedildiğinde kızı Bêritan 40 günlüktü. Eşi Rukiye ise 20 yaşında genç bir kadın. Rukiye, eşinin kayıp olduğuna dair dilekçeyi altı yıllık bir mücadele sonunda, 2001'de, kayınbiraderi Mehmet'in yardımıyla savcıya kabul ettirebildi. Ama o dilekçe kim bilir hangi tozlu rafta unutuldu. Yıllar süren arayış hiçbir sonuç vermedi. Ne akrabalarından ne de Edip'in yakın olduğu politik çevrelerden yardım alabilen Rukiye ve Mehmet ailenin baskısıyla evlendirildi. Mehmet ve Rukiye, 14 yıldır süren çaresizliklerini ve acılarını anlatıyor...

Mehmet Aksoy: Her şeyi ayrıntılarıyla anlatmak istiyorum. Yoksa bizi anlayamazsınız. 1990 ile '93 arasında askerler bizim köye gelirdi. Köyümüzün Türkçe adı Dolunay, gerçek adı Zengê'dir. Lice'ye bağlıdır. "Hepiniz sıraya gireceksiniz" diye emir verirdi. Biz de sıra olurduk. Komutan rastgele diyordu, "Sen, sen, sen, bu hafta korucu olacaksınız!" Köylüler reddedince, "Haftaya tekrar gelip sizi sıra yapacağız. Korucu olmak istemezseniz köyden çıkacaksınız". Bu sadece bizim köyde değil, tüm civar köylerde yaşanır. Komutanın "öne çıkın" dedikleri çıkmadığı için köye baskılar oluştu. Abim köydeki tek İHD üyesiydi, hak ihlallerini Diyarbakır'a bildiriyordu. Menaf Kaya diye biri öldürülünce, rapor hazırladı mesele. Menaf aranıyor. O yüzden köye asker geldiğinde, saklanıyordu. Edip'ten büyük olan abim Hikmet de aranıyor. Bir gün askerler gelince, Hikmet abim ve Menaf köyün dışına kaçıyorlar. Hikmet abi sonradan anlattı. Matara sesleri duyunca, askerlerin yakında olduğunu anlamışlar. Menaf'a demiş ki, "yerinden kıpırdama, bizi vururlar". Menaf kaçmış. Bir kilometre kadar kuş gibi uçmuş. Cenazesini gördük Menaf'ın. Ayaklarından, her yerinden delikler açılmıştı. Kurşunlar ip gibi girmiş, göz gibi çıkmıştı her yerinden. Atleti filan hep kurşun ateşinden yanmıştı. Hikmet'i de almışlardı, siyasî suçtan. Sonra serbest bırakıldılar, kaybetmediler. Edip abi, Menaf'ın sağ yakalanabileceğini, ama öldürüldüğünü İHD'ye rapor etmiş-

Abdülkadir Aygan itiraflarında Edip için "Silopi'de dereye gömmüşüz" diyor. Hatta diyor, "Şeyhmus kod adlı uzman çavuş onu çamura batırmış". Aygan'ın söylediği tarih, Edip'in kaybolduğu tarihe uyuyor.

ti. O olaydan sonra, askerler her gelişlerinde Edip'i götürüyor, işkence ettikten sonra bırakıyorlardı. Edip köydeki herkesten farklıydı. Hep muhalifti. Tütün işi yaptığı için sürekli Diyarbakır'a gidip gelirdi. Bir sefer anlattı: "Beni köyden aldık-tan sonra, geceleyin dağda, karınca yuvasının üstüne bağladılar." Askerler, yorulmamak için işi karıncalara bırakmıştı, ama karıncalar insaflı çıkmış, yuvalarını terk etmişler. Askerler sabah bakmışlar, karıncalar Edip'e bir şey yapmamış, "ulan buranın karıncaları bile terörist" demişler.

Edip Aksoy'un eşi Rukiye ve kızı Bêritan. Babası kaybedildiğinde Bêritan henüz 40 günlüktü

Köyde birinin pensesi kaybolmuştu. Edip abim gülerken "Askerler akşam penseyle göğüs kollarımı çekiyordu. Herhalde pensesen onlardadır" demişti. Edip PKK'ye yardım eden biri değildi. Sadece İHD'liydi. Ama askerlerin her seferinde alıp götürmelerine dayanamadı, 1993'te eşi Rukiye'yi alıp Diyarbakır'a taşındı.

Rukiye Aksoy: Diyarbakır'a gelince korkumuz arttı. Köyde belki elli sefer götürülmüştü, ama kaybedilme korkusundan söz etmezdi. Bir sefer bana "bu kadar insanın hakkını arıyorum, acaba ben kaybolursam kimse size bakar mı?" dedi.

Mehmet: O zaman, adı çıkan herkes kayboluyordu. Adam mahkemeden beraat alıyordu. Evine geliyor, ertesi gün kayboluyordu. Edip korkusunda haklı çıktı. 1995'te kayboldu.

Rukiye: Her götürdüklerinde, günlerce işkenceye kalırdı. Çıkınca uzun süre yürüyemezdi. Hatta işkence yüzünden bel fıtığı vardı.

Mehmet: Bastonla yürüyordu.

Rukiye: Kırık cam parçaları üzerinde yürüttükleri için ayakları hep yırtılmıştı. İşkence için bir havuz yapmışlar. Edip'i ayaklarından bağlayıp başaşağı o havuza

lepleriyle açılan kuyulardan çıkanları dinlerken, Ergenekon soruşturması kapsamında verilen ifadeler nedeniyle Cizre Kuştepe Köyü'nde korucubaşı ve eski JİTEM elemanı olduğu iddia edilen Koçero Saluci ve onunla birlikte yedi kişi daha gözaltına alındı. Gözaltılardan sonra, Ergenekon savcılarının talimatıyla Cizre, Silopi, Kuştepe güzergâhında ikinci kazı çalışmaları da Ergenekon soruşturması kapsamında başlatıldı. Şırnak Baro Başkanı Nuşirevan Elçi'nin söylediklerine göre, kazı yapılan yerlerde daha önce askerlerin spor yaptığı bir alan ve helikopter pisti bulunuyor. Express yayına hazırlandığı sırada bölgede bir futbol sahası genişliğindeki alan kazılmaya devam ediliyordu.

Silopi seyahatimiz sırasında kazılar ve kazılardan çıkan kemiklerin önemini daha iyi kavırıyoruz. Bir kere bölgede JİTEM faaliyetleri nedeniyle kayıp sayısının netleştirilmesi gerekiyor. Savaşın bütünlüklü bilançosu, ancak somut olarak kimlerin hangi biçimlerde katledildiğinin ortaya çıkarılmasına bağlı. Bu, JİTEM'in faaliyet sürdürdüğü savaş sürecinde "istisna halinin" bölgede nasıl da kural haline getirildiğini ortaya koyacak. JİTEM faaliyetlerinde katledilenlerle ilgili bir bilgi bankası hazırlamak belki bu sürecin ilk adımı olabilir. İkinci önemli iş ise bu mesele etrafında, olabildiği kadar geniş bir insan topluluğunu siyaseten harekete geçirebilmek ve böylece adaletin geç de olsa yerini bulmasını sağlayacak toplumsal talebi dile getirmek. JİTEM faaliyetlerinin açığa çıkarılması ve yargılanması hem anti-demokratik uygulamalarla yüzleşilmesini sağlayacak, hem de bu konuda yaşanan toplumsal vicdan azabını bir nebze olsun dindirecektir.

Ölüm kuyularının açılmasıyla beraber, ilk kez faili meçhul cinayetler hakkında bu kadar somut deliller ortaya çıktı. Katledilen insanların kemikleri kuyulardan fışkırarak hem toplumu, hem de devleti hakikatle yüzleşmeye çağırıyor.

Özgür Sevgi Göral

düğü insanları başka bir kurum veya kuruluşun denetimindeki bir kuyuya atmamıştır ve atmaz. Evet, Silopi JİTEM Tim Komutanlığı binası Botaş tesisleri arazisi sınırları içerisindedir. Batman'daki JİTEM Tim Komutanlığı binası Petrol Ofisi tesisleri arazisinde konumlanmıştır. Fakat her iki kurum ve kuruluş arasında organik bağlantı yoktur. Bahsettiğim JİTEM Timleri sadece kamufle ve güvenlik amacıyla bu tesislerin arazilerinde konumlandırılmışlardır."

Aygan'ın Botaş kuyularının açılmasından üç ay önce yaptığı bu değerlendirme, Botaş kuyularında "kayda değer" bulguların azlığına önceden verilmiş bir yanıt niteliğinde. Botaş kuyularından çıkan kemikler, Aygan'ı "kısmen" yalanlasa da, ölüm kuyularının sadece Botaş'ta olmadığını hatırlatıyor ve hakikatin başka kuyularda da aranması gerektiğine işaret ediyor... (İ.A.)

koyuyorlarmış. Havuzda tuvalet suyu varmış. Tam boğulacakken çıkartıyorlarmış. Bazen Lice’de, bazen de Diyarbakır’da işkence yapıyorlardı. Genelde Diyarbakır’a getirip serbest bırakırlardı. Mahkemeye filan çıkarmazlardı. İşkence edip bırakırlardı. “İHD’yi bırak, köye başkaları geldiğinde bize haber ver” diyorlarmış. Hepsı bahaneydi. Edip’in suçu Kürt olmaktı.

Mehmet: Daha doğrusu, konuşan bir Kürt olmak suçu. Bir sefer korucular, Ferman adlı bir çocuktan çay istemişler. Çay demli değil diye “seni öldüreceğiz” demişler. O da demli çay getirme bahanesiyle eve girip arka pencereden kaçmış. Herkes sonunun Menaf gibi olmasından korkuyordu. Ferman da kaçarken vurulup öldürüldü zaten. Babası Recep Cingöz ertesi gün evini taşıyor. Yolda karakol durduruyor bunları. “Niye gidiyorsun köyden?” diyor. O da “devlet oğlumu öldürdü” diyor. Recep’i alıyorlar, Edip de yanlarında. Recep’i bir hafta, Edip’i 15 gün sonra serbest bıraktılar.

Rukiye: 7 Haziran’da kayboldu.

Mehmet: Ferman Cingöz’ün akrabası Orhan Cingöz’le birlikte kayboldu. Edip, Balıkcılarbaşı’ndaki bir handa tütün satıyordu. Orhan Cingöz asker kaçağı olduğu için ailesiyle birlikte İstanbul’a gitmişti. Edip ona tütün gönderiyor, Orhan da İstanbul’da satıyordu. Orhan bir gün Diyarbakır’a geliyor. Edip’ten tütün alıyor. Birlikte balya yapıyorlar...

Rukiye: Kimisi diyor “işleri bitince Dağkapı’ya okey oynamaya gittiler”. Kimisi diyor “İHD’ye uğrayacaklardı”. Bazısı da diyor ki “Dağkapı’ya otobüs bileti almaya gittiler”. Anlayacağın, Dağkapı’ya gidiyorlar. O yıllarda en çok Dağkapı’ndan götürülüyordu insanlar. Orhan’la birlikte Dağkapı’da Yeşilçınar çay bahçesine geliyorlar. Orhan’ın bir akrabası orada çorap satıyor. Çorap tezgâhında 13 yaşında bir çocuk duruyor. O çocuk görmese, biz olayın nasıl olduğunu bilemeyecektik. O çocuk anlatıyor: “Yanıma geldiler, durdular. Bir aydır hep o çay bahçesinde okey oynarlardı. Gene okey oynamaya geldiler sandım. O sırada beyaz bir Toros araba geldi. Telsizli, gözlüklü iki kişi indi. Onların kimliklerini istediler. Edip ve Orhan kimliklerini verdiler. ‘Bizimle karakola kadar geleceksiniz’ dediler. Zorlama filan olmadı. Bindirdiler arabalara. Büyük postaneye doğru götürdüler. Tam plakayı alacaktım, biri omzuma vurdu, ‘Orhan’la Edip nerede?’ diye sordu. Plakayı alamadım.” Çocuğun omuzuna vuran kişi de bizim köylüdür. Şimdi o anlatıyor: “Ben sigara satıyordum. Edip’i oralarda gördüm. ‘Çorapçının yanına gidin, ben geliyorum’ dedim. Çorapçıya sordum, ‘arabaya bindirip götürdüler’ dedi.”

Mehmet: O zaman ben küçüktüm. Rukiye gidip kayıp dilekçesi veriyor.

Rukiye: İşten çıkınca kahvehaneye giderdi, ama mutlaka öğle yemeği için eve girdi. Kızımız Bêritan daha 40 günlüktü. Onu görmeden gitmezdi. O gün gelmedi eve. Sordum, “kahvehaneye gitmiştir” dediler. Orhan Cingöz’ün babası akşam bizim eve geldi. Polisin ikisini de götür-

Yukarıda, solda, Rukiye ve Edip Aksoy evliliklerinin ilk yıllarında: “Dünya nasıl dönüyor, bilirdi. Köylerde her şeyi bilen insanları pek sevmeyiz. Büyüyünce de devlet ona düşman oldu. Yok edip attılar Edip’i.”

düğünü söyledi. Okuma-yazmam yok, Türkçem yok. Kalkıp İHD’ye gittik, “ne gerekirse yaparız” deyip dilekçe hazırladılar. Dilekçeyi alıp adliyeye gittik. Kapıdaki polis bizi sokmadı. İHD’ye döndük. İHD’nin avukatıyla tekrar gittik savcıya. Bizi içeri almadılar. Sadece avukat girdi. Savcı dilekçeyi kabul etmemiş, “böyle birileri gözaltına alınmamıştır” demiş. Ondan sonra, her gün dilekçeyle gittik. Ama almadılar dilekçemizi.

Mehmet: 1995’ten 2000’e kadar, her gün götürdük dilekçeyi. Artık bizden nefret ettiler her gün geliyoruz diye. En son, Hizbullah olayı çıkınca, yine savcılığa gittik. Yeni savcı dilekçeyi okuyunca “Türkiye’yi suçlamaya çalışıyorsun, bu dilekçeyi

Bir çocuğun yaşını büyütüp idam etmişlerdi zamanında. Hâlâ herkes o çocuğu konuşuyor. Bence de konuşsun. Edip’in kaybolması da bir tür idamdır. Ama kimse çıkıp sormuyor nerede Edip, ne yaptınız bu adamı?

almıyorum” dedi. Her akşam evde, savcının dilekçeyi almaya ikna etmek için yeni bir konuşma hazırlıyordum kafamda. Rukiye Türkçe bilmediği için ben konuşuyordum. Sonuçta, savcının bizi DGM’ye sevk etmesini sağladık. DGM’de “bu adamın bizde kaydı yok” dediler, “ne arıyoruz, ne bir suçu var”. Kayıp bürosuna gitmek istedik. Savcı dilekçeyi yüzüme fırlatıp “kayıp bürosunu açanın da...” diye küfretti. Kayıp bürosunda, “savcının imzası olmadan dilekçeyi işleme koyamayız” dediler. Gene gittim savcıya, artık uzman olmuştum konuşma konusunda. Dayanamadı, “tamam” dedi, “yazsınlar”. Kâtip yazmaya başladı, ben de anlatmaya. “Orhan Cingöz’le birlikte kayboldu-

lar” dedim. Savcı bağırды, “kendi işini hallettin, bir de Orhan Cingöz’ü mü bulmaya çalışıyorsun?” diye bağırды. “Telsizli adamlar almış diyorsun. Belki belediye işçisi almıştır” dedi. Ben de “belediye işçisi de almışsa, yine kayıptır kendisi” dedim. “Belki karısından kaçıp gitmiştir” dedi. “İkisi de karısından kaçmış olamaz” dedim. Artık utanmam, heyecanım gitmişti. Ama yine kovdu savcı.

Rukiye: 2001’de gene gittik. Yeni savcıya anlattım durumu. “Bugüne kadar neredeydiniz?” dedi. Dedik “valla altı yıldır aha bu kapının önündeyiz, kimse almıyor dilekçemizi”.

Mehmet: O da dedi ki, “almıyorum dilekçenizi”. Tuhaf oldum. “Altı yıldır alınmamış dilekçeyi ben kayda koysam, ‘niye alдын’ demezler mi?” dedi. Kâtip dedi ki, “sayın savcım, bunlar yıllardır geliyor, kimse almıyor dilekçelerini”. Böyle işleme koydular dilekçemizi. Bu sefer her gün eve polis gelmeye başladı.

Rukiye: Polis diyor ki, “belki PKK’ye katılmış Edip, niye savcıya kayıp dediniz?”

Mehmet: Polisin bastığı bir kitap var, oradan okuyayım ne yazdıklarını. Kitabın adı “Kayıp İddialarının Gerçek Yüzü”. Önce İHD’nin raporunu koymuşlar. “İHD’nin İddiası: Diyarbakır’da bir çay bahçesinden 7 Haziran günü gözaltına alınan ve gözaltında oldukları reddedilen Edip Aksoy ve Ahmet [Orhan] Cingöz için İHD Diyarbakır şubesi aracılığıyla Uluslararası Af Örgütü’ne acil eylem çağırısı yapıldı. 3 Haziran günü Diyarbakır PTT’si önünden götürülen M.Emin Kızılsu da kayıplar arasında (İHD Haziran 1995 Raporu).” Kitabın 42. sayfasında şöyle diyor: “Araştırma Sonucu Ortaya Çıkan Gerçek: Edip Aksoy isimli şahsın, iddiada belirtilen 07.06.1995 tarihinde Diyarbakır’da gözaltına alınmadığı, ancak PKK terör örgütü adına faaliyet gösterdiği tespit edildiğinden araştırma tarihi itibarıyla Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü’nce firarı sanık olarak arandığı tespit edilmiştir.”

Rukiye: Firarıysa, niye polis bir gün olsun kapımızı çalıp “bu adam nerede” diye sormadı? Ne zaman savcı kayıp olduğunu kabul etti, o zaman gelip kapımıza dayandılar. Yani altı yıl sonra! (ağlıyor)

Mehmet: 2002’de tekrar polis geldi eve. Avukat, eve alma demişti ama ben korkudan aldım eve. Dediler ki senin abin dağ-

dadır. Hatta dediler “Dersim’dedir. Git oraya, PKK şubesi var orada, onlara sor, sana abini gösterirler.” Edip’in çürük raporunu gösterdim. Dedim ki, “bu adamın bir gözü yoktur, askere gidememiştir, nasıl dağa gitsin?” Bana dedi ki, “internetten HPG sitesine gir, orada görürsün”. Birkaç gün sonra internet kafede HPG’nin sitesine baktım. Tam o sırada baktım tepemde polis. “Sen niye bölücü sitelere giriyorsun” dedi. Dedim “valla sizinkiler demişler bak diye”. Bir şey yapmadılar. Zaten sağ bacağım sadece kemik, çocuk felcinden dolayı...

Rukiye: Edip’ler kaybolduktan altı ay sonra Orhan Cingöz’ün babası geldi, dedi ki “korucu bir akrabamız var, ona gidip danışalım”. Korucu da “gidin MHP’ye, onlar size bir yol gösterir” dedi. Şeyh Heybet diye bir adam varmış MHP’de. Biz daha anlatmadan, o Edip ve Orhan hakkında bilgiler verdi. Dedi ki, “Edip’in bir gözü takmadır, değil mi?” O zaman anladık ki, bunların haberi vardır. Dedik “yaşayıp yaşamadıklarını bize bildirebilir misin? Bir eşyası, kıyafetinden bir parça, ayakkabısı”... Şeyh Heybet “her aile 25 milyon lira verin, çocuklarınız mahkemeye çıkarılacak, orada göreceksiniz” dedi. Dedim, “Benim kimim kimsem yok. Köyden gelmişim, kiradayız, ödeyemediğim için beni evden attılar, bu parayı bulamam”... Dedi ki, “bu para benim cebime girmeyecek, vereceğim ki sizinkileri serbest bıraksınlar”. Gittim takılarımı sattım, borç topladım, denkleştirdim parayı. Orhan’ın ailesi de getirdi 25 milyon. MHP binasına gittik, verdik paraları. Paraları alınca, “tamamdır, sizinkileri bu ay mahkemeye çıkaracaklar” dedi. Beş ay boyunca, her sabah Bêritan’ı komşulara bırakıyor, mahkemenin yolunu tutuyordum. Mahkeme çok uzaktaydı, ama param olmadığı için yayan gidiyordum. Mesai başlamadan gidiyor, karanlık basıp adliyede bir Allahın kulu kalmayana kadar duruyor, mahkemeye gelen her aracın önüne atlıyor, Edip çıkacak diye bekliyordum. Bir de artık öğrenmiştim, mahkemeye getirilenlere “Edip Aksoy’u gördünüz mü, duyduunuz mu?” diye bağırarak sesleniyordum. Aylar sonra, serbest bırakılan bir delikanlı “galiba işkencehanede adını duydum” dedi. Ama neresiydi işkencehane, bilemedik. Çünkü serbest kalanlar mahkemenin önünde bekleyemiyordu. Aileleri hemen arabaya sokup kaçırıyordu. Onlar kaçırılmazsa, JİTEM kaçırıp öldürüyordu. Bunun üzerine, şeyhin yanına gittik. Bir bilgi vermedi. Baktık bir umut yok, Orhan’ın babası dedi ki, “bizim parayı vermiyorsanız bari bu kadının parasını verin. Elinde tıfıl bir çocuk var”. Paramızı vermediler. Kızıma bakabilmek için elin evine temizliğe gidiyordum. Ayrıca, o paranın çoğunu borç almıştım. Aylarca, o parayı alabilmek için uğraştık. En sonunda benim paramı verdi. MHP’ye giden Orhan’ın dedesine diyorlar ki, “torununla aynı yola gidersin, bir daha buraya gelme”.

Mehmet: Şeyh Heybet’in evine gitmişti Rukiye, parayı almak için. Evinin avlusu muska yaptırmaya gelenlerle doluymuş.

İtirafçı Abdülkadir Aygan da kitabında Edip’ten söz ediyor. Aygan’ın itirafında Edip için çizdiği eşkal uyuyor. Aygan’ın itiraflarından sonra, tekrar savcılığa başvurduk. Aygan “Silopi’de dereye gömmüşüz” diyor. Hatta diyor, “Şeyhmus kod adlı uzman çavuş onu çamura batırmış”. Aygan’ın söylediği tarih, Edip’in kaybolduğu tarihe uyuyor. Savcılık “dosyası Silopi kaymakamlığında” dedi. Kaymakamlığa gittik, 22-23-24 numaralı mezarlara gömmüşler, o derede bulunan cesetleri. Silopi belediyesine gittik, “bizde numara uygulaması yok, 200’e yakın faili meçhulün mezarı var burada” dediler. Toplu mezar gibi yapmışlar zaten. Orada rastgele dört mezarı açıp kemikleri çıkarttılar. DNA testine baktılar, uymadı. Bir daha baktıracaktık, ama Diyarbakır savcılığı takipsizlik kararı verdi. Artık diyoruz, Edip kesin yaşamıyor. Zaten ailenin ve çevrenin baskısıyla Rukiye’yi bana nikâhladılar. Üç yaşında bir çocuğumuz var. Polisler “Edip çıkıp gelse, ne diyeceksiniz adama” dedi. Dedim ki “keşke gelse Edip, gelsin öldürsün beni”. Zaten aile evlilik kararı alınca, babama dedim ki, “keşke

Mahkemeye gelen her aracın önüne atlıyordum. Artık öğrenmiştim, getirilenlere “Edip Aksoy’u gördünüz mü?” diye sesleniyordum. Aylar sonra, serbest bırakılan bir delikanlı “galiba işkencehanede adını duydum” dedi.

Edip’in yerinde ben olsaydım da başıma bunlar gelmeseydi”. Benim hayatım üç kez bitmiştir. Abim kayboldu, sonra öldürüldüğü bilgisi geldi, sonra da beni karısıyla evlendirdiler. Ben üç kez ölmüşüm. Yeğenim Bêritan’la uyuşmuyoruz tabii. Amcası da olsam, babasının yerini tutamam. Bêritan bir yanlış yaptığında, annesine diyorum “sen uyar”. Benim uyar mam zoruna gider. Edip kaybolduktan sonra ne annem, ne babam, ne DTP hiç kimse bizim için uğraşmadı. Zaten annem babamız bizimle uğraşsaydı, bu halde olmazdık. Edip hep onların baskısından köyden kaçardı. Bu işlerle uğraşınca da devlet baskısından kaçtı. Sonu da böyle oldu. Herkese yardımcı oluyordu, ama pek sevilmiyordu. Her şeyi anlardı, her şeyden haberdardı. Dünya nasıl dönüyor, bilirdi. Köylerde her şeyi bilen insanları pek sevmezler. Küçükken köy ona düşmandı, büyüyünce devlet düşman oldu. Polis diyor “fırfır sanık”, savcı diyor “bizde değil”, asker diyor “tanımıyoruz”. Yok

edip attılar Edip’i.

Rukiye: DTP’ye gittim, dedim ki, “Bêritan’la birlikte partinin malı olayım, ömrümün sonuna kadar size çalışayım, yeter ki bana bakın”. Ama kabul etmediler. Ben de mecbur, başkalarının evine temizliğe gittim. O zaman da hakkımda dedikodu yaptılar.

Mehmet: Babamı DNA testi için hastaneye götürdüğümüzde, “hadi çabuk olun, eve gitmek istiyorum” dedi. Kimse Edip için bir şey yapmak istemedi. Bir tek ben ve Rukiye bir şey yapmaya çalışıyoruz. Edip’in dosyasını ben hazırlamışım zaten. Orhan Cingöz’ün babası oğlu için çok uğraşıyordu, ama çok dayanamadı, öldü. Ben diğer kayıp yakınlarıyla ilişki kurmak istiyorum, ama kimse yanaşmıyor.

Rukiye: Herkes umudunu yitirmiş. Mehmet olmasaydı, ben de umudumu yitirirdim. Bu cahil halimle Edip’i nerede arayacağım ki?

Mehmet: Edip kaybolalı 14 yıl oldu. Kızı şimdi liseye gidiyor. Geçenlerde İHD’ye gittik, Edip’in dosyasına bakalım diye. Çıkardılar dosyayı, tek bir kâğıt, Orhan Cingöz’ün babasının verdiği ifadeyi yazmışlar, o kadar. Dosya dedikleri bu! Artık kimse kaybolanları merak bile etmiyor. Diyorlar ki, “Edip kesin ölmüştür, niye mezarını arıyorsunuz ki”!

Rukiye: Madem Edip’i öldürdünüz, hiç değilse bize kemiklerini verin. Hayatınızın bir parçası, bir anda göğe çıkmış gibi kayboluyor. O hale getirdiler ki, Edip’in kemiklerini bulmak için bile yalvarıyoruz. (ağlıyor) Benim tek derdim, kızımın birlikte babasının mezarına bir çiçek koyabilmek.

Mehmet: Bence Abdülkadir Aygan her şeyi biliyor, ama itirafçıları kolluyor.

Rukiye: Geçen sene Sosyal Yardımlaşma’ya gittim. Dedim “mağdurum, bana yardım edin”. Bir-iki ay erzak verdiler. Sonra eve kâğıt geldi, yardımı iptal ettiklerini yazıyorlardı. Gittim, “niye iptal ettiniz?” diye sordum. “Kocan nerede?” dediler. Anlattım. “O zaman, ölüm belgesini getir” dediler. Devlet kocamın ne öldüğünü kabul ediyor, ne yaşadığını.

Mehmet: Ben SSK’lı olduğum için Bêritan’ı da adıma yazdırmak için başvuru yaptım. “Yok”, dediler “bu kızın babası ölü görünmediği için sana devredemeyiz”. Yeşil Kart için başvuru yapıyorum, alıyorum. İki gün sonra hastaneye götürüyorum Bêritan’ı, “Yeşil Kart’ınız iptal olmuştur” diyorlar. Üç yıldır gidiyorum, hâlâ Bêritan’ın Yeşil Kart’ını alamadım. Hangi kapıyı açmaya çalışsak, yüzümüze çarpıyorlar. Biz suçlu değiliz, mağduruz. Bir çocuğun yaşını büyütüp idam etmişlerdi zamanında. Hâlâ herkes o çocuğu konuşuyor. Bence de konuşsun. Edip’in kaybolması da bir tür idamdır. Ama kimse çıkıp sormuyor nerede Edip, ne yaptınız bu adamı?

Rukiye: Niye sorsunlar, Edip köyliydü, kimsesizdi. Biz kimseden ne para istiyoruz ne bir şey. Ama bari Edip’in kemiklerini verin bize. İnsan, kemiklerini bile bulamadığı yakınını her gün dönecek diye bekliyor. Taş olsa dayanmaz bu acıya.

Söyleşi: İrfan Aktan

Beş şapkalı personel

Kanallarda Kevin Costner'lı “Bir yıldız gibi hisset” reklamları dönerken, gazetelerde “THY’de rekor büyüme” yazılarının çıktığı gün, Tekirdağ uçağı Amsterdam’da düştü. Rekor büyümenin faili olan THY yönetiminin ilk açıklamaları, kazanın ucuz atlatıldığı, ölen ya da yaralanan olmadığı şeklindeydi. Üstelik, ölen yolcu sayısının yanında, toplam yolcu sayısını bile Hollandalılar doğru olarak açıkladı. Olayı Hollandalıların üstüne yıkmaya çalışan THY yönetiminde havacılıktan gelen kimse yok. Üstelik Hava-İş başkanı Atılay Ayçin’e bakılırsa, kazanın sebebi bizzat o rekor büyüme. Bakın, canımızı kimlere emanet ediyoruz...

Hollanda’da düşen THY uçağının ardından yetkililerin açıklamaları çok çelişkiydi; size gelen bilgiler nasıl?

Atılay Ayçin: İncelemeler tamamlanmış değil, fakat önraporda belirtilenler nihai rapor hakkında fikir veriyor. Uçakta bir radyo altimetre arızası var, bu nedenle daha önce de hangara girip çıkmış. Kazanın olduğu âna kadar, belli saatlerde yapılan zorunlu bakım, onarım, revizyonlar vardır. Bunlar uçağın bakım kartlarında kayıtlıdır. Bir fikir ileri sürebilmek için bakım kartlarını görmek lâzım.

Bu kartlar nerede?

Teknik A.Ş.’nin arşivinde, THY’nin elinde. Kazadan yarım saat sonra, o kartlara ulaşmaya çalıştık; yapılmış bakımlar, ertelenmiş bakımlar, arızalar konusunda bilgi alalım istedik. Fakat maalesef, bütün siteler karartılmıştı.

Kazadan sonra bir açıklama yaptınız, özellikle neyi vurgulamak istediniz?

Kaza bir sonuç. O noktaya varana kadar ki sebep-sonuç ilişkilerini sağlıklı kuramazsanız, benzer kazaların olma riskini ortadan kaldıramazsınız. Uluslararası havacılıkta iki temel faktör var: İnsan faktörü ve uçuş güvenliği. Bu iki temel unsuru yok sayarsanız, bu tür kazalara davetiye çıkarırsınız. Başka sektörlerde insanların öngörülerinin doğru çıkması onları mutlu edebilir, ama bizde bu mümkün değil. 2006 nisan ayında, kapsamlı bir dosya hazırlayıp basın açıklaması yaptık. Bugünkü kazayı doğuran nedenlere bir bir işaret ettik. Başta Ulaştırma Bakanı olmak üzere, bu alanda yetkili olan herkesi göreve davet ettik,

“bu gidiş gidiş değil, müdahale edin” dedik. Uluslararası sivil havacılıkta, “uçucuların kaza riskini sıfıra indirmek istiyorsan, uçucuyu uçurduğun kadar dinlendir” diye özetleyebileceğimiz bir temel kural vardır. Avrupa veya Uzakdoğu ülkelerinde, uçucuların aylık uçuş süreleriyle dinlenme süreleri birebirdir; uçucu ne kadar uçuyorsa, o kadar da istirahat eder.

Türkiye’de uçuş ve istirahat süreleri ortalama olarak nasıl?

Uluslararası kuruluşların olağanüstü hallerde zorlanabilecek limitler olarak belirlediği süreyi biz norm kabul ederek aylık olağan uçuş programına dönüştür-

THY yönetiminde havacılık kökenli tek kişi yok. Başbakanın belediye başkanlığı döneminde, belediyeye bağlı şirketlerde çalışmış kişiler THY yönetiminde. “Niye iki pilotla uçuyor bu uçaklar” diyen adamlar tarafından yönetiliyor bu şirket.

müşüz. Bizde bir uçucunun günlük uçuş süresi 14 saate planlanıyor. Hatta ana üsten çıkan bir uçağa ilave bir ekip verilmesiyle, uçuş süreleri 16 saate çıkarılabilir. Uçucudan alabileceğinin azamisini alıyorsun, posasını bırakıyorsun. Uluslararası standartlarda, “istisnai şartlarda uçuş süresi 12 saate çıkabilir” deniyor. Bir uçucuya ancak, en az uçtuğu süre kadar dinlendirildikten sonra ikinci bir görev veriliyor. Bizse, Ataköy, Yeşilköy, Halkalı gibi havaalanına yakın yerlerde oturan ekibi, izinde dahi uçuşa çağırıyoruz. Bu çağrı “rica” şeklinde oluyor, ama aslında bir emrivaki; göreve çağrılan kişi

gitmezse neyle karşılaşacağını çok iyi biliyor. Bizde fiilî uçuş süresi ayda 113 saat; 120, 135 saat uçanlar oluyor. Kazanın olduğu ay, 146 saat uçan kaptan var. Uluslararası standartlarda uçuş süresi kokpit için 80, kabin için 85 saattir. THY bugün riskli uçan şirketler kategorisinde değerlendiriliyor. Kaza risk oranları açısından Malezya Havayolları ile THY aynı kategoride. 30 senedir bu sektördeyim, 15 sene uçak teknisyeni olarak çalıştım. Birçok kazaya şahit oldum. Ama bu son kaza gibi karşılanan bir kaza görmedim. Bir kriz masası, uzmanlardan oluşan bir masa oluşturulamadı. Kameraların karşısına çıkıyorlar, kazayı izah edemiyorlar... Ayrıntı gibi gelebilir ama, THY’yi yöneten anlayışın havacılık kültüründen ne kadar uzak olduğunun anlaşılması açısından şunu söylemek zorundayım: Can kayıplarından söz ederken, “5 adet, 6 adet, 9 adet ölümümüz var” açıklaması yapılabilir. İnsanı meta olarak görüyorlar! THY çalışanlarıyla barışık olmamalarının arkasında da bu var. **THY’nin üst düzey yönetimi de bu kurumun içinden yetişmiş kişilerden oluşmuyor mu?**

THY yönetiminde havacılık kökenli tek kişi yok. Başbakanın İstanbul belediye başkanlığı döneminde, büyükşehir belediyesine bağlı şirketlerde müdür, müdür yardımcısı, başkan, danışman, uzman olarak çalışmış kişiler bugün THY yönetiminde. Tek kişi yok havacılık kökenli! Genel müdür, genel müdür yardımcıları, yönetim kurulu üyeleri, başkanlıklar, üç-beş kişilik ünitelerin şefleri dahi beledi-

THY yönetiminin “total kırım yok” diye açıkladığı kazada İstanbul’dan Amsterdam’a uçan uçak, havaalanı yakınlarında bir tarlaya düşerek üçe bölündü

yeden getirildi. Yedi yıldır bu adamlarla uçakçılığı tartışıyoruz. Uçakçılığın "u"suyla uzaktan yakından alâkaları yok. Çok içimizi acıtan şeyler oldu, oluyor. Bu anlayış, bu personel politikası devam ettiği sürece kazalar kaçınılmaz. Basit bir kıyaslama: Yıl: 1990. THY'nin uçak sayısı: 75. Yolcu sayısı: 8-9 milyon. Bugünkünün yarısı kadar uçuş noktasına sahip. Personel sayısı: 12.530. Yıl: 2009. Uçak sayısı: 119. Yolcu sayısı: 21 milyon. Kargo yüzde 100 artmış. Personel sayısı: 12.530! Bu personelin en az 5 bini deneyimsiz, şirkete yeni girmiş. Uluslararası standartlarda uçak başına düşen personel sayısı 240-250'dir, bizde 113. O dönemde, Atatürk Havaalanı'nda günlük çıkış sayısı ortalama 70-80'di. Bugün 300'e varıyor. Sırf bu sayılar, bizi bu kazalara götüren nedenleri gösteriyor.

Kazanın olduğu gün, gazetelerde "THY'de rekor büyüme" haberi vardı...

Tamamen kârlılık anlayışına dayalı bir yönetim politikası uygulanıyor. THY bas bas bağıyor: "Yüzde 25 büyüme yakaladık!" Biz "bu bir cinayettir" dedik. Bu tespitleri yapan ben değilim ki, uluslararası kuruluşlar "bir havacılık şirketinde yıllık büyüme oranı yüzde 6-6.5 arasındadır. Bunu zorladığınızda, kazaya davetiye çıkarırsınız" diyor. Havacılık, kârlılık marjı düşük sektörlerdendir. Bizde, üç ayda bir katlanan kârlılık oranları açıklanıyor. Tamamen kârlılık esasına dayalı bir büyüme ve yönetim politikası vahim sonuçlar doğurabilir. Geçen dönem grev oylamalı bir sözleşmeyi bitirdik, hemen ardından Anadolu'da 22 ilde bütün hizmetleri taşeronlaştırdılar. Önceleri, Anadolu'da hangi ile giderseniz gidin, uçağın altındaki teknisyen, bankodaki yolcu hizmetleri müdürü, uçağın balansını yapan harekât memuru, yüklemesini, boşaltmasını yapan kişi THY'nin kendi personeliydi. Bugün, Anadolu'da teknisyenler de, yolcu hizmetlerine bakanlar da taşeron firmanın elemanları; kalite, güvenlik diye bir şey kalmadı. Taşeron firmada çalışan arkadaş altyapı eğitiminden, havacılık eğitiminden geçmiş değil, taşeron firmanın asgari ücretle çalıştırdığı kişiler.

Meslekî eğitim zarurî değil mi?

Biz de buna dikkat çekiyoruz. Bunları denetleyecek olan kim? Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü. Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nü de Ulaştırma Bakanlığı gibi, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı gibi tamamen yandaş kadrolardan oluşturursanız, meslekî bilgi ve kültüre bakmazsanız, havacılığı denetleme şansınız kalmaz. O konumda oturan adam neyi denetleyeceğini bilmiyor ki. İş tamamen terse dönmüş durumda. Sivil havacılığı denetlemesi, bağımsız olması gereken kurum, THY'nin denetiminde. THY ne dıyorsa, o oluyor. Bugüne kadar, uçucularla ilgili kurallar tamamen yönetmelikle belirleniyordu. Yönetmeliği yapan kim? THY yönetimi! Uçucuların görev ve dinlenme sürelerini belirleyen bir yönetmelik hazırladık, uzun tartışmaların sonra Sivil Havacılık'la üzerinde anlaşmaya vardık. Bu revizyon kitabı beş

kez tadil edildi! İşveren işine gelmeyen her maddeyi değiştirdi. Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün her maddede THY'nin isteğine uygun değişiklik yapması bu kadar basit olabilir mi! Bugün hâlâ Türkiye'de sivil havacıların bir yasa yok. Bizdeki uçucular toplu sözleşmeyle iş yasasından yararlanıyorlar. Aksi halde, borçlar yasasına tâbi olacaklar. Hiçbir hakları yok! Taraflar bir araya geldi, yasa hazırladık. Meclis'e gitti, Komisyon'da kaldırdılar yasa.

Yasanın çıkması niye istenmiyor?

Özel sektörde, havacılık işverenleri istemiyor bu yasa. Yasa işverene bazı kısıtlamalar getirdiği gibi, çalışana da bazı haklar getiriyor. Bunu engelliyorlar. Havacılık sektörüne tamamen kuralızsızlık hâkim, yasa yok, yönetmelikleri istedikleri gibi değiştiriyorlar. Bunlar kazaya davetiye çıkarmak değil de nedir? Bu,

Atıl Ayçin

THY bas bas bağıyor: "Yüzde 25 büyüme yakaladık!" Uluslararası kuruluşlar "bir havacılık şirketinde yıllık büyüme oranı yüzde 6-6.5 arasındadır. Bunu zorladığınızda, kazaya davetiye çıkarırsınız" diyor.

uçucu cephesi. Tekniğe gelince, yeni bir adet çıktı. Eskiden, kaptan arzayı uçuş defterine yazardı; yere indiğinde, uçağın makinisti, teknisyeni uçuş defterine bakar, yazılı arıza neyse giderir, bakımını yapar, "uçuşa elverişlidir" derdi. Şimdi, arızalar havadan şifahi olarak bildiriliyor.

Arızalar kayda geçirilmiyor mu?

Kayıt kuyut yok! Genelde böyle değil tabii, ama yoğun uçuşların olduğu günlerde ve aylarda, bu uygulama var ve giderek sıradanlaşıyor. Teknisyen, lisansının kendisine verdiği yetkiyi kullandığında kapının önüne konuyor. Kaptan lisansının verdiği yetkiyi kullanıyor, kapının önüne konuyor. Emekli uçuculardan biri kazadan sonra şunu soruyordu: "Kokpitte altı göz var, ne oldu da bu altı göz radyo altimetrenin arızasını zamanında göremedi?" Radyo altimetre 2500 feet'ten itibaren çalışmaya başlayan, uçağın bulunduğu yere göre yüksekliğini gösteren bir cihaz. Arıza yapabilir. Kaptan tecrübesiyle bu arızayı telâfi edebilir. Altimetrenin verdiği yükseklikle uçağın yüksekliği arasındaki farkı kaptan zamanında fark edebilmiş olsaydı, kurtarabilirdi belki. Çalışanların üzerindeki işten atılma, sürgün, meslekî kariyeri yok et-

me tehditleri, baskılar performansı doğrudan etkiliyor. Personel üzerindeki baskı politikaları, çalışanların meslekî lisanslarının gerektirdiği bilgiyi kullanma özgürlüğünü ortadan kaldırıyor. Örneğin, bir kaptan, iniş riskli olmasına rağmen, pas geçmeyi riskli buluyor! Neden? Çünkü her saniye para yazıyor, harcanan yakıt, meydan turu, "THY'nin uçağı pas geçti" sözünün kamuoyuna yansımalarının psikolojik etkisi...

Bir kaptanın pas geçmesi siciline negatif olarak mı not ediliyor?

Tabii ki. Anlayış her konuda paraya endeksli. Havacılık sektöründe tek kriterin bu olması insan hayatıyla oynamak anlamına geliyor. Uçağın kendisi en son teknolojiyle donatılmıştır, ama insan ilişkileri bugünkü yapıda devam ettiği sürece kazalar kaçınılmaz.

Uçakların bakımının gerektiği gibi yapılıp yapılmadığını, pilotların hangi koşullarda çalıştığını denetleyen uluslararası bir kuruluş yok mu?

Denetleyen tek kurum Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü. Ancak, belli standartlara uyulmuyorsa, uluslararası kuruluşlara ihbar edebilirsiniz. Dışarıda bir denetleme oluyor tabii. Ama uçağa genel olarak bakıyor, kokpitte, kabinde uçan elemanların uçuş sırasında yanlarında bulundurmaları gereken araç-gerece, uçuş saatlerine bakıyor... Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'ne yazdığımız yazıları bir araya getirseniz, klasörler tutar. Teknisyenin çalışma şartlarında sıkıntı var, uçucuların çalışma şartlarında sıkıntı var... "Niye iki pilotla uçuyor bu uçaklar?" diye kafa yoran adamlarla yönetiliyor bu şirket. N'olur bizi biraz anlayın!

Hakikaten bu söze tanık oldunuz mu?

Bütün samimiyetimle söylüyorum, hiç abartı yok. Hava-İş'in dokuz kişilik yönetim kurulu var, hepimiz THY'nin değişik ünitelerinden gelen arkadaşlarız. Biz bu mantıkla tartışıyoruz. Uçuş güvenliği bir tarafa bırakıldı, uçuculara ne öğretiliyor? "Yolcuya ikram yaparken, balığın kuyruğu yolcuya mı bakmalı, yoksa ikramı yapan görevliye mi, garnitür balığın önünde mi, arkasında mı olmalı?.." Bunlarla uğraşıyoruz. "Beş yıldızlı ikramda bulunuyoruz" deniyor. Kardeşim, bunu da ver de, ikramı yapan kişinin aslı görevi bu değil ki, onun esas görevi uçuş güvenliğini daırdır. "Aslı işi talî, talî işi aslı hale getirdiler. Sırf vitrin süslü görünsün diye... Kabin elemanlarının normal eğitim süresi 40-45 gündür. Yazın seferlerin arttığı dönemde, bir yıldırım talimat gönderiliyor: "Eğitimleri hızlandırın, yarıda kesin." Eğitimlerin seviyesi düştü. Büyüme bütün bunlarla sağlanıyor. Ondan sonra çıkıp "Uzakdoğu'nun, Afrika'nın en ücra köşelerine seferler başlattık" diye övünüyorsun. Niye oralara sefer koydun? Fethullah'ın okulları var da ondan. 50 kişiyle gidiyorsun, 60 kişiyle geliyorsun... Fethullah'ın okullarının olduğu her yere sefer açıldı.

Kaza yapan uçakta THY 134 yolcu olduğunu söyledi, Hollandalı yetkililer 135 diye ısrar etti ve 135 kişi olduğu ortaya çıktı. Yolcu sayısını havayolu şirketinin

doğru bilmemesi de güvenlik açısından büyük bir skandal değil mi?

Elbette. Boarding denen, yolcunun uçağa binişine kadarki süreçte, eskiden en az üç arkadaş görev yapardı. Şimdi “beş şapkalı personel” felsefesi diye bir şey çıktılar, üç kişinin yaptığı iş bir kişiye yaptırılıyor. Eskiden, personel belli aralıklarla bilgi tazeleme eğitimi görürdü. Çalıştığın uçak tipi üzerinde, bilgi tazeleme eğitimine giderdin. Personel sayısını azaltıyorsunuz, bilgi tazeleme eğitimini ortadan kaldırıyoruz. THY eğitim birimini lağvetti. Onun hocaları özel sektörün eğitim birimini oluşturdu. Uçaktaki 135. yolcu steward çıktı. O çocuğun annesi babası sendikaya geldi. Üç gün boyunca çocuklarından hiçbir haber alınmadı, şirket bilgi vermedi.

Bu tür kazalarda yetkililerin ilk refleksi kurumu savunmak oluyor...

Yapılan açıklamalar rezaletti! Şirket yetkilileri “can kaybı yok” diyor, ekranlarda üzeri örtülü ceset görüntüleri görülüyor... Ölen kaptan adına açıklama yaptı genel müdür: “Kaptanımızın üstün tecrübesiyle uçağımız kırımsız bir şekilde kazayı atlattı.” Uçak üç parçaya bölünmüş! Şirketi üç kişi yönetiyor: Yönetim Kurulu Başkanı Candan Karlıtekin, Genel Müdür Tamer Kotil, Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Hamdi Topçu. Kararları bu üç kişi alıyor, yönetim kurulu üyeleri kendilerine dayatılan kararların altına imza atıyor. Uçakçılıktan gelen, havacılığı bilen tek kişi yok. Yaptıkları gafflara, kırdıkları cevizlere örnek versem, inanamazsınız.

Her iktidar döneminde “kadrolaşma” oluyor. Bu dönemin diğer hükümetlere göre bir farkı var mı?

Ben THY’ye 1976’da uçak teknisyeni olarak girdim. Böyle bir kadrolaşma daha önce hiç görmedim. Yurtdışında, yurtiçinde, dünyanın neresinde THY’nin bir bürosu varsa, oynatmadıkları bir tek taş bırakmadılar. Olağanüstü bir “temizlik” harekâtı yaptılar. Yurtdışında ne kadar tecrübeli istasyon şefi var, hepsini çektiler buraya. Şirketin biletini tanımayan kişiler, yabancı dili olmayan adamlar yurtdışına istasyon müdürü olarak atandı. Protokol işlemini dahi götürebilecek yeterlilikte lisana sahip olmayan, kendini ifade edemeyen, günaydın diyemeyen adamı müdür yaptılar. Verdiğim örneklerin hiçbirisi abartı değil, inan! Yurtiçinde hakezâ, oynatmadıkları taş kalmadı. Geçmiş iktidarlarda, mesela yönetim kurulu değişiyordu, ama genel müdür teknik genel müdür yardımcılığına atanıyordu, ticarî işlere bakan malî işlere atanıyordu... Havacılık temelinden gelen insanlar arasında bir görev değişikliği oluyordu. Geçmiş dönemden kalma tek yönetici yok şu anda şirkette.

Sendikaların THY’de örgütlülüğü nasıl?

THY’de ve Teknik A.Ş.’de çalışanların hepsi bizim üyemiz. Bu yıl başına kadar üyelik konusunda bir sıkıntımız yoktu. Bundan sonra, bu konuda da ciddi sıkıntılar yaşayacağız herhalde. THY’de ve Teknik A.Ş.’de şu anda toplu sözleşme oturumlarının başlamış, hatta yasal süre-

cin sonuna doğru gelinmiş olması gerekiyor. Bakanlık prosedür aşamasını bile başlatamıyoruz, çünkü her iki şirkette de itiraz var. THY, sendikacılık hareketinde görülmemiş bir şey yaptı. Bir işyerinde toplu sözleşme yapma yetkisi, o işyerinde örgütlü işçi sendikasına aittir. Bakanlıktan çoğunluk tespiti istemişler. Tabii ki işkolunda örgütlü sendikanın tespitini isteyebilir. Ama, bize rağmen bizi toplu sözleşmeye davet edemezler, hazırladıkları taslak toplu sözleşme metnini imzaya açamazlar. THY yönetimi böyle bir hata yaptı. Toplu sözleşme görüşmeleri 1 Ocak 2009’da başlayacaktı, ekim ayında, “çalışanlara jest yapmak, sözleşmeye erken başlayıp erken bitirmek istiyoruz” dediler. O “jest”in altında bir tehdit vardı: “Ya oturun bizimle bu sözleşmeyi bizim istediğimiz şartlarda bitirin, geçmiş grev oylamasının rövanşını alalım ya da bu iş mahkemede biter” demiş oldular. Biz de itiraz ettik. THY’de 9800 üyemiz var, 6300 göstermişler, 3 bin üye kayıp. Çoğunluk tespitine göre, tam limitte görünüyoruz. Biri bizi bir silkelese, işkolu yetkisini de kaybedeceğiz. İkincisi, biz “işletme tipi” sözleşme yapıyoruz. Sözleşme şirketin hangi birimlerini, nereleri kapsıyor, bunlar ayrıntılı belirtilir. Bu bilgi yok. Bu iki temel gerek-

Yıl: 1990. THY’nin uçak sayısı: 75. Yolcu sayısı: 8-9 milyon. Bugünkünün yarısı kadar uçuş noktasına sahip. Personel sayısı: 12.530. Yıl: 2009. Uçak sayısı: 119. Yolcu sayısı 21 milyon. Kargo yüzde 100 artmış. Personel sayısı: 12.530!

çeyle itiraz ettik. “Haksınsınız ama, bir mağduriyet yok” denerek itirazımız reddedildi. Şu an Yargıtay’da.

Sendikalı sayısının olduğundan az gösterilmesi mağduriyet sayılmıyor mu?

“Sen nasıl olsa yetkini kaybetmiyorsun” deniyor. Ama, bu dönemi kurtardık varsayalım, bugün itiraz etmemiş olmak yarın sorun yaratabilir. Karşımızdakilerin neler yapabileceğini bildiğimiz için artık yoğunurdu üfleyerek yiyoruz. Teknik’te ise işkolumuza itiraz ettiler. Ne gariptir, dünyada tek örneği olmayan bir şey oldu: Uçağın arıza ve bakım revizyonlarının, onarımlarının yapıldığı ünite metal işkolu kapsamına alındı! Üç gün önce karar çıktı, itiraz etmeye hazırlanıyoruz.

Bu kararı kim alıyor?

Çalışma Bakanlığı. Teknik A.Ş. iki yıl öncesine kadar, THY Genel Müdürlüğü yardımcılığı statüsünde bir işyeriydi. İki yıl önce, THY yüzde 100 hissesi kendine ait olmak kaydıyla, THY Teknik A.Ş. olarak yeni bir şirket kurdu. “Artık uçaklarımızın bakımını sana bir müşteri sıfatıyla yaptıracağım” dedi. THY, Teknik A.Ş.’yi bünyesinden ayırdığında, Teknik A.Ş. Çalışma Bakanlığı’ndan işkolunun tespiti istedi. Bugünkü Çalışma Bakanlığı, ne gariptir ki, iki yıl önce, “THY anonim ortaklığından ayrılışınız olsun bile, 21 no’lu hava taşımacılığı işkolu kapsamındasınız” diye karar verdi. Bu karardan yola çıkarak prosedürü tamamladık, Teknik’te birinci dönem sözleşmemizi yaptık. İkinci dönem toplu sözleşme hazırlıklarını başlattığımızda, Çalışma Bakanlığı “çoğunluk tespitiyle ilgili size cevap veremeyiz” dedi. “Neden?” “İşkolu- nuz itiraz var.” “Kim itiraz etti?” “Teknik A.Ş.” İşkolu tespiti yeni kurulan ya da statü, faaliyet alanı değiştiren bir işyeri için istenir. Bakanlık incelemesini yapar, bir karar verir. İki tarafın 15 gün içinde karara itiraz hakkı var. İtiraz olmazsa, bu karar kesinleşir. THY Teknik A.Ş. iki yıl önce ne idiyse, bugün aynı statüde. Bakanlık da aynı. Bakanlığın bu itirazı reddetmesi gerekiyordu, itirazı işleme koyarak tarafı davranıyor. Bakan ve Çalışma İşleri Genel Müdürü hakkında suç duyurusunda bulunduk. Bu dava devam ediyor. İşkolu değişikliğine itirazımız ise en erken bir buçuk, iki yılda sonuçlanacaktır.

İşkolunun saptanması çok basit bir tespit değil mi, nasıl o kadar uzayabilir?

Mahkeme tek tek bütün üye fişlerini isteyecek. Teknik’in kurulduğu tarihten bu yana bütün üye fişlerini çıkaracağız. Bunların her birinin nüshaları çıkarılacak. 24 bin adet basacağız. Bunun için aşağıya iki fotokopi makinası koyduk. Bakanlık bunları tek tek incelemeye alacak, sahte mi diye sorgulayacak. Teknik A.Ş. işyerlerine, Türkiye geneline müfettiş gönderilecek, işyerleri incelenecek... Bu süre içinde biz sözleşme yapamayacağız, çalışanlar bugünkü ücretleriyle ve şartlarda iki yıl daha çalışacak. Ve bu kafa dağınkılığıyla arkadaşlar uçağın onarımını, bakımını yapacak... Her şey birbirine bağlanıyor. Bu konuda İTÜ’den görüş istedik. Bir rapor hazırladılar, A’dan Z’ye bizim söylediklerimizi söylüyor. Bakanlığın “yeni” mantığıyla giderseniz, bir uçağın üzerinde beş ayrı işkolunun olması lâzım; yakıt var, lastik var, tekstil var, elektrik-elektronik var, uçuş var... Teknik’in metal işkolu kapsamında olmasına bir tane ikna edici sebep bulsam, haklılar diyeceğim. Böyle bir şey nasıl olabilir! Ama, Hak-İş’e bağlı Çelik-İş sendikası var.

Dolayısıyla, tek yol Hak-İş’e çıkıyor...

Tabii, oraya taşımaya çalışıyorlar. “Mümkünse sendika hiç olmasın, olacaksa da bizim istediğimiz sendika olsun.” Teknik’te çalışan arkadaşlar Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü’nün açtığı lisans sınavına girmiş, uluslararası statüde uçak bakım lisansına sahip uçak ba-

kım teknisyeni statüsünde. Bu işi onaylayan merci, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü; yapılan hatalardan ötürü sorgulayan kurumlar uluslararası havacılık kuruluşları. İşkolu değişikliği çalışanların kariyerine de bir saygısızlık. Dolayısıyla, eylemler de gündeme gelecektir.

Yurtdışında sendikasız havayolu şirketi var mı?

Hayır. Yeni yeni türeyen, düşük maliyetli şirketler dediğimiz, korsan taksi gibi çalışan şirketlerde sendika olmayabiliyor. O şirketlerde zaten hukuk, hak, adalet söz konusu değil. Ama onun dışında, adını sanını bildiğimiz, büyük şirketlerin hepsinde sendika var tabii ki.

Yurtdışındaki sendikalarla, uluslararası kuruluşlarla işbirliğiniz var mı?

Türkiye’de herhalde bizim kadar sağlıklı uluslararası ilişki götüren kurum çok azdır. ETF (Avrupa Taşımacılık İşçileri Federasyonu) ve ITF’le (Uluslararası taşımacılık İşçileri Federasyonu) uzun yıllardır çok yakın ilişki içindeyiz. Ayrıca, bu sorun ILO’ya da taşındı. Dış ilişkiler uzmanımız Brüksel’de parlamenterlerle de görüştü. ETF ve ITF başbakana, cumhurbaşkanına, meclis başkanına, ulaştırma bakanına, Sivil Havacılık’a, her yere yazı göndermiş durumda.

Taşeronlaşmadan söz ettiniz, taşeron şirketleri örgütleyemiyor musunuz?

Örgütledik. Apronda yükleme-boşaltma, temizlik hizmetlerini yapan STFA-Ogden ortaklığının iki bin civarında çalışanı vardı. İki buçuk yıla yakın uğraştık, deyim yerindeyse, işyerine yorgan döşek serdik, çalışanları örgütledik, sendika üyesi yaptık. Yetki aldık, işvereni masaya çağırdık. THY, STFA ile sözleşmesini feshetti, yeni ihale açtı. Üç-dört şirket girdi, yine bizim örgütlü olduğumuz şirket kazandı. Fakat, THY Yönetim Kurulu ihale komisyonunun sonuçlandırdığı ihaleyi iptal etti, bir ihale daha açtı. Örgütlü olduğumuz şirketin karşısında dörtlü ittifak kurdular, ihalenin yarısını Havaş’a, yarısını Çelebi’ye vererek o şirketi çöktürdüler. Eğer orada toplu sözleşme yapabiliseydik, bugün Havaş ve Çelebi’deki ikişer binden yaklaşık 4 bin kişi sendikanın önünde kuyrukta olacaktı. Sırf örnek oluşturmasın diye böyle yaptılar zaten. 1995’te, Havaş’taki altı aylık direnişte, polis beni çadırdan alıp götürdü. Terörle Mücadele Yasası’nın 8. maddesinden 24 ay cezaya çarptırıldım, 19 ay yatmam gerekiyordu. O maddede yapılan düzenlemeler nedeniyle, altı ay cezaevinde kaldıktan sonra çıktım. Hava-İş bütün organlarıyla, kurullarıyla bu mücadelenin içinde. 22 Temmuz’da yüzde 47 oy almış bir partiye, bir ay sonra çok ciddi bir ders verdik. Hava-İş üyelerinin grev oylamasıyla hükümetin ne ilgisi olabilir ki? Şirketin değil, devletin bütün olanakları seferber edildi, yer gök inledi. Buna rağmen, oylamadan greve evet çıktı. Bugün o yenilginin rövanşını almak istiyorlar.

Özel havayolu şirketlerinde örgütlü müsünüz?

Maalesef örgütlenemiyoruz.

Neden?

Özel sektörde kokpit ve teknik bölüm ça-

lışanları iyi ücret alıyor. Özel sektörün zaten başka türlü o personeli çekme şansı yok. Bu işin okulu THY. THY’den özel sektöre gidecek bir teknisyenin THY’deki şartlardan çok daha iyisini yakalaması lâzım. Uçuş ekibi için de aynı şey geçerli. Eskiden çok daha cazipti. Son toplu sözleşmelerle, özel sektörün cazibesi kalmadı. Fakat yine de örgütlenemiyoruz oralarda. Çünkü örgütlenmeleri durumunda işini kaybeden çok insan oldu.

Özel sektörde, çalışma süreleri, uçakların bakımı, uçuş güvenliği gibi diğer koşullar daha olumlu mu?

Maalesef. Özel sektördeki çalışma şartları THY’den daha ağır, ama bunlar ücretlerle bir nebze telâfi edilince, insanlar kabulleniyor. Ama parasını alamadığı, işten atılıp tazminatı ödenmediği veya eksik ödendiği zaman, insanların geldikleri yer burası.

Toplu sözleşme dönemi öncesinde üyeleriniz arasında anketler yapıyor musunuz.

Bir arkadaşın uçakta görev başında, türbülansla başını çarpıp beyin kanamasından ölmesini iş kazası olarak kabul ettirebilmek için neler çektiğimizi anlatamam. Bunun iş kazası olmadığına bizi ikna etmek için yapmadıkları kalmadı.

sunuz. Son ankette öne çıkan talepler, şikâyetler nelerdi?

THY’de 22. dönem, Teknik A.Ş.’de ise –yapabilseydik– ikinci dönem toplu sözleşmemizin anketlerinde öne çıkan ortak talep “psikolojik baskının kaldırılması”. Her iki şirket yönetiminin personel politikalarının despotluğunun hangi boyutlara ulaştığını çok iyi gösteriyor anket sonuçları.

Psikolojik baskıdan kastedilen ne?

Bunun yüzlerce somut örneği var. İşe giriş çıkışlarda kart basılıyor. Bunun artıksı 15 dakika toleransı vardır. Bunu 5 dakikaya çektiler. Bunun da uçuş güvenliğiyle doğrudan ilgisi var. Bu stresteki bir personelin evrakta hata yapması, teslim ettiği parada, teslim ettiği uçakta hata yapması mümkün... İkinci bir örnek, teknisyenlerin boş saatlerde kullandıkları dinlenme odası var. Gün içerisinde mesela size sekiz uçak yazılmıştır, iki uçak arasında bir-bir buçuk saatlik süreniz var diyelim. O sürede teknisyen dinlenme odasında çayını içer, gazetesini okur, istirahat eder, ısınır... Şimdi, dinlenme odasına teknisyen giremiyor. Çünkü boş saatinde bile orada oturan personel “çalışmıyor” addediliyor ve sorguya çekiliyor. Ne kadar anlatabiliyorum, bilemiyorum bu psikolojiyi, belki de bunu yaşamak lâzım. Düşünün, burası 0 dereceyse, havaalanı eksi 20 derece. Kesiyor rüzgâr. Bir saat önceden uçağın başına gitmek zorundasınız zaten. Uçağı açacaksınız, çalıştıracaksınız, son kontrollerinizi yapacak, yolcu alınması önünde engel olup olmadığını tespit edip anons yaptıracaksınız, uçucu ekip gelecek, yolcuları alacaksınız, uçağı kapatacak göndereceksiniz. Elinizi vurduğunuzda soğuktan uçağın gövdesine yapışıp kalır. Ben kışın yanımda yedek iç çamaşırını götürürdüm, yağmur içinize iş-

ler ya da uçağın içinde çalışırken yakıt tamamen içinize akar. Düşünün, bu arkadaşın dinlenme odasında içeceği bir bardak çay ya da sabah kahvaltısını yapmamışsa yiyeceği bir poğaça, onun bir sonraki uçağı daha iyi hazırlanması anlamına gelir. Şimdi, bunu yapamıyor. Ne yapıyor? Altında araba, elinde telsiz, emir eri gibi alanda oradan oraya dolaşıp duruyor. Başka örnek, yemeğe gidiyorsunuz, işyeri lokandasında 3 bin kişi yemek yiyor, olur ya bir aksama olur, biraz geciktiğinizde kartınızı kapıyı açmıyor. Sabah 7’de kart basması gereken arkadaş 6’ya on kala alana gelmeye mecbur tutuluyor. Hiçbir mantıklı açıklaması yok. Peki o zaman bir saat mesai verin. “Vermem.” Üç-üç buçuk yıldır böyle. Beş dakika işe geç kalan arkadaşı hemen sorgu suale alıyorlar. Kadın çalışanlara yönelik tavır da yeni yönetimle çok değişti. Şimdi artık, kadınlara çok özel bir baskı yapmalarına gerek kalmadı, ilk başta öyle bir davranıldı ki, otokontrol oluştu. Herkes etek boyunu, kıyafetini, makyajını ona göre ayarlıyor. Kadınların hamileliği konusunda bile çirkin tavırlar alabiliyorlar. Diyelim hamile personel, doktora kontrole gidecek, şefi “bana mı sordun yaparken” gibi ahlâksız bir karşılık verebiliyor. Sabah işe biraz geç kalan kadın personele, “gece bilmemne mi oldu...” diye terbiyesizce, seviyesizce üslûpla konuşan şefler var... Bunların hepsi yaşanmış örnekler!

Kazaya dönüp bitirirsek, THY’nin kaza durumunda tazminat politikası nasıl?

Ben bugüne kadar, uçak kazalarından dolayı yargılanan tek bir yöneticiye rastlamadım. Ama yargılanan pilot aileleri oldu, ölen pilotun ailesi yargılandı. Bu kazada da kaza raporu nasıl verilirse verilsin, bir tek yöneticinin yargılanabileceğini aklımın ucundan dahi geçiremiyorum. Uçağa binen bütün yolcular sigortalı. Sigortanın kendilerine, ailelerine ödeyeceği bir meblağ olacak. Bu meblağ neye göre belirleniyor, tam bilemiyorum. Olayın sıcak dönemlerinde, ölenin yakınlarının canının yandığı, kamuoyunun konuya duyarlı ve duygulu baktığı dönemde, öyle güzel laflar ediyorlar ki, “tamam, ölen öldü, olmasaydı keşke, ama hiç değilse, geride kalanları mağdur edilmeyecek” diyorsunuz. Yalan söylüyorlar, söylediklerini yapmıyorlar. Kamuoyunun dikkatinden, gündeminde konu düştüğü andan itibaren, bu şirketin kapısından içeri bile alınmayacak o insanlar, size iddia ediyorum. Olay soğuduğu anda, her şey bitiyor. Hep böyle oluyor. Bir arkadaşın uçakta görev başında, türbülansla başını çarpıp beyin kanamasından ölmesini iş kazası olarak kabul ettirebilmek için neler çektiğimizi size anlatamam. Bunun iş kazası olmadığına bizi ikna etmek için yapmadıkları kalmadı. Bu şartlarda çalışan bir uçucu, bir teknisyen, bir yolcu hizmetleri görevlisinin motivasyonu nasıl olabilir? Çalışanına bu anlayışla yaklaşan bir yönetimin o şirkette çalışma barışını hâkim kılması mümkün olabilir mi?

Emek dünyasının insanları olmak

5 Mart 2009'da İstanbul Üniversitesi'nin Beyazıt kampüsü tarihî bir eyleme sahne oldu. YÖK mağduru 800'e yakın araştırma görevlisi, 15 saat süren bir "işgal" gerçekleştirdi. Express oradaydı...

Beyazıt Meydanı'na gitmeyi hayli olmuştum. Öğrenci hareketinin hatıraları arasında kalmıştı o azametli kapı. 5 Mart günü, yağmur hafiften yüzünü göstermişken, tramvaydan inip de akşamüstünün son alışveriş kalabalığı arasından okula doğru yürürken merak içindeydim. Nasıl olacak, kaç kişi gelecek, becerilebilecek mi, işe yarayacak mı, asistan milleti kalkıp da eyleme –üstelik bir batında iki nümayiş, bir basın açıklaması, bir de okul terk etmeden müteşekkil 15 saatlik bir eyleme– gelir mi? İşin okul terk etmeme kısmı "işgal" gibi tınlayıp iç gıcıkla da, beklentileri çok yüksek tutmamakta fayda vardı. Fakat saat 4 gibi yan kapıya doğru seyrederken olmadık muhitlerden tanıdık simalar sıklaştıkça anlaşıldı ki, daha civcivli haller var bu sefer. İçeride kalabalık ilk partiyi başlatmış. Siyasal'la Hukuk arasındaki forum alanına varıyoruz, sağda dev bir pankart geceye göz kırıyor: "Biz Kalıyoruz, YÖK Gitsin". Akşam 8'deki esas nümayişe daha vakit var. Bu vakitten istifade, dört bir yanda öbekler oluşuyor, Siyasal'ın iç avlusunda bir forum kendiliğinden başlıyor. Araştırma görevlileri, 50/d kadrosunda olmaktan dolayı yaşadıkları sıkıntıları, iş güvencesizliği sorununu ve üç gün önce YÖK başkanıyla yaptıkları görüşmenin ayrıntılarını bilene bilemeye ayrıştırmaya anlatıyor. Kalabalık arasında sadece İstanbul Üniversitesi'nden araştırma görevlileri yok. Şehirdeki diğer büyük üniversitelerden ve Uludağ Üniversitesi'nden gelenlerin yanı sıra, hocalara, eski mezunlara, az sayıda öğrenciye, sendikali üniversite çalışanlarına rastlıyoruz. Forum bittikten, uzun zamandır rastlaşmayan ahbablar hoşbeş ettikten sonra, havanın iyice kararmasıyla dev pankartın ardında dizilmeye başlıyor coşkulu

kalabalık ve forum alanıyla ana kapı arasındaki kısacık mesafeyi aheste aheste, tadımı çıkara çıkara yürüyor. Kapıya varıp da dışarıdakilerle buluştuğumuzda herkesin yüzü güliyordu artık. İşler yolunda gidiyorken, hazır Beyazıt'a da çıkmışken nümayişin sonu kolay gelmedi tabii. Meydanla Edebiyat Fakültesi arasındaki mesafeyi almak da gene bir saat kadar sürdü. Nihayet fakültenin kapısına varıldığında araştırma görevlileriyle destekçilerinin yolları şimdilik ayrıldı, 800 kadar araştırma görevlisi –ve tabii peşlerindeki acar muhabirler– "bilimsel çalışmalarına gece de devam etmek için" geride kalanlara el salladı. Böylece sabah 6.30'a kadar sürecek gece maratonu da başlamış oldu. Fakültenin devasa konferans salonunda toplaşan kalabalık sabah olana dek konuştuk, şarkı söyledi, dans etti, oyun seyretti, futbol oynadı. Buradan sonrasında okuyacaklarımız o geceye nasıl gelindiğinin, "iyi çocuk" bildiklerimizin nasıl olup da kafalarının attığını hikâyesi. Belki daha da önemlisi, "bana bir şey olmaz" diyenleri güziye uygarlığımızın şu anında nelerin beklediğinin hikâyesi. "Bunlar ne de olsa bir gün yırtar" denilenlerin, "okumuş çocukların" yolları nereye çıkıyor, kaderleri kimlerle kesişiyor, onun hikâyesi. Hikâye belki yeni başlıyor ya da başladı da biz yeni uyanıyoruz. Kulak kesilmekte fayda var...

50/d'li çalışmak sizin için ne demek, neye itiraz ediyorsunuz?

Deniz Morva: (İ.Ü. İletişim Fakültesi araştırma görevlisi) Yedi yıldır 50/d kadrosunda araştırma görevlisi olarak çalışıyorum. Güvencesiz çalışmak, hem akademik hem de idari anlamda çok ciddi sıkıntılar yaratıyor. Bu statüde çalıştığınızda tüm hayatınızı doktoranız bittiğinde kadroya geçirileceğiniz ihtimali üzerinden kurguluyorsunuz. Bunun sonucu da, idari olarak sizin üzerinizde yer alanlara, doktoranıza onay verecek olan anabilim dalı başkanlarına, bölüm başkanlarına, dekanlara her konuda riayet eden, onların her dediğine tâbi olan, onların dediklerinin dışına çıkmayan insanlar olmak zorunda kalıyoruz. Doktoranız bittiğinde bu insanlar size onay verecek, "biz bu insanla çalışmak istiyoruz" diyecekler. Peki, bunun yaşadığımız son süreçte bir anlamı var mı? Hayır, yok. Bu kadar zamandır kişisizleştirilmeye, tâbi kılınmaya, suskunlaştırılmaya, silikleştirilmeye direniyoruz biz. Geldiğimiz noktada bunun da bir anlamı kalmadı. Çünkü çalışırken "siz burslu öğrenci değilsiniz" dendi, şimdi doktora bitince "siz burslu öğrenciydiniz" deniliyor. Yani iş atmaya gelince bunca yılın emeği hiçe sayılıyor. Gerekçelendirilirken de yeni yönetmelik gösteriliyor. Yönetmelik bizi kapsamasa da!.. 50/d'li çalıştırıldığımızda hayatınızı kurgulamakta zorluklar yaşıyorsunuz. En basitinden, YÖK bursu alıp yurtdışına gidemeyen arkadaşlarımız var, çünkü mecburi hizmet süreleri kadar öğrenciliklerinin devam etmesi gerekiyor. Bunun bir sistem değişikliği olduğu söyleniyor, artık atamaların merkezî sistemle yapıldığı ifade ediliyor. Biz de bu yeni sisteme tâbi kılınmak isteniyoruz. Bu konuyu konuştuğumuzda "biz artık başarı kriterini ön plana çıkarmak, başarı düzeyini arttırmak istiyoruz" deniyor bize, fakat 50/d'li arkadaşlarımızın yurtdışına gitmelerinde sorun çıkartılıyor. Kısacası, tüm çalışma hayatımız boyunca burslu öğrenci olarak görülmüşüz de, haberimiz olmamış.

Sizlerin de başarı kriterine bir itirazınız yok galiba...

Deniz: Başarı düzeyini yukarıya çekmeye çalışmalarına bir itirazımız yok elbette ki. Tembelleşelim, sabit kadroya geçelim, memurlaşalım, rahat edelim demiyoruz biz. Buradaki sorun şu: 50/d kadrosundan asistan olarak alındığımızda bizlere doktoramız bittiğinde kadroya geçirileceğimiz söylendi. Zaten 1999 yılından beri başka bir maddeden asistan alımı yapılmıyordu İstanbul Üniversitesi'ne. Biz de mecburen, eğitim dönemi-mizle çalışma düzenimizi birbirine bağlayan bir maddeden asistan olduk. Biz 50/d'den asistan alındığımızda kendi üniversitemizde doktora yapma zorunluluğumuz vardı, ben burada çalışırken başka bir üniversitede doktora yapamıyordum. Kendi alanımı başka bir ortamda bulunarak beslemek istesem, buna da imkân verilmiyordu. Bir tür karşılıklı bağımlılık ilişkisi söz konusuydu, şimdiyse bizlere burslu öğrenci olduğumuz söyleniyor. Halbuki biz kendimizi hiçbir zaman öyle algılamadık. 33/a kadrosundan ne görev tanımı, ne sorumluluk paylaşımı, ne de maddi kazanç anlamında bir farkımız vardı. Ama şimdi bu sistem değişikliği gündeme geldiğinde, bizlere 33/a'ya geçirilmeyeceğimiz, işten çıkarılacağımız söyleniyor. Neresinden tutsa-

nız elinizde kalacak bir iş bu aslında. **Bu yasal değişiklikler bir arada düşünüldüğünde bir tür geçiş planının parçası olarak yorumlanabilir mi?**

Deniz: Tüm bu değişiklikleri örneğin Bologna Süreci'nden bağımsız düşünemeyiz. 2012 yılında tamamlanması öngörülen bir proje söz konusu. Bu yapısal değişiklik süreci içinde Türkiye Cumhuriyeti bürokrasisi de çalışmakta, raporlar hazırlamakta. AB'ye üye ve aday tüm ülkelerin üniversiter yapısını doğrudan etkileyecek olan bu kapsamlı proje için kendi hazırlıklarını yapmakta. Bir yandan da küçük küçük yönetmelik değişiklikleri yapılıyor. Bu değişiklikler sonucu doktora bitirip işini kaybeden arkadaşlarımız var. Bu noktada bizim durumumuzda olanların Anadolu'nun dört bir yanında plansız programsız, çoğu durumda sadece oy kaygısıyla açılmış üniversitelere aktarılacağı söylentileri duyulmaya başlandı. Sadece İstanbul Üniversitesi'nde bu durumda olan 700 asistan var, buna tüm Marmara bölgesindekileri eklediğinizde binlerce kişiyi buluyor. Doktoralarını bitirdiklerinde işsiz kalacak olan tüm bu insanların Anadolu'daki bu üniversitelere kaydırılması söz konusu. Yani süreç hem dünyadaki yüksek öğretim sisteminde yapılmak istenen değişimlerden hem de Türkiye'deki dönüşümden bağımsız düşünülemeyecek kadar kapsamlı. Bugün biz burada araştırma görevlileri olarak sabahlıyoruz; Fransa'da 87 üniversitede grev var. Bunun anlamı üzerine kafa yormak gerek.

Bologna Süreci nedir?

Ahmet Bekmen: (İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fa-

kültesi araştırma görevlisi) İlginçtir, aslında bir "kalite" süreci. "Kalite", 1980 sonrası moda tabirlerinden biri. Bütün hayatın, tüm çalışma biçimlerinin kalite nosyonu altında tekrardan biçimlendirilmesine işaret ediyor. Kalitenin somut yansıması ise emek süreci üzerindeki baskıların artması oluyor. Bir kuruma, kurumun işleyiş mekanizmalarına kalite getirilmesi, o sürecin efektif kılınması demektir. Efektif kılmak ekonomik kılmak, ekonomik kılmaksa kişiler üzerinde aşırı bir çalışma disiplini uygulamak demek. Çalışma disiplininin yanısıra, kafanız üzerinde Demokles'in kılıcı gibi salınan güvensizlik de demek. Bologna Süreci'ni de, '80 sonrası giderek ön plana çıkan kalite nosyonunun akademi dünyasındaki bir açılımı olarak değerlendirebiliriz. Bu proje Avrupa Birliği içerisinde ortaya çıktı ve bu merkezde gelişti. Arka planda yatan

Çalışırken "burslu öğrenci değilsiniz" dendi, şimdi doktora bitince "burslu öğrenciydiniz" deniyor. İş atmaya gelince bunca yılın emeği hiçe sayılıyor. Gerekçelendirilirken de yeni yönetmelik gösteriliyor. Yönetmelik bizi kapsamasa da!..

esas kaygı da, Avrupa'daki üniversiteleri ABD'dekilere benzer rekabetçi bir yapıya kavuşturmakta. Elbette başka boyutları da var. Avrupa düzleminde bir emek piyasası yaratmanın kaygısı var örneğin. Ama bizi bu gece buraya toplayan sebeplerin Bologna Süreci 'ye bağlantısı, daha çok, iş güvencesi meselesiyle ilgili.

Yapılan yasal düzenlemeler Türkiye'deki üniversiter yapının Bologna Süreci'ne uyumlu kılınması yönünde bir çaba

Deniz Morva

Ahmet Bekmen

olarak mı değerlendirilmeli?

Ahmet: Aynen öyle. YÖK'ün stratejik raporlarına baktığınızda Bologna Süreci'ne atfı çok rahat görebiliyorsunuz. İş güvencesinin kaldırılmasının birincil sebebi olarak da verimlilik gösteriliyor, bunu da TÜSİAD raporlarında görebiliyorsunuz. Bu raporlarda sadece araştırma görevlileri için değil, doçent ve profesörler için de iş güvencesinin kaldırılması gerektiği belirtiliyor, çünkü bunun üniversitedeki kalite için gerekli olduğu söyleniyor. Dolayısıyla ben kalite ve verimlilik laflarını duyduğum her yere biraz şüpheyle bakıyorum artık.

Doçent ve profesörleri ne bekliyor peki?

Ahmet: Birincisi, İngilizcede "tenure" denilen, doçentlikten itibaren elde edilen, bir nevi üniversitede kalma hakkı denilebilecek statünün ellerinden alınacağını söylemek gerekir. Örneğin, Avrupa'da ve ABD'de bazı üniversitelerde dokuz aylık

50/D, 33/A VE ROTASYON TARTIŞMALARI

İki cami arasında bînamaz kaldık

Kanun maddeleri, atama durdurma kararları, statüler, kadrolar... İstanbul Ün. Hukuk Fakültesi'nde araştırma görevlisi Barkın Asal, bu aşamaya nasıl gelindiğini, 2 Mart'ta YÖK başkanı Yusuf Ziya Özcan'la yaptıkları görüşmenin detaylarını anlattı.

Yasal düzenlemeler bağlamında bu ihtilafın kaynağı ne?

Barkın Asal: 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'na göre araştırma görevlileri iki madde üzerinden istihdam ediliyor. Birincisi 33/a maddesi, diğeri de 50/d. İkisi arasında iki büyük farklılık var: Birincisi, 50/d maddesinde atamalar başından itibaren bir yıl arayla yapılıyor, 33/a'da ise ilk seferinde üç yıllık bir atama yapılıyor, sonrasında atamalar teker teker yenileniyor. İkinci fark ise -ki bizim asıl canımızı sıkan şey bu- 33/a maddesi lisansüstü eğitime bağlı değilken, bizim dahil olduğumuz maddenin lisansüstü eğitime bağlanmış olması. Bu ne demek? 50/d maddesi, lisansüstü eğitim sona erdiğinde kişinin kadrosunun düşmesine neden oluyor. Baştan beri hukukî iddiamız şu: Araştırma görevlisi kadrosu tektir, yani biz aynı kanunun ya bir maddesine ya da diğerine tâbiyiz. 31 Temmuz yönetmeliğinin çıkmasına kadar olan dönemdeki uygulama da bize bunu kanıtıyor, çünkü 50/d maddesinden 33/a maddesine geçişler bu döneme kadar herhangi bir sorun olmadan işletiliyordu. 31

Temmuz yönetmeliğiyle açıktan atama ya da naklen atamalarda 50/d maddesinden 33/a maddesine geçişlerin önüne engel konuldu. YÖK başkanıyla yaptığımız görüşme de bu nokta etrafında döndü durdu. Onların iddiası, bizim burslu öğrenci konumunda olduğumuz. Danıştay'ın bu yönde algılabilecek, ama çok da iyi ifade edilmemiş bazı kararlarına atıfta bulundular. Şunu net ifade etmek gerek: Danıştay'ın bu yönde bir karar yok, fakat bu türden bir yoruma açık ifadeleri var. Yüksek lisans eğitimimiz sırasında burslu öğrenimini sürdüren öğrencilerimiz gibi kabul edilmemize açık ifadeler bunlar. Doktorasına başlamış, araştırma görevlisi olmuş her kişinin öğretim üyesi olması gibi bir mecburiyetin olmadığını ifade etti YÖK başkanı. Bu doğru tabii, ama şöyle bir durum da var: Ben hiçbir burslu öğrencinin Emekli Sandığı'na bağlı olduğunu, gelir vergisi ödemediğini görmedim. Üstelik mevcut yasal düzenlemelere göre burs verme yetkisi sadece Kredi ve Yurtlar Kurumu'nda; üniversitelerin burs verme yetkisi yok. Biz bunu ifade ederken daha fazla üstelemediler ve görüşmemiz mağduriyetle hukuk tartışması arasında kilitlendi.

Toplantıda takınılan bu tutumu nasıl yorumladınız?

Belli ki öncesinde kendi aralarında bu konuda bir istişarede bulunmuşlar, bize "eğer üniversite rektörlükleri bize tüm 50/d'lilerin kadroya geçeceğine

dair bir yazı yazarsa, bunu onaylayacağız" dediler. Biz ne kadar samimi olduklarını anlamaya çalışınca da "biz samimiyiz, esas üniversite yönetimlerinin samimiyetinden emin olun" şeklinde bir ifade bulundular. Ertesi gün üniversitede rektör yardımcısıyla görüştük, bu sözleri duyunca onlar da şaşırıldı. Çünkü ortada böyle bir şey yoktu, YÖK tüm kurul üyeleriyle ciddi bir şekilde muhalefet ediyordu buna. Saat 3'te üniversite yöneticilerinin YÖK başkanıyla yaptıkları görüşmede bu durum teyit edilmiş oldu. Fakat sayın Özcan, bu görüşmede bize söylemediği bir unsuru da eklemiş, bir rotasyon uygulamasının getirilebileceğinden bahsetmiş.

Rotasyon nedir?

Doktoranız bitirdiğinizde öğretim üyesi ya da görevlisi açığı olan bir üniversitede mecburî hizmet biçiminde görev yapma zorunluluğu. Aslında bu tam anlamıyla bir mecburî hizmet değil, dolayısıyla yanlış bir ifade, ama şimdilik anlaşılabilirlik niyetiyle bunu kullanalım. Tabii bizim tartışmamız bu terimlerle yapılmamıştı, biz daha çok iş güvencesi üzerinden bir tartışma yürütmüştük. Ama şöyle de bir durum var: YÖK topu rektörlüğe, rektörlük de YÖK'e atmıştı. Şimdi rektörlükte belirli yazıların yazılacağı iddia ediliyor. Bizse iki cami arasında bînamaz kaldık, çünkü elimizde dayanak alabileceğimiz herhangi bir hukukî metin yok. Olmadığı sürece, buradaki araştırma görevlilerinin durumu, dolayısıyla da mücadeleleri artan biçimde devam edecektir. Araştırma görevlileri bu aşamaya mücadeleyle geldi, durumlarının YÖK ya da rektörlük nezdinde kabulü de verilen mücadeleyle oldu.

maaş uygulaması vardır. Dokuz ay maaş alırsınız, geri kalan üç ayda da yaptığınız projelerle geçinirsiniz. Böyle bir süreç öngörülebilir. Tıp fakültelerindekilerin halihazırda yaşadıkları şeyi düşünün. Buradaki doçentleri rotasyona tâbi tutmaya başladılar. Tabii ki Doğu Anadolu'daki bir tıp fakültesinde rotasyon uygulaması çok da anlaşılabilir bir şey değil, orada bir sağlık açığı olduğu belli. Fakat bu açığı altyapısı olmayan üniversiteler üzerinden nasıl ötecekleri de başka bir muamma. Fakat her şeyin ötesinde YÖK'ün şu andaki tavrı bir bıçak darbesiyle her şeyi bir kerede çözmeye çalışmak. Dolayısıyla da yanlış üzerine yanlış yapılıyor. Önce her yere altyapısı, yetişmiş kadrosu veya böyle bir perspektifi olmayan üniversiteler açıyorlar, akabinde de bundan doğan açığı bu sefer metropol üniversitelerinin yapılarını bozarak gidermeye uğraşıyorlar. Patetik bir durum aslında. Bir geçiş aşaması öngörülmemiş, hiç kimseye danıştıkları yok ve her şeyi merkezileştirmiş durumdalar. Dolayısıyla son derece anti-demokratik bir süreç işliyor aslında. Bırakın 50/d'ye karşı olmayı, meseleyi tartışmıyorsunuz bile. YÖK çatısı altında Ankara'ya konuşlanmış bir grup insan –bakın bir grup diyor, tüm YÖK Yürütme Kurulu'nun bile söz sahibi olduğunu düşünmüyorum açıkçası– bu işi planlıyor, programlıyor ve yürütüyor. Son derece merkezileşmiş bir biçimde üniversitenin işleyişinin her aşamasına, her noktasına bir müdahale söz konusu.

Üniversite yönetimleri hiç söz sahibi değiller mi?

Ahmet: Kesinlikle değiller. Değiştirilmesini talep ettiğimiz 12 Eylül anayasası bile üniversite rektörlüklerine bırakıyordu meseleyi, rektörlere çok büyük bir güç veriyordu. Yıllarca buna karşı çıktık, şimdi daha beteri çıktı ortaya. Bundan önce bi-

zim şikâyetimiz rektörlerin baskıcı rejimi-neyken, gelineen noktada bu anti-demokratik yetki rektörlerden bile alınarak YÖK'ün içindeki bir grup insana bırakılmış durumda. Üniversite rektörlerinin bile gücünden bahsederken artık dikkatli konuşmak gerek, bu süreç son derece merkezî ilerliyor. Bu anlamda herkesi uyarıyoruz. Bu kapsamlı bir dönüşüm, sadece asistan meselesi değil ve son derece kapalı ve anti-demokratik yürütülüyor. **Kapsamlı yapısal bir dönüşüm süreci içinde bir geçiş aşamasında olduğunu belirtiyorsunuz. Bu aşamada asistanları**

İş güvencesinin kaldırılmasının sebebi olarak verimlilik gösteriliyor, bunu da TÜSİAD raporlarında görebiliyorsunuz. Bu raporlarda iş güvencesinin kaldırılmasının üniversitedeki kalite için gerekli olduğu söyleniyor.

bekleyen somut sonuçlar ne olacak?

Ahmet: Biz kendimizi üniversitelerin yaşayacağı bu kapsamlı dönüşümün tüm evrelerini bizzat yaşayacak kuşak olarak görüyoruz. Bu daha bir başlangıç. Asistanken bu meseleyi böyle yaşıyoruz, bir gün gelir de yardımcı doçent olursak yaşayacağımızı biliyoruz, hatta bunu da aşp doçent olursak başımıza nelerin gele-

ceğini yine biliyoruz. Çünkü muhtemelen bu içine girdiğimiz dönüşüm süreci her aşamasıyla bizim kuşağı vuracak. Aslında biz burada, araştırma görevliliği sırasında biliyoruz. Biz burada kazanabiliriz, kaybedebiliriz ya da kısmî bir kazanım elde edebiliriz, bunlar tabii ki çok önemli, ama bana kalırsa daha da önemlisi, İstanbul Üniversitesi'nde artık bir şey kırılmıştır: Asistanların suskunluğu. Artık bundan sonra olacak her şeyde bunu hesaba katmak zorundalar. Şu anda gayet güçlü, çabuk işleyen ve onların tabirleriyle gayet “verimli” bir network yarattık. Bunu devam ettirebilirsek, bu network asistanken bize yardımcı olduğu gibi, doçentken de yardımcı olacaktır.

İstanbul dışındaki üniversitelerde örgütlenme çalışmaları ne düzeyde?

Deniz: Ahmet geçen hafta Kocaeli'ne gitti, orada bir bilgilendirme toplantısı yaptı. Başka bir arkadaşımız Bursa'ya gitti. Ankara Üniversitesine bir ekip olarak gittik ve orada bizden iki sene önce kurulmuş olan asistan girişimiyle buluştuk. Bu aşamadan sonra giderek genişleyerek yola devam etmemiz gerekiyor ve bence bu yılın başından beri süren eylemlerimizle bu yolda önemli adımlar atmış olduk, hem hocalardan hem de asistanlardan bize gelen destek imzaları da bunu kanıtıyor. Daha önce 50/d'li olup atılan arkadaşlar olmuş olabilir. Onlar bunu kabullenmiş de olabilirler. Ama biz İstanbul Üniversitesinde sesimizi daha gür çıkarabildik, atılma olasılığı belirenler için üniversite kapısında bekledik. Şimdi tüm meslektaşlarımızla, onların sesiyle yola devam etmek istiyoruz. Bu amaçla da her türlü desteğe, dayanışmaya açığız.

Ahmet: Buranın ardından İzmir ve Ankara'da bir hareketlilik olursa ben şaşır- mam. Özellikle İzmir'de bir eylem dö- nemi başlayabilir. Mevcut durumda biz daha çok Marmara bölgesindeki üniversite- lerde örgütlüyüz. Deniz'in de belirttiği üzere Uludağ ve Kocaeli'ne sıçramayı başardık gibi. Bu aşamada görevimiz, bu bölgede birbirine daha yakın olan okulları koordine edebilmek. Ama tabii esas amacımız, Ankara ve İzmir'e de yayılarak daha kapsamlı bir iş yapmak, şu zamana kadar İstanbul Üniversitesi merkezli giden bu işi daha da genişletmek.

Üniversitelerin diğer bileşenleriyle ilişkileriniz ne durumda?

Ahmet: Ben geçen hafta Kocaeli'ne gittim ve orada Kocaeli Üniversite Emekçileri Platformu'nun düzenlediği bir panele katıldım. Panel gerçekten çok ilginçti ve orada sadece bu 50/d meselesine gömülme- me gerektiğini bir kez daha gördüm. Ni- çin böyle diyorum? Yıllardan beri üniversitede, özellikle de sağlık bilimlerinde, 4/b kadrosuyla çalışan insanlar var. Bu kadro, hakikaten beterin de beteri var de- dirtiren cinsten bir şey, 50/d'den çok daha kötü. Nerdeyse angarya diyebileceğimiz bir çalışma biçimi getiriyor. Bunun dışın- da, hemen yanı başımızda taşeron olarak çalıştırılan işçiler var. Biz burada, sendika çalışmaları çerçevesinde bu arkadaşlarla temasa geçmiştik. Onlar da 50/d'den çok daha beter şartlarda çalışmak zorundalar.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ SERMİN SARICA

On senelik emek çöpe gitti

İlk işten çıkarılacaklar arasında yer alıyor- sun. Başına neler geldiğini anlatır mısın?

Sermin Sarica: Aslında benim doktora tezim 10 Temmuz'da bitmişti. Jürinin ayarlandığı dönemde bize YÖK'le yazışmaların sürdüğünü, durumun belirsiz olduğunu söylediler ve tezlerimizi hemen ver- meme tavsiyesinde bulundular. Biz de üniversite yönetiminin sözüne güvenerek tez teslimlerimizi erteledik. Kasım'da jürim toplandı ve tezimi çok ba- şarılı buldu, kitap yapmamı ve İngilizceye çevirme- mi önerdiler. Fakat 26 Kasım'da YÖK'ten bir karar çıkmış. Benim savunma tarihimse 27 Kasım. “Karar sonucu 26 Kasım'ın ardından tezlerini savunmuş olanların ilişğine son veriliyor” dediler. Bu benim için çok kötü oldu, çünkü ben akademik kariyerime üniversiteden hemen sonra başlamadım. O zaman- lar Türkiye'de özelleştirme mevzuu çok konuşulu- yordu, ben de bir yandan çalışırken bir yandan da bu konuda master yapmaya başladım. O sırada be- ni çok beğendiler, “sen akademisyen ol” dediler. O zamandan bu yana on senelik bir emek var, fakat bir gün farkla tüm bunlar çöpe gitti.

Tüm bu emek boşa gitti mi hakikaten?

Tam olarak öyle de değil, sağolsunlar Giresun Üni- versitesinde yer var diye biz yer gösteriyorlar. Be- nim yedi yaşında bir oğlum var, üniversitenin kar- şısındaki okula gidiyor. Bu durumda tüm hayatımı değiştirmek o kadar da kolay değil tabii.

Peki nedir seni bekleyen akıbet?

Çok büyük bir belirsizlik var, esas işkence de bu. Hani gözünüzü bağlarlar da arkanızdan neyin gele- ceğini bilmezsiniz, onun gibi. Her gün haberler de- ğişiyor. Önce “YÖK'le konuştuk, kadroya geçiyor- sunuz” diyorlardı, ertesi gün “önce ilişkinizi kese- ceğiz, sonra sınava gireceksiniz” diyorlar. YÖK de “bizim için sorun yok, fakat rektörler kabul etmi- yor” diyor. Kimse sorumluluk kabul etmiyor yani.

Ne planlıyorsun peki?

Açıkçası hiçbir planım yok. Ben lisansımı Boğazi- çi'nde yapıp buraya geldim. İstanbul Üniversite- si'nin, özellikle de İktisat Fakültesi'nin değerli oldu- ğunu, bir geleneği olduğunu düşündüğüm için. Bu- rada kalmak istiyorum, araştırma için yurtdışına gittim, yine buraya geldim. Asıl üzücü olan, nitelik- lerinizin hiçbir öneminin kalmaması. Onca yıl uğra- şıyorsunuz ve bir anda size “buraya kadar” deniyor.

Bırakın çalışanlar dünyasını, öğrenci dünyasında bile çok ilginç değişimler olmakta. Örneğin hemşirelik yüksek okullarındaki üçüncü sınıftan itibaren neredeyse yarı çalışan durumundalar. Staj adı altında haftanın dört günü tam gün çalıştırılıyorlar ve beş kuruş para almıyorlar. Bunun adı angaryadır. Dolayısıyla nasıl bir esnek emek rejiminden bahsediyorsak, bir esnek öğrencilik rejiminden de bahsetmek gerekiyor. Belki Genç-Sen gibi sendikaların meseleyi biraz da buradan kurması gerekiyor, tabii bunların hepsi tartışılmaya muhtaç başlıklar. Ancak öyle gözüküyor ki, üniversitenin tüm bileşenleri, aynı dünyanın, emek dünyasının insanları olmaya başladılar. Bu zaten belki hep biraz böyleydi, ama artık giderek daha da net bir hâl aldı.

Öğrencilikle çalışma hayatı arasındaki sınır çizgisi kayboluyor belki de.

Ahmet: Kesinlikle. Geçenlerde bir öğrenci arkadaş geldi bana, "Hocam, ben okula motosikletler için park yeri konmasını istiyorum," dedi. Ben de "Ne alakası var?" dedim. Bu arkadaş pizza dağıtıcısıymış. Pizza dağıtıyor, arada okula motosikletle gelip derse giriyor, dolayısıyla bu onun için çok acil bir ihtiyaç. Böyle bir öğrenci kesimi türemiş durumda. Yarı zamanlı çalışıp kalan vaktinde okula gelen bir öğrenci kitlesi. Az önce verdiğim hemşire örneği bunun çok daha standartlaştırılmış bir hâli. Öğrenciyken çalıştırılıyor, beş kuruş da para almıyor. Öğrencilik dünyası mesela benim öğrencilik yaptığım dünya

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ BAŞAK ERGÜDER

Yalnız olmadığımızı gördük

Kaç senedir asistansın?

Başak Ergüder: Bir buçuk. Doktoramı yapıyorum, bitmesine dört sene daha var.

Sen de 50/d'lisin, değil mi?

Evet, öyleyim. Bizde zaten sadece bir-iki arkadaş 33/a kadrosunda. İstanbul Üniversitesi'nde araştırma görevlileri olarak 726 kişiyiz ve bunların çok büyük çoğunluğu 50/d kadrosunda.

Ne kadar zamandır bu örgütlenme içindesin?

Yaklaşık dört-beş aydır. Başta oyun gibiydi aslında, çok da ciddiye almıyorduk. Taleplerimizin hızla yerine getirileceğini düşünüyorduk. Sonradan oyun oynayanın onlar olduğu anlaşıldı. Bir önceki rektör hepimizin 33/a kadrosuna geçirileceğini söylemişti. Orada ilk engel Çalışma Ekonomisi bölümünde çık-

tı. Bir temsilciler kurulunu üniversite yönetimine kabul ettirmeyi becerdik. Daha öncesinde seçilmiş resmî temsilciler vardı, fakat biz mücadele içinde öne çıkan insanları bu kurulun içine sokarak yeni bir temsilciler kurulu kurduk. İkincisi, şu zamana kadar çok da politik mücadele içerisinde aktif olarak yer almadık insanların kendi sorunlarının yakınlığı karşısında bir araya gelebilmiş olmaları. Öğrenciliğimde de politik mücadele içinde bulunmuşum, ama uzun yıllardır bu kadar heyecanlı, bu kadar canlı bir kalabalığı bir arada görmedim. Biz öğrenciyken araştırma görevlilerini hoca yalakası görürdük. Eskiden solcu da olsa sonradan mücadele kaçkını olur bunlar diye düşünürdük. Üniversitenin buna müsait bir yapısı var çünkü, son derece katı bir hiyerarşi söz konusu. Fakat ilk defa araştırma görevlilerinin kendilerine bu kadar güvenebileceğini, ayaklarını sağlamca yere basabileceklerini gördük. Bunun bundan sonra da devam edeceğini düşünüyorum.

değil artık. Emek dünyasıyla çok daha dirsek temasında bir öğrencilik söz konusu artık, Türkiye'deki öğrenci muhalefeti-nin durumunu belki biraz da buradan düşünmek gerek. Bu başka bir tartışmanın konusu elbette, ama velâkin bu 50/d meselesinin önemi, akademisyenler dışındaki emek dünyasının çok zamandır içinde bulunduğu esnek çalışma rejimine, akademisyenlerin de en alttan, yani asistanlardan başlayarak girmiş olması. Herkes şunu görsün lütfen, bu bizden başladı ve devamı gelecek. Bu yukarı doğru çık-

cak, çünkü bu bir rejim. Nasıl biz, işçiler taşeronlaştırıldığında onların durumunu görmediysek, hiçbir şey yapmadysak ve bu günlere geldiysek; eğer akademik dünyanın geri kalanı, araştırma görevlileri bu hale geldiğinde hiçbir şey yapmazsa, kendileri benzer bir duruma düştüğünde yanlarında bağırarak hiç kimseyi bulamayacaklar. Bunu açık söyleyelim, bu bir uyardır, biz bunu yüzlerine karşı da söyledik, "Uyarıyoruz sizi!" dedik. Bunun emareleri de geliyor açıkçası.

Söyleşi: **Fırat Genç**

DIPNOT YAYINLARI

Devlet ve Sermayenin Yeni Biçimleri günümüz dünyasını anlama ve tarihsel ve güncel boyutları içinde Türkiye'de devletin yerel, ulusal ve küresel çerçeveler içindeki görünümünü ve ilişkilerini sermaye ve emek çatışmasının boyutları içinde inceleme çabasının bir ürünüdür.

Katkıda Bulunanlar: Hüseyin Karaman, Feriyye Özlü, Bülent Durs, Fırat Genç, Mustafa Kemal Çelik, Cem Düşüncü, Bülent Türe, Adilet B. Akula, Halim Kurtuluş, Enel Yıldız

İdeolojinin iktidarı yalnızca dramatik olayların yaşandığı konjonktürlerde değil, ama yavaş gelişen tedrici süreçler içinde de varlığını hissettirir. İdeolojiler iktidar sistemlerinin yalnızca çimentosu olmakla kalmazlar, onların çatılmasına da neden olabilir ve onları yok etmeler de, başka yer ve biçimlere doğru kum yığınları gibi sürükleyebilirler. Ama her iki durum için de, toplumdaki farklı eğilim ve ilişkilerin içinde yer aldığı ve maddeci açıklamaya tabi tutulabileceği toplumsal güç ve seslerin varlığı şu konusu olacaktır.

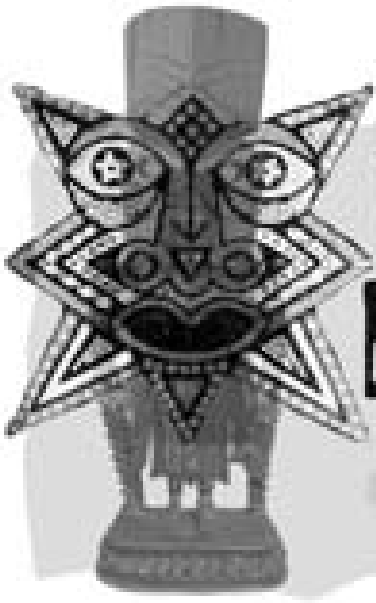
Klinindeki "Rus Devriminin Çöküş Nedenleri" başlığı taşıyan metnin önemi, bunun, Emma Goldman, Sovyetler Birliği'ni terk ettikten sonra, Sovyetler Birliği konusunda, onun tarafından yazılmış ilk metin olmasıdır...

Broşür, My Disillusionment ten bile eski olmasıyla, Sovyetler Birliği üzerine yazılmış ilk radikal ve devrimci eleştiri urvanası hak etmektedir.

dipnot yayınları

Selâhî Caddesi 8/11 Karaday - Ankara Tel: (312) 419 03 33 Faks: (312) 419 03 33 - dipnotkulturevi@yahoo.com

RADYO EXPRESS

Transglobal Net Defteri

11 ŞUBAT - 21 MART 2009

Hazırlayan: **Erdir Zat**

Hayvanat bahçesinde infaz

FİLİSTİN Ocak ayında İsrail'in Gazze'ye düzenlediği saldırıların şoku atlattıkdıca vahşetin boyutları belirginleşiyor. Son olarak Palestine Chronicle web sitesinde yayınlanan bir makalede, Gazze Hayvanat Bahçesi'nin, İsrail kuvvetleri tarafından, içinde yaşayan kırktan fazla türden yüzlerce hayvanla birlikte imha edilmesinin tüyler ürpertici öyküsü anlatıldı. Üstelik "yanlışlıkla düşen" bir bomba değil, hayvanat bahçesine giren komandoların makineli tüfeklerle gerçekleştirdiği bir hayvan katliamı söz konusuydu. 2005'te yerel ve uluslararası STK'ların sağladığı fonla açılan hayvanat bahçesinin bünyesindeki hayvan

barınakları, çocuk kütüphanesi, oyun parkı ve kültür merkezi saldırı sonrasında kullanılmaz hâle geldi. İsrail, Hamas'ın hayvanat bahçesinin arazisinden Kassam füzeleri fırlattığını iddia etti. Ancak park bekçisi saldırı sırasında alanda sadece hayvanların bulunduğunu söylüyordu. Merkez binadaki görgü tanıkları İsrail askerlerinin duvarları tahrip ettiğini, tuvaletleri söktüğünü, su, elektrik ve telefon sistemini imha ettiğini ve bilgisayar hard disklerine el koyduğunu anlattı. İnsan hakları örgütleri olayı uluslararası mahkemelere taşımak üzere çalışmalara başladı. Ayrıca hayvanat bahçesinin yeniden açılması için uluslararası kampanya açıldı.

LATİN AMERİKA

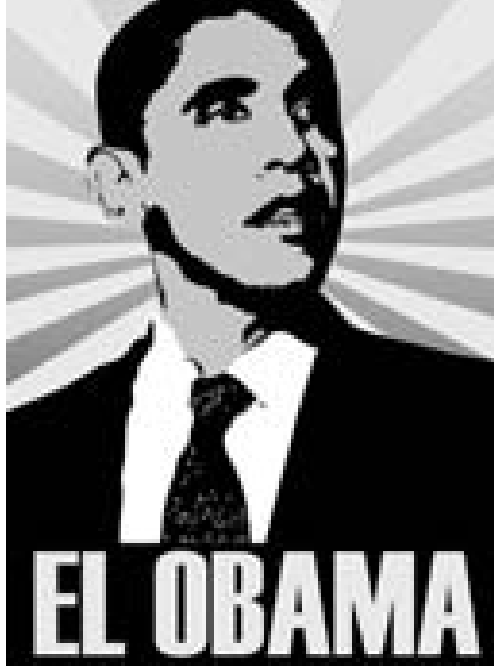
"Compañero" Obama

Yaklaşık iki yüzyıldır ABD'nin saldırgan Latin Amerika politikasını belirleyen Monroe Doktrini çöküyor. Chavez ve Morales'e zeytin dalı uzatan Obama, Lula'nın desteğiyle yeni bir Latin açılımı yapmaya hazırlanıyor. Bu süreç aynı zamanda küresel kapitalizmin izleyeceği yeni rotayı da belirginleştirecek.

CHAVEZ geçen yıl anayasa referandumunda aldığı yenilgiden sonra ısrarından vazgeçmedi ve tek soruluk yeni bir referandum yaparak başkanlık dönemleri üstündeki anayasal sınırlamayı kaldırdı. Artık seçimleri kazandığı sürece başkanlık koltuğunda oturabilecek. Öte yandan bu ısrarın ona hayli oy kaybettiği de ortada. Katılım oranının yüzde 75 olduğu 2006 başkanlık seçimlerinde yüzde 62.8 oy toplayan Chavez, katılım oranının yüzde 70 olduğu referandumda seçmenlerin yüzde 54.8'inin oyunu alabildi. Başka bir deyişle başkanlık seçiminde onu destekleyen en az 1 milyon kişi bu defa karşı çıktı veya desteklemedi. Ancak Chavez'in "sürpriz" bir destekçisi vardı...

Bush döneminde Chavez'in parlak seçim zaferlerine çamur atan Amerikan dışişleri, referandumu "demokratik" olarak niteledi. Başkanlık süresinin sınırsız olmasının anti-demokratik bir uygulama olduğuna ilişkin itirazları, "Venezüella halkını ilgilendiren bir iç mesele" yorumuyla bertaraf etti. Benzer bir açıklama, 25 Ocak'ta, Bolivya'da sosyalist dönüşümün kapısını aralayan yeni anayasa halk tarafından yüzde 61 düzeyinde desteklendiğinde gelmişti. Amerikan dışişleri, "demokrasi sürecine katkılarından dolayı" Bolivya halkını kutlamış, Morales hükümetiyle uyum içinde çalışma sözü vermişti.

Tecrübelerden biliyoruz ki, eğer bu referandumlar Bush döneminde yapılsaydı, Washington'un tepkisi çok daha farklı olacaktı. Uzatılan zeytin dalı aynı zamanda Obama dönemiyle gelen yeni Latin Amerika politikasının da ilk sinyallerini veriyor. Yönetim içinde Latin Amerika liderleri hususunda fikir ayrılıkları olsa da Obama'nın yaklaşık iki yüzyıldır ABD'nin "arka bahçe"siyle ilişkisine damga vuran Monroe Doktrini'ni rafa kaldıracak diye getirilmeye başlandı. Meksika, Peru ve Kolombiya hariç Latin Amerika ülkelerinin hepsinde "neoliberal yayılmacılığa karşı ulusal egemenliği" savunan sol hükümetlerin iktidarda olduğu düşünüldüğünde, bu köklü bir dönüşüm sürecinin açıldığına işaret edebi-

li. Obama'nın önünde gerçekten büyük bir barış projesini hayata geçirme şansı var. Ama bu "çelikten bir irade" gerektiriyor...

Monroe Doktrini'nin kanlı tarihi

1823'te, devrin dışişleri bakanı John Quincy Adams'ın kaleme aldığı ve başkan James Monroe tarafından deklare edilen doktrinde, Avrupa monarşilerinin Yeni Dünya'daki siyasi nüfuzunun ABD'deki "huzur ve güven ortamını" tehdit ettiği, Avrupalı güçlerin art arda bağımsızlığını ilân eden Latin Amerika ülkelerini terketmesi gerektiği ve "güney sınırını" kontrol altında tutmanın ABD için yaşamsal önem taşıdığı vurgulanmıştı. Latin Amerika ülkelerinden herhangi bir yardım talebi gelmeden, hattâ onlara danışmadan, tektaraflı olarak oluşturulan Monroe Doktrini ortaya atıldığında, ABD henüz dünyanın en güçlü ordusuna sahip olmadığı için, Avrupa söylenelere kulak asmadı. Ama zaman içinde ABD'nin ortada tehdit unsuru oluşturan bir

Avrupa ülkesi olmasa bile Latin Amerika ülkelerini işgal etme hakkını kendinde gördüğü ve "güney sınırı" ile kastedilenin Patagonya'ya kadar uzandığı anlaşıldı.

ABD, 1900-1933 arasında çeşitli gerekçelerle dayanarak Kolombiya, Honduras, Dominik Cumhuriyeti, Küba, Haiti ve Nikaragua'yı işgal etti, Meksika, Panama, Guatemala ve Kosta Rika'ya askerî müdahalelerde bulundu. Başkan Eisenhower, 1954'te, Guatemala'da demokratik yollarla iktidara gelen hükümeti CIA darbesiyle alaşağı ederken Monroe Doktrini'ne yeni bir yorum getirdi; bir Avrupa bankasına olan borcu yüzünden ülkenin "yeniden sömürgeleştirilme riski" taşıdığını ileri sürdü. CIA darbeleri bundan sonra Latin Amerika için bir "model" hâline geldi. Kennedy doktrini bu kez "komünizm tehdidine" karşı kullanarak 1961'de Küba'ya Domuzlar Körfezi Çıkarması'nı yaptı. Johnson, 1965'te, Dominik Cumhuriyeti'nin darbeci generallerini desteklemek için adaya 23 bin Amerikan askeri gönderdi. Reagan 200 binin üstünde insanın hayatına mal olan Nikaragua, El Salvador ve Guatemala savaşlarını Monroeist saiklerle açıklıyordu.

Son olarak George W. Bush yönetimi de ABD'nin Latin Amerika politikasındaki "sürekliliği" korudu: Venezüella'da Chavez'e karşı başarısız bir darbe girişiminde bulundu, beyaz yakalı muhalefetin entrikalarını destekledi, Kolombiya'da "terörle mücadele" bahanesiyle bulundurduğu askerî varlığı olası bir Venezüella müdahalesine hazırladı, Kolombiya'daki sadık Uribe rejimini Küba, Venezüella ve Ekvador'a sopa göstermek için kullandı, Bolivya'daki muhaliflerin paramiliter güçler kurmasına yardım ederek içsavaş kıvılcıklığı yaptı, Morales hükümetine haddini bildirmek için Paraguay'daki Amerikan üssünü ileri teknolojiyle yeniledi, Peru'da Chavez yanlılarının başa gelmesini engellemek için efor sarfetti, Nikaragua'da iktidara yürüyen Ortega'yı yekten tehdit etti, ABD'nin en önemli kalesi Meksika'da yandaş rejimi korumak için polis devleti kurdu, bütün bunların sembolik ifadesi olarak ABD-Meksika sınırboylarına binlerce kilometre uzunluğunda bir "utanç duvarı" örmeye başladı...

Karşı atak: Sol dalganın yükselişi

Ne var ki, Ortadoğu'ya odaklanan Bush yönetiminin Latin Amerika'daki taktik hamleleri geri tepti, yükselen sol dalgayı güçlendirmeye yaradı. İlk kez Şili'de denenen neoliberal mo-

Sarkozy'nin rüyası oldu

FRANSA Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, 43 yıllık aradan sonra Fransa'nın NATO'nun askerî kanadına geri dönme kararı aldığını açıkladı. Ordu komutanı olarak konuşan Sarkozy, bunun uluslararası strateji meselesi olduğunu belirtti, "Mesafe koymak, bizim bağımsızlığımızı ve manevra alanımızı daraltacaktır" dedi. 1966'da devrin cumhurbaşkanı Charles de Gaulle, Fransa'nın egemenliği ve bağımsızlığını vurgulamak için NATO'nun askerî kanadından çekilmişti. Sarkozy yıllarca mücadelesini verdiği dönüştürme kararına merkez sağ partisi UMP ve solun radikal kesimleri muhalefet ediyor.

El Beşir "aranıyor"

SUDAN Uluslararası Ceza Mahkemesi, Sudan devlet başkanı Ömer El Beşir için Darfur katliamları sırasında işlediği suçlardan dolayı tutuklama emri çıkardı. Hakkında iki savaş suçu ve beş insanlık suçu davası açılan El Beşir'e soykırım suçlaması getirilmemesi dikkat çekti. Tutuklama emrini öfkeyle karşılayan Sudan lideri, "sömürgecilerin önünde asla diz çökmeceğini" ilân ederek sağlık ve insanî yardım personeli de dahil olmak üzere ülkedeki bütün yabancı temsilcileri sınır dışı etti. El Beşir tutuklama kararının BM Güvenlik Konseyi'nde ertelenmesi için geçen ay Türkiye'den yardım istemişti.

Bir acayip darbe

MADAGASKAR Afrika'nın son 50 yılda yaşadığı 180. darbe Madagaskar'da gerçekleşti. Ancak bu her yönüyle sıradışı bir darbeydi. Başkent Antananarivo'nun belediye başkanı, popüler DJ Andry Rajoelina ile hükümet arasındaki siyasî kriz, geçen ay 30 protestocu polisin açtığı yayılım ateşinde can verince zirve noktasına tırmamıştı. Bunun üstüne ordu devlet başkanı Ravalomanana'ya el çekti, yerine yaş tutmadığı halde rakibi Rajoelina'yı getirdi. Ama 40 yaş sınırlamasını dikkate almayan Anayasa Mahkemesi iki yıl içinde seçime gitmesi koşuluyla Rajoelina'nın başkanlığına onayladı.

Tarık Aziz'e 15 yıl hapis

IRAK Saddam Hüseyin'in sağ kolu, eski Irak dışişleri bakanı, diktatörün tek hristiyan yöneticisi Tarık Aziz, 1992'de ekonomik yaptırımlar sırasında çıkar sağladığı düşünülen kırkı aşkın tüccarın infazından suçlu bulunarak 15 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Aynı davada Saddam Hüseyin'in iki üvey kardeşi de suçlu bulundu ve idama mahkum edildi. Bu dava Aziz'in sanık sandalyesine oturduğu dört davadan ikincisiydi. İlk davada insanlık suçu iddialarından akllandı. Toplu katliamlarında hiçbir sorumluluğu olmadığını iddia eden Tarık Aziz iki ayrı davada insanlık suçu işlemekten yargılanacak.

9. Dünya Sosyal Forum'dan: Lugo, Evo, Lula, Rafael, Hugo; Latin Amerika solunun sönük gövde gösterisi

► del zaman içinde bütün Latin Amerika ülkelerinde uygulamaya girmiş, özelleştirmeler ve IMF'nin acı reçeteleriyle geçen yıllarda kıtanın bütünü çokuluslu şirketler tarafından sömürgeleştirilmişti. Sosyal hizmetlerin erozyona uğradığı, sendikasılaştırılan işgücünün ucuz emek piyasalarına düştüğü, yoksulluğun roket hızıyla arttığı ve büyük ölçekli ekonomik krizlerin yaşandığı 90'larda toplumsal muhalefetin yükselişini izledik. Washington'un neoliberal projesinde sıra kıtanın bütününe ekonomik entegrasyonunu sağlayacak FTAA (Amerika Kıtası Serbest Ticaret Bölgesi) anlaşmasına gelince işin rengi değişti. Latin solu bu noktada bağımsızlık ve egemenlik haklarına dayanan bir ortak irade gösterdi ve 1998'de Venezüella'da başlayan seçim zaferleriyle Brezilya, Uruguay, Arjantin, Şili, Bolivya, Ekvador, Haiti, Nikaragua, Honduras, Guatemala, Paraguay ve son olarak El Salvador'da art arda iktidara geldi. Sol koalisyonların seçimi kıl payı kaybettiği Meksika ve Peru'da sağ iktidarlara sarsan güçlü bir toplumsal muhalefet gözleniyor.

Chavez geçenlerde "Latin Amerika'yı tanımıyor" dedi, ama Obama'nın bölge uzmanı danışmanlarıyla bu manzarayı derinlemesine etüt ettiği biliniyor. Başkanlık seçimlerinden birkaç hafta önce toplanan BM Genel Kurulu'nda ezici çoğunluğun (185'e karşı 3) "ABD'nin Küba'ya uyguladığı ekonomik ambargoyu kınama" yönünde oy vermesi, Latin Amerika ve Karayiplerin blok halinde Küba'ya 17 yılda 93 milyar dolara mal olan ambargoya karşı çıkması yeterince açık bir mesajdı. Obama, Florida'da yaşayan Kübalı göçmenlerin oyunu düşünerek ambar-

gonun süreceğini söylese de Raul Castro'yla görüşeceğini bildirmeden edemedi. Aslında ortada Obama'nın iradesini aşan fiili bir durum var: Şöyle veya böyle Latin Amerika yoluna devam edecek, ABD'den uzaklaştıkça Çin, Rusya, Hindistan, İran gibi Batı'nın bloke ettiği küresel güçlere yakınlaşacak.

Siyasetbilimci Philip Brenner ve Saul Landau ortak makalelerinde şu saptamada bulunuyor: "Latin Amerika halkları ABD tarafından dayatılan neoliberal politikalara karşı olduğunu on yılı aşkın süredir yapılan seçimlerde açıkça beyan etti ve ebedi Amerikan hegemonyası fikrinden sakınan adaylara oy verdi. Bu oylar eninde sonunda Monroe Doktrini'ni öldürdü. Yeni dalganın liderleri Amerikan egemenliğine meydan okuyor. Geçen yıl, Bolivya devlet başkanı Evo Morales yirmi yıl önce hayal dahi edilemeyecek bir şey yaparak ABD'nin uyuşturucuyla mücadele dairesi DEA'nın temsilcilerini sınır dışı etti. Ekvador ise topraklarındaki Amerikan üssüne kilit vurdu."

Lula ve "köprü" misyonu

Obama'nın görüştüğü ilk Latin Amerikalı lider, artık kıtanın fiili sözcüsü olarak kabul edilen Brezilya devlet başkanı Lula da Silva oldu. Washington'da gerçekleşen görüşmede Lula, Obama'ya "ABD'nin Venezüella ve Bolivya'yla yeni bağlar kurmak, müdahalecilik yerine güveni esas alan ilişkiler geliştirmek için azami çaba sarfetmesi gerektiğini" söyledi. Lula, Condoleezza Rice'in dışişleri bakanlığı sırasında geliştirdiği siyah-beyaz Latin Amerika politikasının saplandığı çıkmazı işaret ediyordu. Rice, piyasa ekonomisiyle barı-

şık politikalar izleyen, dolayısıyla "sorumlu davranan" Lula ve Bachelet'i "iyi sol" (liberal) olarak gördü ve onları devletin ekonomideki rolünü artıran, kamulaştırma yanlısı Chavez ve Morales ikilisinin "kötü sol" (ulusalcı) tipolojisine karşı savundu. Ancak bu karikatür en azından Lula-Chavez ittifakını yok saydığı için gerçeklikle bağdaşmıyordu. Oysa diplomat Lula sert üslubuyla durmadan uluslararası krizler yaratan Chavez'in, savaşçı Chavez de geniş kitle desteğine rağmen parlamento-daki güçsüzlüğü yüzünden progresif bir program uygulayamayan Lula'nın cankurtaranıydı. Time dergisinin Lula'yı "Latin Amerika soluna bir köprü" olarak nitelemesi bu nüansın artık anlaşıldığını gösteriyor.

Nisanda Trinidad'da yapılacak Amerika Kıtası Zirvesi'nde ilk kez bütün ülkelerin liderleriyle buluşacak olan Obama, Latin Amerika'nın karşısına yepyeni bir ajandayla çıkmak arzusunda. Bunun içinde küresel krize yönelik bir ekonomik işbirliği paketi olacağı biliniyor, ama içeriği henüz belirsiz. Obama-Lula görüşmesi enerji alanında birtakım ipuçlarının belirmesini sağladı. Obama, okyanusta bulduğu yeni petrol yataklarını geçen yıl işletmeye açarak akaryakıt ihracatçısı konumuna gelen Brezilya ve Venezüella ile enerji işbirliğini geliştirme niyetinde. Ama asıl büyük ortaklık biyo-yakıt alanında, ABD ile Brezilya arasında kurulacak. Küresel iklim değişimini yeni dünya ekonomisinin motoru olarak gören ABD Demokratları, bütün itirazlara rağmen otomotiv endüstrisini yenileme projesine öncelik vermeye ve biyo-yakıtların üretimini özendirmeye devam ediyor. Council on Hemispheric Affairs (COHA) örgütünün hazırladığı yeni raporda dünyadaki 34 büyük ekonomi içinde 2009 resesyonundan korunmayı başaracak tek ülke olarak gösterilen Brezilya, Obama döneminde Washington'un en önemli müttefiklerinden biri olacak gibi görünüyor.

Tabii bütün bunları geçen sayıda yayınladığımız 9. Dünya Sosyal Forumu yazısının üstüne eklemek gerekiyor. Ulus Atayurt orada şöyle diyordu: "Bolivya, Brezilya, Ekvador, Paraguay ve Venezüella devlet başkanları, onlarla beraber gelen düzinelerce parlamenter, Davos yerine ümidin ve yeni bir küresel yapının inşası için temel yapı taşı olarak gördükleri Sosyal Forum'a katılırlarken hiç de kahraman gibi karşılanmadılar." Reel politikanın şimdilik önümüze koyduğu fotoğraf böyle. Maalesef...

Toprak reformu başladı

BOLİVYA Ocak ayında düzenlenen referandumda halk tarafından onaylanan yeni anayasa, Başkan Evo Morales'in tarihsel icraatlarıyla yürürlüğe girdi. Toprak mülkiyetine sınırlama getiren Morales büyük toprak sahiplerinin elinden aldığı binlerce hektar tarım arazisini yerli çiftçi ailelerine dağıttı. Guarani yerlilerinin bölgesinde düzenlenen tapu teslim töreninde konuşan Morales, "Özel mülkiyete saygılıyız, ama ülkemizde bunca yoksulluk varken devasa ölçekle arazilerin tek bir kişinin mülkiyetinde olmasına seyirci kalamayız" dedi. Yeni anayasa ülkedeki 36 yerli gruba geniş haklar sağlıyor.

Mugabe'nin ar damarı

ZİMBABVE Diktatör Robert Mugabe 85. yaşgünü partisinde beyazların elindeki verimli tarımsal arazileri kamulaştırmaya devam edeceklerini açıkladı. Ancak Mugabe'nin bu sözlerinden çok açlık, yoksulluk, işsizlik ve son olarak koleradan kıvranan ülkede düzenlediği lüks parti öne çıktı. 85 kilo ağırlığında dev bir pastanın servis edildiği parti için Mugabe yanlılarından 250 bin dolar toplandı. Zimbabve yaşgününden birkaç gün önce Afrika devletlerinden 2 milyar dolar ekonomik yardım talebinde bulunmuştu. Çok geçmeden Obama, Zimbabve yaptırımlarının bir yıl daha uzatıldığını açıkladı.

Çobana esrar içme hakkı

İTALYA Reha Erus'un Hürriyet'te yayınlanan haberine göre, İtalya'da Temyiz Mahkemesi otlakta yalnızlık çeken çobanların "esrar kullanabileceğine" hükmetti. Geçen yaz sürüsünü otlatmaya giden bir çoban cebinden 40 gram esrar çıkınca tutuklanmış ve çıkarıldığı mahkemede hüküm giymişti. Çobanın avukatı Temyiz Mahkemesi'ne başvurarak, dağda aylarca tek başına hayvanlara bakan müvekkilinin "yalnızlık çekmemek için uyuşturucu kullandığını" öne sürdü. Yargıç savunmaya hak verip bu durumda "hafif uyuşturucu kullanabileceğine" kanaat getirdi ve çobanın cezasını kaldırdı.

Cargill'e Chavez tokatı

VENEZÜELLA Hükümetin temel besin maddelerinin başında gelen pirince getirdiği fiyat düzenlemesini uygulamak istemeyen gıda şirketleri büyük darbe yedi. 1 Mart Pazar günü orduya ülkedeki bütün pirinç tarlalarının kontrolünü ele almasını emreden Chavez, perşembe günü Amerikan gıda devi Cargill'e ait bir pirinç fabrikasını "hükümetin belirlediği pirinç fiyatlarının üstünde satış yaptığı" gerekçesiyle kamulaştırdı. Ayrıca ülkenin en büyük gıda şirketi Polar'ı kamulaştırmakla tehdit etti. Venezuela şu ana kadar 12 temel gıda maddesinde fiyat düzenlemesi yapmış durumda.

EL SALVADOR

Fakirin umudu

Orta Amerika'da bir tek Meksika kaldı. Nikaragua, Guatemala ve Honduras'tan sonra El Salvador'da da seçimi solcu aday Mauricio Funes kazandı. Arka bahçede şenlik ateşleri yakılıyor...

MARK WEISBROT

The Guardian Unlimited, 20 Mart 2009

EL SALVADOR'DA 15 Mart'ta yapılan seçimleri kazanan solcu FMLN (Farabundo Martí Ulusal Kurtuluş Cephesi) uluslararası basınını dikatini fazla çekmedi. El Salvador görece ufak (ABD'nin Massachusetts eyaleti kadar bir toprakta 7 milyon kişi yaşıyor) ve hayli yoksul (kişi başına düşen gelir bölgedeki ortalamanın yarısı) bir ülke. Latin Amerika'da sol hükümetler bir norm haline alıyor: Son on yıl içinde Arjantin, Bolivya, Ekvador, Paraguay, Uruguay ve Venezuela'nın tamamında sol hükümetler seçildi. Avrupa'ya kıyasla Güney Amerika, ABD'den daha fazla bağımsız.

Fakat FMLN'nin El Salvador'daki zaferi Güney yarımküresi açısından özel bir önem arz ediyor. Orta Amerika ve Karayipler uzun bir zamandır her yerden daha fazla ABD'nin "arka bahçesi" konumunda. Bölgede yaşayan insanlar ABD'ye olan coğrafi ve siyasî yakınlıklarından dolayı korkunç bir bedel ödediler -şiddet, yoksulluk ve geri kalmışlık. 19. yüzyıldan (1898'de Küba'da) demokratik bir şekilde ikinci kere seçilen Haiti devlet başkanı Jean-Bertrand Aristide'nin 2004 yılında devrilmesiyle birlikte 21. yüzyıla uzanan bölgedeki ABD müdahaleleri listesi bu yazının tamamını kaplar.

1980'leri hatırlayanlar Salvador ordusuna ve ölüm mangalarına para ve silah gönderen Başkan Ronald Reagan'ın televizyondaki "El Salvador Teksas'a, Teksas'ın Massachusetts'e olduğundan daha yakındır" uyarısını anımsayacaklardır. Ölüm mangalarının işkence, terör ve cinayetlerin on binlerce hedefinin -Katolik papazlar, hemşireler ve efsanevi Başpiskopos Oscar Romero da dahil olmak üzere- önemli bir kısmını siviller oluştuyordu. Reagan'ın, ABD Kongresi'ni, "Pazar günü seçim kazanan insanların sadece ulusal güvenliğimiz için bir tehdit değil aynı zamanda dehşet verici katliamların nedeni"

olduğuna ikna etmiş olması bugün çok gülünç geliyor. Fakat bunu becerdi. Aynı zamanda milyonlarca Amerikalı -birçok kilise aktivitesi de dahil olmak üzere- ABD'nin teröre verdiği desteği durdurmasını talep eden bir harekete katıldı. Daha sonra Birleşmiş Milletler, Guatemala'da yaşananları ve Nikaragua'daki ABD destekli ayaklanmayı soykırım olarak adlandırdı.

Bir noktaya gelmiş bulunuyoruz. 2007 yılında Guatemala'da, 1954'te CIA hükümeti devirmek için müdahale ettiğinden bu yana ilk kez sosyal demokrat bir başkan seçti. Geçtiğimiz eylülde, ABD'nin 1980'lerdeki askeri ve paramilitary operasyonları için bir üs işlevi gören Honduras'ın devlet başkanı Zelaya, ABD büyükelçilerini ülkelerinden sınır dışı eden Morales ve Chavez'e katıldı. Yapılanı savunan ve ABD büyükelçisinin Honduras'a akreditasyonunu ertele-yen Zelaya şöyle diyordu: "Dünya güçleri bizle-

re adil ve saygılı davranmak zorunda." 2006'da Nikaragualılar 1980'lerde Washington'un devirmek için yüz milyonlarca dolar harcadığı Sandinistaların lideri Daniel Ortega'yı başkan seçti.

El Salvador'daki seçim sadece bölgesel bağımsızlığa doğru atılan yeni bir adım değil, aynı zamanda 2008 ABD seçimlerindeki gibi korkuya karşı umudun zaferi oldu. Sağcı ölüm mangası lideri Roberto D'Aubuisson tarafından kurulan iktidardaki ARENA partisi korkuyu tescilli bir marka haline getirdi: Yeni bir iç savaş korkusu, ABD ile kötü ilişkiler kurma korkusu, "komünist diktatörlük" korkusu. Komik bir şekilde seçimleri Hugo Chavez hakkında bir referanduma çevirmeye çalıştılar. (Kim kazanırsa kazansın iyi ilişkiler kurma dileği dışında herhangi bir yorumdur ya da destekten kaçınan Venezuela seçimlere mesafeli yaklaştı.)

ARENA, ABD Kongresi'nin Cumhuriyetçi üyelerinin desteğiyle seçimleri FMLN kazandığı takdirde yaklaşık dörtte biri ABD'de yaşayan Salvadorluların göçmenlik ve tasarruflarını ülkeye gönderme gibi konularda büyük zorluklar yaşayacaklarını savundu. Bu tehditlerin hiçbir

kıymeti olmamasına rağmen sağın medya üzerindeki kontrolü birçok Salvadorluyu kandırmaya yetti. 2004 seçiminde Salvadorlu seçmenleri korkutmak için bu çabayı destekleyen Bush yönetimi sağın kazanmasına yardımcı oldu.

Sağın medya üzerindeki kontrolü, seçimlerde hükümeti suistimal etmesi ve devasa finansman avantajı (yabancı fonlar üzerinde hiçbir kısıtlama yok) Avrupa Birliği'nin gözlemci heyetinin başındaki José Antonio de Gabriel'in "playing field düzeyinin yokluğu" yorumunu yapmasına neden oldu. FMLN'nin hâlâ kazanabilmiş olması hayranlık uyandırıcıdır. Bunun nedeni yüksek düzeyde bir disiplin ve örgütlenme anlayışı ile dünya üzerinde savaşı ve cehennemi yaşamış bir liderliğin fedakarlığıdır.

Bu sefer Obama yönetimi, 1980'lerdeki dayanışma hareketinden kaynaklanan binlerce telefon almasının ardından, seçimlerden önceki cuma günü bir tarafsızlık beyanatı yayınladı. Obama yönetimi Latin Amerika solunun geri kalanı hakkında olduğu gibi El Salvador konusunda da bölünmüş görünüyor; en azından Obama'nın Latin Amerika danışmanlarından biri iktidardaki sağcı partiyi desteklemekte. Fakat tarafsızlık beyanının Bush yönetiminden bariz bir kopuş olduğu aşikâr.

Eskiden ünlü bir televizyon muhabiri olan El Salvador'un yeni başkanı Mauricio Funes'i, başta ekonomi olmak üzere birçok önemli sorun beklemekte. El Salvador, ülke GSMH'sinin yüzde 10'unu ABD'ye ihraç etmekte ve yüzde 18'lik diğer bir kısmı ABD'de yaşayan Salvadorluların tasarrufları şeklinde geri almaktadır. Büyük çaplı özel yatırım akışlarıyla birlikte bu durum El Salvador'u ABD'de yaşanan derin iktisadi bunalım karşısında savunmasız hale getiriyor. Ayrıca El Salvador'un ulusal para birimi olarak ABD doları kullanılıyor olması krize karşı döviz kuru politikasını kullanamayacağı ve para politikası anlamında son derece kısıtlı imkanlara sahip olduğu anlamına geliyor. Hepsinin ötesinde, hükümet IMF ile imzaladığı anlaşma uyarınca bu sene boyunca finansal teşvik aramayacağını taahhüt etmiş durumda. Ayrıca FMLN, Kongre'de çoğunluğu elinde bulunduramayacak.

Fakat yoksul ya da yoksulluk sınırında yaşayan Salvadorluların çoğunluğu, zor zamanlarda sağdan ziyade solun onları gözeteciğine karar vermiş durumda. Bu mâkul ve yarımkürenin büyük bir kısmı tarafından paylaşılan bir sonuç.

Çeviren: Aykut Kılıç

DÖRT KOLDAN "TÜRK NÜFUZU" Kim tutar seni...

TÜRKİYE Davos'tan beri şaha kalkmış bulunan "hamarat dışpolitika" giderek bir millî seferberliğe dönüşüyor. Geçtiğimiz beş hafta içinde kimlere kimlere "hatır kahvesi" ikrâm ettik, hafsalaya sığmıyor. Bunların içinde elbette Hillary Clinton'ın özel bir yeri var. Müthiş bir "kasting örneği" olarak Haydi Gel Bizimle Ol'un dört kadınına yakıştırılan Hillary, "kendi gibi orta şekerli" kahvesini yudumlarken Obama'ya karşı bü-

ründüğü panter postunu nihayet üstünden atmış görünüyordu. Hattâ geçen baharda gösterdiği "hırs performansı" ile kıyaslandığında daha çok süt dökmüş kediye benzediği söylenebilirdi. Gene de ağzımız açık dinledik. Bizim anti-Amerikanizm de bu kadar işte, biraz pohpohlanınca geçiyor. Metaforları ok gibi kullanma yeteneği geliştiren yeni Türk dışpolitika, Clinton için "Dikkat domino çöküyor" mesajını hazırladı. İsrail'de "yanlış insanların" iktidara geldiği ve Irak'ta yerel seçimlerden sonra etnik ve dinsel gerilimin arttığı, Clinton'a, "dominolar ters

Hillary ve "biz"

AFGANİSTAN Felâkete dolu dizgin

Bush'un "terörle mücadele" mirasını devralan Obama, yedi yılı aşkın süredir işgal altındaki Afganistan'a yeni birlikler göndermeye hazırlanıyor. NATO'nun da (muhtemelen Türkiye'nin de) yapacağı takviyelerle ülkedeki yabancı asker sayısı 90 bine çıkacak. Ancak başta generaller olmak üzere herkes biliyor ki, bu vahşetin ve sivil kayıpların artması demek. Afganistan ciddi bir insanî felaketin eşliğinde...

ANTHONY FENTON

Asia Times Online, 18 Mart 2009

ABD Başkanı Barack Obama, ABD ve NATO kuvvetlerine karşı başgösteren isyanı bastırmak ve Afganistan işgalinin gidişatını yönlendirmek üzere yeni bir strateji şekillendiriyor. Uzmanlar bölgeye yeni birlikler göndermenin durumu daha da kızıştıracığı ve savaşın sivil halka çok ağır sonuçlar çıkaran "gerçek bir felakete" dönüşeceğini konusunda birleşiyor.

Obama, bölgeye 17 bin asker daha göndererek ABD kuvvetlerinin çok daha geniş bir alana yayılmasının sağlanacağını bildirdiğinden, yani 17 Şubat'tan beri Afganistan'daki savaşın şiddetinin artmasıyla ilgili tartışmalar alevlendi. Şimdilerde bu mesele, Irak'ta süren savaştan çok daha fazla haber değeri taşıyor.

Başkanlık kampanyası sırasında Obama, durmaksızın bu bölgede savaşın tirmanacağını anlattı. Geçen temmuzda, "Afganistan'a en az iki muharebe tugayı daha gönderilmesi" gerektiğini söylemiş ve "daha fazla birliğe, daha fazla helikoptere, daha fazla uyduya, daha fazla insansız uçağa ihtiyaç duyulduğunu" eklemişti.

O sırada kamuoyu yeterince bilgilendirilmiş olmasa da, Obama'nın seçim kampanyasında vaat ettiği şeyler Bush yönetimi tarafından çoktan uygulamaya konmuştu. Obama, sık sık ABD'nin Afganistan'da "püf noktasını gözden kaçırdığını" imâ edip bu işleyişi düzelttiğini iddia ederken selefi George W. Bush'un "sessiz bir şekilde yürütülen asker sevkiyatını" çoktan başlatmış olduğunu söylemekten kaçındı.

Asker sevkiyatı takvimi

2004'ten beri Afganistan'da bulunan yabancı kuvvetlerin varlığı durmadan artarken işgal karşıtı direniş de gittikçe yayıldı. Artışın ilk işaretleri, NATO, 2008'in ocak ayında, ülkenin güneyindeki ikratlarını desteklemek üzere 24. Deniz Piyade Birliği'nin 3200 askerini bölgede konuşlandırılacağını bildirildiğinde ortaya çıktı.

2008 nisan ayında Bush, 2009'da 7,500 ile 10 bin arasında bir sayıda takviye gücünün daha bölgeye aktarılacağını açıkladı. O zaman da savunma bakanı olan Robert Gates'e göre, Afganistan'a asker sevkiyatı iki büyük partiden geniş bir destek aldığı için "Bush'un bunu söylemesinde bir sorun yoktu."

2006'nın sonunda Gates'in de üye olduğu Irak Çalışma Grubu'nun raporunun yayınlanması ile birlikte başka iki-partili raporlar ortaya çıkmaya başladı. 2007 ve 2008'de yayınlanan raporlarda, bölgede daha fazla asker bulunmasına, daha iyi bir kontrgerilla hareketi stratejisinin izlenmesine ve müttefiklerin birbiriyle uyum içerisinde hareket etmesine önem verilmesi gerektiği savunulmaktaydı.

Afganistan'da bulunan US Army Corps of Engineers teşkilatının yayın organı Freedom Builder dergisinin Mart 2009 sayısında sunulan verilere göre, 2008'in temmuz ayında, "ilemli zamanlarda bölgeye aktarılacak, tahmini 17 bin ile 30 bin arasındaki asker, deniz piyadesi ve onların malzemeleri için inşa edilecek üssün master planını hazırlamak ve altyapı tesislerini tasarlamak" üzere küçük bir grup asker Afganistan'a yerleştirildi.

Başkan Bush, 2008'in eylül ayında, Ulusal Savunma Üniversitesi'nde dinleyicilerine, 2006 ile 2007 arasında Afganistan'daki yabancı asker varlığının 41 binden 62 bine yükseldiğini anlatarak övünürken, asker sevkiyatının sessiz bir şekilde devam ettiğini adını koymadan bildiriyordu.

2008 sonlarında, yönetimin Bush'tan Obama'ya devredildiği sıralarda raporlar bölgede asker artışının "çoktan detaylı bir şekilde ele alınarak karara vardiirilmiş bir konu olduğunu ve Pentagon'un tuvaletlerden mermilere kadar her şeyi saptadığını" belirtiyordu. 2010 yılında, 17 bin askerlik Amerikan takviyesinin üstüne, ABD müttefikleri Britanya, Almanya, İtalya ve Avustralya tarafından taahhüt edilen ilave birliklerin de katılmasıyla birlikte bölgedeki yabancı asker sayısını toplam olarak 90 bine erişireceği belirlendi.

Bush'un Obama'ya mirası

Bu savaşa karşı çıkan yerel muhalifler, Obama'nın selefinin izlediği politikaları sürdürdüğünü vurguladı. Afganistan Devrimci Kadınlar Birliği (RAWA) yayınladığı bildiride "ülkemize yaklaşımları açısından Obama ile Bush arasında hiçbir fark olmadığını açıkça görüyoruz" ifadesini kullandı.

RAWA'ya göre, Bush'un ve ondan sonra Obama'nın izlediği "yanlış ve işe yaramaz strateji Afganistan'ı ve çevresini felakete ve daha derin çıkmazlara sürükledi."

Siyasetbilim profesörü As'ad Abu Khalil, Obama'nın, Irak'a asker sevkiyatının değişkenlerini yeniden tanımlayarak Bush yönetiminin başvurduğu uygulamaları tekrar ediyor olduğunu düşünüyor. Abu Khalil, geçmişteki tecrübelerine dayanarak, "bu yönetimlerin, bu tür kararların işe yaradığı aldatmacasını sürdürebilme yeteneğine erişmeleri çok kolay, çünkü hedefleri yeniden tanımladıktan sonra başarıya ulaştıklarını iddia ediyorlar" diyor.

Doğrusu Obama yönetiminin yaptığı ilk işlerden biri, savaşın hedeflerini kamuoyunun önünde açık bir şekilde yeniden tanımlamak oldu. Gates, ocak ayında Kongre'ye yaptığı sunumda, "bizim birincil amacımız teröristlerin veya köktencilerin Afganistan'ı, Amerika'ya veya müttefiklerimize saldırmak için bir üs olarak kullanmalarını önlemek ve bu amaca ulaşabilmek için ne gerekiyorsa yapacağız" dedi.

Obama, ABD'nin en yakın müttefiklerinden Kanada'ya yaptığı ilk resmi ziyaret sırasında şu söz söyledi: "Bölgenin Kuzey Amerika'ya saldırmak üzere kullanılacak bir atış rampası olmadığından emin olma hedefi açısından değerlendirildiğinde, bu savaş kazanılabilir bir savaş."

Irak vakası ile birlikte, görünüşte Batı tarzında bir demokrasi anlayışı aşılama düşüncesi terk edildi. Obama'nın Irak'taki savaşın şiddetini düşürdüğüne dair genel kanıya rağmen, Abu Khalil, hâlâ Irak Savaşı'nı sona erdirmeye kararının söz konusu olmadığını vurguluyor: "Obama'nın Irak'a ve sözde geri çekilişe ilişkin olarak kullandığı dil çok belirsiz ve esnek, bu durum ona alınan kararlardan rahatça uzaklaşabileceği geniş bir hareket alanı sağlıyor."

Eğer dikkatli davranmazsa, Obama, kendisini iki bataklık arasında sıkışıp kalmış bir durumda bulabilir. ABD'nin Irak'a asker sevkiyatı konusu üstüne bir kitap yazan Thomas E. Ricks şöyle diyor: "Irak Savaşı'nın sona erdiğini düşünmüyorum ve ileride bu bölgede bizim düşündüğümüzden çok daha kötü şeyler yaşanabileceği endişesi içindeyim."

tarafa düşmeye başladı" ifadesiyle iletili. Hamas'ın tanınması gerektiği, İsrail'in Lübnan ve Suriye ile arasındaki sorunlarının çözülmesinin en az Filistin sorunu kadar önemli olduğu tekrar edildi ve "eğer Ortadoğu'da domino çökerse Afganistan'ın istikrarı hayal olur" dendi. Bütün bunlar Obama'nın Türkiye ziyaretinde kapanmak üzere açılmış parantezlerdi.

Clinton'ın hemen öncesinde şekerli kahvesini içmeye gelen İran dışişleri bakanı Muttaki, Türkiye'nin ABD ile İran arasında arabuluculuk yapma şevkine minnettar olduğunu bir Atatürk

fıkrası ile anlatmayı tercih etti. Buna göre, bir gün Atatürk ve beraberindeki heyet kahveye gitmiş, kahveci Atatürk'e "ne içersiniz" diye sormuş, o da "şekerli kahve" demiş, kahveci bu kez heyete dönmüş, hep bir ağızdan "kahve" demişler... Yok hayır, bu o bildiğimiz fıkra değil. Şöyle devam ediyor Muttaki: Kahveci gidiyor, kahveleri yapıp getiriyor, önce Atatürk'e sonra da heyete servis ediyor. Kahveler bittikten sonra Atatürk kahveciyi çağırıyor, "neden onlara kahveyi nasıl istediklerini sormadın" diye soruyor. Kahvecinin cevabı: "Tabii ki siz nasıl içerseniz öyle

içerler diye düşündüm. İtiraz mı edecekler yani?" Ancak Ahmedinecad oyunu küresel sahnede oynamaya kadar verdi, "Arabulucuya gerek yok" dedi. Peşinden İran'ın ruhanî lideri Ayetullah Ali Hameney, Obama'yı daha ciddi adımlar atmaya davet etti. Böylece Türkiye aradan çıktı. Tarihin derinliklerinden gelen bir rekabet dürtüsünün bunda payı var mı bilinmez. Ama Türkiye'ye yapılan "Osmanlı mirasını stratejik silah olarak kullanma" telkinleri öyle bir boyut kazandı ki, İran'ın mesafe koyması anormal olmaz.

Son olarak "Gölge CIA" lakaplı Pentagon danışmanı George Friedman şöyle dedi: "Türkiye artık yüzünü bölge liderliğine çevirsin. Bunun için hem yeterli ekonomik gücünüz hem de Osmanlı'dan kalma yetenekleriniz var." Davudoğlu'nun Amerikan ikizi gibi konuşan bu adam "AB yıkıldı, çağırır da gitmeyin" bile diyordu.

Bu kıymet kadir bilmenin bir benzerini de Davudoğlu, Washington'dan yaptı: "Bush döneminde ABD ile bazı fikir ayrılıkları yaşadık, şimdi ise Obama yönetimiyle hemen hemen tamamen fikir birliği içindeyiz."

RAWA'nın kadınları eylemde

Siviller için artan riskler

Irak'a yapılan asker sevkiyatının sonuçlarından ders alan ABD generalleri, Afganistan'daki savaşın yayılmasının çok daha yüksek düzeyde vahşet yaşanmasına neden olacağını bildirdiler. Pentagon'da 18 Şubat'ta yapılan basın toplantısında, Afganistan'daki en üst düzey ABD generali David McKiernan, "cepheye yerleşme ve yapılanma sırasında vahşetin geçici olarak arttığı bir zaman dilimine tanıklık edeceğimizi sanıyorum" dedi.

Şiddetin artışı, yakın zamanlarda âniden rekor düzeye sıçrayan sivil ölümlere yenilerinin eklenmesi anlamına geliyor. Geçen ocak ayında, Birleşmiş Milletler'in Afganistan Yardım Misyonu'nun yayınladığı rapora göre, 2008 'de 2,118 sivil ölümü kaydedilmiş ve bu sayı 2007'den bu yana sivil kayıplarda yüzde 40 oranında artış yaşandığını gösteriyor.

Savaşın Afganistan'da yayılmasının, onları zaten önceden öngörmüş oldukları sonuçlarla karşı karşıya bıraktığına dikkat çeken RAWA "geçen yedi yıl boyunca binlerce masum insan ABD/NATO bombardımanlarının hedefi oldu, öldürüldü ya da yaralandı. Obama geldiğinden beri 100 kadar Afgan sivil öldürüldü" diyor.

2001 yılından beri Afgan sivil kayıpları hakkında bir veritabanı hazırlayan araştırmacı Marc Herold, RAWA'nın değerlendirmelerine katılıyor. Ekonomik gelişme ve kadın çalışmaları profesörü Herold, asker sevkiyatının "durumu herkes için çok çok daha kötü bir hâle getirecek gerçek bir felaketi ortaya çıkaracağını" söylüyor.

Herold, Obama yönetimi iş başında olduğundan beri Afgan sivillerinin "ölüm oranını" hesaplamış; çıkarımlarına göre günde ortalama

2.3 sivil ölüyor ve bu oran Bush yönetiminin son günlerindeki oranlardan daha fazla.

"Her sivilin ölümünde 3 veya 4 kişinin direniş savaşçılarına katılacağını düşünmeliyiz" diyen Herold, Obama yönetiminin daha şimdiden 3,500 direnişçi yarattığını vurguluyor: "Bu kesinlikle zararlı bir plan."

RAWA şöyle bir eklemede bulunuyor: "Buradaki askeri birliklerin sayısındaki artış, aynı zamanda Afganistan'da ABD/NATO karşıtı protestoların da artması ile sonuçlanacaktır. Bu da işgalci kuvvetlere ve onların insanlara yaptığı kötü muamelelere tepki gösteren daha fazla sayıda insanın Taliban'a ya da diğer terörist gruplara yaklaşması demektir."

Neo-con akademisyen Max Boot gibiler ise, yalnızca öldürülen sivil sayısına odaklanmış olmakla suçladıkları kimseleri "kötümser" olarak adlandırıp Obama'yı onları "görmezden gelme" ve kendisine yöneltilen eleştirilerin artması karşısında "sinirlenmeme" konusunda cesaretlendiriyorlar.

Öte yandan, Abu Khalil, Batı medyasının, savaşın Afgan sivillerine ödettiği ağır bedeli böyle bayağı bir üslupla ele almasını şöyle yorumluyor: "Bir ülkenin ya da bir ülkenin medyasının düzenli bir şekilde gerçekleşen yüksek düzeydeki sivil kayıpları hoş görmesini ancak su katılmamış bir ırkçılık olarak açıklayabiliriz."

Abu Khalil'e göre, Afgan sivillerin sürekli hayatını kaybediyor olması gerçeğinin "ikincil zarar" gibi propagandacı bir terim kullanımıyla göz önünden kaçırılması, karar alıcıların ve medyanın, "sivil kayıpları özgürlük karşısında ödenen bir bedel olarak gördüğünün ve buna alışmaya karar verdiğinin" göstergesidir.

Washington tarafından desteklenen Afganistan devlet başkanı Hamid Karzai, sivil kayıplara çoğunlukla gizli özel kuvvet birimleri tarafından yürütülen hava saldırılarının neden olduğunu belirtip bu durumu kınadı. Şubat ayında BBC ve ABC News tarafından yapılan bir kamuoyu yoklaması, sivil toplumun, hem yabancı askerlerin varlığına hem de Karzai'ye verdiği desteğin hızlı bir şekilde düşüşe geçtiğini gösteriyor.

Dışlanan seçenek: İşgali durdurmak

McKiernan'ın iddia ettiği üzere, işgalin tırmanışta olmasını, Irak'ta yaşananlara benzer bir askerî yayılmayı akla getirecek türden bir sevkiyat olarak nitelendirmek aslında yanlış: "Bu geçici bir güç kabarması değil, belirli bir zaman dilimi içinde sürdürülebilir olması gerekli, önümüzdeki üç, dört ya da beş yılı gözlemlerime dahil etmeye çalışıyorum."

Üç-beş yıl, ABD'nin Afganistan'daki varlığının beklenen sürekliliğinin küçümsenmesi anlamına gelebilir. Afganistan'da komutan olarak bulunmuş olan emekli Korgeneral David Barno, yakınlarda isyanı bastırmanın en az 2025'e kadar devam edebileceğini söyledi.

RAWA, Afgan halkının yaşadığı korkuları da yansıtarak şunu savunuyor: "Bölgeye ilaveten 30 bin asker gönderilmesinin, yalnızca ABD'nin Afganistan'ı kendi askeri üssüne çevirme amacına hizmet edecek türden bir bölgesel stratejidir. İddia ettikleri gibi terörizme karşı savaşmakla hiçbir ilgisi yoktur."

Abu Khalil'e göre, "tamamen geri çekilmenin ve Afgan halkının geleceğini bağımsız bir şekilde belirlemesinin dışında kalan her türlü çözüm ulusların kendi kaderini tayin hakkı ilkesinden verilmiş bir ödün sayılacaktır."

Herold, Afganistan'dan çekilmenin bir yolunu bulmanın Obama'nın öncelikli zorunluluğu olduğunu öne sürüyor: "Daha büyük dozda gerilim yaratacağını bile bile bölgeye asker yağmak yerine, asıl konuşmamız gereken şey kesinlikle budur."

Bütün işaretler –savaşı ABD'nin merkezi komutasının meselesi olarak gören– Obama ve General David Petraeus yönetiminde, savaşın temposunun geçici bir süre artacağına dair öngörüler sunarken, asıl aciliyeti olan bölgeyi terk etme stratejisi gündemde bile değil.

Her şeye rağmen, RAWA şunu söylüyor: "Bugün, Afganistan'daki birçok insan askerî birliklerin ülkeden çekilmesini istiyor ve onları Afganistan'a hiçbir fayda dokunmayacak unsurlar olarak görüyor." Çeviren: Pınar Uygun

Muhalefeti sorgulamak

Yakında yüz yaşına basacak olan haftalık siyasî mizah gazetesi Canard Enchainé meğerse iktidarlarla ne dolaplar çeviriyormuş. "Hakiki Ördek" kitabı ciddi bir gazetecilik araştırması. "Son Choron" filminde de Hara Kiri ve Charlie Hebdo'nun kurucusu Profesör Choron ile bugünkü çakma anarşistler kıyaslanıyor. Muhalefet de sorgulanmalı, eleştiri de eleştirilmeli ki...

Geçen ay bir eğitim semineri vesilesiyle beş gün Brüksel'de, üç gün de Paris'te kaldım. Batı kentlerinde eş-dost, meslektaş ziyaretlerinin yanı sıra, vaktimin büyük bir kısmı kitapçılarda, plakçılarda ve sinemalarda geçti. Yılda en az iki-üç kez bu kentlere gidince insan, değişimleri, farklılıkları daha iyi, daha kolay algılayabiliyor. Hele söz konusu kentlerde sizin gibi yaşayan, düşünen, çalışan insanlar, arkadaşlarınız varsa, periyodik muhabbetler sayesinde bu toplumlarda olup biten, gazete ve kitaplarda izleyemeyeceğiniz gelişmeleri de öğrenmeye çalışıyorsunuz.

Bu yazıda bir filmle bir kitaptan söz edeceğim: "Le Vrai Canard" (Hakiki Ördek) ve "Choron Dernière" (Son Choron).

Ördek, benim belki de kırk yıldır, nerede olursam olayım, her hafta aç kurtlar gibi saldırıp her satırında uzun uzun tefekkür ettiğim, Paris'te "çarşamba günleri yayınlanan siyasî mizah gazetesi" Canard Enchainé, yani "Zincirli Ördek". Ördek, argoda "gazete" demek. Matbaa işçileri de o kadar yaratıcı ve gerçekçidir ki, jargonlarında gazeteye bir de "mente-ur" (Yalancı) derler.

Canard, Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, bir tek santim ilan-reklam almadan, başta Tanrı ve Kilise olmak üzere tüm iktidarlara, tüm hükümetlere, tüm dingo ve zirzoplara bıyık altından gü-

lümseten satirik yaklaşımıyla, çizgi ve sözcüklerle, yani karikatür ve haberlerle karşı çıkar, mücadele eder, dalga geçer.

Canard, Fransız basınının vicdanıdır biraz da. Başka hiçbir gazetenin yayınlamaya cesaret edemediği yazı, haber ve araştırmaları yayınlar. Bu nedenle de, sadece kadrolu 25 gazetecisinin ürünü değil, Fransız egemen medyasında çalışan her hakiki gazetecinin de haberle, bilgiyle, ipucu, hatta dosyayla desteklediği bir sonuçtur. Bu 25 gazetecinin Fransa'nın en yüksek maaş alan gazetecileri olduğu-

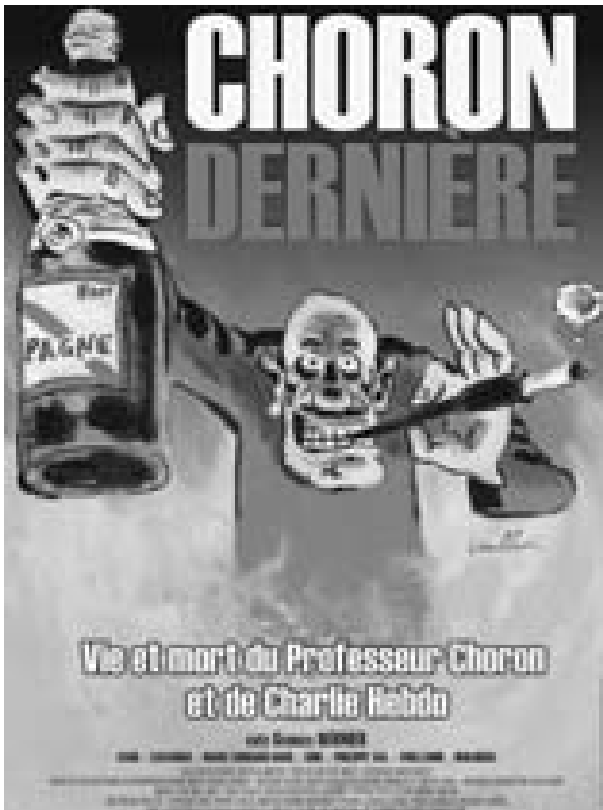
"Hakiki Ördek" kitabının ana fikri belki de şöyle özetlenebilir: Canard, sanıldığı kadar bağımsız ve özgür değil. İyi habercilik yapıyorlar, ama çoğu zaman egemen sınıfın farklı kesimlerinin kendi aralarındaki çelişkileri kullanıyor, hatta onları kışkırtıyorlar.

nu yeni öğrendim. Bu meslektaşlar, idare ve teknik bölümündeki diğer meslektaşlarıyla birlikte, aynı zamanda gazetenin hisse sahipleri. Çoğu 50'sini, hatta 60'ını aşmış kıdemli gazeteciler, genç ve orta kuşak meslektaşlarının da katkısıyla bir yandan önemli araştırma-soruşturma dosyalarını oluştururken, bir yandan da iktidar kulislerinde dolaşan tüm fısıltı ve dedikoduları da, tabii bu arada çok sayıda özel haberi de, her çarşamba topu topu ama dolu dolu sekiz büyük boy sayfaya yansıtıyor. Canard bugüne kadar

Fransız siyaset ya da ekonomi dünyasını altüst eden skandalları somut haberciliğiyle, belgeleriyle teşhir ettiği gibi, mesele sadece cumhurbaşkanı ile başbakan arasındaki kimi özel görüşmeleri de alıntılarla, yani kelimesi kelimesine yazmış bir gazete. Belli ki üst düzeylerde çok iyi, çok sağlam, güvenilir haber kaynakları var. Kiliseye, ruhban sınıfına, orduya, militarizme, tabii ki faşizme ve ırkçılığa kesin bir şekilde habercilikle ve alayla karşı çıkan Canard, kaçınılmaz olarak sadece bir iffet abidesi değil. Yakın zamana kadar yazışlarında kadına yer vermeyen Canard, galiba 2000 yılından bu yana giderek yaşlanan ve yaşlı, hatta yaşlıların gazetesi olma tehlikesiyle karşı karşıya.

Ördeğin kara delikleri

İki gazeteci, Karl Laske (Libération) ve Laurent Valdiguié (Paris-Match), "Le Vrai Canard" (Hakiki Ördek)¹ başlıklı 485 sayfalık kitapta Canard'ı enlemesine boylamasına inceleyip tahlil etmişler ve Ördeğin öyle pek de matah bir muhalefet yapmadığını olgulara, belgelere, söyleşi ve röportajlara dayanarak sergilemişler. İki gazetecinin bu kapsamlı irdelemesinde Canard'ın öteki yüzü teşhir ediliyor. Bundan birkaç yıl önce de "La Face Cachée du Monde" (Le Monde'un Gizli Yüzü)² adlı kitapta aynı irdeleme/sorgulama/teşhir çalışmasını yine iki gazeteci yapmıştı. Laske ile Valdiguié'nin esas olarak yaptıkları, bir yandan Canard koleksiyonunu sıkı bir şekilde taramak, sonra Canard'la ilgili tüm yayınları (gizli polis raporları dahil) incelemek, boş kalan noktaları, çelişkileri, istifhamları, kuşkulu noktaları da olayın kahramanlarıyla yapılan söyleşilerle aydınlatmaya çalışmak. Kitabın ana fikri belki de şöyle özetlenebilir: Canard, aslında sanıldığı kadar bağımsız ve özgür değil. Evet, iyi habercilik yapıyorlar, ama çoğu zaman egemen sınıfın farklı kesimlerinin kendi aralarındaki çelişkileri kullanıyor, hatta onları kışkırtıyorlar, bazen de iki kesimden birinin sözcüsü olabiliyorlar, ki gazetecilik/habercilik açısından vahim Canard'ın bir kara deliği de, bazı kişi ve kurumlara hiç bulaşmaması. Örneğin Fransa'da yakın zamana kadar egemen güç olan De Gaulle'cü siyasî akımlarla '80'lerden bu yana palazlanan liberal akımlar arasında kâh De Gaullecülerin kâh liberallerin, abartmadan belirtelim, oyuncağı haline bile gelmişler. Sosyalist Parti'nin eski genel sekreteri François Hollande aleyhinde bir tek satır yok. Çünkü bu zat Canard'ın neredeyse daimî katkıcılarının biri. Paris eski belediye başkanı Tiberi ve eşinin

Muhalefete muhalefet: Solda "Son Choron" filminin afişi, sağda Charlie Hebdo ve Hara Kiri dergilerinin kurucusu Profesör Choron

özel hayalî günlükleri olsun, şimdilerde yayınlanan Carla Bruni'nin yine özel hayalî günlükleri aslında hep içeriden geliyor. Ya da yeni binaya istihbarat servisi tarafından yerleştirilen gizli dinleme sistemiyle ilgili ayrıntılı bilgiler, istihbarat servisi ya da polis teşkilâtı içinden gelen bilgiler sayesinde deşifre oluyor... Kitapta belki de en ilginç bölümlerden biri Canard'ın neredeyse hiçbir zaman eleştirmeye yeltenmediği kesimlerle ilgili. Canard'ın yıllık yemekli toplantısı, ilginçtir, devletin zirvesinin bulunduğu bir toplantı. Eski cumhurbaşkanları, eski ve yeni bakanlar, parti liderleri Canard'ın bu geleneksel yemeklerinde hep hazır ve nazır.

Kuşkusuz tüm bu yaklaşım ve davranışlar, Canard'ın, daha doğrusu gazete yönetiminin ideolojisi ve yayın politikasıyla yakından ilgili. Bir tür resmî anarşizan çizgiyi benimsemiş olan Canard, bizdeki tercümesiyle sol söylemli ulusalcı cenahın sözcüsü. Vakti zamanında aşırı sağcı muhabirlere bile kadrosunda yer vermiş olan Canard'ın özellikle polis teşkilâtında, hem de üst düzeyde "antenleri", bir başka deyişle dostları var. Bu dostlar, Canard'ın gücü ve prestiji sayesinde rakiplerine kolayca olumsuz sıfatlar takabiliyor. Sağa da, sola da eşit uzaklıkta durmaya çalışan Canard, zaman zaman "ne sağcıyız ne solcuyuz" sloganını benimseyebiliyor. Gazete içinde de öyle pek demokratik bir ortam olmadığını yazıyor iki gazeteci. Yazıları sansür edilip işinden olan Canard yazar ve muhabirlerinin öyküleri de var. Aslında kitabın yazarları, Canard'a kara çalmak maksadını taşımadıklarını baştan belirtiyor. Canard'ın büyüklüğünü, olumlu yanlarını da kuşkusuz kabul ediyorlar. Ne var ki, kitabın yayına hazırlık aşamasında, Laske ve Valdiguié'nin söyleşi önerisini reddeden Canard yönetimi, kitap yayınlandıktan sonra üç sayı üst üste kitaptaki bazı iddia ve suçlamalara yanıt vermek zorunda kaldı. Canard, bu kitabın salvosuyla yara aldı kuşkusuz. Masumiyet eksikliği ve iktidarla girift ilişkileri teşhir

Canard Enchaîné, "Le vrai Canard" kitabının salvosuyla yara aldı, masumiyet eksikliği ve iktidarla girift ilişkileri teşhir oldu

oldu. "Le Monde'un Gizli Yüzü" kitabı, dönemin ücretli yazarları müdürü Edwy Plenel'in gazeteden ayrılmasına neden olmuştu. "Le Vrai Canard", Ördüğün herhangi bir yöneticisini işinden etmedi. Edemezdi de, çünkü Canard'ın sahipleri, özellikle de çok sayıda hisse se-

"Hakiki Ördek" ve "Son Choron", muhalefetin sorgulanması ya da eleştirinin eleştirisi niteliğinde yapıtlar. Fransa'da felsefi, siyasî ve kültürel alanda eleştiri, belki de temel itici güç. Kilise ve Tanrı dahil, hiçbir güç eleştiri kapsamının dışında tutulmuyor.

nedi sahibi olan yöneticiler. İnsan kendini kendi işinden çıkaracak değil ya...

Genel olarak ayyaş, popüler anarşist Canard'ın azgın ve belki de üvey kardeşi Charlie Hebdo'nun geçmişinde belgelediği sinemacı Pierre Carles³ ve karikatürist Martin'in gerçekleştirdikleri "Choron Dernière" filmiyle eleştiri masasına yatırıldı. Film, Charlie Hebdo ve babası Hara Kiri'nin kurucusu Profesör Choron'u anlatıyor. Şimdiki Charlie Hebdo'nun başında da anarşist görünümlü

bir ulusalcı, yarı-zamanlı filozof, çeyrek-zamanlı şarkıcı Philippe Val ve arkadaşlarının kendi dergilerinin kurucusu Profesör Choron karşısındaki nazik olmayan reddiyeci yaklaşımını vurguluyor.

Choron, Hindistan'da savaşmış bir asker, sonra yayıncılık işine girmiş. Orduyu iyi biliyor; Alsace-Lorraine kökenli, dolaşısıyla dindarlık hakkında pratik bilgileri de var. Biraz bizdeki yatılı ortaokul düzeyindeki belden aşağı, hatta iğrenç mizahıyla tabu tanımaz bir akımın sözcüsü. Genel olarak ayyaş; hertürlü burjuva ahlakı anlayış, uygulama ve ritüellerine otomatik ve refleks olarak karşı. Solcu filan değil. Popüler anarşist. Carles ve Martin, filmde, yeni Charlie'cilerle kurucu Charlie'ciler/Hara Kiri'ciler arasındaki değişim ve çelişkileri deşiyor. Aslında her iki akıma da eleştirel yaklaşıyor, ama belli ki gönlü daha çok eskilerden yana.

Bu kitap ve bu film, muhalefetin sorgulanması ya da eleştirinin eleştirisi niteliğinde yapıtlar. Aydınlanma'dan ve 1789'dan bu yana Fransa'da felsefi, siyasî ve kültürel alanda eleştiri, belki de temel itici güç. Kilise ve Tanrı dahil hiçbir güç ilâhî değil ve eleştiri kapsamının dışında tutulmuyor. Hele her alandaki iktidar da mutlaka eleştirilmeli, rasyonel Fransız düşüncesi gereği. İşte bu gelenek, Voltairre, Rousseau, Sartre, Foucault ve nihayet Bourdieu'leri yarattı. Eleştiri de aslında bir eleştiri konusu. Muhalefeti sorgulamak, eleştiriye eleştirmek bizim için yeni yaklaşımlar olsa gerek. Henüz aklı başında, ruhu yüreğinde bir muhalefet oluşmamışken ve eleştirilecek ciddi bir eleştiri filizlenmemişken muhalefeti sorgulamak ya da eleştiriye eleştirmek pek güç.⁴

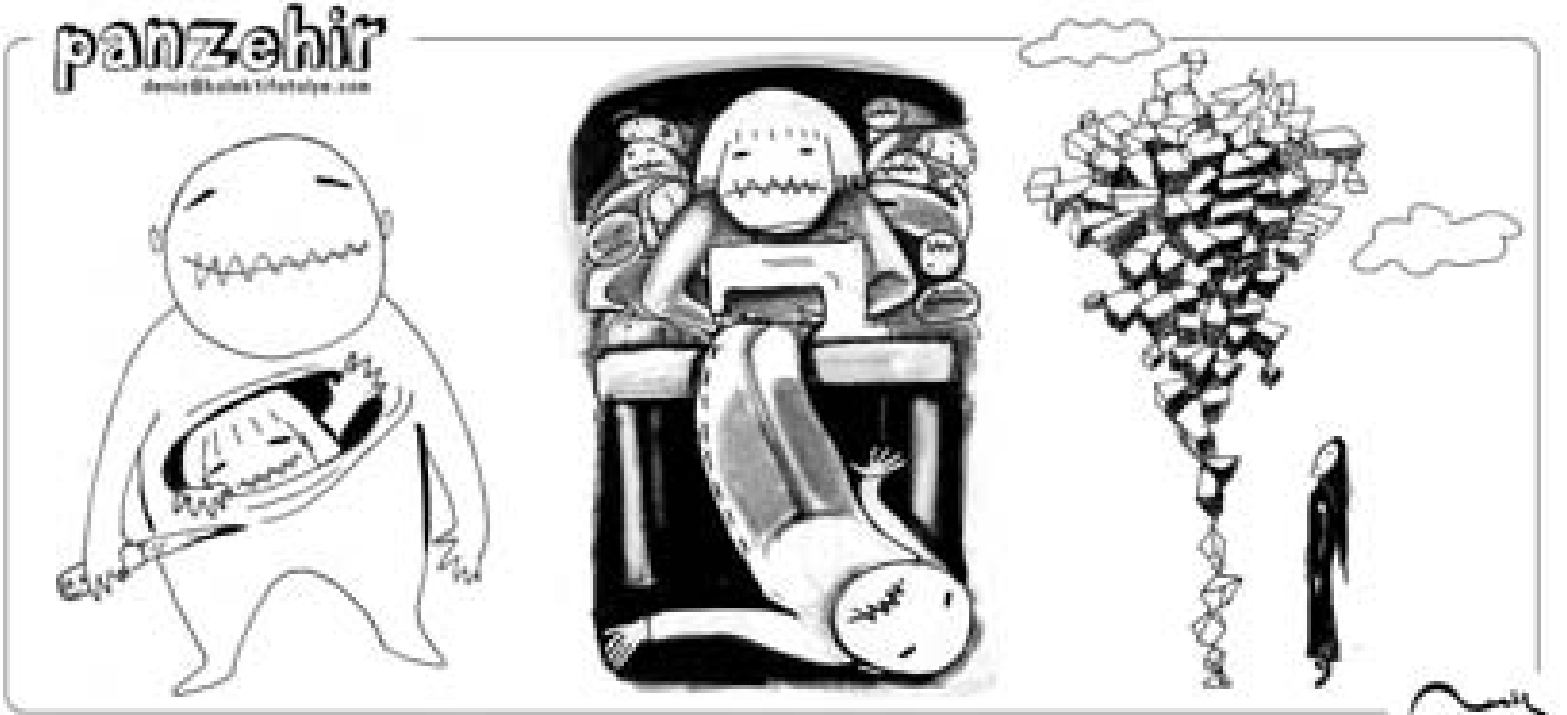
Ragıp Duran

1) "Le Vrai Canard", K.Laske-L.Valdiguié, Stock, Paris, 2008

2) "La face Cachée du Monde", P.Péan-P.Cohen, Milles et Une Nuits, Paris, 2003. Bu kitap konusunda biri Virgül dergisinde, ikisi BİA'da yayınlanmış üç yazı: Duran, Ragıp, "Hubert Beuve-Méry'yi Öldürdüler!: Le Monde'un Kirli Çamaşırları", sayı 67, s. 22 / <http://bianet.org/bianet/kategori/bianet/96549/yoneten-calisanlara-mi-isverene-mi-sorumlu> / *<http://bianet.org/bianet/kategori/bianet/51173/ihitirasi-iktidar-hazin-sonu>

3) Pierre Carles, Fransız egemen medyası konusunda önemli eleştirel belgeler çekti. Sosyolog Pierre Bourdieu hakkında da "Sosyoloji bir mücadele sporudur" başlıklı belgesi çekti.

4) Hakan Erdem'in Tarih-len'inde Türkiye'de eleştirinin eksikliğinin derin ve ayrıntılı bir açıklaması gerekçe ve nedenleriyle birlikte anlatılıyor.

Sanatın provoke edici, dönüştürücü işlevi, epeydir sokaklarda dönüyor. Hızlı ve zekice yapılmış sprey boyalar, şablonlar, vur-kaç taktiğiyle, "anlık" bir anlık dumura uğratarak, kamusal alanı kendine hak gören ilan ve pazarlama taktiklerinin, masif, ezici beton binaların arasından kır çiçekleri gibi gülümüyor, kâh siyasi kâh Dadacı ve absürd bir yazı, bir çizim gözümüzü alıveriyor. Şinasi Güneş'in hazırladığı "Sokak Sanatı" (Artes Yay.) kitabında Türkiye sokak sanatının bol görsel tarihi var.

X - KÜTÜPHANE

- Aliza Marcus** Kan ve İnanç -PKK ve Kürt Hareketi (İletişim)
Almudena Grandes İnsan Coğrafyası Atlası (Kanat)
Bülent Somay Şarkı Okuma Kitabı (Metis)
Felix Guattari Nakaratlar (Dost)
Fernando Pessoa Ophelia'ya Mektuplar (Sel)
Gerard Dumenil Kapitalizmin Marksist İktisadı (İletişim)
***Giorgio Agamben** Nesir Fikri (Metis)
Giovanni Arrighi Adam Smith Pekin'de -21. Yüzyılın Soykütüğü (Yordam)
Hakim Bey T.A.Z. Geçici Otonom Bölge (Altıkrıkbeş)
■ John Berger Kıymetini Bil Her Şeyin (Metis)
John Updike Terörist (Alef)
Julian Barnes Arthur ve George (Ayrıntı)
Leo Panitch - Colin Keys (haz.) Küresel Parlama Noktaları (Yordam)
Mark Lynas Karbon Ayak İziniz (Açık Radyo)
Michael Löwy Sabah Yıldızı -Gerçeküstçülük ve Marksizm (Versus)
● Richard Sennett Yeni Kapitalizmin Kültürü (Ayrıntı)
Şükran Yiğit Ankara Mon Amour (İletişim)
Şükrü Arın Yaşlanan İnsanlık Gençleşen Kapitalizm (Agora)
▲ Tezcan Durna Kemalist Modernleşme ve Seçkincilik
 -Peyami Safa ve Falih Rıfkı Atay'da Halkın İnşası (Dipnot)
Turgut Uyar Korkulu Uсталık (YKY)

*

İktidar fikri

Aristoteles'in dehasının ürünü olan o iki kategori, potansiyel ve eylem, belki de sadece hazda, artık stereotipleşmiş matlıklarını kaybedip bir an için saydamlaşırlar. Aristoteles'in oğlu Nicomachos'a ithaf ettiği bir çalışmasında yazdığı gibi haz, biçimi her an gerçekleştiren, sürekli vuku bulan bir şeydir. Bu tanımın sonucu olarak potansiyel, hazzın zıttıdır. Asla gerçekleşmeyen, sonucuna ulaşamayandır. Tek kelimeyle, acıdır. Aristoteles'in bu tanımına göre, haz asla zamanda vuku bulmuyorsa, potansiyel de esasen süre olmalıdır. Bu değerlendirmeler iktidarla potansiyel arasındaki gizli bağları açığa çıkarır. Eyleme geçildiği anda potansiyelin acısı diner. Ancak her yerde -bizim içimizde bile- potansiyeli, kendi içinde oyalanması için sınırlayan güçler vardır. İktidar bu güçler üzerinde temellenir: İktidar, potansiyelin kendi eyleminden yalıtılmasıdır, potansiyelin örgütlenmesidir. İktidar, otoritesini kesifleşen bu acının üzerinden kurar; kelimenin gerçek anlamıyla, insanın hazzını doyumsuz bırakır. (...) Haz, sadece potansiyelin amacı olarak, mutlak iktidarsız olarak insanı ve masumdur; ve acı, sadece kendi krizini, kendi çözümleyici yargısını belli belirsiz gören gerilim olarak kabul edilebilir. Başarılmış bir işte, tıpkı hazda olduğu gibi, insan nihai olarak kendi iktidarsızlığının keyfini sürer.

●

İstikrarsız, parçalanmış koşullarda ancak belli türden bir insan başarıya ulaşabilir. Bu ideal kadın ya da erkeğin başa çıkması gereken üç güçlük vardır. Birincisi zamanla ilgili: Görevden göreve, işten işe, bir yerden başka bir yere göçerken insan kısa süreli ilişkileri ve kendini nasıl yönetir? Kurumlar artık uzun süreli bir çerçeve sağlamaz olduğunda, birey kendi yaşam anlatısını doğaçlamak, hatta süregiden bir benlik duygusundan yoksun yaşamak zorunda kalabilir. İkinci güçlük yetenekle ilgili: Gerçekliğin talepleri değişirken yeni beceriler nasıl geliştirilir, potansiyel kabiliyetler nasıl günışığına çıkarılır? Pratikte, modern ekonomide pek çok becerinin raf ömrü kısa. (...) Yetenek de bir kültür meselesi. Ortaya çıkmakta olan toplumsal düzen, zanaatçılık idealini, yani tek bir şeyi gerçekten iyi yapmayı öğrenme idealini köstekliyor; bu tür bağımlılık ekonomik açıdan çoğu zaman yıkıcı olabiliyor. Modern kültür, zanaatçılığın yerine, geçmiş başarıyı değil, potansiyel kabiliyeti öven bir meritokrasi fikri geliştiriyor. Üçüncü güçlük bunun devamı olarak ortaya çıkıyor ve feragatle, yani geçmişi geçmişte bırakmakla ilgili. (...) Bu, halihazırda sahip olduğu şeyleri kıskançlıkla koruyan mal sahibinden çok, mükemmel şekilde iş görür de olsa eskiyi elden çıkaran, hep yeni şeylere heves eden tüketiciye bulunabilecek bir kişilik özelliğine benziyor.

■

Nâzım Hikmet'i hiç gördüm mü, bilemiyorum. Gördüğüme yemin edebilirim, ama kanıtlayıcı ayrıntıları çıkaramıyorum bir türlü. 1954'te Londra'daydı sanırım. Hapisten çıktıktan dört yıl sonra, vefatından dokuz yıl önce. Red Lion Alanı'nda siyasi bir toplantıda konuşuyordu. Bir-iki cümle söyledikten sonra bazı şiirler okudu. Kimi İngilizce, kimi de Türkçeydi. Sesi güçlü, dingin, benzersiz ve son derece ahenkliydi. Ama sanki gırtlığından çıkmıyordu -ya da belki o anda öyleydi. Adeta göğsünde bir radyo vardı da hafifçe titreten kocaman ellerinden biriyle açıp kapatıyordu düğmesini. İyi tarif edemiyorum, zira varlığı ve içtenliği ayan beyan ortadaydı. Uzun şiirlerinden birinde, 1940'larda Türkiye'de, Şostakoviç'in bir senfonisini radyodan dinleyen altı kişiyi anlatır. Bu altılıdan üçü (kendi gibi) hapistedir. Kilometrelerce uzakta, Moskova'da çalınan senfoni canlı yayınlanmaktadır. Red Lion Alanı'nda okuduğu şiirleri dinlerken, sözlerinin de dünyanın öte yanından geldiği izlenimine kapıldım. Anlaşılmalara zor olduğundan değil (zor değildi), müphem ya da sıkıcı olduklarından değil (geniş oylumlu, cesur ve kararlı şiirlerdi), mesafelere ve sonu gelmeyen ayrılıklara galebe çalan bir üslûpla okundukları için. Şiirlerindeki *burası*, her yer olabildiği için.

▲

Peyami Safa, kadının erkek karşısında eşitlik talep etmesini, bir anlamda şeytanî bir sapkınlık olarak görür. Safa, bu sapkınlığın altını çizememek için yaratılış mitosunda geçen "Lilith ve Havva" arasında bir karşılaştırma yapmaktadır. Yazar, bu karşılaştırmanın ardından, kadına hangi rolü seçmesi gerektiğini işaret eder. Ona göre, makbul olan "erkeklerle erkek olmak isteyen, çaçaron, kalın sesli, kavgacı" Lilith'in kızları değil, "kıvrak, tatlı, sokulgan, güler yüzlü" Havva'nın kızlarıdır. Havva'nın kızlarına dair yapılan bütün betimlemeler, kadının erkeğe tâbi, hatta erkeğin bir uzantısı olması gereğine işaret eder. Zira kadının toplumsal, hatta "doğal" görevi apaçık ortadayken, "günümüzün eğilimleri" sonucu ortaya çıkan kadınların demokratik talepleri, giderek kadınlarda bir iktisat hâlini almıştır. Bu eğilimler açıktır ki Safa'ya göre Batı'nın medeniyetinin yan etkileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Safa'nın medeniyet tasarımı sınırları çizen en önemli göstergelerden biri, "kadının toplumsal ve kamusal alanda" nasıl yer alacağıdır. Ona göre örneğin kadın hem "anne" hem de işçi olmaz. Kadın ikisinden birini seçmek zorundadır.

Dumanı üstünde

Kurucu babalara selâm

Muharrem Dayanç (haz.) - *Yeni Kitap Dergisinde*
On Yazar On Mülâkat (Dergah)

Hüseyin Rahmi Gürpınar, Abdülhak Hamit Tarhan, Samipaşazade Sezai, Halit Ziya Uşaklıgil, Halil Nihat Boztepe, Erçument Ekrem Talu, Aka Gündüz, Ahmet Haşim, Yakup Kadri, Celal Sahir... Bu liste belki de birçoğumuza lise çağlarındaki sancılı edebiyat derslerini hatırlatıyor. O zamanlar bu on yazarın bizden fersahlarca uzak bir geçmişe ait olduğu-

nu düşünür, kullandıkları o anlaşılma dilin “eski”liğiyle ve sıkıcılığıyla hafif tertip dalga geçerdik. Gün geçti, devran döndü ve biz bu üstadların, adına Türk edebiyatı dediğimiz o maceranın baş aktörleri arasında olduklarını yavaş yavaş kavramaya başladık. Anladık ki onlar -A.B.D. tarihinden mülhem bir tabirle- Türkçe edebiyatın “kurucu babaları”ydı. Özel bir çaba göstermediğimiz sürece hâlâ çoğunun yazdıklarını anlamakta zorlanıyoruz. Baş döndürücü bir macera -bu kez cumhuriyetin macerası- bizi alıp ayrı bir evrene koymuş sanki. Bu nedenle, her ne kadar kendilerine saygıda kusur etmesek de, dilleri ve fikriyatları hâlâ hafif bir tebessüme yol açabiliyor bizde.

Dergâh Yayınları arasında çıkan “Yeni Kitap Dergisinde On Yazar On Mülâkat” başlıklı çalışmanın başarısı, en azından bu on şahsiyeti bulundukları o uzak evrenden alıp yanımıza taşıması ve somut birer insana dönüştürmesi. 1927-1928 yıllarında Yeni Kitap dergisinde Osmanlı Türkçesiyle yayınlanmış mülâkatları içeren bu derleme, “kurucu babalar” hakkında malûmat vermekten fazlasını yapıyor, o şahsiyetlerle birebir tanışmamızı sağlıyor. Kâh Heybeliada’nın “mürtefi noktasında” yer alan bir köşkte, kâh Vaniköy’deki bir yalıda, kâh Löbon Pastanesi’nin bir masasında oturup anlatıyor üstadlar. Onlar anlattıkça, hayatları ve dönemleri başka türlü bir somutluk kazanıyor: Halil Nihat Bey, hayranı olduğu Halid Ziya’nın peşinde Trabzon sokaklarını arşınlıyor, Samipaşazade Sezai Londra’da ikinci kâtipken saraydan gelen “şapka gi-

yilmeyecek!” emri sebebiyle bir diplomatik krizin ortasında kalıyor, Aka Gündüz münasebetsiz bir Bulgar kızının hakareti neticesinde anında “Osmanlılıktan Türklüğe avdet ediyor”. Zaman zaman uzun yıllar birkaç cümleyle tıkıştırılıp satırlara diziliyor. Örneğin “Üstad-ı Azam” Abdülhak Hamit, ikinci eşi Neli Hanım’la olan evliliğini şu veciz cümlelerle önümüze koyuveriyor: “Benimle izdivaç eder misin? dedim. Derhal kabul etti. Henüz on dokuz yaşlarında bir kızdı. Senelerce geçindik. Sonra o da teverrüm etti, gitti.” Tabii bu arada sigaralar yakılıyor, kahveler içiliyor, “dalgın ve müteessir” görümlü Hamit hayallere dalıyor, Ahmet Haşim topu topu 20 dakikacık ayırdığı randevusundan vapura yetişmek üzere alelacele ayrılıyor ve şair Halil Nihat Bey söyleşisini şu huzur dolu cümlelerle noktalıyor: “Edebi hayata veda... Ben kendim için bu sözü hiç düşünmeden sarf edebilirim.”

Aklımızda ne kaldı? Belki pek az şey. Ancak en azından bu on üstadla on buluşma yaşamış, her birinin ses tonunu ayrı ayrı işitmiş gibiyiz. Şurası bir gerçek: Bu yazarlara bakışımızda toptan bir değişikliğe yol açmak, böyle bir çalışmanın harcı değil. Dolayısıyla günümüz okurunun, bu metni okuduktan sonra bu on yazarı “eski” ve “sıkıcı” bulmayı, kısacası “sıkılmayı” sürdürmesi olası. Ancak lise yıllarında hissedilenden biraz daha farklı, daha ince ve belki de daha verimli bir sıkıntı olacaktır bu. Edebiyat ve fikriyat yeni yolları arayanlar için belki de vazgeçilmez olan türden, anlamlı bir sıkıntı...

- Kerem Eksen

Tekzip

Express dergisinin 2009/02 sayılı, Şubat 2009 tarihli nüshasının 46. sayfasında, Çevre Mühendisleri Odası Genel Sekreteri’nin vermiş olduğu “Ya maden kapatılsın ya mahkemeler” başlıklı mülâkatına yer verilmiştir.

Anılan mülâkatta, Sayın Karaman, müvekkil Tüprag Metal Madencilik San. Tic. A.Ş.’nin Muammer Sakaryalı hakkında açtığı manevi tazminat talepli dava temel alınarak, gerçekdışı olduğu yargı kararları ile tespit edilmiş ithamlar sıralanmıştır. Aşağıda açıklanacağı üzere, Sayın Karaman’ın iddiaları bütünüyle gerçekdışı olup toplumun doğru bilgi edinmeye yönelik ihtiyacını temin etme gayesiyle düzeltilmeye muhtaçtır.

1. Burçak Karaman, 2006 Haziran ayında, altın madeni deneme üretimine başladıktan birkaç hafta sonra Eşme ve köylerinde 1500’den fazla kişinin siyanür zehirlenmesine maruz kaldığını, yüzlerce hayvan ve hektarlarca tarım arazisinin zarar gördüğünü iddia etmiştir.

2006 Haziran ayında yaşanan bu olay, 27.06.2006 günü şehir suyu şebekesinde yaşanan arızanın giderilmesi amacıyla belediye ekiplerinin yaptığı çalışma sonrası, şebekeye yeterli klorlama yapılmadan su verilmesinden kaynaklanmıştır. Bu husus müvekkil firmanın değil, Eşme ilçesinin bağlı bulunduğu Uşak İl Sağlık Müdürlüğü’nün tespitidir.

Müvekkil firmanın ilçe halkını zehirlediği iddiasıyla Ulubey Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 2005/56 tespit sayılı dosyası üzerinden keşif talep edilmiş, yapılan bilirkişi incelemesinde “Alınan su ve toprak numunelerinin analiz raporları neticesi, madenin çalışması sonucu suda ve toprakta herhangi bir kirlenme meydana gelmediği anlaşılmıştır” yönünde tespitite bulunulmuştur.

Tüprag firması aleyhinde, meydana gelen toplu rahatsızlanmalar ve siyanür zehirlenme iddialarıyla suç duyurusunda bulunulmuş, Eşme Cumhuriyet Başsavcılığı “Tüprag Metal Sanayi Ltd. Şti.’nin faaliyetlerinin somut olayla bir ilişkisinin bulunmadığı”

gereğesiyle takipsizlik kararı vermiştir.

İlçede rahatsızlanan birkaç kişi, Eşme Asliye Hukuk Mahkemesi’nde manevi tazminat talepli dava açmış, Sayın Mahkeme 09.09.2008 günü aşağıda sunulan gerekçeyle Tüprag Metal Madencilik San. Tic. A.Ş. aleyhine açılan davayı reddetmiştir:

“...Davalı madenin çalışması sonucu toprakta ve suda herhangi bir kirlenme olmadığı tespit edildiğine göre davacıların kanlarındaki siyanür düzeyinin artmasının ve davacılar da meydana gelen rahatsızlığın davalı madenin faaliyetlerinden kaynaklanmadığı, davacılar da meydana gelen rahatsızlık ile davalı madenin faaliyetleri arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşılmıştır...”

Yetkili idari makamlar ve yargı kararlarında, Eşme ilçesinde 2006 senesinde yaşanan yoğun ishal vakalarının belediye tarafından gerçekleştirilen su şebekesi onarımı sonrası yeterli klorlama yapılmamasından kaynaklandığı, olayın müvekkil şirket ile hiçbir ilgisi olmadığı tartışmasız bir şekilde belirlendiği halde, Tüprag firması ile olay arasında irtibatın bulunmadığının iddia edilmesi, gerçeklerin çarpıtılarak kamuoyunun yanlış yönlendirilme çabasından başkaca bir anlam taşımamaktadır.

2. Burçak Karaman, Tüprag firmasının sahibi Eldorado Gold’un başkanı Paul W. Wright hakkında, Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen’e hitaben bir mektup göndererek idari makamları aldattığı, nüfuzunu kullanarak suretiyle yargının verdiği kararları ortadan kaldıracak kararların alınması için mahkemeleri ve bu kararların uygulayıcısı olan idari makamları etkilemeye çalıştığı iddialarıyla suç duyurusunda bulunmuşlardır.

Sayın Karaman tarafından sözü edilen, ancak 08.08.2008 tarihinde neticelendiği her nedense suskunlukla geçilen suç duyurusu Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı’na yapılmıştır.

Alınan kararda, “...anlatılan olayla yargı görevini yürütenlere karşı işlendiği eylemin bulunmaması...”, “...yargı görevlilerine karşı iletilmiş bir talep veya baskının bulunmadığına dair hiçbir iddia, bilgi, belge bulunmuyor olması...”, “...hareketin muhatabı olan

hakim, savcı, bilirkişi ve tanıkların böyle bir etkileme altında kaldıklarına dair hiçbir vakia bulunmaması...”, “...mektubunda yargı görevini yapanlara karşı bir talebin bulunmaması...” gerekçeleriyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir.

Kişilerin içinde yaşadıkları toplumda meydana gelen olayları doğru bir şekilde öğrenmeye yönelik üstün çıkarlarının bulunduğu açıktır. Bu nedenle kamuoyuna bir açıklama yapılırken olayların tam, doğru ve tarafsız bir şekilde iletilmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede, bir meslek örgütü temsilcisi tarafından, örgütün faaliyetleri hakkında bir açıklamada bulunurken, tüm yönlerin eksiksiz şekilde aktarılması gerekmektedir. Bu konuda gösterilecek zaaf, kamuoyunun manipüle edilmesinden başkaca bir anlam taşımayacaktır. Dolayısıyla Sayın Karaman’ın bilgisi çerçevesinde yapılan suç duyurusunun neticesinin kamuoyundan gizleyerek halkı yanıltmasının önüne geçilmesi için huzurdaki açıklama yapılmaktadır.

3. Burçak Karaman’ın Muammer Sakaryalı’ya karşı açılan ve Ankara 25. Asliye Hukuk Mahkemesi’nde devam etmekte olan dava hakkında yargıyı etkiler biçimde beyan ve yorumlarda bulunması ile müvekkil firmayı hukuksuzlukla itham etmesi karşısındaki açık çelişkinin ne şekilde değerlendirilmesi gerektiğini sayın okuyuculara bırakıyoruz.

4. Tüprag Metal Madencilik A.Ş.’nin bugüne kadar kaynağını mevzuattan almayan hiçbir girişimi olmamış, tüm faaliyetlerini yasalara ve Mahkeme kararlarına uygun olarak yürütmüştür.

Çevre Mühendisleri Odası Genel Sekreteri’nin amacı, haksız ve dayanaksız beyan ve yorumlarla, Tüprag Metal Madencilik San. Tic. A.Ş.’yi kamuoyu nezdinde küçük düşürmek ve itibarını sarsmaya çalışmaktır. Müvekkil firmanın bu ve benzeri yönlendirme çabalarına karşı haklı mücadele ve tavrını yasal zeminde gerçekleştireceğini kamuoyunun bilgisine saygılarımızla sunarız.

Tüprag Metal Madencilik San. Tic. A.Ş. vekili
Av. Şükrü Evrim İnâl

Su bir meta değildir

Dünya Su Forumu AKP'nin girişimleriyle İstanbul'da toplandı, ama sermaye sevdalılarının senaryoları aslında hiç de tıkrında gitmiyor. Dünya Bankası gibi özelleştirmenin baş aktörlerinden bile çatlak sesler yükseliyor, toplumsal hareketler ve "su hakkı savaşçıları" safları giderek sıklaşıyor. Forum için İstanbul'a gelen su savaşçılarının elebaşlarından, "Mavi Sözleşme" kitabının yazarı Maude Barlow'la su savaşlarını konuştuk...

Su hakkı kavramı etrafında dünya çapında bir mücadele var. Bu mücadelenin meselesi ne, tarafları kim?

Maude Barlow: Dünya üzerindeki suların tamamını kullanabiliyor olsaydık, böyle bir mücadeleye gerek kalmazdı. Mücadelesini verdiğimiz şey, temiz ve ulaşılabilir su. Su dünyanın her yerinde var, ancak temiz su hepimiz için ulaşılabilir değil. Dünya üzerindeki su miktarı azaldıkça, bu mücadele de şekilleniyor. Asıl mesele, suya kimin erişip kimin erişemeyeceğine kimin karar vereceği. Bu nedenle, öncelikle ulus-devletler arasındaki mücadele hatlarının belirginleştiğini, yeni hatların ortaya çıktığını göreceğiz. Örneğin, ABD ile Çin su için kendi sınırlarının ötesine nüfuz etmeye başlıyorlar. Kimi zengin, ancak su fakiri ülkeler de yoksul ülkelerin su kaynaklarını ya da su bulabilecekleri toprakları satın alıyorlar. Aynı zamanda, su ihtiyacını karşılamak isteyen büyük şehirler, boru hatlarıyla daha küçük yerleşimlerin sahip olduğu suya el koyuyor. Dünyanın her bölgesinde, zenginlerle yoksullar arasında su için bir çatışma başladığını görüyoruz. En büyük mücadele su kaynaklarının idaresinde kimin daha çok söz hakkı olacağı üzerinde yürüyor. Buna piyasa mı, yani Coca Cola gibi büyük şirketler mi karar vermeli? Yalnızca sağ politika değil, pek çok çevreci de su kaynaklarının ancak piyasa mekanizması çerçevesinde korunabileceğini söylüyor. Bu mücadelenin diğer cephesinde ise, suyun bir meta olamayacağını, dünyanın tümüne ait olduğunu söyleyenler var. Bu taraf, aynı zamanda, suyun yalnızca insanlara değil, dünya üzerindeki tüm türlere ait olduğunu ve suyun tamamına el koyma hakkımız olmadığını söylüyor.

Problem, aynı zamanda, suyun giderek azalması ve gelecekte su kıtlığıyla karşılaşabilecek olmamız. Ayrıca, suyla küresel ısınma arasında da karşılıklı bir ilişki var. Suyun özelleştirilmesi sorunlardan yalnızca biri, değil mi?

Evet. Öğrenciler okullarda dünyadaki su varlığının başlangıçta ne kadarsa şimdi de o kadar olduğunu öğreniyorlar, ama bu doğru değil. Kirlilik, aşırı yapılaşma, yeraltı sularının çekilmesi gibi nedenlerle, suyun kendi doğallığı içindeki sağlıklı döngüsü kesintiye uğradı. Çöller gibi, olmaması gereken yerlere su taşınmış durumda. Öte yanda, büyük şehirlere taşınan su yeniden kaynağına dönmüyor, yalnızca tüketiliyor ya da kirlenilerek denizlere akıtılıyor. Ormanlar ortadan kalkınca yağmur yağmıyor, bir müddet

Maude Barlow

sonra da susuzluk başgösteriyor. Yaptıklarımızın sonucunda yalnızca suya eşit erişimi engellemekle kalmıyoruz, su da giderek azalıyor, içilebilir temiz su tükeniyor. Ortadoğu'da, Çin'in kuzeyinde bu sorun çok vahim sonuçlara yol açmak üzere. Çin milyonlarca varil suya el koyduğu için Hindistan susuzluk tehlikesiyle karşı karşıya; bu bölgelerde büyük çatışmalar çıkabileceği söyleniyor. Avus-

Güney Afrika'da her yerde su var, ama hiç kimse içmiyor. Güney Afrikalıların yüzde 80'i kontrollü sayaçların faturalarını ödeyemiyor. Güney yarıkürede su hizmetlerine giden finansmanın yüzde 94'ü özel sektöre aktarılıyor.

tralya'da suyun yanlış kullanımından kaynaklanan pek çok sorun var. ABD'de, Colorado nehri kurumak üzere. Mexico City'de benzer bir durum var. Akdeniz çevresinde su mültecileri görülmeye başlandı. Oysa Akdeniz havzasında bunun olamayacağı zannediliyordu.

Su mültecileri yeni bir kavram...

Evet. Bu terimi daha da çok duymaya başlayacağız. Ayrıca, suyun yerinin değiştirilmesi en az aşırı tüketilmesi kadar kötü sonuçlar doğuruyor, çünkü bu, iklim değişikliğine neden oluyor. Suyu ta-

şıyarak yerini değiştirdiğimizde çöller yaratıyoruz. Kullandığımız suyu denizlere gönderdiğimizde, deniz seviyesinin yükselmesine neden oluyoruz. Aynı zamanda, karasal, temiz, kullanılabilir suyu da kaybediyoruz. İklim değişikliğinin tam bir tanımını henüz yapabilmiş değiliz. Yağmurları geri getirmek, sağlıklı bir ekosistemi yeniden yaratmak ve yine sağlıklı bir hidrolojik döngüye ulaşmak için önlem almamız çok önemli.

Meselenin şirketlerle ilgili tarafına baktığımızda, bu konuda gönüllü bir çaba içinde olmadıklarını görüyoruz. Hatta kimileri kirli suyun iyi bir iş fırsatı olduğunu düşünüyor. Şirketlerin bu süreçteki rolü ne?

Yalnızca su şirketleri değil söz konusu olan. Birçok şirket üretim süreçlerinde su kullanıyor. Çip üreten fabrikalar da, otomotiv sektörü de, tarım şirketleri de her gün su kullanıyor.

Buna siz "virtual trade", gizli ticaret diyorsunuz...

Şirketlerin, gittikleri ülkenin su kaynaklarından elde ettikleri bir fayda var, bu faydayı da pazarlayıp su kaynaklarının ticaretini yapmış oluyorlar. Ayrıca, suyun nasıl bir öneme sahip olabileceğini en erken fark eden de yine şirketler. Yalnızca suyla ilgilenen bazı şirketler var; Fransız Suez, Veolia gibi şirketler çok büyük uluslararası yapılar dönüştüler. Öncelikle, güneyin en yoksul ülkelerine yöneliyorlar. Bunun için de Dünya Bankası'ndan yardım alıyorlar, çünkü bu ülkelerin böyle bir kuruma direnebilecek güçleri yok. Şirketler bu ülkelere kâr kapısı olarak bakıyor. Su kaynaklarına küçük yatırımlar yapıp büyük kârlar elde etmek istiyorlar. Bunun için de gittikleri ülkelerdeki su fiyatlarını artırıyorlar, yoksulların suya erişimini tehlikeye atıyorlar. Ön ödeme dedikleri bir sistem geliştiriyorlar, suyu kullanmadan önce kontör almak zorunda kalıyorsunuz.

Bu sistem Türkiye'de de yavaş yavaş başlıyor...

Su yatırımlarını kullanıcılara finanse ettirmek için buldukları bir yöntem bu. Su özelleştirmesindeki ilk yöntem, suyun dağıtımının ve kaynağındaki tesisatın özelleştirilmesiydi. Buradan çok büyük paralar kazanıldı. Özelleştirmenin bir başka şekli ise şişelenmiş suydur. Her gün 250 milyar litre su şişeleniyor. Bu şişelerin çok büyük bir bölümünün geri dönüşümü mümkün değil, çünkü bunun için de enerji ve para harcanması gerekiyor. Plastiği dönüştürmek için çok büyük bir enerji kullanmanız gerekir. Dolayısıyla, 250 milyar litrelik plastik şişe gezegenin çeşitli yerlerinde öylece kalıyor. Pepsi, Coca Cola ve Nestlé gibi şirketler bu işten büyük para kazanıyor. Kuzey Amerika'da bu konuda ciddi bir mücadele veriliyor. Su ticareti, aslında su hakkının ticareti anlamına geliyor. Bunun ilk örneklerinden biri Avustralya. Avustralya hükümeti aptalca bir iş yaptı ve çiftçilere kendi topraklarından çıkan suyu satma hakkı verdi. Onlar da suyu büyük şehirlere, fabrikalara ve şimdi de uluslararası şirketlere satmaya başladılar.

Arada bu ticareti gerçekleştiren komisyoncular, borsacılar oluştu. Şu anda Avustralya hükümeti bu izni geri alıp “o suya hep birlikte ihtiyacımız var” demek zorunda, ama tabii bu ayrıcalığı alanlar da direnecekler. Şili, Pinochet döneminde bütün su sistemini özelleştirdi.

Şili dünyadaki ilk ve tek örnek değil mi nehirlerin özelleştirilmesi konusunda?

Evet. Şimdi Beşinci Dünya Su Forumu’nda da benzer bir uygulama için yöntem arandığı söyleniyor. Korkunç baskı ve işkencelerin yanında, Şili’de Pinochet’in bu konuda da olumsuz bir mirası vardı. Su kaynakları maden şirketlerine, fabrikalara verilmişti, onlar da suları istedikleri gibi zehirlediler. California’da, Kanada’da da benzer şeyler yaşadık. Teori şu: Eğer suyu serbest piyasada satarsanız, su daha kârlı bir şekilde kullanılır. Ama, sattığınız şey su hakkı. Kullanıcıların kim olduğunu da düşünmek zorundasınız. Doğrudur, endüstride kullanıldığında su daha büyük bir artı değer üretiyordur. İlk kitabımın adı da buradan kaynaklanıyor: “Mavi Altın”. Zira suya yatırım yaparak çok büyük para kazanabilirsiniz. Ve su özelleştirmesindeki son kategorinin de bütünüyle teknoloji olduğunu düşünüyorum. Şirketler ve hükümetler teknolojiye büyük yatırım yapıyor. Kirli su temizleme teknolojilerine büyük paralar harcanıyor. Su endüstrilerinde en çok üzerinde durulan konu da bu geri dönüşüm teknolojisi. Tuvaletlerdeki sifonlardan kimyasalların temizlenmesine kadar her alana General Electric gibi büyük firmalar girdi. Şimdi bu şirketler temizledikleri suyun kendilerine ait olduğunu söyleyecekler. Örneğin, Coca Cola kimyasallarıyla önce kirletip ardından temizlediği suyun kendisine ait olduğunu iddia etmeyecek mi? Bu da suyun kamudan özel sektöre transfer yöntemlerinden biri.

Bir de deniz sularının nükleer enerjiyle temizlenip tuzdan arındırılması sorunu var...

Nükleer enerji ne yazık ki geri döndü, bunun bir sebebi de su. Kendi sularını korumayı reddeden, bu konuda gönülsüz davranan ülkeler denizden yararlanmaya başladı. Bunun için de “deniz suyunu tuzdan arındırma planları” geliştirdiler. Deniz suyunu tuzdan ve bakterilerden temizliyorlar, atıkları ölümcül kimyasallarla birlikte okyanusa salıyorlar. Avustralya gibi ülkeler atıkları karadan uzaklaştırmak için çok uzun boru hatları dölüyor ve okyanus açıklarına bırakıyor. Aslında, temizlemiş olmuyorlar, çünkü o atıklar yine Avustralya’da kalıyor. Bu operasyon enerji-yoğun ve çok pahalı. Enerji için daha fazla petrole ihtiyaç var. Ayrıca daha fazla petrol, daha fazla gaz emisyonu demek. Bunun için bulunan çözüm de nükleer enerji. Nükleer enerji hem tehlikeli hem çok fazla su tüketiyor. ABD’de de bir örneği var. California valisi Arnold Schwarzeneger iki hafta önce su konusunda acil durum ilan etti, su kaynaklarının bir an önce korumaya alınması gerektiğini söyledi. Ancak, önerdiği çözüm deniz suyunun kullanılması. Bü-

yük barajlar, okyanus suyundan yararlanma girişimleri gibi projeler çok para gerektiriyor. Avustralya’nın Melbourne kentinde uygulamaya konan okyanus suyunu arındırma projesi, şehrin tüm bütçesinin yarısı kadar para gerektiriyor örneğin. Dolayısıyla, mali açıdan yerle bir oldular. İnsanlara çok basit geliyor, “deniz suyundan yararlanalım gitsin” diyorlar. Ama bu yalnızca problemin yerini değiştirmeye yarıyor.

Dünya Bankası küresel ölçekte özelleştirme hareketinin temel finansörü ve örgütleyicisi durumunda. Dünya Bankası’nın bu konudaki politikalarını biraz anlatır mısınız?

Dünya Bankası, güneydeki özelleştirme politikalarına suyla başlamadı. Yapısal uyum programı dedikleri programlarla ülkelere şunu söylediler: Sağlık, eğitim, altyapı, enerji gibi alanlarda yatırım yap-

Plastiği dönüştürmek için çok büyük bir enerji kullanmak gerekir. Her gün 250 milyar litrelik plastik şişe gezegenin çeşitli yerlerinde öylece kalıyor. Pepsi, Coca Cola ve Nestlé gibi şirketler bu işten büyük para kazanıyor.

mak istiyorsanız ve bizden kaynak talebiniz varsa, Washington Konsensüsü’yle tasarlanan kalkınma modelini benimsemek zorundasınız. Bu da şu anlama geliyor: Hükümet regülasyonlarını, sübvansiyonlarını keseceksin, sendikaları güçsüzleştireceksin, özelleştirmeye hız vereceksin, kaynaklarını kamulaştırmaktan vazgeçeceksin, sağlık ve eğitim yatırımlarından çekileceksin; bu alanlara çokuluslu şirketlerin girmesine, rekabete ve serbest piyasaya izin vereceksin. Bunları yapmazsan, bizden para alamazsın... Bu ülkeler, bu tuzağa düştüler. Kredileri aldılar ve özelleştirmeye kapılarını açtılar. Ve nihayet, yapısal uyum programlarına su özelleştirmeleri de dahil edildi. Bunun tek sorumlusu Dünya Bankası da değildi, başka finansal kuruluşlar da bu işe dahil oldu. Food & Water Watch bu özelleştirmeleri izleyerek çok iyi bir iş başardı. Üç yıl önce yayınladıkları bir raporda, güneyde su hizmetlerine giden finansmanın yüzde 94’ünün özel sektöre aktarıldığını söylediler. Finansal kuruluşlar kamuya hemen hiç yatırım yapmamışlardı.

Dünya Bankası giderek su hareketi tarafından zorlanmaya başladı ve bu konuda daha eleştirel bir tutum takınmak durumunda kaldı. Bu, su hareketinin bir başarısıydı. İnsanlar zaman zaman umutlarını kaybediyor ama, ben kötümser değilim. Bu türden çalışmalarla sonuca ulaşabildiğimiz pek çok durum yaşadık.

Hakikaten de dünyanın her yerinde müthiş mücadeleci su eylemcileri var ve giderek sonuç alıyorlar...

Su savaşçıları her yerdeler. Asya ve Afrika’da küçük köyler ve topluluklar, Latin Amerika’da favelalar, Kanada’da kırsal yerlerdeki topluluklar, dünyanın her yerinde şehirlerde, üniversitelerde insanlar bir araya gelerek inşa ediyor bu hareketi. Biz bu hareketin makaleler yazan, araştırmalar yapan kısmını oluşturuyoruz. Bu araştırmaları gündelik dile çeviriyor ve insanların durumu kavramalarını sağlamaya çalışıyoruz. Bütün dünyada örgütlenen ve çok güçlenen Uluslararası Su Adaleti Hareketi var. Afrika Su Ağı, Latin Amerika’da Red Vida, Avrupa Su Ağı zaten çok güçlü. İnternet sayesinde birbirimizden haberdar olabiliyor ve bir araya gelebiliyoruz. Birbirimizle sürekli iletişim halinde olabiliyoruz. Dün BM Meclisi Başkanı Peder Miguel Descoto’nun Dünya Su Forumu’yla ilgili bir açıklamasını yayınladım. Dünya Su Forumu’nu eleştirmesi, onun için çok cesur bir adım. Bugün bu açıklama dünyanın her yerine ulaşabiliyor. Bunu yapabiliyoruz, çünkü çok kalabalığız, birlikte strateji geliştirebiliyoruz, birbirimizi destekliyoruz, birbirimizin tecrübelerinden çok şey öğreniyoruz. Dünyanın herhangi bir yerinde bir hükümet aramızdan birine zarar verdiğinde, anında tepki verebiliyoruz. Uruguay dünyada su hakkıyla ilgili referandumla giden ilk ülkediydi. Oraya üç kez gittim. Üçüncüsü oylamanın hemen öncesindeydi, çok endişeli ve heyecanlıydım, çünkü parlamentolarında konuşacaktım. Şirketler ve Bölgesel Kalkınma Bankası, “bu yaptığınız çok saçma, dünyanın her yerinde su özelleştiriliyor” diyordu. Ama biz hemen çıkıp “Kanada’da su hizmetlerinin yüzde 100’ü, ABD’de yüzde 90’ı, Avrupa’da yüzde 75’i kamu tarafından işletiliyor, siz yalan söylüyorsunuz” dedik. Bu mesajı medya aracılığı-

"Mavi Sözleşme -Küresel Su Krizi ve Su Hakkı Mücadelesi" adlı kitabı geçtiğimiz günlerde Yordam Kitap tarafından yayınlanan Maude Barlow (ortada), su forumunun ilk yıllarından itibaren, örgütlediği eylemlerle, hazırladığı raporlarla su hakkımızın önde gelen savunucularından biri. Yakın zamanda Birleşmiş Milletler Meclis Başkanı Miguel Descoto'ya su danışmanı olduğu için epey eleştirildi, ama Descoto, Barlow'un desteğiyle su özelleştirmesine cepheden karşı çıktığı için Dünya Su Forumu'nun kapısından içeri giremiyor. Uruguay'dan Boliviya'ya, Kanada'dan Japonya'ya, tüm halkların su mücadelesinde hazır bulunan Barlow, eylem imkânı bulunmayan yerlerde bile boy gösteriyor. Örneğin Kyoto: Etrafına topladığı eylemcilerin eline çanlar veriş, Su Forumu salonlarında yankılanan her yalanda yüzlerce çanın çalış, unutulmaz eylemlerinden biri.

ğıyla yaygınlaştırtıp herkese duyurduk... Alternatif Su Forumu düzenliyoruz, Dünya Sosyal Forumlarında bir araya geliyoruz, sendikalarla birlikte çalışıyoruz. Uruguay ve Arjantin mücadelesinin başarılı olduğu örnekler, ama Çin'de durum karanlık görünüyor...

Orada da büyük bir hareket var, ancak devlet çok baskıcı, eylemcilerin dünyanın geri kalanıyla iletişime geçmesi hiç kolay değil. Ancak Çin'de büyük bir ayaklanma var: Çevre, insan hakları, kadın hakları, işçilerin çalışma koşulları gibi alanlarda giderek güçlenen pek çok hareket var. Orada yaşayan dostlarım neredeyse her beş dakikada bir Çin'in bir yerinde bir protesto gösterisi yapıldığını anlatıyorlar. Çin'de herkesin devlete biat ettiği bilgisi hiç doğru değil. Çin büyük bir kriz yaşıyor, özellikle su konusunda. Çin hükümeti, suyu sözgelimi tarımda değil de, ayakkabı üretimi gibi sanayi alanlarında kullanırsa, her damla sudan 60 kat daha fazla kâr elde edebileceğini hesaplamış. Bu nedenle de suyun yönünü tarımdan, doğal ortamından sanayiye aktarıyor. Ancak, orada sanayi de çok sık yer değiştiriyor ve bir bölgeden vazgeçtiklerinde arkalarında çok büyük bir kirlilik bırakıyorlar. Çin hükümeti, örneğin Pekin'de, geniş alanları çok şiddetli basınçlı su uygulayarak çölleştirip sanayi kullanımına açmak istiyorlar. Her yıl çok büyük ölçeklerde tarım toprağını çölleştiriyorlar. Bunun için de bir su boru hattı inşa ediyorlar. Gereken suyu Tibet ve Himalayalar'dan alacaklarını söylüyorlar.

Tabii ki bununla yetinmeyecekler ve Asya'nın birçok su kaynağına sahip olduklarından o suları da kullanacaklar. Bu da, örneğin Hindistan ve Çin arasında büyük bir su savaşı çıkabileceğini gösteriyor. Çin bir mucize olarak gördüğü ekonomik yükselişini durdurmak istemiyor. İstanbul'daki Dünya Su Forumu hakkında ne düşünüyorsunuz? İyimserler bu forumun son olacağını söylüyor, siz de aynı fikirde misiniz?

Dünya Su Forumu'nda hâlâ dokuz yıl önceki argümanlarla konuşuyorlar. Ama "doğru" dili kullanmak için yaptıkları tartışmaları izlemek çok eğlenceli. Mesela, artık özelleştirme denmiyor, "kamu-özel sektör ortaklığı" deniyor.

Ben bütün forumlara gittim. İlki daha çok strateji belirlemek üzere şirketler tarafından kapalı kapılar ardında yapıldı. İkinci forum çok belirleyiciydi. İlk kez o kadar insan bir araya gelmişti ve o günden bugüne epey değiştiklerini rahatlıkla söyleyebilirim. O forum sırasında bir araya gelebilen eylemcilerin sayısı kırk-elliye geçmiyordu. Elbette programda bize yer verilmemişti, alternatif bir zirve gibi bir planımız da yoktu. Fakat organize olup bütün panelleri dolaştık ve konuşmacıların yalanlarını ifşa ettik. En azından, oradaki dinleyiciler bizi duymuş oldu, aralarında Dünya Bankası'nın ve şirketlerin temsilcileri de vardı. Hem şaşkınlardı hem de ne diyeceklerini bilemiyorlardı. Kyoto'daki toplantıda daha organizeydik, hem dışarıda hem içeride

konuşuyorduk. İçeride özelleştirme karşıtı söylediklerimiz sonuç deklarasyonuna yansdı. Mexico City'de her şey değişti, binlerce protestocu şehre geldi. Muhteşem bir alternatif forum gerçekleştirdik. Tam bir dönüm noktasıydı. Fakat benim içinünkü toplantılar da çok anlamlı oldu. Alternatif Su Forumu'nda çok güçlü bir deklarasyon yayınladık. Deklarasyonun merkezinde Dünya Su Forumu yoktu. Onların başarısızlığa uğradıklarını hissettim ve rahat bir nefes aldım. Bu başarısızlığın onlar da farkında. Şimdi insanları harekete geçirmenin tam zamanı. Bu işler sadece protesto ederek olmaz. Önceleri Dünya Sosyal Forumu da Dünya Ekonomik Forumu'nu protesto etmek için toplanmıştı. Ama biz ne zaman Dünya Sosyal Forumu'nda bir araya gelsek ekonomik gidişattan söz etmeye başladık. Biz kimdik? Kendi imkânlarıyla bir araya gelen ve dünya meselelerini dert edinen insanlar. Zamanla oradan da bir şeyler çıktı, artık Davos'la ilgilenmez olduk. Bence gerçek model bu. Dünya Su Forumu'na katılanların bu dinamikleri anlayabilmeleri mümkün değil, çünkü bunu görmemeleri için elden gelen yapıyor. Yürüyecekleri sokaklardaki evler bile onarılıyor. Her şey onlara pırıl pırıl gösteriliyor.

Bir sonraki forumu Güney Afrika'da yapmayı düşünüyorlar. Su özelleştirmesi yüzünden Güney Afrika zaten epeyce zorlanmış durumda değil mi?

Korkunç şeyler yaşandı. Güney Afrikalı bir arkadaşım bana kontrollü su saatini gösterdi. Her yerde su var, ama hiç kimse içmiyor. Güney Afrikalıların yüzde 80'i su faturalarını ödeyemiyor. Su saatine dokunduğunuz anda çalışmaya başlıyor, her damla su faturalandırılıyor. Öte yandan, su, anayasalarında insan hakkı olarak tanınmış.

Hükümetlerin kendi aralarında da bir takım sorunlar var gibi görünüyor...

Öncelikle, bu işin en büyük faili hükümetler değil. Bu çok büyük bir ticaret gösterisi. Dünya Su Konseyi oluşturulduğunda, BM bir adım geride durdu ve bu tür büyük toplantıları kullanan ticarî şirketler forumu ön plana çıkardı. Hükümetler bu toplantılara BM toplantılarıyla gibi katıldılar, müzakerenin gücünden yararlanabileceklerini düşündüler. Hesaba katmadıkları şey, bu müzakerelere katılmanın seçmenleriyle ilişkilerini nasıl etkileyeceğiydi. Başlangıçta bunu öngörmeseler de, zaman içerisinde, su meselesinin BM'den şirketlerin kurguladıkları bir bağlama taşınmasına katkıda bulunmuş oldular.

BM'nin de büyük hataları var galiba... Gerçi onlar "özelleştirme" demiyor, "kamu-özel sektör işbirliği" demeyi tercih ediyorlar.

Forumda ülkeler arasında pek çok çatlak ortaya çıktı. Sonuç deklarasyonunda da bu görülecek. Dört Latin Amerika ülkesi sonuç deklarasyonuna muhalefet ediyor. Açıkça muhalefet etmeyen ülkeler bile bugüne kadar uygulanan projelerin başarısızlığa uğradığının farkında. Forumun artık işe yaramadığı ortada. BM de

doxa

mekân tasarım eleştirisi

SAYI 8

Nisan 2009

bu işin daha fazla su borusu döşemekten fazla bir anlama geldiğini dikkate almak zorunda. Su kaynaklarını kirletmeye devam ettiğiniz sürece o borular hiçbir işe yaramayacak. Dünya Bankası bile sorgulamaya başladı projeleri. Panellerden birinde konuşan Dünya Bankası temsilcisi şirketleri eleştirdi ve su meselesinde kamu hizmetlerine daha fazla fon ayırabileceklerini ima etti. Şirketler ve finansal kuruluşlar ön planda kalmaya devam etmek istiyorlar, ancak iflas ettiler. Atölyelerde hâlâ dokuz yıl önceki argümanlarla konuşuyorlar, ama kendi aralarında daha çok anlaşmazlık var. Bunu engellemek için de bir tür dil değişikliğine gidiyorlar. Mesela daha önce “forecast recovery” diye bir terim kullanıyorlardı, beklenen gelirin elde edilememesi durumunda sözleşmelerin yeniden düzenlenmesi anlamına geliyordu. Bu terimi kullanınca biri, diğeri hemen “hayır, artık öyle söylemiyoruz, ona artık hizmet telâfisi (service recovery) diyoruz” dedi. “Doğru” dili kullanmak için aralarında yaptıkları tartışmaları izlemek çok eğlenceli. Mesela, artık özelleştirme denmiyor, “kamu-özel sektör ortaklığı” deniyor.

Özelleştirme meselesi sona erse bile su sorunu devam edecek. Aklınızda bir çözüm modeli var mı?

Su sorunu her ülkede farklı bir karakter gösteriyor. Mesela, Bolivya gibi yerli halkların kalabalık olduğu ülkelerde bulduğumuz çözümle Avustralya gibi dünyanın en şehirleşmiş ülkesinde uygulanacak çözüm aynı olamaz.

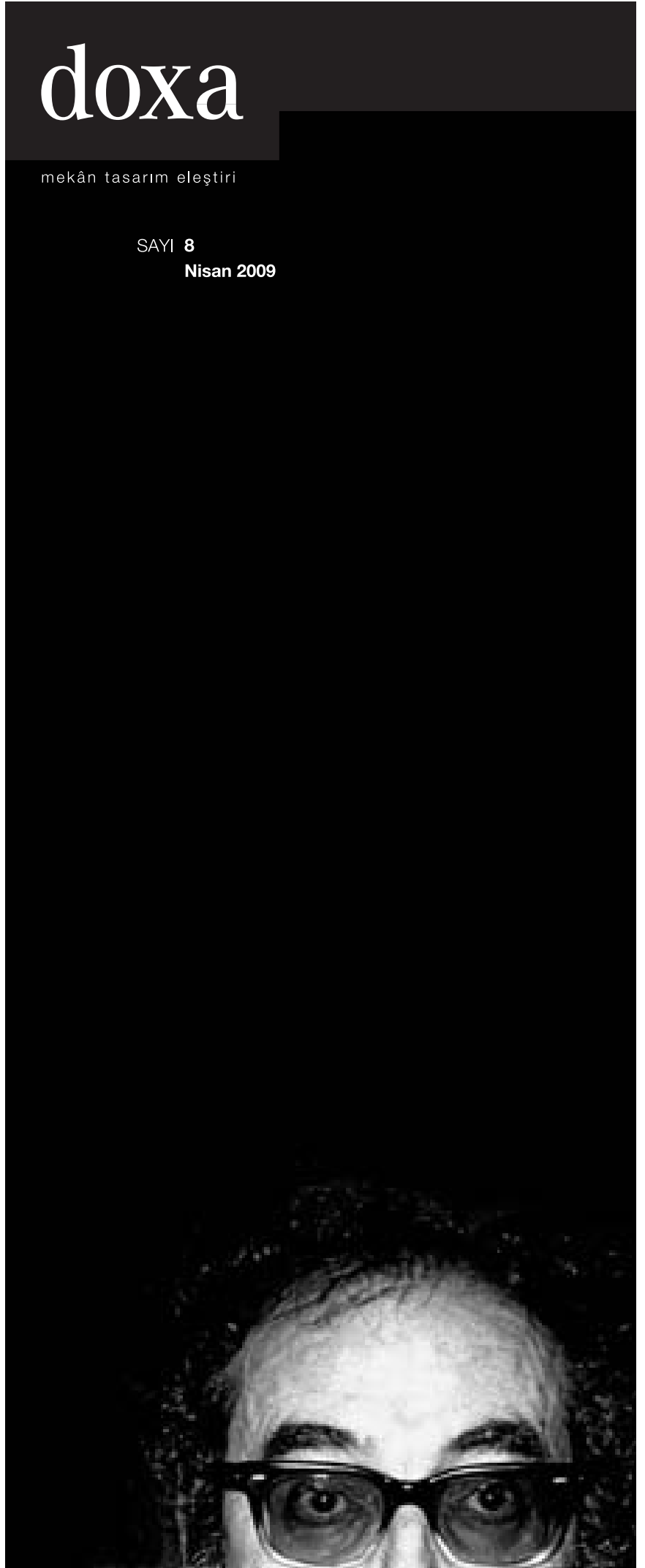
Türkiye’de büyük bir çiftçi nüfusuyla büyük şehirler yanyana mesela...

Evet. Dolayısıyla, çözümlerimiz de farklı olmak durumunda. Ama öncelikle, su hakkını koruma altına alacak yasaların çıkması gerekiyor. İnaniyorum ki en temel ilke, yerel su kaynaklarının yine yerel kurumlar aracılığıyla idare edilmesi olmalı. Ancak bu şekilde su kaynaklarının temiz tutulması ve doğru kullanılması konusunda daha duyarlı bir yönetim mümkün olabilir. Kararların yerel halk tarafından verilmesi çok önemli. Bu karar yetkisi, kanunlarla teminat altına alınmalı. Mesela ABD’de Vermont çok kaliteli yeraltı su kaynaklarına sahip. Öte yandan, ABD’de şişelenmiş su satan şirketler su kaynakları üzerinde daha fazla söz sahibi olmak için toprak satın alıyorlar, suyu çıkarıp şişeleyerek satıyorlar. Vermont valiliğinin elinde bunu engelleyebilecek bir yasa yoktu. Bir kararla toprak sahibi olmanın o topraktaki yeraltı ve yerüstü sularına sahip olmak anlamına gelmeyeceğini, suyun bütün halka ait olduğunu ilan ettiler, hatta suyun ekosisteme ve geleceğe ait olduğu da vurguladılar. “Geriye ekolojik yaşamın devam etmesine yetecek kadar su bıraktığınızdan emin olmak zorundasınız” dediler. Su kullanımını sürdürülebilir kılmak, yerel gıda üretimine katkıda bulunmak ve en sonunda hâlâ ticaretini yapacak kadar suyunuz varsa, idareden izin almak zorundasınız. Ama bu izin de ilânihaye sürececek diye bir kaide yok. Yönetim her an sizi denetleyebilir ve önceliklere uymadığınızı fark ederse izninizi iptal edebilir. Karar verme süreçlerinin yerelden düzenlenmesi çok önemli. Ancak bu karar yetkisinin olabilecek en yüksek seviyede garanti alınmasına ve korunmasına ihtiyaç var. Şunu söylemek çok kolay: Hükümetler bu işi beceremiyor, dolayısıyla biz bu işleri kendimiz çözelim. Benim teoremim şu: Küçük topluluklar kendi başlarına şirketlerle mücadele edemezler. Onların haklarını yasalarla desteklemek gerekiyor. Martin Luther King “yasalar kalplerimizi değiştiremez, ama güçlendirebilir” diyor, benim en sevdiğim cümlelerden biridir.

Sizce Dünya Su Forumu neden Türkiye’de gerçekleştirildi?

Çünkü Türk hükümetinin Forum’un amaçlarıyla uyumlu bir dizi kararı ve yönelimi var. Bu karar ve yönelimler sadece özelleştirme ya da ticarileştirmeyle ilgili değil, Türk hükümeti suyu Türkiye’yi büyük bir aktöre dönüştürebilecek araçlardan biri olarak görüyor. Suyu kullanarak hem bölgesinde hem dünyada güçlenmek istiyor. Fakat bu bir takım şirketlerin de aynı suyu kullanarak güçlenmeleri anlamına gelecek. Bu, ne Türkiye halkının ne de başkalarının işine yarayacak. Yerel su haklarının çalınması ve suyun geleceğinin, güvenliğinin tehlikeye atılması anlamına gelecek. Zenginleşmek için suyu pompalamak, suyu bir ihraç malı olarak görmek beklenmedik sonuçlara neden olabilir. Bunun için de yeni bir terminoloji kullanılmaya başlandı: “Su gücü”, “Su süper gücü”, “waterhams”, “hydrohams” gibi tanımlamalar yapılıyor. Bu tür politikalar eninde sonunda yine insanlara zarar vermekten başka işe yaramayacak.

Söyleşi: Ulus Atayurt / Çeviren: Ayşe Çavdar

AYDIN BULUT'TAN İLK FİLM: "BAŞKA SEMTİN ÇOCUKLARI"

Semah dönen güvercinler

İstanbul'un "sert" semtlerinden birinde tutunmak için çabalayan iki kankinin, Veysel (İsmail Hacıoğlu) ve Simo'nun (Volga Sorgu) hikâyesini anlatıyor "Başka Semtin Çocukları". Film, erken terhis edilen Semih'in (Mehmet Ali Nuroğlu) kardeşi Veysel'in cenazeyle karşılaşmasıyla başlıyor ve geriye sarıyor. Yönetmen Aydın Bulut'la, 1995 olaylarının ertesinde bir belgesel çektiği, "İhlamurlar Altında" dizisi için mekân bellediği, nihayet ilk uzun metrajlı filminin geçtiği Gazi Mahallesi'ni eksene alarak söyleştik.

"Başka Semtin Çocukları" projesi nasıl doğdu?

Aydın Bulut: On yıllık geçmişi var. O yıllarda ilk filmini yapan sinemacıların bir araya geldiği Yeni Sinemacılar adında bir oluşum vardı. Şimdi yapım şirketi olan Yeni Sinemacılar da oradan doğdu. Ekonomik sebeplerle projeyi gerçekleştiremedik. Senaryoyu yazmaya Zülküf Yücel'le başlamıştık, aradan zaman geçtikten sonra revizyonu Serkan Turhan'la yaptık. O dönemde sinema yapamayınca televizyon için Tayfun Pirselimioğlu'nun senaryosunu yazdığı "İngiliz Kemal" diye bir film çektim. Böylece hiç ummadığım bir şekilde televizyon macerası başladı. Geçtiğimiz yıl sinema için bir Beşiktaş hikâyesi üzerine çalıştık. Çarşı grubuyla, mahalleyle ilgili bir hikâye, ama futbol ya da taraftar hikâyesi değil. Beşiktaş'ı bahane ederek İstanbul'a dair bir hikâye anlatmak istiyordum. Yapımcılarla uzlaşamadık, sırtımızı kulübe vererek yapmayı da istemedik. Baktık olmuyor, kendimiz yapımcı olduk. Kendi şartlarımızla film çekeceğimiz için, "Baş-

ka Semtin Çocukları" projesi yeniden ortaya çıktı.

Film için neden Gazi Mahallesi'ni seçtiniz?

Gazi Mahallesi yıllardır tanıdığımız, iyi dostluklarımızın olduğu, İstanbul'da çok rastlanmayan dayanışma kültürü olan bir mahalle. Orada rahat hareket edebiliyoruz, zaten filmi 21 günde çektik.

Bazen yenilseniz de kaybetmezsiniz, direnirsiniz. Ama Gazi Mahallesi'nde yenilgiden sonra kaybedilen şeyler fazla. 12 Eylül sonrasında da böyle oldu. Abilerimiz ablalarımız bir anda ortadan kayboldu. Pek çok şeyi el yordamıyla bulduk.

Mart 1995'te üç kahvehanenin ve bir işyerinin taranmasıyla başlayan ve onlarca kişinin polis kurşunlarıyla öldüğü olayların hemen ardından, Gazi Mahallesi'nde bir belgesel çektiniz. O belgesel için nasıl harekete geçmiştiniz?

Çağdaş Sanat Atölyesi (ÇSA) adında, 1988'de Zeytinburnu'nda kurulan, sonra Taksim'e taşınan ve 1996-97 yıllarına kadar yaşamış bir platform vardı. Bu plat-

form işçilerin, öğrencilerin, muhalif insanların bir araya gelip alternatif kültür ve sanat üretimi yapmaları için kurulmuştu, ben de bu platformun içindeydim. Zuğuş Berepe ilk provalarını burada yaptı, Kâzım Koyuncu'yla yıllarca birlikte çalıştık, tiyatro provalarında müzik yapardı. Gazi Mahallesi'ne gidip geliyorduk, oradan platforma gelenler de vardı. Olaylar çıkar çıkmaz hemen mahalleye gittik, zaten kimsenin kayıtsız kalamayacağı bir olaydı. Olaylar daha soğumadan basında müthiş bir dezenformasyon başladı. Çarpıtmalar bizi çok öfkeliyordu, tamamen bu amaçla yaptık belgeseli. Olayın tanıklarıyla konuştuk. Arada da olaylar sırasında çekilen görüntüler yer alıyordu. Gazi Mahallesi'nin sesi olmaya çalışan bir belgeseldi. O sesin duyulması gerekiyordu, biz de olabildiğince dağıttık belgeseli, zaten davayı hemen Trabzon'a taşıyıp her şeyi hasıraltı ettiler.

Belgeseli çektiğiniz dönemdeki Gazi Mahallesi ile bugünkü Gazi Mahallesi arasında fark var mı?

Çok büyük fark var. Belgeselden sonra da gidip geldim mahalleye, dizi ("İhlamurlar Altında") sırasında daha fazla gözlemledik. Olaylar sonrasında ciddi bir değer yitimi ve gelecek duygusundan yoksun olma hali amaçlandıysa, tutmuş. Komplo teorisi gibi olsun istemem, ama kendisini ve ilişkilerini dönüştürecek, geleceğe dair hayal kuracak yaratıcı bir enerji potansiyeli vardı Gazi Olayları sırasında, ama hemen sonrasında da bu enerji yok edildi. Tabii ki bir gele-

nek var, bazı insanlar sokakta politika yapmaya, geleceğini kurmaya çalışıyor, ama o dönüşümü yaratacak birçok insanın hayatında o ateşin söndürüldüğünü görüyorsunuz. Bizim bu filmi yapmamızın sebebi de bu: Kaybetme hikâyesi. Bazen yenilseniz de kaybetmezsiniz, direnirsiniz. Ama burada yenilgiden sonra kaybedilen şeyler fazla. 12 Eylül sonrasında da böyle oldu. 12 Eylül olduğunda 11 yaşındaydım, abilerimiz abalarımız vardı, bir anda ortadan kayboldular. Pek çok şeyi el yordamıyla bulduk.

Bugün sinemamızda film sayısının artmasına paralel olarak toplumsal derdi olan filmlere de bereket geldi. “Başka Sementin Çocukları” bu filmler arasında nerede duruyor?

Sinemada üçüncü bir çizginin oluştuğunu düşünüyorum. Eskiden gişeye yönelik filmlerin karşısında kişisel hikâyeler anlatan filmler vardı. Bunlara “sanat filmleri”, “arthouse” falan dediler, ama ben “içine kapalı filmler” diyorum. (gülüyor) Artık bu ülkeye dair bir şeyler anlatma derdinde, kitlelerle ilişki kuracak ama sözünden de taviz vermeyecek ve yaşadığımız dünyanın canımızı yakan hikâyelerini anlatan yeni genç sinemacıların sayısının çoğalacağına inanıyorum. Bizi de bu ara çizgiye oturtuyorum. İlk olarak polisiye bir film yaptığımızı düşünüyorum. Polisiye, edebiyatımızda çok fazla karşılığı bulamadığımız, Ahmet Ümit’le canlanan bir tür.

Mehmet Güreli bir Peyami Safa polisiyesini, “Gölge”yi çekti.

Safa da yeni keşfediliyor. Zeki Demirkubuz da bir Nahid Sırrı Örik uyarlaması çekiyor: “Kıskanmak”. Polisiye, edebiyatın ciddiye alınmayan çocuğudur ya, sinemada da aynı şey geçerli. Halbuki film noir diye, dünya sinemasını besleyen ciddi bir tür var. Film noir’da suçun toplumsal bir şey olduğu fikrinden hareket edilmesi, sonunda kazanan kimsenin olmayışı çok etkileyici. 1995’de Kassovitz’in “La Haine”ini gördüğümde çok heyecanlanmıştım.

“Başka Sementin Çocukları”nda iki yakın arkadaş Simo ve Veysel “solculuk” yapmıyorlar, bir barda fedailik yapmayı tercih ediyorlar. Nasıl tipler bu çocuklar?

O yoksul mahallelerde büyümüş, belki lise sona kadar okumuşlar. Yaşadıkları yerden kurtulmanın hayalini kuruyorlar, başka bir gelecek fikirleri yok. Semih askere giderken güvercinlerini kardeşi Veysel’e emanet ediyor. Özellikle kenar mahallelerde damlarda güvercin yetiştirilir. Ayrıca kuşlar oranın ruhuna çok uygun düşüyor, ansızın akşamüstü ya da sabahın erken saatlerinde gökyüzünde birdenbire bembeyaz semah dönen güvercinleri görürsünüz. Dönüp aynı yere gelirler, çıkamazlar. Bu çocuklar da öyle. Çıkışın politik mücadeleye olacağına inanmıyorlar, ama öyle arkadaşları da var. Gerçek hayatta böyle çocuklar çoğunlukta. O mahallelerde varolmak için bir kimliğe, güce ihtiyacınız var. Simo’nun eniştesi Kerim’in eskiden farklı

bir kimliği varmış mesela, şimdi bir pavyon işletiyor. Eski solcular sadece reklamcı olmuyor, hayatın her alanında varlar. Onlar hem kızdığımız hem kızamadığımız, hem acıdığımız hem küfredtiğimiz insanlar. Bu mahallelerdeki gençler de uyumsuz, kırık, ama dünyayı değiştirmek gibi bir amaçları yok, sadece kendilerini kurtarma derdindeler. Çünkü cazip bir alternatif yok. Maalesef kahramanlık mitimizi kaybetmeye başladık. Hep anti-kahramanlar üzerinden toplumsal çarpıklıkları anlatabileceğimizi düşündük, ama olmuyor. Bir bakıyoruz, Recep İvedik bile kahraman olarak lanse ediliyor. “Kurtlar Vadisi”nde de kahraman var. Ama mesela gençler, televizyon sınırları içinde “Hatırla Sevgili”de belli kahramanlarla küçük bir temas kurduklarında, bir Deniz Gezmis anmasındaki kalabalık farklı olabiliyor.

Simo ve Veysel gibi çocukların temel derdi ne?

Bu çocukların temel meselesi kendini ifade etmeyle ilgili. Bir kimlik edinmek zo-

Kenar mahallelerde damlarda güvercin yetiştirilir. Dönüp aynı yere gelirler, çıkamazlar. Bu çocuklar da öyle. Çıkışın politik mücadeleye olacağına inanmıyorlar, ama öyle arkadaşları da var. Gerçek hayatta böyle çocuklar çoğunlukta.

rundasın, en azından Beşiktaşlı ya da Fenerbahçeli olabilirsin. Acımasız ve vahşi şehirlerde ifade biçimleri rahat olmuyor, şiddet içeriyor. Küfür jargonunun oluşmasının temel sebebi bu. Tabii burada erkekegemen bir kültürden bahsediyoruz. Bu şiddet, kavgadan can almaya kadar gidiyor. Gazi Olayları öncesinde mahallede bu denli şiddet yaşanmıyordu, çünkü insanlar kendini farklı şekillerde ifade ediyordu. Bir şey yok edildiğinde küçük çeteler oluşuyor, o çeteler arasında düşmanlıklar yaratılıyor. Ama düşman olman gereken, yan sokağındaki, belki seninle aynı dili konuşmayan ya da rengi, inancı farklı olan değil. Düşmanın seni o sokaklara mahkûm eden şey. Bunu anlamak için bir dünya görüşünün, fikrinin oluşması lâzım.

Veysel Alevi ve Sünni bir kızla birbirlerini seviyorlar. Ailesi bir yandan, öl-

düresiye dayak yediği kız arkadaşının abisi öbür yandan, bu ilişkiyi istemiyorlar. En yakın arkadaşı Simo da Alevi. Ama Aleviliğe tutunmuyorlar.

Filmde Aleviliği merkeze oturtmadık. Veysel aşık ve aşkını yaşayamıyor. Bir yandan, gelecekle ilgili hayali olan bir tek o. Amerika’ya gitmek istiyor, ama bu uçuk bir hayal olarak algılanıyor. Amerika çok sembolik, ilginçtir ki o mahallelerde hâlâ o hayali kuranlar var. Veysel’in tek derdi sevdiğiyle birlikte olmak, kimliğini öne çıkartmıyor, politik olarak da inancı yok. Aslında bir gençlik filmi yapmaktı amacımız. Bu da bir gençlik filmi, ama plajda geçmiyor!

Film Antalya’da ve Bursa’da festivalde gösterildi. Nasıl tepkiler aldınız?

Genellikle Alevilerden olumlu tepkiler geldi. Ama düşmanca tepkiler de vardı, “Alevilere, Kürtlere şirin görünmek için mi bu filmi yaptın” diyen de oldu. Bir de, Alevi-Bektaşî cemaatinden, “çekmeden önce keşke gelip dedelerimize, babalarımıza danışsaydınız, biz Aleviler Türküz, siz hepimizi Kürt gibi gösteriyorsunuz” diyenler oldu. Çok şaşırdık. Milliyetçiliğin gelebildiği nokta bu. Express’te okudum, Batı Toroslar tarafında bazı cemevlerinde bir tarafta Türkiye’nin fotoğrafı olabiliyormuş. Endişeyle sitelere baktım, çok fena tartışmalar var. Böyle cahillik olabilir mi! O zaman Arnavutluk’taki Bektaşîler ne olacak?

Filmin müziklerini nasıl seçtiniz?

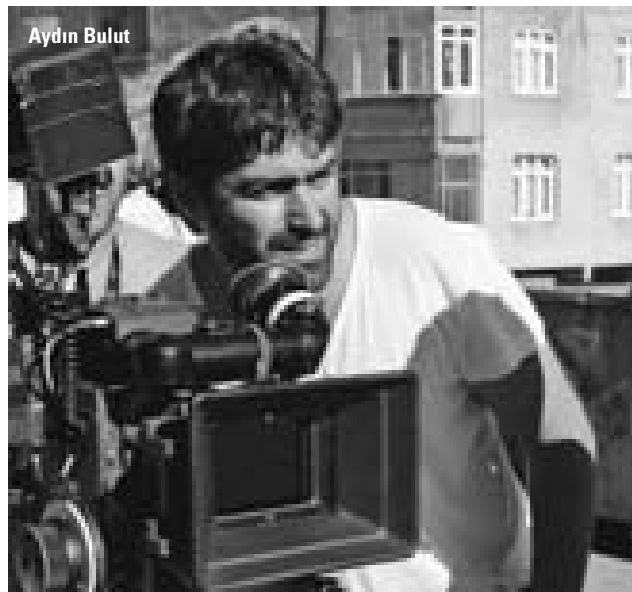
Müzikleri Cem Yıldız yaptı. Ayrıca Ahmet Kaya, Biricik ve Bergen’in şarkılarını da kullandık. Onlar bir dönem bizi çok etkilemiş müzikler. Bunları bir yanıyla küçümseyerek, bir yanıyla da çok seyerek dinledik. Arada Kâzım’ın sesini de duymak istedik. Bütün müzikleri senaryo bittikten sonra seçtik, sadece halaydaki Kürtçe Ahmet Kaya şarkısı belliydi. Zaten filmde adam türkü bara gidip Kürtçe şarkıyı da duyunca bardan atılırken “PKK’nın piçleri” diye bağırıyor.

Filmde o mahalleden olmayan tek kişi, askerde operasyonlara katıldıktan sonra travma geçiren, canileşen, türkü bardan da atılan faşist karakter.

O da başka bir damdan, onun damundan da deniz görünmüyor. Onun sahnelerini çektiğimiz yer Tarla başı, özellikle benzer bir şehir dokusu olsun istedik. Aslında o faşistle Veysel’in abisi arasında bir fark yok. İkisi de travma geçiriyor.

Bu karakterleri oluştururken Nadire Mater’in “Mehmedin Kitabı”ndan yararlanmış mıydınız?

Elbette, o dönemde Nadire Mater’in kitabı dışında kaynak yoktu. Bir de Cumhuriyet gazetesinde emekli bir yüzbaşının yazdıkları vardı. Biz de aynı durumda sekiz-on kişiyle görüştük, ki bu insanları yakınımızdan bulduk. Bunların üzerine hâlâ konuşulmuyor. Geçen gün intihar eden bir askerle ilgili haber çıktı. Cenazesi şehit cenazeleriyle gelmiş, Genelkurmay “şehit oldu” diye açıklamış. Sonra askerî savcı aileye, “oğlunuz intihar etmiştir, devletin kurşununu kullandığı için tazminat talep ediyoruz” diye yazı göndermiş.

10 albüm

Bonnie "Prince" Billy Beware
The Decemberists The Hazards Of Love
Don Cavalli Cryland
Duman Duman I & II
Islak Köpek Islak Köpek
Mulatu Astatke Inspiration Information
Patti Smith Twelve
Pete Doherty Grace/Wastelands
Sumru Ağrıyürüyen Issız
U2 No Line On The Horizon

5 şarkı

Arcadia Election Day
Brazzaville Star Called Sun
Mavi Işıklar Ankara Rüzgârı
Nine Inch Nails Discipline
Yasemin Mori Arjantin

Umudun şarkıları

Bruce Springsteen / *Working On A Dream*
(Sony Türkiye)

Patron, ikinci baharını yaşıyor. '70'lerin New York'u onun hem beyaz hem funky olabilen rock'u, E Street Band'in yüksek enerjisi olmadan anılamaz, ama Springsteen'i dünya sahnasına elbette 1984'ün "Born In The USA"ydı. Biz de şimdi oturup Türkiyeli olmak hakkında bir şarkı yazsak, hem bir güzelliğe işaret ederiz, hem mazallah direkt 301'lik oluruz. Belli de olmaz gerçi, dönemin Amerikan Tayyip'i Reagan, tersen okunmaya da elveren şarkıyı alıp propagandasına pekâlâ rüzgâr yapabilmisti. '80'lerin ikinci yarısını, '90'ları daha kendi halinde geçiren Patron, ikinci Reagan vakasıyla, Bush iktidarıyla anti-neocon cephenin ön saflarına yerleşti. 11 Eylül'den sonra yaktığı ağıtla yine Amerikan orta sınıfının gönlünü aldı, ama milliyetçi infialin dümen suyuna da asla girmede. Obama'ya açıktan destek verdi, Beyaz Saray konserine de Pete Seeger'la arz-ı endam edip umutlu şarkılar söyledi. Yeni albümü, işte bu yeni dönemin ışıltılı, rahat, ferah sesiyle dolu. İnşallah arzu ettiği gibi olur, olmazsa da mesafe almayı bilir. —M.E.

Daha Allah ile cihan yok iken

(Y)Ezidiler (Kalan) / Kızılbaş (Kalan)

Bu memleketin kurumları arasında elle tutulur, işine gözü kapalı güvenilir bir yer kaldı mı? "Özel" den anladığımız, kültürü de kâra endeksleyen bir şirket zihniyeti; yerlerde sürünmeyen bir kamusal kurumu da mumla aramak gerekiyor. Ama Kalan, vallahi bize artık iyiden iyiye bir vaha, bir ilaç gibi geliyor. '80'lerde Grup Yorum kasetleri basan küçük bir şirket olarak faaliyete başlayan, ama giderek ismiyle müsemma bir koca enstitü haline gelen Kalan, bakmayın Unkapanı'nda sıkıştığı küçücük büroya, dünyanın da sayılı kültür kurumlarından biri bugün.

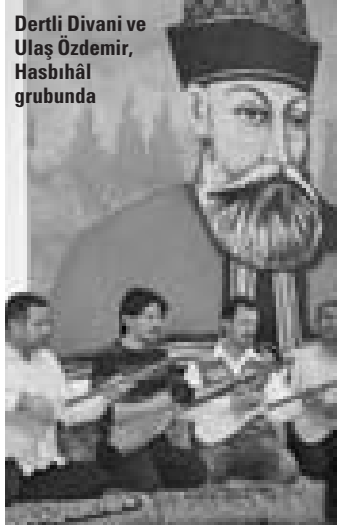
Arka arkaya yayınlanan iki albümü daha önceleri Türkiye'de akla hayale getirmek bile neredeyse imkânsızdı. 248 sayfalık koca bir kitapçıkla beraber iki CD halinde yayınlanan "Yezidiler" albümü (ya da, kendilerine dedikleri gibi, Ezidiler), cumhuriyet tarihinde bir ilk olarak apayrı bir ilgiyi hak ediyor. Gizli saklı bir hayata reva görülen Melek Tavus'un çocuklarının dinî ve lâdinî müzikleri, eldeki eski kayıtlarla, Irak, Suriye,

Ermenistan, Güneydoğu'da yapılan derlemlerle sunuluyor iki CD'de. Kitap, her tür önyargıya ve baskıya maruz kalan Yezidilerin kültürünü, dinini, yaşayışını öğrenmek için başlı başına bir başvuru kaynağı...

Peki "Kızılbaş" derlemesine ne demeli? Kelimenin tarihsel yükünü üstlenerek, küfür boyutunu aynen iade ederek yapılan, birkaç yüzyıla yayılan deyişlerle hazırlanan derlemede Sabahat Akkiraz'dan Musa Eroğlu'na, Erkan Oğur'dan Cengiz Özkan'a, Erdal Erzincan'dan Mu-

harrem Temiz'e, önde gelen Alevi müzisyenler var. Mânâ boyutunu sorarsanız, Emekçi'nin okuduğu "Vahdetname"nin girişine bakalım mesele: "Daha Allah ile cihan yok iken / Biz anı var edip ilan eyledik / Hakk'a lââyık hiçbir mekan yok iken / Hanemize aldık mihman eyledik..."

"Bir arada yaşamanın yolları" türü söylemlerin, türlü çeşit açılımın gırla gittiği, ama taassubun da gemi azya aldığı bir Türkiye'de, Kalan'ınki sahici bir "kalkışma"; törpülenmemiş, özünü kaybetmemiş birer "Gururla bakıyorum dünya-yâ" salvosu... —Merve Erol

Ağlamak güzeldir

Antony & The Johnsons / *The Crying Light* (Secretly Canadian)

Antony'nin sesinde, duruşunda, bakışında doğmuş olmanın şaşkınlığı var. Hem bu dünyada varolmanın hayreti, hem o bedene, o cinsiyete, o cinsiyetin toplumsal kabullerine hapsolmanın hüznü, hayal kırıklığı. New York'un underground tiyatrolarında boy gösterirken Lou Reed gibilerin açık desteğiyle kendini büyük salonlarda şarkı söylerken bulan Antony (Velvet Underground'un aykırı standardı "Candy Says"i onun gibi okuyan yok), ilk albümündeki sükunlu isyanla bir LGBTT anıtı dikmişti. Gamlı ve tasalı, billûr, dalgalı okuyuşu, caz trio'su kıvamında bir rock orkestrasının eşliğiyle, zincirini kırmaya çalışan bir mahkûmun çabasını anlatıyordu. İkinci albümünde, cinsiyet meselelerinin ötesinde, başka bireysel, toplumsal kaygılara da dokunan, yine aynı içli, yeşil, ama sevecen ses var. Tabii ki ağlamak, ama onun için bedenın dansı gibi bir şey ağlamak. —M.E.

Levent Yılmaz Afrika

Metis Edebiyat, Şiir, 96 sayfa

"Bulunmaz bir andı, ince narin bir çubuk, çit, kırmızı çocukluğu / gençliği erteleyip kimbilir neler umarak yaşlılığa doğru koşmuşuz." – Kaside'den.
Mektup, Kaside, Methiye ve Fahriye başlıklı dört bölüm-
den oluşan Afrika, Levent Yılmaz'ın Metis'teki ikinci şiir ki-
tabı.

Nilüfer Göle İç İçe Girişler: İslam ve Avrupa

Tarih Toplum Felsefe, Çeviri: Ali Berktaş, 200 sayfa

Avrupa'da farklı kültürler içinde İslam'ın aldığı şekiller,
yaratıldığı tartışmalar, çatışmalar ve Avrupa-İslam kültürle-
ri arasındaki 'iç içe girişler', Nilüfer Göle'nin çeşitli maka-
lelerden oluşan kitabının merkezini oluşturuyor.

Bercuhi Berberyan Ermenistan'da Bir Türkiyeli

Metis Edebiyat, Anlatı, 184 sayfa

Ermenistan'da Bir Türkiyeli, 'vatan bildiği yerde vatandaş
sayılmayan, vatani sanılan yeri ise vatan sayamayan' Tür-
kiyeli bir Ermeni'nin, 'başka Ermenilerin vatani' Ermenis-
tan'a yaptığı on günlük bir gezinin kendisinde bıraktığı de-
rin izleri anlama ve paylaşma çabasının ürünü. Pek de he-
vesle başlamayan bu yolculuk, başlangıçtaki bir dolu ön-
yargının aşama aşama kırıldığı bir 'iç yolculuğa' dönüşü-
yor kitapta.

Binnaz Toprak ve diğerleri Türkiye'de Farklı Olmak

DİN VE MUHAFAZAKÂRLIK EKSENİNDE
ÖTEKİLEŞTİRİLENLER

Tarih Toplum Felsefe, 216 sayfa

Üzerinde en sert yorumları hiç okumayanların yaptığı ka-
muoyunda "Mahalle Baskısı Raporu" olarak da bilinen ra-
poru, önyargıları bir yana bırakıp akıl ve vicdanla okun-
ması, değerlendirilmesi umuduyuz yayımlıyoruz. Taraf ol-
ma telaşıyla değil tavrı alma sorumluluğuyla yaklaşılması
umuduyuz...

John Berger Kıymetini Bil Herşeyin

HAYATA TUTUNMA VE DİRENİŞE DAİR NOTLAR
Metis Edebiyat, Çeviri: Beril Eyüboğlu, 152 sayfa

John Berger'in 11 Eylül'den Irak Savaşı'na, Filistin'den
Katrina felaketine, Nâzım Hikmet'ten Pasolini'ye birçok
siyasal soruna ve sanatçıya ilişkin duygu ve düşünceleri-
ni dile getirdiği yazılarından oluşan bir kitap Kıymetini Bil
Herşeyin. İçtenliğini yansıtan zarif bir sadelikle kaleme
aldığı bu yazılarla John Berger bizi dünyaya davet ediyor,
ama en önemlisi gören gözlerle bakmaya davet ediyor.

YAKINDA ÇIKIYOR

Anne Carson: Kocanın Güzelliği

Nilüfer Güngörmüş ve Reha Erdem: Korkuyorum Anne, senaryo

Murathan Mungan: Hayat Atölyesi, yazılar

George Levine: Darwin Sizi Seviyor

John Berger Koleksiyonu

Nisan ayı boyunca

www.ideefixe.com'da kampanyada

metis

Buda ile astronot

20 Şubat - 21 Mart arasında Galeri Splendid'e gidip Nâzım Dikbaş'ın "Expecting Pleasure to Solve Problems / Henüz İyi Yönlerimi Görmediniz" başlıklı sergisinde kurduğu görsel-sözel âleme girenler, öyle sinyallerle karşılaştılar ki, beyinleri zonk zonk zonkladı. En azından bize öyle oldu. Düz mantık devreden çıktı, kapalı duran kimi algı kapıları zonklamalarla birlikte aralandı, bir içkonuşmadır başladı. Bir yandan onu dinledik, bir yandan da teybimizi uzatıp Nâzım Dikbaş'ı...

Damdan düşer gibi başlayalım: Corto Maltese'i sever misin?

Nâzım Dikbaş: Ben Corto Maltese'ci değilimdir. Benim sevdiğim, hikâyesi fantastik olmayanlar, metinlerde fantastik olmaya doğru gittiğinde, daha saykodelik olmaya doğru gidenler. Mesela, Daniel Clowes, Adrian Tomine, Chris Ware ve özellikle "Watchmen" filminin çizgi-romanının yazarı Alan Moore... Fransız çizgi-romanlarında ya bilim-kurguya ya da tarihsel bir yöne kayma var, o beni çok cezbetmez. Corto Maltese onlar arasında yine en yakın olabileceğim isim. Corto Maltese etrafında olup biten tarihsel olaylardan ayrılmış gibi durur, yüz ifadesi neredeyse hiç değişmez; onun numarası budur. İç dünyası olduğu hissini verir. Benim işlerimde de bu var. Bazılarında konuşma balonu var, bazılarında yok, ama laf var, bazılarında laf da yok. Ama ağızdan çıkan bir laf değil, daha çok akıldan geçen bir laf. Kafanın içinde geçen laflar, düşüneceğin şeyler... Dolayısıyla, konuşma balonu varsa bile, o öyle bir dünyada ki, karşısındaki birine söyler gibi değil de, kendisine anlatıyor, anlatmakla da kalmıyor, kendi düşüncesini tartıyor.

İzleyici de öyle yapıyor, bir yandan oradaki düşüncesi, bir yandan da kendi düşüncesini tartıyor. Biz de, mesela "Yuvarlanıp gide gide sonunda yaşlandı ve işe yaramaz hale geldi" levhasını okurken, gündelik hayatta sık sık kullandığımız o malûm deyiş aklımıza geldi, yuvarlanıp gitmenin, hayatın akışına kapılmanın insanı nasıl öğüttüğünü düşündük... Derken, Dylan'ın "Like A Rolling Stone"u ve onun çağrışımları düştü aklımıza. Yuvarlanmak, ama nasıl yuvarlanmak? Yosun tutmamak... Velhasıl, yazdığın o cümle içinde epey gezindik.

İzleyenlerin yorumlarını dinlemeyi seviyorum, tanıdığım tanımadığım birçok kişiyle sergiyi gezdim ve onların, çoğu birbirleriyle hiç ilgisi olmayan yorumlarını dinledim. Sergiye getirdiğim bir arkadaşım okuduğu metinleri üstüne alınıp cevap vererek gezdi. Bir imgeyle, özellikle de bir yüz imgesiyle, bir yüz ifadesiyle beraber görülen bir cümle izleyicide bir şeyleri harekete geçiriyor. "İkinci Vites" in son cümlesine, "Artık görevlerimle arzularımı birbirine karıştırmıyordum"a benzer şeyler diyenler de oldu. "Yuvarlanıp gide gide sonunda işe yaramaz hale geldi" daha sona, çözülmüşe, yıkılmaya ilişkin bir lafken, üstündeki "He

finally returned to a place where he could actually do something" (Nihayet gerçekten iş yapabileceği bir yere döndü) ise daha umutlu, yeni bir başlangıca işaret eden bir laf. Her levhada bu tür bir zıtlık gözetmedim, ama bazıları, aynı atmosferden beslendiklerinden, böyle bir karşılıklık taşıyorlar.

"İkinci Vites" örneğinde olduğu gibi, resimlere eşlik eden sözler ikinci bir imge yaratıyor, öte yandan "yuvarlana yuvarlana" örneğinde olduğu gibi, pirinç levhalar üzerindeki cümleler de resim etkisi yapıyor.

Çok doğru. Kurulma biçimleri de değişik değil. Levhalar, malzemesi nedeniyle,

"Kimse Gelmedi", Türkiye'yi bilmeyen birisi için bir resim sadece, açıklarsan biraz fark ediyor. Arjantin'den gelen birisi ise hemen anlar, çünkü basın açıklamasındaki o oturuşu, kayıp yakınlarının o fotoğrafları tutuşunu tanır.

ayrı bir iş gibi düşünülüyor. Doğru, tabii ki ayrı bir iş, resim yok çünkü. Ama, birinin çevirisi olmayan o iki cümlemin seçiliş biçimiyle, resim ile yazının seçiliş biçimi farklı mantıkların sonucu değil. Ama resmi seçip yanına yazıyı koyarken de benzeri bir yanyana koyma var, çünkü resimlerle yazılar da birbirini birebir tutmuyor, tutamaz... Resimlerdeki lafların da, levhalardaki cümlelerin de alıntı olup olmadığı soruluyor. Yazıların yüzde 95'ini ben yazdım. Denk geldiği için alıntı olan üç yer var. Birçok insan o

cümleleri alıntı zannedip "aa bu çok yapıldı" diyor. "Kosuth bunun çok daha iyisini yaptı" gibi, ya da Lawrence Weiner, Jenny Holzer gibi diğer metinle çalışan sanatçıları hatırlatarak. Halbuki bunlar belli bir akımın sunduğu kavramsal çerçeveye razı olunarak yapılmış resimler değil. Hepsisi sıfırdan yapıldı. Alıntı olduğunda da, o alıntıyla yakın bir ilişki kurmadıysam, zaten kullanamam. Yoksa çok işaretlediğim alıntı oluyor, ama o kadar kolay alınıp taşınmaz.

Resimlerdeki, levhalardaki sözler, yazdığın bir takım metinlerden mi alınma, yoksa bizatihi o resimler ve levhalar için yazılmış cümleler mi?

Cümleler olarak not ettiğim şeyler. Baş, sonu yok. Baş, sonu varmış hissi var, ama o kasıtlı bir şey. Bazen "edebiyata yakın" deniyor o sözlerle. Bir hikâyeden ya da şiirden farkları, daha hızlı, daha seri bir pratiğin sonuçları olmaları. Baş, sonu olan bir yapı kurmakta, ortadan başlamış bir kurgu. Ortadan çalışıp aldığım cümlemin başı sonu olmadan da durabileceğini gösteren bir yapı.

Resimlerle metinler aynı süreçte mi ortaya çıktı, yoksa bambaşka bir zamanda, bağlamda düşündüğün bir lafla, başka bir zamanda yaptığın bir resmi mi eşleştirdin?

Bazen resmi yapıp sonra bunun yanına ne yazarım, bu resimdeki ne düşünüyör olabilir, ne demek üzere olabilir diye düşünüyorum. Eğer resmi önce yaptıysam, yazıyı yazmadan bırakmam, eğer yazı yazacaksam. Bazen aklıma bir cümle geliyor, bunu unutmayayım diye not alıyorum. Ona göre bir resim yaptığım da oluyor. Levhalardaki cümlelerin bazılarını önceden not almıştım. Bienal'deki Hafriyat sergisi için yapacaktım o işi, yetişemedi. Cümlelerin birbirine göre nasıl kurulacağına dair yapı çoktan kafamdaydı. Sadece oturup notları derleme, cümleleri eşleştirme ve son halini yazma meselesiydi. Bazı cümleleri not almıştım. Bir akşam oturup levhaları yaptım. Baktım, 17 tane çıkınca, tamam dedim.

Her levhada biri Türkçe, diğeri İngilizce iki cümle yer alıyor. İlk anda birbirinin çevirisi zannedilen, sonra öyle olmadığı anlaşılan bu "eşleme"nin sebebi hikmeti ne?

Bunu bir aydır çeşitli şekillerde anlattığım için antrenmanlıyım. İşin ismi, ve levhaların birincisi "Duyuruya gerek kalmadı. / An announcement will be made later." Bu çeviri zannedilmeye en müsait levha, ama daha burada iki dildeki metinler ayrılıyor. Bundan sonrasını iki modelle açıklamaya çalışayım. Bir cümleyi, hatta bir kelimeyi -çünkü her kelime bağlamı içerisinde, önündeki ve arkasındakilerle anlanılır- bir dilden diğerine çevirirken, anlamın gidebileceği yolları tartarız, bir harita, veya yeni sözlüklerde, thesauruslardakine benzer, bir çok boyutlu dünya taslağı hazırlarız. Bu taslak biter bitmez görevi de sona ermiş sayılır, çevirinin ne olacağı kendini belli etmiştir, o diğer ihtimaller, diğer yollar unutulur. Bu cümlelerde o yollardan gitim, gittiğim anda da çeviri olmaktan

İKİNCİ VİTES

çıkı, ve ikinci, üçüncü, bazen beşinci, onuncu durakta aklıma gelen cümleleri yazdım. Diğer model ise şu: Bu levhalar serginin bilinçaltı, beyin zarı, hatta girdabı, sergideki diğer her şey buradan doğuyor ve burada yutulup kayboluyor.

Söyleşiye başlamadan önce sergiyi birlikte gezerken, şakayla karışık, bu işlere “post-postmodern” denebilir mi demıştık.

Ben de espri olarak neo-strüktüralist dedim. (gülüyor)

İlk bakışta, postmodern bir sergi olarak düşünülebilir. Sözler alıntı, tavır ironi gibi gelebilir. Ama işlere biraz yakından bakınca, yazıların alıntı, tavrın da “ironi” olmadığı görülüyor.

Bazı kavramlar çok kullanıldığı zaman, o kavramların algılanışıyla ilgili bir sıkışmışlık meydana geliyor. İroni, “kötü müdür, iyi midir, serbest midir, değil midir” diye çok tartışılan bir şey. Dolayısıyla, biraz rahat davranıp ironi gibi bir kelime kullandığında, “sen bu kamptasın, şu kamptasın” diyor. Bu yoldan gitmenin faydası yok kuşkusuz. Evet, sinik bir şey var bu işlerde, ama hepsi sinik mi? Değil. Örnekten hareket etmek daha iyi, resmi yapılan şeyle yazı ne kadar birbiriyle etkileşim içinde diye düşününce. Abdülkadir Aygan’ın açıklamalarından sonra, kayıp aileleri bir basın toplantısı düzenledi. Bazı kayıp aileleri ‘90’lardan beri ilk defa bir araya geldi. Böyle bir şeyin resmini yapınca (“Kimse gelmedi. Herkesin işi vardı.” isimli resim), yazıyı da belirliyor bu. Ama o yazıların yazılış biçimiyle çok daha serbest bir konu olan “Olmadıysa baştan yapmakta, baştan düşünmekte ne sakınca var”ın yazılış biçimi arasında esasta bir fark yok. “Kimse Gelmedi”nin konusunu insanlar çabuk anlıyor. Türkiye’yi bilmeyen birisi için ise o bir resim sadece, açıklarsan biraz fark ediyor. Arjantin’den gelen birisi ise hemen anlar, çünkü basın açıklamasındaki o oturuşu, kayıp yakınlarının o fotoğrafları tutuşunu tanır. Ama buradan birisi, “Kimse gelmedi. Herkesin işi vardı” yazısını görünce, “bu politik bir resim” diyor. Tabii ki politik “de” bir resim. Ama birçok katman var. Resimlerin tamamında, katmanların kuruluş mantığı açısından, sanatsal üretim olarak bir fark yok. **Yazdığın metinlerin edebiyata yakın bulunduğunu söyledin. Onları kurarken bir romancının cümle düşünmesi gibi mi düşünüyorsun, yoksa bir şairin dize düşünmesi gibi mi?**

Dizenin kuruluş pratiği bana daha yakın. Şöyle bir konu var: Düşüncelerimi susturmaya çalıştığım, zaman bir an durmuş gibi oluyor, ama aklıma bir düşünce daha geliyor. Mesela Descartes der ki –böyle deyince de insan acıip yükün altına giriyor (gülüyor)– “insanın düşünce sürecini durdurması mümkün değildir”. Bu hem bir yanılgı, hem de bütün bir dönemi, en azından Descartes sonrası dönemi belirleyen bir şey. Düşüncenin durdurulamazlığını kabul ettiğin, daha doğrusu o durumda olduğunu fark ettiğin andan itibaren, zaten belli boyutları hiçbir zaman keşfetmeyeceksin demektir.

Halbuki Doğu düşüncesi, Doğu ruhanî düşüncesi, tamamıyla düşüncenin susturulabilirliği üzerine kurulu. Düşüncenin susturulabilirliği, bir büyüyle, bir numarayla, özel bir hareketle veya bahşedilmişlikle olmaz. Bir emek meselesidir. Düşüncelerini susturmak derken, engellemek anlamında değil de, düşüncelerini

Astronotları yerçekimsiz ortama alıştırmak için bir makinanın içine koyuyorlar. Mutlak sessizlik içinde astronot kendini alışık olduğu dünyadan kopmuş buluyor. Buda ise kendini kâinatla bütünleşmiş hissediyor.

sakinleştirmek, huzura, sükûnete kavuşturmak bir emek meselesidir, bunun için çaba göstermen gerekir. Bu çabayı gösterirken şöyle bir süreç oluyor: Tabii ki Descartes’ın ânında başlıyorsun. “Şimdi düşüncelerimi durdurayım” gibi bir tezcanlılıkla başladığında, bir duruyorsun; birkaç saniye sonra tabii ki bir düşünce geliyor. Çünkü beyin nihayetinde bir araç, Nietzsche’nin dediği gibi, bir ok.

Dolayısıyla, alet çantasından aldığın, kullanmayı seçtiğin bir araç. Ama bunu o kadar çok kullanıyoruz ki, her zaman kullanıma hazır bekliyor, boşta bıraktığında bile, “benden bir şey istiyor musun?” diye sabırsızlanıyor, hemen bir şeyler üretmeye başlıyor. Sıkıntısı olan bir insanın düşüncelerini durduramaması bundan. Beden o sıkıntının farkında ve sürekli onu çözmeye yönelik bir şey üretiyor. Bunlar da olumsuz şeyler oluyor genellikle, çünkü sıkıntıya odaklı. Ama sıkıntının olmadığı durumda, aslında düşünmeye gerek yok. Düşünmenin olmayışına alışık olmayan bir kültürde bu panik yaratıyor, aşağı yukarı ölümle aynı anlama geliyor. Hayatı hep düz, ileri giden bir şey olarak düşündüğü için, geri adım atmaya alışık olmadığı için. Bunun mesela bedenle ilgili paralel örneği şu: Uzaya gidecek astronotları yerçekimsiz ortama alıştırmak için bir makinanın içine koyuyorlar. O makina asronotların bütün duyularını kapatıyor. Dışarıdan gelen verileri tamamen kesiyor. Bazı as-

tronotlar bu makineye konduklarında panikliyorlar, çünkü o ortamda veri yok. Halbuki bu aslında Buda'nın yaptığından farklı bir şey değil. Mutlak sessizlik içinde astronot kendini alışık olduğu dünyadan kopmuş buluyor. Buda ise kendini her şeyin parçası olmuş düşünüyor, kâinatla bütünleşmiş hissediyor. Zaman ve mekân kavramları sentetik olduğu için, bütünleştiğin anda onların dışına çıkıyorsun. Bu cümleler, işte o geri adımları atarken, düşüncelerin yavaşladığı, sonra tekrar hızlandığı, tam park edecekken yeni bir seyahat planı önerdiği anlarda karşılaştığım şeyler. O geri adımları atarken yeniden gelen düşünceler, düşüncelerinden bir adım, iki adım uzaklaştıkça, artık "biraz daha sessizleşse şu kafam" diye düşünürken gelen cümleler. **"Dizenin kuruluş pratiği bana daha yakının" dedin. Şarkı sözü de pek uzak değil galiba.**

Şarkı sözü düz metinden ve şiirden farklı olarak sesle beraber düşünüldüğü için dizeden dizeye geçerken ille de bir mantık taşımak zorunda değil. Şarkı sözünde müziğin yerine geçen şey, burada resimle oluyor olabilir. O kadar çok müzik dinliyorum, o kadar çok müziği düşünerek yaşıyorum ki... Ben başka iş yaparken de sürekli müzik dinliyorum. Bir de tabii dinlediğim bütün parçaların sözlerini iyi takip ediyorum.

Demin "Like A Rolling Stone"un bahsi geçti. Bob Dylan'ı sever misin?

Çok ağır hastasıyım. (gülüyor) Bütün vaktim, bobbydylan.com'dan şarkı sözlerini okuyarak geçiyor. (gülüyor) Dylan her ne kadar "I'm just a song and dance man" dese de, değil tabii ki. Esasta kendi içine dönmüş bir folk şarkıcısı, elektrik olsa da, olmasa da...

İstanbul Üniversitesi'nde sosyoloji, Warwick Üniversitesi'nde felsefe okudun. Resme başlaman nasıl oldu?

Kendimi bildim bileli resim yapıyorum. Abim Ziya çok iyi resim yapar, ondan

çok etkilendim. Çizgi romandan yola çıkmıştı o da... Benim büyüdüğüm seneleri düşünürseniz -1973 doğumluyum-, 1980'ler Türkiye'de aşağı yukarı hiçbir şeyin olmadığı zamanlar. Ama evde iki tane çok sağlam kütüphane vardı, anneminki ve babamınki. Annem İngilizce öğretmenini, babam tekstil mühendisi. Ledes'de, üniversitede tanıyorlar. Annem de ressamdır, profesyonel olarak değil, ama çok güzel tabloları var, emekli olduktan sonra daha da ağırlık verdi. Evde o tip bir dünyaya açıklık hep vardı. Onun ötesinde, Gırgır'dan başlayarak karikatürün görsel dünyasına girdim ve baka baka ilerledim. Bir şekilde hep çizdim. Bana benzeyen karakteri zaten çiziyordum. Hayvan'da yayınlanıyordu, Azza-man diye bir karakterim vardı. Ben hiçbir zaman sadece sosyoloji, felsefe okumadım, her şeyi okudum, her şeyi okunacak bir şey olarak gördüm. Sanat,

Çok güzel bir Sloven fıkrası var, Zizek'in bir konferansta anlattığı: Tanrı köylüye diyor ki, "dile benden ne dilersen, ama komşuna iki katını vereceğim". O da "bir gözümü çıkar" diyor. Haset diye bir şey var.

sanat kuramı, din, din kuramı, felsefe, sosyoloji, tarih... Bunların beraber işleyebileceği fikrinde olduğum için de hepsi beraber ilerledi. Arkadaş çevremde sanat eğitimi görmüş çok insan vardı, sanatı ve diğer alanları beraber tartıştık, okuduk, kafamızı başka türlü çalıştırmak için... Böyle bir şeyle ilgilendiğin zaman, o dünyalara çok daha fazla giriyorsun. O nedenle benim sanat tarihine veya sanatın geneline bakışım hiç postmodernizmdi, önce kübizm çıktı, sonra şu akım çıktı şeklinde işlemez. Sanılanın aksine, öğrenmenin sırası yoktur, bir kere Lévi-Strauss okuduktan sonra, tarihi aynı şekilde düşünemeyizsin, dairesel bir tarih olarak düşünmeye başlarsın... Bu sergi-deki işlerin hepsini kendim olarak da dü-

şünüyorum. Hepsini kendim olarak düşünmenin yanı sıra, bakanın da kendisini o olarak düşüneceğini farz etmek istiyorum. Bakan kişi geçici bir süre için o oluyor, o resme "uğruyor". Bütün sanatsal üretimin meselesi budur. Bakanın veya dinleyeninin onunla bir olması hali, kendini o düşünce süreçleri içinde veya duygu süreçleri içinde hissetmesi meselesi.

Serginin adının esin kaynağı ne?

İngilizcesini önce buldum: "Expecting Pleasure To Solve Problems." Hemen kendini açıklayan bir laf değil. İnsan hep zevk almak ve zevk aldığı şeyleri yapmaya devam etmek istiyor. Bir yandan da pratik problemler var. O pratik problemler hiçbir şey yapmamakla, eğlenmeye devam etmekle çözülüyor. Bu da tuhaf bir durum, birinden biri tercih edilsin diye değil, ama o ânı, o ruh halini anlattığı için o ismi çok sevdim. Uygun bir isim mi diye çok da tereddüt ettim.

Düşünmeye hangi kavramla başlamıştın?

"Zevk", "zevk almak" diye düşünürken çıktı. Oradaki "pleasure" keyif değil, haz. Oturup keyif yapıyorum değil, haz peşinde koşmak. Türkçesinin bunun çevirisi olmayacağını biliyordum, çok sonra çıktı. Türkçesinin ("Henüz İyi Yönlerimi Görmediniz") başka bir bağlamı var, o buradaki bir resimle ilgili. Ama "Expecting Pleasure To Solve Problems" diye bir resim yok.

Onca resim arasından "Henüz İyi Yönlerimi Görmediniz"i seçip sergiye de onun adını vermenin sebebi ne?

Sergiden önceki birkaç hafta içinde yaptığım resimleri evde duvarıma asmıştım. Aralarında o resim bir ikon gibi kendini belli ediyordu, cümlelerin kendisi de birçok şekilde kullanılabilir, sanırım o yüzden seçtim, hâlâ da arada şakasını yaptığımıza göre fena da olmadı galiba.

Demin "keyif değil, haz" dedin. Herkesin ağzında bir keyif lafı var, ama sigara yasağına ciddi bir tepki yok. Neomuhafazakâr hegemonyanın bir boyutu da haz düşmanlığı. Eskiden kadınların sigara içmesi hoş karşılanmazdı, kadınların haz duymasına ve bunu kamudan saklamamalarına gösterilen muhafazakâr bir tepkiydi. Kamusal alanlarda sigara içen kadınlara kötü gözle bakılırdı. Şimdi sigara için herkese o gözle bakılıyor. Sen ne diyorsun bu sigara düşmanlığına?

Düşmanlıkları sadece sigaraya değil. Sigarayı çok göz önünde olduğu için seçiyorlar. Çok güzel bir Sloven fıkrası var, Zizek'in bir konferansta anlattığı: Tanrı köylüye diyor ki, "dile benden ne dilersen, ama komşuna iki katını vereceğim." O da "bir gözümü çıkar" diyor. (gülüyor) Haset diye bir şey var, popüler psikolojinin gözardı ettiği. İnsanlar sadece kendi hayırlarına değil, başkalarının zararına da kafalarını ayarladıkları için karşısındakine zarar vermeye yöneliyor. İçiyorsam sana ne ki! Bir sürü insanın kafası karşısındakine zarar vermeye, karşısındakini durdurmaya yönelik işliyor.

"Aşk", 2009

ARSLAN EROĞLU'YLA YENİ SERGİSİ "AŞK" ÜZERİNE

Destur ile gölge

Arkadaşımız olduğu için söylemiyoruz, Arslan Eroğlu'nun resimleri –o levha diyor– bir çığır açıyor ve bize kalırsa Siyah Kalem'le aşık atıyor. Sergisi "Aşk", 1-25 Nisan'da Karşı Sanat Çalışmaları'nda. Kaçıranlar, hakikaten kaçırmış olacak, kaçırmayanlar da öbür türlü kaçırarak. Bizden söylemesi...

Ressam değil, levhacı olduğunu, Anadolu'daki levha geleneğinin de, camda, tahtada, bezde, her tür zeminde sürdürüldüğünü söylüyorsun. Tual kullanman mecburiyetten mi, seninki bir tual resmi sayılabilir mi?

Arslan Eroğlu: Çok zamandır sayılmaz. Tuali bir yüzey olarak kullanıyorum ama, geleneksel tablo resmi çerçevesinde bir zemin olarak düşünmüyorum. Tual, sonuçta bir bez malzemesinin adı; aslında herhangi bir zeminden, bir tabladan, kâğıttan veya camdan farklı değil. Önemli olan, iki boyutlu zeminin olması. Benim klasik tual resmi yapmak gibi bir kaygım yok. Modernleşme tarihiyle birlikte bizde de "tual üzerine yağlıboya" gibi terimler çıktı, ama bunun benim için pek bir anlamı yok. Yani pentürsel bir dil olarak tual resmi de çok bir şey ifade etmiyor benim için.

Tual senin için zeminlerden bir zeminse, yani sonuç olarak bir levhaysa, levha ne?

Levha, levh-i mahfuzdan gelen bir şey. Saklanabilen, korunabilen, gözden sakınılması gereken, yazılı ya da çizili bir imge düzlemi. Levhanın duvarda yer almasıyla tablo dediğimiz şeyin duvarda duruşu, iki farklı anlayışı gösteriyor bize. Birisi çok dünyevî hazlarla donatılmış. Klasik bir Batı resmi bir tablo olarak asılırken gözle tablo arasında bir barışıklık, bir örtüşme oluşur. Bu resimden hoşlanılır, "vay be" denir, "beni içine aldı" gibi şeyler söylenir. Tamamen gözün uyumuna yönelik, gözün seyrinin hizmetinde olan bir şeydir. Levha

gelenekindeki imgenin sunuluşu ise tamamen levh-i mahfuza aittir, gözden saklanır, uzaklaştırılır. Doğu coğrafyasının bütününde, odaya girdiğin zaman, duvara asılı bu tür şeyler karşısında bir desturun vardır.

Bu daha çok dinî imgeler için geçerli değil mi?

Hayır, dinî olması şart değil. Bu, imgenin sunumuyla ilgili bir şey. Duvar halılarında geyikli resimler de var mesela, onlar da bir destur gerektirir.

Belirli bir sergileme biçimini, belli bir galeri ya da müze anlayışını getiren tual resmi, aynı zamanda, mimarisiyle, devasa katedralleriyle, binalarıyla, şehir planlarıyla geniş bir modern yaşam biçiminin ürünü. Levhaysa göçebe bir yaşamın, Batı Avrupa'daki kadar gelişkin olmayan bir maddî hayatın imge düzeneği. Levhalarda, minyatürlerdeki perspektif noksanlığı, üçboyutlu-

luktan kaçınma biraz da bu maddî hayatın eseri değil mi?

Ama perspektifi kullanmaması, bilmediğinden değil. Aksine, çok iyi biliyorlar. Siyah Kalem resimlerinde, ya da Uzakdoğu'da, Buda figürlerinde, bütün bu ikon coğrafyasında, Ruslarda, Bizans'ta perspektifi çok iyi bildiklerini görürüz. Hatta tersten perspektif kullanırlar, Rönesans'tan beri gelen perspektifin tersini uygulayabiliyorlar. Ama imgenin çok göz önüne getirilişinin ne demek olduğunu farkındalar. Perspektif girdiği anda çok dünyevî bir görüntü, bir üç boyutluluk imgesi sunmaya başlıyorsun, yalancı bir mekân oluşturuyorsun. Ama Doğu'nun imgeleri yalancı bir mekân içinde olamazlar, çünkü her yerdedirler. Arkanda, önünde, yukarıda, beridedirler. Sıkıştırılmış, çerçevesi çizilmiş bir mekânda değildirler, temsili bir duruşları yoktur. Bu yüzden perspektif içinde yer almazlar. Perspektif girdiği anda gözün seyrine, algısına açık olmaya başlar, çünkü kendisi de üç boyutlulaşmak zorunda kalır. Arkada giden, tualı delip geçen koskoca bir mimari figür de o perspektife uymak zorundadır. Rönesans'tan itibaren bütün Batı resmi, bunun üzerine kurulu. İmgeyi perspektifin içinde düşündüğümüz zaman, imge her zaman o yalancı mekâna, gözün seyrine uymak zorundadır. Üç boyutlu imge, gözüyle, kaşıyla, her şeyiyle oynamaya başlar, yani senin, benim, ötekinin yansıması olan bir görüntü sunar. Biz de bu görüntüye, kaşına, gözüne anlamlar yüklemeye başlarız, ağlayan, sızlayan, dram yapan, sevinen, gülen görüntüler görürüz.

Fotoğrafın icadı bu tür bir klasik resmi baltalamadı mı zaten?

Belki ilk başta öyle göründü ama, fotoğraf da kendi içinde evrildi, bunları tartıştı, kendi üç boyutluluğuna karşı tezler de üretmeye çalıştı. Arka tarafları boş satılık halinde bırakarak iki boyutluluğa inmeye gayret edenler de var. Sinema da bunun zaman zaman farkında oldu, ha-

Arslan Eroğlu

Foto: Şahin Nuhoglu

reketli resim sunsa bile bunları denedi. Arka planda müdahale edilmiş bir animasyon, sepya bir renk bu çabalara delalet ediyor, ama siyah-beyaz sinemada durum biraz daha değişik, çünkü siyah-beyaz imge, şu algıladığımız dünyadan biraz daha uzaktı aslında, daha soyuttu, gölgeye daha yakındı. Ekspresyonuyla, gözün seyrine sunulmasıyla, siyah-beyaz sinemayla renkli sinema arasında da, uçurum değilse de, büyük bir fark var. İki boyutluluğu verebiliyor siyah-beyaz. **Klasik resimlerin, manzara resimlerinin röprodüksiyonları evlere dekoratif bir unsur olarak girdi. Levhayı, iki boyutlu bir resmi astığı zaman evin, odanın havasında ne gibi bir fark oluyor?** O zaman “gaipler dünyası”yla, kendi varlık nedeniyle bir ilişki kuruyor. Sadece semavî dinlere ya da sadece bir paganik duruma ilişkin bir şey değil bu. Zaten Doğu coğrafyası, din diye bildiğimiz şeylerin çok dışında bir alanda yaşıyor. Budizm var, Zerdüştlük var, her ne kadar İran İslâmî bir motifte evrilse de Şiiliğin paganik bir hali var. Bunları dinsel anlamda düşünmek yerine, imgenin göze gelişi açısından da değerlendirebiliriz. Batı imgeyi gözün tüketimine, Doğuya tam tersine sakınımına sunuyor. Levh-i mahfuzluk da oradan gelir. Siyer-i Nebî resimlerinde Muhammed’in yüzü boyanmaz, beyaz bırakılır. Bu bence sadece İslâm’da resim yasağı olduğundan dolayı değil. Oradan yüzü alırken, o yüzü oyarken oraya dekupe edilmiş bir iz bırakıyorsun. Bir an algıladığın ve kaybolan, ulaşılamayan, sakınılması da gereken bir imge olarak kalıyor o iz.

Ama Ali’nin yüzü çiziliyor...

Ama ona da başka şeyler atfederek ikinci bir varoluş sunuyoruz. Ali’nin devesiyle giderken kendi tabutunu taşıması mesela. İki orada hem var hem yok, hepimizin yüzünde Ali hem vardır hem yoktur. Ali o resimde aslında gölgesini, yani ikinci bir imgesini taşır. O imge, bir gün canlanıp sana yeniden gelecek bir

şey olarak düşünülür. Ali’nin taşıdığı tabutta giden Ali, Muhammed’in yüzünün üçboyutluluktan çıkarılıp alınması gibidir, o da görünmez, bizim hayal ettiğimiz, tam göremediğimiz bir imgedir. Orada da bir çifte varoluş vardır yani.

Tablo geleneğiyle senin levha dediğin gelenek arasında farklılık, müzikteki çokseslilik / tekselilik tartışmasına da benzemiyor mu? Türkiye’de de onylarlarca tekseleli müziğin geri, arkaik bir müzik olduğu savunuldu, bu yargı ancak yeni yeni kırılıyor...

Belki. Tekseleli müzik de geri bir müzik değil, belki çoksesli müziklerin veremeyeceği bir aura, bir bütünlük yaratıyor. Batı’nın çok ihtisamlı, devasa, temsili resimlerinin yanında Anadolu’da bir küçük levhanın getirdiği derinlikli anlam,

Benim resimlerimin dili “beni bir iz, bir gölge olarak, bir anlık yakalayabilirsin” der. Günlük yaşamda da vardır bu, “bir şey gördüm” dersin, başını bir çevirirsin, kaybolmuştur. Benim bütün izlediğim de aşağı yukarı böyle bir şey.

bazı noktalarda tercih de edilebilir. Çünkü o temsili görüntüler her zaman dekoratiftir, asıldığı yere uygundur. Görsel olarak büyüklüğü, çok-figürlülüğü, arka planın alıp gitmesi, tualî denen bir perspektif sunması o resmin etki gücünü yaratır. Ama o perspektif, ne kadar derin olursa olsun, bir Siyah Kalem resminden daha derin olamıyor. Çünkü yalancı bir cennet sunmaya, seni de oraya almaya çalışıyor.

Bunlar her resim için geçerli değil herhalde. Konunun da bir önemi yok mu?

Var tabii, yapanın ustalığı, imge seçimi, girdiği ve kodladığı alan, bunlar hep önemli şeyler. Coğrafi alanın bütün kodlarıyla bir temasının da olması lâzım. Hem geleneksel olanla hem de bugünkü dünyayla ilişki kurman gerekir.

Senin resimlerinde biz ne görüyoruz peki? Bir defa, çıplak insanlar...

Ama onlar giyinmiş aslında.

Diyelim ki beraber oturup kahve içen

kadınlar, aslında giyinikliğinin verdiği rahatlıkla duruyorlar...

Evet, onlar çıplak olduklarını bilmiyorlar, bunu biz biliyoruz. Klasik bir Batı resminde o model senin gözün için poz verdiğini bilir, çıplaklığının farkındadır, duruşu da ona göredir. Benim çizdiğim figürlerse bizim farkımızda değil. Biz onların farkındayız, bir an onları öyle görüyoruz. Bir nevi, görünüp kaybolan gölgeler gibiler. Onları giydiren de, soyan da bizim gözümüz. Bu, çok temel bir şey. Bir arkadaşım birkaç gün önce benimkilerin aksine Siyah Kalem resimlerinde insanların yüzünde ifade olduğunu, yüzlerinde korkuyu, ürkmeyi gördüğümüzü söyledi. O ifade şöyle bir şey aslında: İzlendiğinin farkında olan bir insan, her zaman ürker. Yakalanmanın, bir an göze gelmenin şaşkınlığının ifadesi var Siyah Kalem’in resimlerinde. Dışarıda olup bitenin farkında olmadıkları bir atmosferde bulunan figürler onlar. Bir anlamda “gaipler dünyası”ndalar, gölgeler arasındalar. Benim figürlerim gibi biraz, ama benimkiler izlendiklerinin farkında değil. Kahve içen kadınlar mesela, sanki giyinik gibi sohbet ediyorlar. Onları giyinik ya da çıplak yapan bizim gözümüz.

Ama sanki sohbet de etmiyorlar, yüzlerinde bir ifade, bizde duygu yaratacak bir hareket yok. Etrafları da boş olduğu için, uzayda duruyor gibiler...

Bildiğimiz anlamda ruh hallerini anlamamız, nerede durduklarını görmemiz yine imkânsız. Bir eğlenti, bir keyif alma durumu yok orada. O kahve içen ya da sohbet eden figürün bıraktığı oyma görüntüsü, bendeki gölgedir aslında. Gölgenin de yüzü olmaz, onlara bu yüzden bir ifade yakıştıramayız. Üç boyutluluğa yaklaştırdığın oranda, onları mercekleştirirsin, kendine göre onların yüzünden ifadeler okumaya çalışırsın. O figür de gittikçe izlendiğinin farkına varıp ifadesini değiştirir, bir ifade kazanır, ağlar ya da güler mesela. Benim figürlerimde mümkün olduğunca ifadesizlik var.

O ifadesizlik bizde nasıl bir ifade uyandıracak?

O varlık o anda orada vardı ve yok şu anda! Bu yeter. Ağladıkları, güldükleri, o ya da bu çelişkide oldukları hali düşünmeye başladığımız anda, onları bugünkü dünyaya sokmuş oluruz, dünyevileştiririz. Bunu yaptığımız anda da klasik resmin sunumuna gelmiş oluruz. Haz alırız yani, erotik bir figür de olsa, manzara resmi de olsa.

Bildiğimiz anlamda bir resme bakarken, temel bir dönüşüme yol açmasa da, kendimizi belki sorgulama imkânı yakalarız. Senin resimlerin bize böyle imkânlar da veriyor...

Evet, vermiyorlar. Sakınlımlar çünkü. Bir anlamda, gölge olduklarından dolayı, figürlerin kendisi levh-i mahfuz. Cinlik, perillik, tekinsizlik de buradan. Bunları asıp seyredermezsin, seyre imkân veren resimler değil benimkiler. Gözün doyumundan mümkün olduğunca uzaklaşan resimler bunlar.

Serginin adı “Aşk”. Ne anlamalıyız bu

ZEYNEP SAYIN’IN KALEMİNDEN ARSLAN EROĞLU RESMİ

Minimal bir alfabe

Osmanlı’da nakkaşın Karagözcüye benzediğini, şairin kalıplaşmış ifadeleri, nakkaşın hazır biçim kalıpları olması gibi Karagözcünün de elinde, gölgelerini ışıklandırılmış perdesinde oynatacağı hazır biçimleri olduğunu söylerler. Arslan Eroğlu’nun diğer resimleri gibi Aşk’ı da hayal perdesinde ya da kukla tiyatrosunda oynanan bir oyunun bir anlığına dondurulmuş, taşınmış sahnesidir sanki. Minimal bir alfabe, siyah perde önünde iki ayrı ten renginde çıplak desen. Biri kadın, biri erkek. Yüzeyi sınırlayan çizgi biçimleri, desenlere yerler tipolojisinde bir işlev bahşederken, lekenin tadını veren renkler. Kırmızı, mavi. Bir kuş, bir

tarak, limon yeşili. Figürlerin kendi aralarında girdikleri ilişki. Kendi başına özerk bir varoluş olarak değil, bir farklılıklar kataloğu içinde tanımlanan, taştaki tasvir gibi tutulan kalan aktörler. Minyatürlere, kuklalara, gölge oyunu figürlerine bakarken dudaklarda kıvrılan gülümseme.

(...) Sağları taranan kadın, gözleri kapalı, dizlerini tutan. Kendi görseelliğine kapanmadan, kendisine yapılmamasına izin vermeden, somut olanı terk ederek soyut, başka, somutluğun ötesinde bir düzlemde temsil etme arzusu doğurmadan, somutu yadsımadan, figürü bir ideyi temsil eden bir simgeye dönüştürmeden oturur yerinde. Erkek, bir elinde tarak, diğer

avucunda saçları tutar, gözün gördüğü rüya mıdır gerçek midir, belirsiz kırlar. Aşk. Somutu terk etmeden ondan özgürleşen garip bir hava, kendisinin ötesinde bir yere akmayan, bakını bir varlığa ya da hakikate yönlendirmeyen, tinselliği ne ifade ne temsil eden ama ayrıksı bir biçimde tinsellik doğuran bir atmosfer. Kavrınabilir sonuçları olmayan, desenleri mesken tutmayan, eriyen ve akan, buharlaşan bir tinsellik. Benzeşimi, benzeştiği modelin ötesine taşıyan bir hareketlilik. Benzeşim imgesi hareketsiz, ölü bir nesne. Bütün hepsinde, resmin içinde yer alacak öğeleri kademe kademe birbirine ekleyerek, bir tür eklemlenme (ve çeşitleme) kademesi sayesinde gerçekleşen, tek bir motiften kümeler ve sonunda bütün düzen topluluğuna uzanan bir istifleme.

“Aşk” sergisinin katalog yazısından

aşktan?

Aşk çok boyutlu bir şey, illâ cinselliğe, dünyanın hazlarına yönelik bir çağrışım yapmak zorunda da değil. Bunu görsel aktarıma nasıl taşıdığın önemli. Mesela aşk yazılmaz bana göre, en azından roman tarzı olmaz. Nesire dönüştürdüğün zaman aşkı kurgulamaya başlıyorsun, o andan itibaren kendi soyut dünyasından uzaklaştırıp gene dünyevileştiriyorsun, çünkü onu artık bir macera içinde kurguluyorsun. Bu da bana bir Mike Hammer romanında geçen bir aşk anlatımından farklı gelmiyor, çok uhrevî bir anlatımla bu anlatım arasında çok büyük bir fark da olmuyor.

Senin aşktan anladığın bir tür aşkınlık mı?

Bence öyle. "Aşka gelmek" nedir mesela? Tinsel bir atmosferin içine girmek. Bir aşk bitti, yenisi başladı gibi düşünmek, başlangıç ve bitiş süreleri koymak, bir tefrika romanın periyodları gibi düşünmek gibi değil. Bu anlamda aşk romanı yazılmaz diyorum, yoksa yazılır, modernist bir kurguyla bu olur. Ama Doğu'nun "Binbir Gece"si farklıdır. Batı'nın aşk romanı, polisiyesi hep orada var, ama fazlası da var. Bütün bir oryantalist bakış da o metinlerden kaynaklandı, ama o imge dünyasına bambaşka, daha Asya'ya ait bir gözle de bakabilirsin. O masallardaki erotizm de hiç klasik Batı resimlerindeki gibi sunmaz kendini. "Yatılacak kadın" imgesi yoktur o masallarda.

Senin ifadesiz figürlerinde nasıl tezahür ediyor aşk durumu?

Şöyle düşünelim: Bir kukla tiyatrosunun önündeyiz, Karagöz-Hacivat gibi izliyoruz, orada bir tulûat, bir gösteri var. Bu resimlerdeki figürler de öyle, aşkın ne olduğuyla ilgili bir gösteri yapıyorlar. Biz onları görüyoruz ve geri çekiliyorlar. "Aşk budur" deyip imgeyi sunuyorlar ve kayboluyorlar. Gölge tiyatrosunun figürleri gibiler, bir ifade, bir sevmeye, hoşlanma hali göstermiyorlar. Sadece bir incelik var ama, mesela kadının saçını tarayan adamın inceliği, kadının duruşundaki bir incelik... Bir adamın bir kadının saçını severkenki üç boyutlu resmedilişi var, bir de onun işi-

ğın etkisiyle duvara yansımış görüntüsü var. Biz bunu bir an görüyoruz ve kayboluyor. Orada bir şey söyleniyor ve bitiyor. Karagöz-Hacivat'ta da arka arkaya buna benzer şeyler gelebilir, görüntüler gelip gider. Arka arkaya gelen bu görüntüler bazen bir bütünlük de oluşturur, bazen de oluşturmaz. Ama görüntü gölgeye dönüştüğü anda levh-i mahfuzlaşır, ürktür. Elimle dokundugum, gördüğüm üç boyutlu imge korkutmaz halbuki, aksine, haz verir. Yer, içer, bitirir o görüntüyü.

Pornografinin temel özelliği, bedeni ve cinselliği olduğu gibi göstermek, göze sunulmadık bir ayrıntı bırakmamak. Senin resimlerinde de esas olarak çıplak insanlar var. Pornonun çıplaklığıyla nasıl bir farkı var bunun?

Aslında, manzara resminin göz tarafından tüketilmesiyle pornografik bir görüntünün tüketilmesi arasında bir fark yok. Benim resimlerimdeyse, bütün organlarıyla çıplaklar var, ama aslında on-

Klasik bir Batı resminde model çıplaklığının farkındadır, duruşu da ona göredir. Benim çizdiğim figürler bizim farkımızda değil. Bir nevi, görünüp kaybolan gölgeler gibiler. Onları giydiren de, soyan da bizim gözümüz.

ları değil, onların bıraktığı izi görüyoruz biz. O iz bizde ne bıraktıysa, o var. Aslında, ters akan iki nehirden bahsediyoruz. Biri, çağdaş dünyanın bütün dillerine varan bir nehir. Buradaki herkes gözü çağırır, enstalasyoncusu da, manzaracı da, pornocusu da, pop-art'çısı da gözü çağırır, "gel, gör, beni tüket" der. Benim resimlerimdeki gibi bir dilse "benden uzak durun, benden kaçın" der. "Beni yakalayabildiğin kadar sende kalırım" der, "sen de beni bir iz, bir gölge olarak, bir anlık yakalayabilirsin".

Bir anlamda, Mevlânâ'nın dediği gibi, kabın kadar alırsın...

Evet. Ama yakaladığın şey ancak esasın bir imgesidir. Günlük yaşamda da vardır bu, "bir şey gördüm" dersin, başını bir çevirirsin, kaybolmuştur. Benim bütün izleğim de aşağı yukarı böyle bir şey. Modern resme zıt bir şey bu, sadece yapılaş biçimiyle değil, tüketiliş, sergile-

niş biçimiyle de. Ben de tabii bu sergiyle insanları tüketmeye çağırıyorum, ama resimler tüketmeye müsait değil. Sürekli bir sakınlık, bir levh-i mahfuzluk var çünkü, her bakışında tedirgin olarak bakıyorsun, çünkü baştan kendini öyle sunuyor bu resimler. Bir nevi, seccadenin katlanıp konması gibi. Ya da geyikli resim gibi, onun belli dönemlerde temizlenmesi gibi. Böyle bir gelenek hâlâ alttan alta var Anadolu'da. Bunlarla kurulan ilişkinin modern sanatın sunduğu yalancı, temsili mekândan çok daha derinlikli olduğunu düşünüyorum.

Anadolu'da kültleşen, mesela geyikli resim gibi bir muameleye uğrayan klasik resimler de var, ağlayan çocuk resmi mesela...

Evet, yüklenen anlamlarla zamanla kültleşiyor, elinde kılıcıyla Ali'nin resimleri gibi oluyor. Ağlayan çocuk resmi, bir nevi kitsch'in ikonlaşması gibi.

Eski dükkânın ve yayınevinin Açıkşehir'den kallavi bir Türkân Şoray kitabı çıkarmıştın. O da sence bu tür bir ikon mu, fotoğrafları da bir tür levha mı?

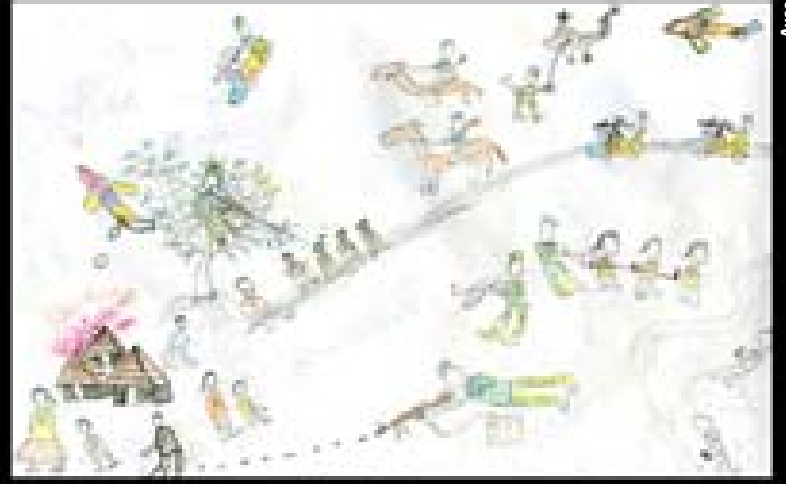
Elbette. Tamamen bu coğrafyaya ait bir perspektiften ikonlaştırılmıştır o da. Her ne kadar Amerikanvari bir yıldız, bir tür Marilyn Monroe gibiyse de, Türkân Şoray'ın ikonlaşması, aynı Yılmaz Güney gibi, çok Asyatik, çok bu coğrafyaya ait bir şey. Bir defa burada gözün kendi içinde bir ikonik değeri var, Türkân Şoray'ın gözlerine yüklenen anlamları da "göz sürmek", "göz değmesi" gibi deyimlerle beraber düşünmemiz lâzım. Çok net ayıramayız tabii, Rönesans öncesi Batı dünyasına baktığımız zaman paganik unsurlarını koruduğunu, kendi içinde bir bütünselliği hâlâ devam ettirdiğini görürüz. Bir anlamda, büyüsunu kaybetmemiştir. Bizans'ta ikon kırıcılığının vardıdığı yer de böyle bir şey: "İsa'yı çok dünyevileştiriyorsunuz" diyor onlar da, "elle tutulabilecek gibi, çok gözümüzün önüne geliyor".

Senin de bir nevi resim kırıcılık o zaman...

Tablo kırıcılık. Gözün tüketimiyle, teatral temsiliyetle ilgili bir şey olarak düşünüyoruz tabii burada tabloyu. Bildiğimiz anlamda tablo mantığının vardığı yer, kapitalizmin yarattığı bir sanat-sanatçı ilişkisinden, bir pazar ilişkisinden başka bir şey değil. Bu ilişkiyi biz Batı'nın ürünü olarak söylüyoruz ama, tabii böylece bir tarihsel durumu ifade ediyoruz. Yoksa Batı Avrupa'da, Rönesans öncesinde de var bugünkü Batı'nın temsil ettiği durumların ötesinde bir anlam dünyası. Bu anlamda, Latin Amerika'nın imge dünyası da bence Asyatik bir durum. Yaratıkları tanrılarla olan ilişkileri gene çekinirlik üstünden, levh-i mahfuz üstünden. İster kızıldilerin totemine bak, ister Asya'daki şamanın taşına, ister Anadolu'daki dervişin asasına. İçerdikleri büyüsel anlam açısından bir farkları yok. Heterodoks yapılar, zaman zaman din gibi görünen, aslında dini kıran şeyler, modernleşmeyle varılan yere de hep muhalif olmuş, dünyayı farklı algılamış yapılar.

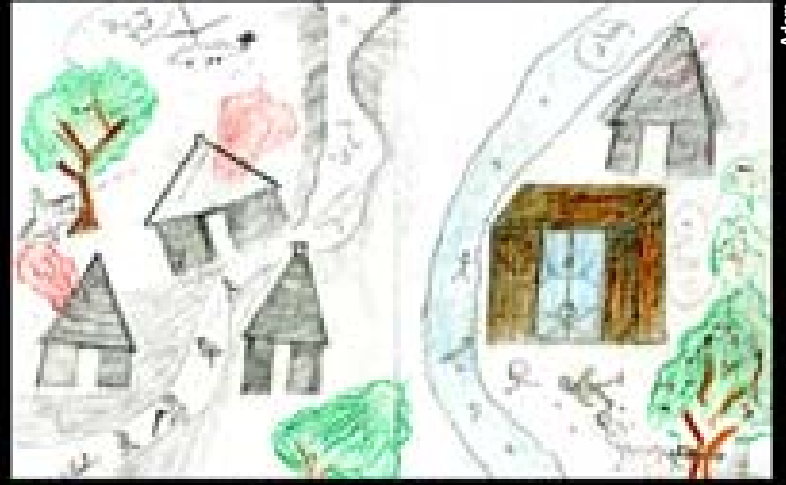
Abdülmecid

Ayşe

Bekir

Adem

Abdülcebbar

Muhammed

Mahmut

İsmail

Çad'daki mülteci kamplarında yaşayan Darfurlu çocukların yaptığı resimlerin Darfur katliamlarından sorumlu tutulan Sudan hükümetine karşı kanıt olarak kullanılması Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından kabul edildi.